1734 - 1735 Osmanlı - İran Savaşı

MÜHİMME DEFTERİ

(Ramazân 1146 - Zilhicce 1147)



Hazırlayan
Kemal ERKAN

ÇAMLICA

1734 - 1735 Osmanlı - İran Savaşı

MÜHİMME DEFTERİ

(Ramazân 1146 - Zilhicce 1147)

Neşre Hazırlayan

Kemal ERKAN

İstanbul 2011

Doğru bilgi doğru kaynaktan alınır…

1734 - 1735 Osmanlı - İran Savaşı

MÜHİMME DEFTERİ

(Ramazân 1146-Zilhicce 1147)

ÇAMLICA BASIM YAYIN / 93

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Ömer Faruk Yılmaz

EDİTÖR
Selman Soydemir

HAZIRLAYAN
Kemal Erkan

REDAKSİYON
Prof. Dr. Mücteba İlgürel

GARAFİK /TASARIM
Adnan Apaydın

KAPAK TASARIMI
Sedat Yazılıtaş

1. BASKI
EKİM 2011 - İstanbul

ISBN
978-605-4421-93-0

BASKI ve CİLT
Fazilet Neşriyat
Bağlar Mahallesi Mimar Sinan Caddesi
No:52 Güneşli – Bağcılar / İstanbul
Tel: 0212 657 88 00 (pbx)

ÇAMLICA BASIM YAYIN
İnciliçavuş Sk. No:27/1 Sultanahmet /İstanbul
Tel/Faks: 0212 512 41 01

www.camlicabasim.com - bilgi@camlicabasim.com

T.C. Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 15702

©Bu eserin bütün yayın hakları Çamlıca Basım Yayın ve Ticaret Anonim Şirketi'ne aittir. İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **V**

ÖNSÖZ ..... **VII**

KISALTMALAR ..... **IX**

GİRİŞ ..... **XI**

KÖPRÜLÜZÂDE ABDULLAH PAŞA VE DEVRİN SİYASÎ HÂDİSELERİ ..... **XVII**

İRAN'DAKİ GELİŞMELER VE KÖPRÜLÜZÂDE ABDULLAH PAŞA'NIN TEBRİZ SERASKERLİĞİ XXI

KÖPRÜLÜZÂDE ABDULLAH PAŞA'NIN ŞARK SEFERİ SERASKERLİĞİ VE ŞEHADETİ XXVI

DEFTERİN GENEL VE DİPLOMATİK ÖZELLİKLERİ ... **XXXI**

HÜKÜMLERİN TASNİFİ ..... **XXXVII**

1- ORDUYA DÂHİL OLMA, ASKER TAHRİR VE SEVKİ XXXVII

2- ORDUNUN İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI, MÜHİMMÂTIN VE HAZİNENİN MUHAFAZASI XLI

3- EŞKIYALIK HÂDİSELERİ XLVII

4- FİRAR HÂDİSELERİ VE ALINAN TEDBİRLER XLVIII

5- MÜTEFERRİK HÜKÜMLER XLIX

SONUÇ ..... **LI**

MÜHİMME DEFTERİ METİN **1-212**

DİZİN **213**

BİBLİYOGRAFYA **221**

MÜHİMME DEFTERİ TIPKIBASIM **229**

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nin karar mercii olan Dîvân-ı Hümâyûn'da verilen hükümlerin kaydedildiği mühimme defterlerinin ana kaynaklar arasında bulunduğu ve merkez ve taşra teşkilatına dair çok önemli bilgiler ihtiva ettiği bilinmektedir. Bir sefere çıkılırken, o mevki ile alakalı defterlerin beraber götürüldüğü, sefer zamanı da meselelerin görüşülüp karara bağlandığı ve bunların kayıtlarının tutulduğu göz önünde bulundurulursa, işin önemi biraz daha iyi anlaşılır.

Bu defterlerin gün yüzüne çıkarılması ve araştırmacıların hizmetine sunulması için hem Başbakanlık Osmanlı Arşivi tarafından çalışmalar yapılmakta, hem de üniversitelerde tezler hazırlatılmaktadır. Osmanlı tarihi araştırmacıları, bu sayede ilgilendikleri dönemin defterlerine kolaylıkla ulaşabilmekte ve bunlardan rahat bir şekilde istifade etmektedirler. Zira hazırlanan defterlerde sadece metnin transkripsiyonu ile yetinilmemekte, daha kolay istifade için defterin tutulduğu dönemin siyasî tarihi, hükümlerin tasnifi, hüküm özetleri ve defterin dizini de hazırlanmaktadır.

Köprülü Kütüphanesi kitapları arasında yer alan bu sefer mühimmesini hazırlarken, biz de yukarıda saydığımız hususları göz önünde bulundurduk ve bu maddeler çerçevesinde defterimizi, istifadesi en kolay olacak şekilde incelemeye çalıştık.

1146/1147 yıllarındaki İran seferine dair, şimdiye kadar yapılan araştırmalarda, bu sefer mühimmesinin kaynak olarak kullanılmamış olması, işin diğer bir boyutudur. Köprülü Kütüphanesi'ndeki bu defteri hazırlamamızda, bu eserin bir an evvel araştırmacıların hizmetine sunulması düşüncesi büyük rol oynamıştır.

Bu çalışmanın her safhasında desteklerini her zaman yanımda hissetiğim hocalarım Prof. Dr. Mücteba İlgürel ile Prof. Dr. Feridun Emecen'e; Süleymaniye Kütüphanesi Müdürü Emir Eş Beye, Yrd. Doç. Dr. Raşid Gündoğdu Beye, arkadaşlarım Selman Soydemir ve Osman Doğan'a ve bütün Çamlıca Basım Yayın ekibine teşekkürlerimi sunarım.

Kemal Erkan

KISALTMALAR

*a.g.e.: a*dı geçen eser
*a.g.m.: a*dı geçen makale/madde
bkz.: bakınız
BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
c.: Cilt
Hkm.: Hüküm
KK: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Kamil Kepeci fonu
MD: Mühimme Defteri
nr.: numara
S.: sayı
s.: sayfa
vd.: ve devamı
vr.: varak

GİRİŞ

Tarihî araştırmalar sağlam bir kaynağa istinad ettiği müddetçe muteberdir ve ilmîdir. Aksi takdirde yazılanlar, birtakım tahminlerden ve tahayyülattan ibaret kalır. Diğer taraftan bu kaynakların süzülerek, mukayese ve tetkik edilerek kullanılması da zaruridir; aksi takdirde gerçeklere ulaşmak zorlaşabilir.

Bazı eserler vardır, en mühim kısımlarını, müellifinin indî değerlendirmeleri oluşuturur. Bazıları da vardır ki tabir yerindeyse "gözü kapalı" kaynak olarak kullanılabilirler. İşte bu sınıfa giren mühimme defterleri, bilhassa siyasî ve askerî tarihimiz için birinci elden kaynaklık edecek eserlerdir. Zira muhtevalarını fermanlar, verilen emirler, tayinler, aziller ve istatistikî bilgiler gibi devre bizzat şahitlik eden veriler oluşturur.

Hazırladığımız bu defter, Başbakanlık Osmanlı Arşivi hâricinde bulunan bir sefer mühimmesidir ve Köprülü Kütüphanesi, Ahmed Paşa Kısmı, 364 numarada, *Mecmû'atü'l-Menşûrât ve'l-Murâselât fî Ahdi'l-Vezîr Abdullah Paşa Köprülü* adı ile kayıtlıdır.

Çalışmamızda, giriş bölümünün ardından Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın hayatı ve devrin siyâsî hâdiseleri, defterin genel ve diplomatik özellikleri, hükümlerin tasnifi, hüküm özetleri, sonuç, defterin transkripsiyonu, dizin, bibliyografya ve tıpkıbasım verilmiştir. Bu kısımlara geçmezden evvel Dîvân-ı Hümâyûn ve mühimme defterleri hakkında hulâsa bir malumat vermek icap etmektedir.

Dîvân-ı Hümâyûn

Dîvân-ı Hümâyûn siyâsî, askerî, iktisâdî ve ictimâî meselelerin yanı sıra her çeşit dava ve şikayetlerin görüşülüp netîcelendirildiği bir yer olup,

Osmanlı Devleti merkez teşkîlatının en âlî bir kuruluşudur. Osmanlı Devleti'nde, daha kuruluştan itibaren bu tür meselelerin görüşülüp karara bağlandığı bir divanın mevcûdiyeti bilinmektedir. Bu divan, beyliğin giderek tekâmül etmesi ve tam manada teşkilatlanmaya başlamasıyla gelişmiştir. Klasik bir devlet kurumu olan Dîvân-ı Hümâyûn'un, Orhan Bey devrinde kurumsallaştığı kabul edilmekte olup divan sistemi, İkinci Murad Han ve Fatih Sultan Mehmed Han zamanında müesseseleşmiş ve tekâmül ederek on altıncı yüzyıldan itibaren de klasik şeklini almıştır.[1]

İstanbul'un fethinden sonra Dîvân-ı Hümâyûn, Topkapı Sarayı'nda ve "Kubbealtı" denilen mahalde toplanıyordu. Dîvân-ı Hümâyûn'a Kubbealtı denilmesi, devlet erkânı için Topkapı Sarayı'nda hâlâ mevcut ve yekdiğerine kapısı olan Kubbealtı'nın içtima yeri olarak seçilmesinden dolayıdır. Buraya "divanhane" de denilirdi.

Daha evvel her gün toplanan divanın haftada dört gün toplanması Fatih Sultan Mehmed Han devrinde gerçekleşmiştir. Daha sonra ise, XVII. yüzyılın sonlarına doğru divan toplantıları haftada iki gün yapılmaya başlanmış, fakat Sultan İkinci Ahmed'in tahta çıkmasını müteakip toplantılar, yine haftada dört güne çıkarılmıştır. XVIII. yüzyılın başlarında ise bire indirilmiş, hatta bir ara kaldırılmış ise de görülen lüzum üzerine tekrar haftada bir gün olarak toplanmaya başlamış, sonra da altı haftada bir toplanması kararlaştırılmıştır.

1750'de Paşa Kapısı teşkilatının kurulmasından itibaren, Dîvân-ı Hümâyûn'da görülen işleri, bu teşkilat karara bağlamaya başlamıştır. Bundan bir asır sonra 1844'te ise Bâbıâlî teşkilâtının kurulmasıyla merkez idâre sisteminde mühim değişiklikler olmuş, bu yeni düzende Dîvân-ı Hümâyûn'un görevi, sadece devlet işlerinin takibine dair lüzumlu evrakın

[1] Ahmet Mumcu, "Divan-ı Hümayun", *DİA*, 9, İstanbul, s.430; *Mühimme Defteri-90,* Mertol Tulum (der.), Yay.Haz.: Nezihi Aykut ve diğerleri, İstanbul 1993, "Giriş".

muhafazası olmuştur. Dîvân-ı Hümâyûn, Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar da bu şekilde bir sembol olarak kalmıştır. [2]

Mühimme Defterleri

Dîvân-ı Hümâyûn'da görüşülen meseleler, lüzumlu kayıt ve bürokratik işlemleri yapılmak üzere, konularına ve ehemmiyetlerine göre, divanın muhtelif kalemlerine[3] gönderilir; birinci ve ikinci dereceden meselelere ait işlemler *Beğlikçi* kaleminde yapılırdı. Dîvân-ı Hümâyûn'da görüşülüp karara bağlanan meselelere "mühim" kaydı konulanlar olup, bunları yazan ve işlemlerini yapan kâtiplere "mühimme-nüvîsân" denilirdi. Bu çeşit evrakın bir arada bulunduğu defterlere de "Mühimme Defteri" denilirdi. Çok dikkat ve itina ile tutulan bu defterler daimî bir müracaat yeri idi. Eski bir muamele yahut bir iş bahis mevzuu olduğu zaman bu defterlere bakılır, ona göre mütalâa beyan ve yahut muamele ifa edilirdi.[4] Zira Dîvân-ı Hümâyûn'da görüşülüp karara bağlanan ve padişahın tasdîkinden geçen siyâsî, idârî, askerî, mâlî, örfî, şer'î, ictimâî işler; şikâyet ve davalar bu defterlere tarih sırasına göre kaydedilir, daha sonra bunları reîsülküttâb gözden geçirip son kontrollerini yapar ve îcâp eden emir ve fermanlar ilgili yerlere gönderilirdi.[5] Dolayısıyla çıkan bir ihtilafta eldeki belge ile merkezdeki sûretin aynı olması gerekiyordu. Aksi halde merkezdeki kayda itibar olunur idi.

Mühimme defterlerinin çoğunun ilk sahifelerinde, defterin hangi sadrazam (seferde tutulmuş ise hangi serdar) ve hangi reîsülküttâb zamanında ve hangi târihte tutulduğu yazılıdır. Meselâ hazırladığımız mühimmenin ilk sahifesindeki kayıt şöyledir: "*Bismihî Sübhânehû ve*

---

[2] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara 1988, s. 1-110.

[3] Dîvân-ı Hümâyûn'da bulunan kalemler şunlardır: Âmedî kalemi, tahvil kalemi, nişan kalemi, beğlikçi kalemi.

[4] Pakalın, "Mühimme defteri", II, s. 605.

[5] Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 82.

Te'âlâ, hâzihî kuyûdü ahkâmi'l-mühimme fî zamân-ı Vezîr-i Mükerrem Köprülüzâde sa'âdetlü Abdullah Paşa serasker-i cânib-i şark el-vâki' fî-şehr-i evâhir-i Ramazâni'l-mübârek. Sene sitte ve erba'în ve mi'e ve elf, min hicret-i men lehü'l-'izzü ve'ş-şeref, der-zamân-ı vekîl-i Reîsülküttâb Süleymân İzzî Efendi."

Mühimme defterlerinde kayıtlı fermanlara *hüküm* denilirdi. Her hükmün başında, o hükmün gönderildiği şahsın veya makamın adı, unvanı veya lakabı yazıldıktan sonra hitap kısmı *"...hüküm ki"* diye biterdi. Ardından mesele hulâsa olarak yazılır ve en son "*buyurdum ki*" veya "*imdi sen/siz ki*" ifadesinin ardından verilen karar bildirilirdi. Bu durum, mühimmelerde görülen genel bir tarz olup istisnalarına rastlamak da mümkündür.

Hükümlerin üzerinde bazı kayıtlara rastlanılmaktaydı ki bu kayıtların başlıcaları şöyledir:

a- Yazıldı: Fermanın gideceği makam veya şahsa gönderilmesi için yazıldığını belirtir.

b- Bâ-hatt-ı şerîf: Padişahın kendi el yazısı ile emrinin yazıldığının göstergesidir.

c- ( )'a verildi: Fermanın, yerine kiminle gönderildiğini gösterir.

d- Bu dahî: Fermanın, bir önceki ferman ile aynı tarih ve şekilde yazıldığının işaretidir.

e- Bir sûreti: Aynı ferman başka bir yere de yazılmak icap ederse sadece gönderilecek yerden önce bu ibare yazılır.

f- Kararların verildiği dîvânın toplanma tarihi ve hükmün yazıldığı tarih.[6]

Mühimme defterleri, ihtivâ ettikleri konular bakımından Osmanlı Devleti'nin merkez ve taşra teşkilatına dâir çok önemli birer kaynaktırlar. Bu defterlerden merkezî idârenin taşradaki yansıması, müesseselerin işleyiş tarzı, ahali arasında cereyan eden hukûkî mevzûât ve meselelerin

[6] Temelkuran, *a.g.m.*, s. 158.

hallinde takip edilen yol ve usûl, tevcihler, aziller, tımar ve zeâmet sistemleri, harp tarihine dâir kilit noktalar, bir harbin seyri ve geri planı, lojistik, gayri Müslimler, sınır boylarındaki faaliyetler, beldelerin sosyal ve kültürel yapısı ve ilmî faaliyetler gibi birçok önemli konu hakkında malûmât sahibi olmak mümkündür.

Mühimme defterlerinin klasik formunda on sekizinci asrın ortalarından itibaren bazı değişiklikler olmuştur. Defterlerin konularındaki çeşitlilik kaybolmuş ve muhtevâ zayıflamıştır. Bunun sebebi ise daha özel ve muayyen konularda başka defterlerin tutulmaya başlanması olmuştur. 1707'de *Mısır Mühimmesi* adı ile ayrı bir defter serisi ortaya çıkmış, 1742'den itibaren ise *Ahkâm-ı Şikâyât* defterleri tutulmuştur.

Mühimme defterleri birkaç nevi olup bunlardan biri, sıradan meselelerin kaydedildiği defterdir. "Mektûm mühimme" defteri denilenlerde ise gizli olarak yazılan hükümler mevcuttur. Sadrazam seferde iken devlet merkezinde sadâret kaymakamının başkanlığında toplanan dîvân veya meclisteki müzakereye dair tutulan deftere de "Rikâb mühimmesi" ismi verilmiştir.

Osmanlı Devleti'nde, büyük askerî harekâtlar sırasında mâlî, idârî ve askerî işlerin halli için Dîvân-ı Hümâyûn'a ait bazı kalemler, orduyla beraber sefere katılırlar ve burada bürokratik meselelerin halline çalışırlardı. Bu katipler, merkezde nasıl çalışıyorlarsa seferde de aynen öyle görev yaparlar ve gerekli bürokratik işlemleri yürütürlerdi.[7] Muhârebe zamanı lâzım olan bütün defterler sadrazam ve serdar-ı ekrem ile beraber sefere gönderilirdi ki bu şekilde, seferdeki müzâkerelere ait, yine seferde tutulan mühimme defterlerine de "ordu mühimmesi" denilirdi.[8]

---

[7] Feridun M. Emecen, "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s. 241.
[8] Uzunçarşılı, *aynı yer.*

KÖPRÜLÜZÂDE ABDULLAH PAŞA ve DEVRİN SİYASÎ HÂDİSELERİ

Bir devre damgasını vurmuş olan Köprülüler sülalesinin ceddi Köprülü Mehmed Paşa'nın, Amasya sancağının Vezirköprü kasabasından Yusuf Ağa'nın kızı Ayşe Hanım ile izdivacından dünyaya Fazıl Ahmed Paşa ile Fazıl Mustafa Paşa gelmiştir.[1]

Mehmed Paşa'nın küçük oğlu Fazıl Mustafa Paşa'nın Numan, Abdullah ve Esad adlı üç oğlu olmuştur. Büyük oğlu Numan Paşa 1675 civarında Girit'te doğmuş olup 1710 tarihinde Sultan İkinci Mustafa'nın kızı Ayşe Sultan ile evlenerek saraya "damat" olmuş ve aynı yıl sadarete getirilmiştir. Üç ay üç gün sonra istifa eden paşa, 1719'da Kandiye'de hastalanarak vefat etmiştir.[2]

Fazıl Mustafa Paşa'nın en küçük oğlu Esad Paşa ise 1717'de vezir olmuş ve 1726'da kırk beş yaşlarında Girit-Resmo'da ölmüştür. "Hicrî" mahlasıyla şiirler yazan Esad Paşa, *Yusuf u Zeliha*'yı Farsçadan manzum olarak Türkçeye çevirmiştir.[3]

Fazıl Mustafa Paşa'nın ikinci, yani ortanca oğlu Abdullah Paşa'nın doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak ağabeyi Numan Paşa'nın 1675 tarihlerinde doğduğu göz önünde bulundurulursa, Abdullah Paşa'nın 1680 civarında doğduğu tahmin olunabilir.

Köprülüzâde Abdullah Paşa da babası, ya da daha umûmi bir ifâdeyle diğer Köprülüler gibi çok iyi tahsil görmüş âlim bir zat idi. Hayatı

---

[1] Abdülkadir Özcan, "Köprülüzâde Fazıl Mustafa Paşa", *DİA,* c.26, s.263.
[2] ____, "Köprülüzâde Numan Paşa", *a.g.e.*, s.265.
[3] Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli Kısmı, Nr. 1697.

boyunca ilim, edebiyat ve şiirle meşgul olmuş ve kaside yazmıştır. Hafızdı ve husûsiyle kıraat ilminde ihtisas sâhibi idi. Hatta bu ilme dâir, *El-İfâdetü'l-Mukni'a fi Kırâ'ati'l-E'immeti'l-Erba'a*[4] ve *Şifâü'l-Hâ'im fi Tahlisi Kıraâti Âsım*[5] isimli iki eser telif etmiştir. *İrşadü'l-Mürid ilâ Ma'rifeti'l-Esânîd* isimli bir eseri dahi mevcuttur. [6]

Abdullah Paşa'nın yazdığı Arapça şiirleri hâvî müretteb *Divan*'ı ise Beyrut'ta basılmıştır.[7] Paşanın şiirlerinin yer aldığı bir diğer eseri de *Nuhbetü'l-Eş'âr*'dır.[8]

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Nuhbetü'l-Eş'âr*'ı *Osmanlı Tarihi*'nde kaside olarak belirtmiş ve Abdülbâkî Efendi'nin buna dair bir şerhi olduğunu yazmıştır.[9] *Uşşâkîzâde Târihi*'nde geçtiğine göre ise paşa, kayınpederi Şeyhülislam Feyzullah Efendi hakkında Zilhicce 1114'te (Mayıs 1703) *Kasîde-i Bâ'iye* isimli bir kaside yazmıştır. Zamanın hatırı sayılır âlimlerinden Fetva Emini Selim Efendi ve Edirneli Kâmî Mehmed Efendi buna birer takriz yazmışlardır.[10] Safer 1115 (Temmuz 1703) tarihinde de Abdülbâkî Efendi *Şerh-i Ülker* nâmıyla bu kaside için bir şerh telîf etmiştir. Selim Efendi dahi bir şerhini yapmıştır.[11]

Paşanın ilmî cihetini ikmâli, vazifeleri esnasında da devam etmiştir. Feyzullah Efendi gibi son derece nüfuz sahibi bir şeyhülislamın damadı

---

[4] Bursalı Mehmed Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri,* İstanbul 1333, c.1, s.364. (Bu eser, Köprülü Kütüphanesi, Ahmed Paşa, 2'de kayıtlıdır. Bu kütüphanede Abdullah Paşa'nın, (34 Fa Ek 5)'te kayıtlı, 1133 tarihli bir de vakfiyesi mahfûzdur: *Vakfiyetü Abdullah Paşa bin Mustafa Paşa bin Mehmed Paşa el-Köprülü.*

[5] Eser, Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi, numara 316'da kayıtlıdır.

[6] Kuvvetle muhtemel kıraat ilmine dair olan bu eser Kuveyt Üniversitesi Kütüphanesi'nde, "379" CD numarası ile mahfuzdur. Künyedeki kaydına göre buraya, Mescid-i Nebevi'den gelmiştir.

[7] Şemseddin Sâmi, "Köprülüzâde Abdullah Paşa", *Kamûsu'l-A'lâm*, c.V, s.3909; *Divan*'ın yazma nüshası; Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi, no: 1758'dedir.

[8] Köprülü Kütüphanesi, Ahmed Paşa, 2 ve 355

[9] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.IV, II. Kısım, Ankara 1995, s.592.

[10] İbrahim Hasîb Efendi, *Uşşâkizâde Târihi,* (Haz. Dr. Raşid Gündoğdu), Çamlıca Basım Yayın, İstanbul 2005, c.1, s.551.

[11] *Uşşâkizâde Târihi,* c.2, s.595.

olması hasebiyle, vezaretle başlayan siyasî hayatı nişancılık, sadaret kaymakamlığı, muhtelif valilikler ile devam etmiştir. Abdullah Paşa'nın yaptığı hizmetler ve ilmî çalışmaları, Bursalı Mehmed Tahir Efendi'nin, *"Kılıcı ve kalemiyle hizmetleri geçen âlim vezirlerdendir."* ifadesini teyit etmektedir.

Köprülüzâde Abdullah Paşa 2 Şaban 1112 (12 Ocak 1701) tarihinde Şeyhülislam Feyzullah Efendi'ye damat olmuş, bundan bir sene sonra 12 Şaban 1113'te[12] (12 Ocak 1702) vezaret rütbesini alarak kubbe veziri olmuştur.[13] Cemâziyelevvel 1114'te (Ekim 1702) Daltaban Mustafa Paşa'nın sadâretini tebrik merasiminde ise Abdullah Paşa "Nişancı(Tevkiî)" idi ve kendisine atlas kaplı kürk giydirilmişti[14]. Bundan üç ay sonra, 6 Şevval 1114[15] tarihinde Tevkiî Köprülüzâde Abdullah Paşa, kayınpederi Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin teşebbüsüyle sadâret kaymakamı oldu.[16]

Abdullah Paşa'nın kayınpederi Şeyhülislam Feyzullah Efendi Erzurumlu olup âlim bir kimse idi. Çok iyi bir tahsil görmüş, meşhur hünkâr şeyhi Vânî Efendi'nin delâletiyle İstanbul'a gelmiş ve onun damadı olarak bir müddet sonra, 1669 yılında Sultan Dördüncü Mehmed'in oğlu Şehzade Mustafa'nın hocası olmuştu. Ardından Şehzade Ahmed'in hocalığını da yapan şehzadeler hocası Feyzullah Efendi, süratle terfi ederek evvela nakîbüleşrâf ve sonra Rumeli kazaskeri olup 1688'de de şeyhülislam olarak tayin edildi. Ancak bir müddet sonra meydana gelen yeniçeri hadiselerinde saraya karşı tavır aldığı için sultan tarafından memleketi Erzurum'a sürgün edilmiştir.[17]

---

[12] *Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116)*, (Haz. Abdülkadir Özcan), Ankara 2000, s.161'de: 10 Şevval 1113 (10 Mart 1702).
[13] Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekāyi'ât*, (Haz: Abdülkadir Özcan), Ankara 1995, s.720; Raşid, *Tarih*, c.II, s.524.
[14] *Uşşâkizâde Târihi*, c.1, s.526.
[15] *Anonim*, s.205'te 9 Şevval (26 Şubat).
[16] *Zübde-i Vekāyi'ât*, s.767.
[17] M. Serhan Tayşi, "Feyzullah Efendi", DİA, 12, s. 527-528.

Feyzullah Efendi, hocası olduğu Sultan İkinci Mustafa Han'nın 1695'te cülûsuna kadar Erzurum'da kalmış ve bu tarihte yeni padişah tarafından İstanbul'a davet edilerek yeniden şeyhülislam tayin olunmuştur.

Bundan sonra nüfuzu bir hayli artan Feyzullah Efendi'nin birtakım muhâlifleri olmuştur. İşte târihimizde Birinci Edirne Vakası olarak bilinen ve muhâlifleri tarafından Feyzullah Efendi aleyhinde başlatılan bir isyan, yalnız Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin azli ve katliyle neticelenmemiş, bu vaka ile Sadrazam Rami Mehmed Paşa da makamından olmuş ve Sultan İkinci Mustafa Han hal' edilerek Sultan Üçüncü Ahmed Han tahta geçmiştir.

Edirne Vakası'ndan sonra Köprülüzâde Abdullah Paşa, 29 Zilkade 1115[18] (4 Nisan 1704) tarihinde Hanya muhafazasına memur edilmiştir.[19]

Abdullah Paşa bundan sonra 1705'te (1117) Sakız, 1707 Haziranında (Rebîülevvel 1119) Sivas, 1709'da (1121) Trabzon ve 1710'da (1122) da Belgrad valiliklerinde bulunmuştur. Aynı sene bulunduğu Eğriboz muhafızlığından sonra 1123'te ikinci defa Hanya, 1124'te (1712) yine ikinci defa Trabzon, 1126'da Musul ve 1127'de (1715) Aydın valisi olmuştur.

1128'de (1715) Mora seraskeri ve Sakız muhâfızı[20], aynı senenin Zilkadesinde (Ekim 1715) İnebahtı muhafızı, 1129'da (1717) Şam, 1130'da (1718) Diyarbekir valisi, 1132 Rebîülevvelinde (Ocak 1720) Erzurum valisi ve 1135 Zilkadesinde (Ağustos 1723) Van vilâyetiyle Azerbaycan ve Tebriz seraskeri tayin edilmiştir.[21]

---

[18] *Anonim*, s.273'te: Hanya muhafazasına memur olup çekdiri ile gidüp…27 Receb 1115 (6 Aralık 1703)

[19] Raşid, *a.g.e.*, c.III, s.127; *Zübde-i Vekāyi'ât*, s.840.

[20] "Sakız muhâfızı Köprülüzâde Abdullah Paşa Kuds-i Şerîf ve Hamid sancaklarıyla çarhacı olmak üzre altmış kîse akçe verilip vaktinde yanına ta'yîn olunacak paşalar ile mu'tâd üzre istikbâl-i hüccâc hıdmetinde kıyâm etmek üzre fermân olundu." (Raşid, *a.g.e.*, c.IV, s.281.)

[21] *Şakāik-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri*, (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan), c.4, s.693 vd.; Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî*, c.III, 376-377.

İran'daki Gelişmeler ve Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın Tebriz Seraskerliği

1135 (1722) tarihinde İran tahtında Şah Safi Süleyman'ın oğlu Şah Hüseyin bulunuyordu. Sefahate alışmış bir sultan olan Şah Hüseyin'in devlet işlerinde olan bu lâkayd tutumu yüzünden hudud boylarındaki muhtelif aşiretler kendini tanımaz olmuşlardı.

Doğu İran'da bulunan Türk aşiretlerinden Galcaî ve Kılıçlar oymaklarının reisi Üveys oğlu Mahmud Han, tabi olduğu Şah Hüseyin'e isyan etmiş ve üzerine gönderilen Safikulu ve Lütfihan kuvvetlerini mağlup edip evvela Kirman'ı, ardından Yezd'i ve daha sonra da Meşhed'i ele geçirerek Safevilerin merkezi olan İsfahan üzerine yürümüştü. (1722)

Mir Mahmud Han İsfahan'ı kuşatınca bazı İran ricali Şehzade Tahmasb'ı alarak Kazvin şehrine kaçtılar. Bu taraftan Belucistan halkının Bender-Abbas taraflarını yağmalamaları ve Sünni olan Dağıstan halkının Şirvan'ın merkezi Şamahı'yı ele geçirip Gence'ye yürümesi üzerine vaziyet, Erzurum ve Bağdad valileri tarafından tafsilatıyla merkeze bildirildi.

1134 yılı Şaban ayında (Mayıs 1722) Van Valisi Köprülüzâde Abdullah Paşa'ya gönderilen hükümde Kandehar, Herat, Kirman Yezd ve Şamahı'nın elden çıktığı ve İsfahan'ın da ele geçirilmek üzere olduğu bildirilerek kendisine bazı talîmâtlar verilmişti.[22] Sultan Üçüncü Ahmed Han tarafından Abdullah Paşa'ya gönderilen, Evâil-i Şaban 1134 tarihli diğer bir hükümde hulasaten:

"İran'da cereyan eden hadiselerden haberimiz vardır. İsfahan düşerse diğer yerlerin de düşmesi mukarrerdir. Acem şahlarının bu zayıf zamanlarında onlara taarruz etmek benim ahlakıma muhaliftir. Lakin, bu memleketlere saldıranlar, düzenli ve mazbut askerler değildir. Binaenaleyh, Acem mülkünde ikamet eden Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat

[22] BOA, *MD,* nr.130, s.362.

Müslümanlar bulunup düşman, halka fenalıklar etmekte olup, bunların muhafazası elzemdir. Bu yüzden, memleketime yakın olan yerlerin ve ahalisinin mal ve canlarının muhafazası için hareket ve buralar, ahali perişan olmadan zabtedilmelidir.

İran şahı İsfahan'a kuvvet çıkaracak olursa herkes kendi hududuna yakın kaleleri zabtedip ahalisini korumalıdır.

Sen dahi lazım gelen tertibatı alıp, Acem şahının durumuna göre hareket edesin. Şayet şah, yerinde kalırsa, herhangi bir hareketine iznim yoktur. Ancak diğer memleketlerin de düşman eline geçeceği mukarrerse derhal Erzurum valisi ile irtibata geçip ya beraber yahut yalnız sen, varıp hududa yakın olan Revan, Gence ve Tiflis kalelerini zabtedesin. İtaat etmezlerse bile ahalinin mülk ve eşyasını yağmadan koruyup kadın, çocuk, zuafâ, reâyâ ve acezenin perişan olmamasına ziyadesiyle dikkat et."[23] deniliyordu.

Bu hüküm Basra, Bağdat, Şehrizor, Erzurum, Çıldır ve Kars valilerine de gönderilerek İsfahan düşerse birinci derecede ehemmiyeti hâiz Revan, Tebriz, Gence ve Tiflis'in derhal fethi emrolunmuştur.

Nihayet 1135 (1723) tarihinde Mir Mahmud, yedi ay muhasaradan sonra İsfahan'ı almış ve Şah Hüseyin'i de esir etmişti.

İran'ın bu karışık durumu içerisinde Bağdat valisinden gelen bir yazıda, Hz. Ali hariç diğer üç büyük halifeye Şiiler tarafından sebbedildiği ve bunlardan intikam alınmasının vaktinin geldiği bildirilmişti. Diğer taraftan Şiilere karşı harbeden Davud Han'ın Şirvan hanı olarak Osmanlılar tarafından tayin ve kabul edilmesi, Şirvan ve havalisi Sünni halkı tarafından talep edilmişti. Neticede Davud Han, Şirvan hanı olarak tayin olunup kendisine menşur gönderilmiştir (1723). Böylece Osmanlı'nın İran'a müdahalesi adeta zaruri olmuştu.

Diğer taraftan Rusya cihetindeki gelişmeler de bu zarureti teyit etmiştir. Şöyle ki, Rus Çarı Birinci (Koca) Petro, İran'daki keşmekeşten

---

[23] BOA, *MD*, nr.132, s.69.

istifâde ile Hazar sahillerinden Bakü'ye doğru ilerlemekte ve Gîlân'la Mâzenderan ve Esterâbâd'ı tehdit etmekte idi ki bu durum Türkiye'nin doğudan bir Rus çemberiyle çevrilmesi demekti. Hatta Rusların Hazar'dan sonra Karadeniz'e inmeleri tehlikesi de uzak değildi. İsfahan'ın düşmesiyle Safevi hükümetinin sona erdiğini bilen Veziriazam Damat İbrahim Paşa, 84 sene evvel akdedilmiş olan Kasr-ı-Şîrin anlaşmasının da artık hükmünün kalmadığını iyi biliyordu. Bu sebeple Türkiye'nin doğu cihetinden emniyetini temin edecek askerî tedbirlerin derhal alınmasına başlanılarak İran ve Kafkasya sınırlarında üç cephe açıldı. Erzurum beylerbeyi Silahdar İbrahim Paşa Kafkasya; Van valisi Köprülüzâde Abdullah Paşa Tebriz ve Azerbaycan, Bağdat valisi Hasan Paşa da Hemedan ve Kermanşâh'a müteveccih Irak cephelerine serasker tayin edilmişlerdir.[24]

Azerbaycan cephesinde Tebriz Seraskeri Köprülüzade Abdullah Paşa, Selmas şehrini teslim aldıktan sonra Hoy, Çorş, Tasuc ve Merend kasabalarına yöneldi. Bu şehirler asker ve zahire ile dolu olduğundan, Tebriz muhasarasına başlamadan evvel buraların zabtı ve düşmandan tahliyesi elzemdi. Abdullah Paşa, bu şehirleri Mayıs 1724 tarihinde tamamen ele geçirerek Tebriz üzerine yürüdü ve şehri muhasara etti.

Osmanlı askeri Tebriz kuşatmasında iken kış bütün şiddetiyle bastırmıştı. Artık askerlerin siperlerde kalması neredeyse imkânsız hale geldiğinden Abdullah Paşa, muhasarayı kaldırarak önce Şüster'e ve daha sonra da Tasuc'a çekildi ve durumdan İstanbul'u haberdar etti.

Abdullah Paşa'nın muhasarayı kaldırması, Tebriz'in mutlaka alınmasını arzulayan padişah tarafından tasvip edilmemekle beraber bu duruma ses çıkarılmamış, paşanın altı ay sonra tekrar muhasarası sırasında ise kendisine bazı tarizkâr ifadelerle Tebriz'in kati surette alınması bildirilmiştir. 1724 yılı Ağustos ayında (Evâil-i Zilhicce 1136) gönderilen hükümde, Abdullah Paşa'nın amcası sâbık Veziriazam Fazıl

[24] İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, c.IV, s.13.

Ahmed Paşa'nın Kandiye kalesini üç sene müddetle, yaz kış demeden muhasara ettiği, askerin orada kışlayıp bu hususta büyük gayret ve ihtimam göstermeleri ile fethin müyesser olduğu hatırlatılmış; Tebriz'in fethinin padişahın arzusu olduğu bildirilerek kendilerinin, muhasara kış mevsimine kadar uzasa bile, fetih gerçekleşmedikçe oradan bir adım atmamaları ve umumen orada kışlamaları emrolunmuştur.[25]

28 Temmuz 1725 günü Tebriz civarına varan Abdullah Paşa'yı İran askerleri karşılamış ve vukua gelen şiddetli muharebe akşama kadar devam etmiştir. Neticede mağlup olan İranlılar kaçarak şehre girmişlerse de onları takip eden Osmanlı askerlerinden bir kısmı duvarları aşarak içeri girmeye muvaffak olmuşlar ve derhal kale kapılarını açıp bütün kuvvetlerin içeri girmesini temin etmişlerdi. Osmanlı askeri, içeride devam eden muharebeyi de iki gün bir gece sonra kazanmış ve nihayet beşinci gün bütün şehir ve kale ele geçirilerek Tebriz halkı, kendilerine itimat edilmediğinden şehirden çıkarılmıştır. Böylece Tebriz'in fethi tamamlanmış oluyordu. Daha sonra Urmiye ve Erdebil de Abdullah Paşa tarafından alınmıştır.

Diğer taraftan, İsfahan'ı alan Mir Mahmud'un yerine amcasının oğlu Eşref, 23 Mayıs 1723 günü geçmiş ve şahlığını ilan etmişti. İran'ın bu sıradaki karışıklığından istifade etmek isteyen Şah Tahmasb da derhal faaliyete geçerek İsfahan'ı geri almak için yola çıktı. Bu harekâtı sırasında Şah Tahmasb, Osmanlıların desteğini temin için 1726 tarihinde Köprülüzâde Abdullah Paşa'ya bir mektup göndererek, Osmanlıların fethettikleri yerlere tecavüz etmemek şartıyla üç senelik bir sulh akdini rica etti. Şahın bu isteğinin Abdullah Paşa tarafından merkeze bildirilmesinin ardından Tahmasb ile İran'dan alınan yerlerin Osmanlılarda kalması şartı esas olmak üzere bir anlaşma akdi için, sabık ruznamçeci olan Mustafa Efendi Tebriz'e yollanmıştır.

---

[25] BOA, *MD,* nr.132, s.69.

Bu sırada hastalığı sebebiyle Tebriz seraskerliğinden ayrılan Köprülüzâde Abdullah Paşa, kendisine mâlikâne olarak verilen Rakka eyaletine geçmiş ve eyalet merkezi olan Urfa'da oturmasına müsaade edilmiştir. Bu gelişmeden sonra Tebriz seraskerliğine de şehrin muhasara ve fethinde büyük hizmeti görülen Hekimoğlu Ali Paşa tayin olunmuştur (Zilhicce 1138). Diğer taraftan, Şah Tahmasb ile yapılan görüşmeden de bir netice hasıl olmamıştır.[26]

Köprülüzâde Abdullah Paşa, Rakka valisi olarak Urfa'da ikamet ederken, Sayda valisi Vezir Küçük Osman Paşa'nın vefatı üzerine, Sayda eyaletine vali olarak gönderilmiştir. 1141 senesi Muharreminin ortalarında (Ağustos 1728) hatt-ı hümâyûn ile kendisine Kandiye[27] eyaleti tevcih ve ihsan buyrulan Köprülüzâde Abdullah Paşa, aynı senenin Zilhiccesinde Mısır valisi olmuştur.

1143 senesi başlarında tekrar Tebriz seraskeri olarak gördüğümüz Köprülüzâde Abdullah Paşa, bu tarihte on bin kadar kuvvetle harekete geçen Tahmasb Kuluhan (Şah Tahmasb'ın sadrazamı Nadir Han) ile yaptığı mücadeleyi kaybetmiş ve Hemedan ile Tebriz, Şah Tahmasb'ın eline geçmiştir. Buraların istirdadı için Hekimoğlu Ali Paşa, Revan seraskeri unvanıyla tekrar Azerbaycan harekâtının idaresine memur edilmiştir.[28] Bu sırada, vuku bulan Patrona Halil isyanı neticesi İstanbul'da taht değişikliği olmuş ve 19 Rebîülevvel 1143'te (2 Ekim 1730) Sultan Birinci Mahmud Han cülûs etmiştir.

Köprülüzâde Abdullah Paşa'ya 1144 Muharreminde (Temmuz 1731) tekrar Kandiye valiliği ve 1145 senesinde Niğbolu kalesi muhafızlığı tevcih buyrulmuştur.[29] Paşa, 1145 Şevvalinde Konya ve 1146'da da ikinci defa Mısır valisi olmuştur.[30]

---

[26] Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.172 vd.
[27] Küçük Çelebizâde İsmail Asım, *Raşid Tarihi Zeyli*, c.VI, s.442, 584.
[28] Uzunçarşılı, *a.g.e.*, c.IV, I. Kısım, s.220.
[29] Subhi Mehmed Efendi, *Tarih-i Sami ve Şakir ve Subhi*, 1198, vr. 45a.
[30] Mehmed Süreyya, *a.g.e.*, s. 377.

Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın Şark Seferi Seraskerliği ve Şehadeti

İranlılar tarafından Tebriz ve Hemadan ve sair şehirler ele geçirilmiş idi. Fakat bundan sonra Osmanlı Devleti, bu sahada İran'a karşı giriştiği muharebelerde muvaffakiyet elde etmiş ve iki taraf arasında 1144 Şabanında (Şubat 1732) bir muahede akdolunmuştu. Fakat yapılan bu anlaşmadan iki taraf da memnun kalmamıştı.

Nihayet bir müddet sonra, İran'ı Afganlılardan kurtarıp Safevi saltanatını Şah Tahmasb'a temin etmiş olan Nadir Ali Han (Tahmasb Kuluhan) taarruza geçeceğini Bağdat valisi Ahmed Paşa'ya bildirdi ve kısa bir süre sonra da Bağdat'ı muhasara etti.

Bu hadiseler üzerine bölgeye külliyetli miktarda asker sevk edildi ve Erzurum valisi sabık veziriazam Topal Osman Paşa orduya serasker tayin edildi (Şaban 1145). Bu haberi alan Nadir Han, bir miktar askerini Bağdat muhasarasında bırakarak Topal Osman Paşa ile karşılaşmak üzere harekete geçti. İki ordu Bağdat'a iki saatlik mesafede bulunan Doçum civarında karşılaştılar. Dokuz saat süren muharebede, Nadir Han mağlup ve yaralı olarak kaçtı (7 Safer 1146 / 20 Temmuz 1733).

Bu zaferden sonra Musul taraflarına çekilen Nadir Han yeni bir taarruz için fırsat kollamaya başlamıştı. Osmanlı kuvvetlerinin mühim bir kısmının baharda toplanmak üzere terhis edildiğini ve geri kalanının da kış sebebiyle dağınık bir halde bulunduğunu haber alınca, beklediği fırsatın zuhur ettiğini görüp, derhal hareketle Kerkük civarına gelmiş ve burada Osmanlı kuvvetlerini mağlup etmiştir. Bu muharebede, Serasker Topal Osman Paşa şehit düşmüştür (Cemâziyelâhir 1146 / Kasım 1733).

Nadir Han, bundan sonra Şehrizor, Kerkük ve Derne'yi işgal edip Osmanlıların sulh teklifini beklemeye başlamıştı. Ancak beklediği olmayarak, bilakis padişah şiddetle harbe devam edilmesini bildirip, bunun için Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa'yı göndermeye karar vermiş ve şehit düşen Topal Osman Paşa'nın yerine de 12 Şevval 1146'da Anadolu valiliği ile Köprülüzâde Abdullah Paşa'yı tayin etmiştir.

Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın Şark canibine serasker olduğu şu hüküm ile bildirilmiştir:

"Sen ki serasker-i hamiyet-perverim ve vezîr-i gayret-küsterim Abdullah Paşa'sın. Seni selam-ı şahânem ile selamladıktan sonra, senden her vechile gayret ve din ü devletime layık hareket ve hizmet beklerim. Bunun için emrine takviyet için....bi'l-istiklâl harekete me'zûn ve murahhas kılınmışsındır." [31]

Bu taraftan, Kerkük'teki başarısından sonra Bağdat önlerine gelen Nadir Han, Ahmed Paşa'ya bir elçi göndererek Revan, Gence, Şirvan ve Kaht eyâletlerini istemiştir. Ahmed Paşa, emrinde kâfi miktarda muhafız ve mühimmat bulunmadığı için Nadir Han'ın bu isteğine muvafakat edip, yetmiş seksen gün müsaade isteyince Nadir Han İran'a dönmüştür.

Nadir Han'ın bu teklifi İstanbul'da görüşülüp reddine ve Bağdat'ın tahkimine karar verilmiştir. Bu sırada Nadir Han, Hekimoğlu Ali Paşa'ya gönderdiği biri Türkçe diğeri Farsça iki mektupta, kendisinin de Osmanlılar gibi Türk soyundan olup aralarında akrabalık olduğunu yazmış ve sulh teklifi yapmıştı. Ali Paşa tarafından sıcak bakılan bu sulh teklifinden sonra, paşanın müspet cevabını ihtiva eden mektuplar, Nadir Han'a götürülürken İran seraskeri Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın eline geçip geri gönderildi. Nadir Han bir sulh teklifi yapmıştı ama bu teklif sadece bir sulhtan ibaret olmayıp, Nadir Han Aras nehrinin sağ sahilindeki bütün memleketleri istiyordu. Bu yüzden bu teklifin tutar bir tarafı yoktu. Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa'nın sulh isteğine İran seraskeri Köprülüzâde Abdullah Paşa karşı çıkınca, Ali Paşa sadaretten azlolundu (Safer 1148 / Haziran 1735).

---

[31] *Mühimme 139*, beyaz üzerine hatt-ı hümâyûn sureti; ayrıca bk. "...vezîr-i müşârunileyh Osman Paşa'nın şahâdeti haberi vürûdunda vüzerâ-i izâmımın sadâkat ve kiyâset ile şöhret-şi'ârı olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü teâlâ iclâlehû şark cânibine serasker nasb ve ta'yîn ....(Fî evâil-i Şevval 1146)" (*Köprülü Mühimmesi*, vr. 7a).

Böylece emeline erişemeyen Nadir Han, harekâtına devamla Şirvan'ın merkezi Şamahı'yı zaptetti. Nadir Han'ın, Gence'yi de ele geçirmek üzere Aras nehri üzerindeki Kürçayı tarafından bir kısım kuvvetini geçirdiği ve kendisinin de on bin kişilik bir kuvvetle Karasakal geçidine vardığı Gence Valisi Genç Ali Paşa tarafından merkeze bildirilince keyfiyet diğer kumandanlara[32] ve Şark seraskeri Köprülüzâde Abdullah Paşa'ya bildirildi.

Filhakika Nadir Han Gence'yi kuşatıp bölgedeki askeri durum Osmanlılar aleyhine nezaket kesbetmiş olduğundan Gence Kalesi'nin muhakkak kurtarılması Köprülüzâde Abdullah Paşa ve diğer kumandanlara şiddetle bildirildiğinden, gösterilen büyük gayretlerden sonra üç ay müddetle muhasara altında kalan Gence Kalesi kurtarılmıştır (Cemâziyelevvel 1147 / Ekim 1734).

Nadir Han, Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın kumandasındaki ordu ile çarpışmak üzere Kars'taki serasker kuvvetleri üzerine gitmişse de Kars suyunun öte tarafına çekilmeye mecbur olmuş ve oradan da Arpaçayı'na (Aras) geçmiştir. Köprülüzâde Abdullah Paşa'ya ise mutlak sûrette Nadir Han'ı takip etmesi emrolunduğundan Osmanlı ordusu harekâtına devam etti. Ancak alınması icap eden harp tertibatı mükemmel değildi. Karakol ve istihbarat zayıftı. Yetmiş bin kişilik ordusuyla hareket eden Nadir Han, seksen bin mevcutlu Osmanlı ordusunun bu zayıf cihetlerini öğrenmiş olup nihayet iki ordu Begaverd civarında karşılaştılar. Yapılan muharebede Osmanlı ordusu mağlup oldu ve Serasker Köprülüzâde Abdullah Paşa şehit düştü (22 Muharrem 1148 / 14 Haziran 1735).[33]

Köprülüzâde Abdullah Paşa edip, âdil, şâir, munsıf, eser sahibi ve cesur bir devlet adamı idi. Oğullarının en büyüğü olan Abdurrahman

---

[32] Tiflis Muhafızı Vezir İshak Paşa'ya, Erzurum Valisi Vezir Ahmed Paşa'ya, Bayezid sancağı mutasarrıfına ve Erzurum'da elviye beğlerine ve yeniçeri zabitine ve serdengeçdi ağalarına, acilen Şamahı'yı kurtarmak üzere Şirvan canibine gitmeleri emrolunmuştur. (Köprülü Mühimmesi, vr. 27a)

[33] Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.226 vd.

Paşa, 1726 senesinde vezir olmuş ve 1733'te, babasının şehâdetinden dokuz sene evvel Hemedan'da şehit olmuştur. Paşanın diğer oğulları 1749'da ölen Abdullah Bey, 1759'da ölen Ammar Bey, 1763 Ağustosunda ölen Ayaz Bey, 1771'de ölen Hamdi Mehmed Bey, 1775 Ağustosunda ölen Sadık Mehmed Bey ve 1783'te ölen Affan Bey'dir.[34]

[34] *Türk Ansiklopedisi*, "Köprülüler", c.XXII, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1975, s.293.

DEFTERİN GENEL VE DİPLOMATİK ÖZELLİKLERİ

Bilinen en eski tarihlisinden nihayetine kadar, tutulan mühimme defterlerinin ekserisinin Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunduğu malumdur. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin haricinde ise yurtiçi ve yurtdışındaki bazı kütüphanelerde de mühimme defterleri mevcuttur. [1] İşte hazırladığımız bu mühimme defteri, bahsi geçtiği üzre Başbakanlık Osmanlı Arşivi haricinde olup Köprülü Kütüphanesi, II, 0.364 numarada kayıtlıdır.

Bu defter bir ordu mühimmesidir. Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın, İran seferleri sırasındaki ikinci defa olan serdarlığı zamanında tutulmuş[2] olup onun Şark tarafına serasker tayininden şahâdetine kadarki zamanı ihtiva etmektedir. Defter, Ramazân 1146 (Mart 1734) 'dan Zilhicce 1147 (Mayıs 1735) 'ye kadar 14 aylık bir zaman dilimini kapsamaktadır. 25x16 cm. ebadında ve 54 varak olan defter, kırmızı renkli ve çiçek motifleriyle süslü deri bir cilde sahiptir. Kağıdı âharlıdır ve varak numaraları mevcuttur.

Bir iki yerinde bulunan mürekkep lekesi dışında temiz bir halde muhafaza olunmuştur. Okunaklı bir kırık dîvânî yazıya sahip olup

---

[1] BOA haricindeki bilinen beş mühimmeden dördü yurtiçindeki kütüphanelerdedir. Bunlardan biri Köprülü Kütüphanesi'deki mühimme; ikisi Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv ve Kütüphanesi'nde, arşiv kısmında (nr. E.12321) ve kütüphane kısmında (Koğuşlar, nr.888) kayıt numaralı defterler; diğeri ise Millî Kütüphane'deki defterdir. Yurtdışında ise L. Fekete tarafından tanımlanan bir defter mevcuttur. (Yurtdışındaki mühimme denilen defterler için bkz.: G. David, "*The Mühimme Defteri as a Source for Ottoman-Habsburg Rivalry in Sixteenth Century*" Archivum Ottomanicum, S.20, 2002, s.180.)

[2] Abdullah Paşa'nın Şark seferi seraskerliği devrine ait bir tahvil defteri de BOA, KK.d 535'te kayıtlıdır.

imlâsındaki yeknesaklık, defterin tamamının aynı kâtip tarafından kaleme alındığı ihtimalini güçlendirmektedir. Sefer mühimmesi olmasına rağmen, hükümler gayet muntazam kaydedilmiştir. Satır aralıkları eşittir. Sadece 72 nolu hüküm yatık yazılmıştır. Defterde kullanılan dil umûmiyetle sâde ve anlaşılır bir Türkçedir. Özellikle sûretler başta olmak üzere bazı kısımlarda noktalama yapılmamıştır. Tek tük üzeri çizilmiş kelimeler mevcuttur.

Defterde yer alan 216 hüküm, 50a sayfasında sona ermektedir. Müteâkip sayfada vakıf mührü, 51b ve 52a sayfalarında müneccimlikle alakalı bir cetvel, 52b'de yine bu cetvelle alakalı bir cümlelik ibare ve 53b'de de bir sayfa malumat yer almaktadır.

Defterde yer alan 96 sûret, tarafımızdan, ayrı birer hüküm olarak sayılmamıştır. Sûretlerde tarih kullanılmamış, sadece 77 numaralı hükümden sonraki sûrette tarih yazılmıştır. 77 nolu hükmün tarihi de sehven 1146 olarak yazılmış olup bu tarih, tarafımızdan 1147 olarak düzeltilmiştir.

"Bismihî sübhânehû ve te'âlâ, hâzihî kuyûdü ahkâmi'l-mühimme..." ibaresi ile başlayan defterdeki tarihler evâil, evâsıt ve evâhir şeklinde verilmiştir. Sadece 114. hükümde tarih verilmemiştir. Hükümlerin kronolojik sırası yıl itibarıyla düzgündür. Mevcut birkaç takdim-tehirden başka aylar da kronolojik sıraya uygundur. Bu takdim-tehirler, Receb 1147 tarihli hükümlerin arasında, evâil-i Receb 1147'den sonra araya evâhir-i Cemâziyelâhir 1147'nin[3] girmesi şeklinde; evâhir-i Receb 1147'den Cemâziyelâhir 1147'ye[4] dönülmesi suretinde ve defterin sonunda Zilka'de ve Zilhicce 1147 tarihlerinde, ayların evâil, evâsıt ve evâhiri arasında[5] meydana gelmiştir. Aylar, rumuzlarıyla yazılmış olup yıllar da son üç rakam esas alınarak verilmiştir. Biz transkribe ederken ayların tam ismini ve yılların da tam şeklini kullanmayı tercih ettik.

---

[3] Bkz.: Hüküm no: 141.
[4] Bkz.: Hüküm no: 147-152.
[5] Bkz.: Hüküm no: 202-216.

Hükümlerde bazı isimlerin yazılmadığı görülmektedir. Hükümlerin bazılarında, hükmün gönderildiği şahsın isminin yeri boş bırakılmıştır.[6] Bazen hüküm içinde geçen görevlilerin isimlerinin gelmesi gereken yer boş bırakılmıştır.[7] Bazen de yer isimlerinin boş bırakıldığı görülmektedir.[8] Hükümlerin tamamında ise, hükmün kiminle gönderildiği belli değildir. Buralarda da ismin yeri boş bırakılmıştır.

Hükümlerin hitap kısmı, gönderilecek kişinin görevi, bulunduğu mahal ve ismi belirtildikten sonra "*hüküm ki*" diye bitmektedir. Hitap kısmından sonra asıl hüküm alt satırdan başlamaktadır. Bu kısımda, lüzumlu malumattan sonra "*emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur. İmdi sen/siz ki ...*" şeklinde, verilen emrin veya bildirilen keyfiyet karşısında yapılması gerekenlerin ne olduğu yazılmıştır.[9] Hükümlerin sonunda da "*fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.*" ibaresi yer almaktadır. Hükmün sağ alt köşesinde de tarihi yer almaktadır.

Evâhir-i Ramazân 1146 tarihli ilk hüküm Haleb vâlisi Vezîr Abdullah Paşa'ya gönderilmiş olup Ruhâ kazasındaki eşkıyanın hakkından gelinip daha evvel istenilen tekâlîfin, develerin ve zahirenin gönderilmesi hakkındadır. Evâil-i Zilhicce 1147 tarihli son hüküm ise Eleşkird sancağı beyi Baba Han'a gönderilmiştir. Silahlı adamlarıyla yerinden hareket ve Revan Şüregeli'ne gelerek Bâyezid sancağı mutasarrıfı Mahmud Paşa'nın maiyetine girmesi hakkındadır.

Defterimizde geçen elkâb ve duâ cümlelerini şöyle sıralayabiliriz:

Elkâb:

Vezirler:	Düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem

[6] Bkz.: Hüküm no: 22, 31, 46, 58, 65, 69, 67, 82, 90, 98, 101, 102, 119, 120, 169, 178, 184, 185, 187, 201, 209.
[7] Bkz.: Hüküm no: 10, 11, 28, 35, 43 vb.
[8] Bkz.: Hüküm no: 31.
[9] Sadece 94 nolu hükümde "Buyurdum ki" ifadesi yer almaktadır.

Mutasarrıf:	Emîru'l-ümerâ'i'l-kirâm, kıdvetü'l-ümerâi'l-kirâm
Beylerbeyi:	Emîru'l-ümerâ'i'l-kirâm
Cezîre hâkimine:	Emîru'l-ümerâ'i'l-kirâm
Voyvoda:	Kıdvetü'l-emâcid
Mübâşir:	Kıdvetü'l-emâsîl ve'l-akrân
Kul kethüdâsı:	İftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim
Ocak çavuşu:	Kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân
Çavuşlar kethüdâsı:	Kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân
Evlâd-ı Fâtihân:	Mefâhiru'l-emânet ve'l-akrân

Dua:

Vezirler:	Edâmellâhü te'âlâ iclâlehû
Mutasarrıf:	Dâmet me'âliyehû (paşa ise), dâme ikbâlühû, dâme izzühû
Beylerbeyi:	Dâmet me'âliyehû (paşa ise), dâme ikbâlühû.
Cezîre hâkimine:	Dâme ikbâlühû
Voyvoda:	Zîde mecdühû
Mübâşir:	Zîde kadruhû
Kul kethüdâsı:	Dâme mecdühû
Ocak çavuşu:	Zîde kadruhû
Çavuşlar kethüdâsı:	Zîde kadruhû
Turnacıbaşı:	Zîde mecdühû.
Haseki:	Zîde mecdühû.
Mütesellim:	Zîde kadruhû, zîde mecdühû.
İskânbaşı:	Zîde kadruhû, zîde mecdühû
Dergâh-ı mu'allâ kapucıbaşısı:	Dâme mecdühû
Hâssa silahşörü:	Dâme mecdühû
Bin başı:	Zîde mecdühû
Beş yüz başı:	Zîde mecdühû
Yeniçeri zabiti:	Zîde mecdühû

Sancak beyi:	Dâme ahdühû
Tercil ve Hazo hâkimi:	Zîde ulüvvühû

Metnin transkripsiyonu yapılırken; boş olan kısımlar için ( ), sıhhatli okunamayan yerlerde kelimeden sonra (?) ve okunamayan yerler için (…) ifadeleri kullanılmıştır. Tamamlanan eksik harf ya da kelimeler [ ] şeklinde köşeli parantez içinde yazılmıştır.

Basit transkripsiyon kaideleri kullandığımız metin çevirisinde ayın harfini (‘) işareti ile, hemze harfini de (’) işareti ile gösterdik. Tarihlerdeki *sene [1]146* şekli yerine, “sene” yi ve tamamladığımızı göstermesi gereken köşeli parantez içerisindeki 1 ([1])’i terk ederek *1146* yazmayı tercih ettik. *Amasiyye, Malatıyye* gibi imlaları günümüz kullanımına göre yazdık. *Mûmâileyh, müşârunileyh* vb. gibi çok kullanılan kelimeleri de mezkur şekilde, terkibsiz halleri ile yazmayı tercih ettik. Hükmün emir kısmı olan *imdi sen/siz ki…* diye başlayan kısmını, eğer cümle başlangıcı ise paragraf yaptık. Yine *şöyle ki…* diye devam eden kısımlar da aynı şartla paragraf başı olarak yazıldı. Hükümlerde, icap eden noktalama işaretleri de kullanıldı.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde, neşrettiğimiz defterin tarihlerini içine alan tek defter, Şevval 1146-Safer 1148 tarihlerini ihtiva eden 140 numaralı mühimme defteridir.[10] 141 numaralı mühimme defterinde ise, defter tamamen 1148 yılına ait olmasına rağmen, 4’ü bizim defterimizle örtüşür şekilde 1147 ve diğer 8’i 1148 tarihli olmak üzere 12 hükümde Köprülüzâde Abdullah Paşa’dan bahsedilmektedir. [11]

---

[10] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2000, s.14.

[11] İlker Külbilge, *141 Numaralı Mühimme Defteri (H.1148),* İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2002.

HÜKÜMLERİN TASNİFİ

Çalışmamız bir sefer mühimmesi olduğu için hükümlerin çoğunluğunu orduya dair konular teşkil etmektedir. Bunların başında da orduya dâhil olma, askerlerin ihtiyaçlarının karşılanması ve asker temini meseleleri gelmektedir. Bunların dışında eşkıyalık meselesi, firariler, vergi tahsili ve diğer birkaç mevzu daha vardır.

1- Orduya Dâhil Olma, Asker Tahrir ve Sevki

Devrin siyasi hadiselerinin anlatıldığı bölümde de görüldüğü üzere uzun yıllar devam eden Şark seferleri sırasında asker ihtiyacı had safhaya ulaşmıştı. Binaenaleyh bu ihtiyacın karşılanması için pek çok yere, Ordû-yı Hümâyûn'a katılmaları için emirler gönderilmiştir. Bu emirler Halep[1] ve Erzurum[2] valilerine, Ankara sancağı mutasarrıfına,[3] Ruha'daki turnacıbaşına ve mübaşir tayin olunan hasekiye,[4] Anadolu eyâletindeki elviye alay beylerine,[5] Palu hükümeti mutasarrıfına,[6] Sivas eyâletinden biner nefer sipâh ve silah-dâr terakkīlü ağalarına,[7] evlâd-ı fâtihân çeri başılarına[8] Anadolu eyâletinin çavuşlar kethüdâsına,[9] dergâh-ı mu'allâ

---

[1] Hkm. 1, 19.
[2] Hkm. 6 .
[3] Hkm. 37.
[4] Hkm. 39.
[5] Hkm. 41, 63, 86.
[6] Hkm. 45, 82, 101, 153, 183.
[7] Hkm. 60, 198.
[8] Hkm. 66.

cebecileri, serdengeçdi ağalarından bayrağı küşâde olunan üç âdem serdengeçdi ağalarına,[10] Malatya sancağı mutasarrıfına ve Malatya alay beğine,[11] sâbık Divriği sancağı mutasarrıfına,[12] Kars-ı Maraş sancağı alay beğisine,[13] Amasya sancağı mutasarrıfına,[14] Rakka vâlisine,[15] gılmânân-ı Amid ağasına,[16] ber-vech-i ocaklık Hakkâri hâkimine,[17] ber-vech-i arpalık Divriği ve Arabgir sancakları mutasarrıfına,[18] Diyarbekir ve eyâletinde vâki‘ elviye alay beğilerine,[19] Van valisine,[20] ber-vech-i ocaklık Bâyezid sancağı mutasarrıfına,[21] Aydın valisine[22] ve ber-vech-i ocaklık Eğil sancağı mutasarrıfına[23] gönderilmiştir.

Görüldüğü üzere emirlerin gönderildiği devlet görevlileri bir hayli çeşitlidir. Bazı yerlere hükümler tekrar tekrar gönderilmiştir. Bunun sebebi ikaz, te’kid, isti‘câl ve hatta tehdittir. Vazifelilerden, bu vakti sair vakitlere kıyas etmeyip azami gayret ile bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn’a gelmeleri istenmiştir.

Bu kabilden olarak 1 nolu hüküm Halep valisi Vezir Abdullah Paşa’ya gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn’a mülhak olmak üzere yola çıkıp, yol üzerindeki Ruhâ’ya uğrayarak buradaki hizmetleri görmesine dâirdir. Kendisine gönderilen bir sonraki hüküm olan 19 nolu hüküm ile

---

[9] Hkm. 69
[10] Hkm. 70.
[11] Hkm. 84.
[12] Hkm. 87.
[13] Hkm. 90.
[14] Hkm. 128, 150.
[15] Hkm. 129.
[16] Hkm. 135.
[17] Hkm. 142.
[18] Hkm. 173, 189.
[19] Hkm. 177, 188.
[20] Hkm. 179.
[21] Hkm. 181.
[22] Hkm. 195.
[23] Hkm. 212.

Abdullah Paşa'ya, acele etmesi ve süratle orduya gelmesi hususu bildirilmiştir.

Ruha'da turnacıbaşı olan Ömer'e ve Haseki Mehmed'e gönderilen 39 numaralı hükümde, bunların orduya dahil olmaları gerekirken tembellik edip hâlâ gelmedikleri için mesul ve muâteb oldukları bildirilmiş, aksi hareketleri vukuunda cezalandırılacakları yazılmıştır. Anadolu eyaleti alaybeylerine gönderilen 41 numaralı hüküm de aynı te'kid ve tehditleri ihtiva etmektedir. 52 nolu hükümde ise Rakka eyaletinin elviye alaybeylerinin, defalarca emir gönderildiği halde hâlâ gelip sefere katılmadıkları, Rakka'da ikamet eden Vezir Abdullah Paşa'ya bildirilmiş ve bunların hiçbir özür ve bahanelerine bakılmadan derhal orduya gönderilmeleri emrolunmuştur.

Anadolu eyaleti elviye alaybeylerine gönderilen 63 numaralı hüküm tam anlamıyla bir tehdit ve te'kid ihtiva etmektedir. Daha evvel kaç kere orduya mülhak olmaları bildirilmişken, hâlâ gelmediklerinden hepsi azara müstahak olmuşlardır. Ve bu emir kendilerine her nerede vâsıl olursa, o an emirlerindeki askerler ile sefere katılmaları, aksi halde ekmekleri ellerinden alınmakla iktifâ olunmayıp haklarından da gelineceği bildirilmiştir. Muhatabı aynı olan 86 nolu hükümde, bu ikaz ve tehditler yinelenmiştir.

Bu hususta en çok hüküm, Palu mutasarrıfına gönderilmiştir. Defterimizde, buraya ait ilk hüküm 45 numaralı olandır. Şöyle ki, sefere memur diğer askerler geldiği halde, Palu mutasarrıfı, bir takım lüzumsuz özürler beyanıyla hâlâ gelmemiş olup hilâf-ı merzâ hareketi zuhur etmiştir. Ve eğer kendisine selâmet-i hâli lazım ise kapısı halkı ve âdemleriyle derhal Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması gerekmektedir. 82 numaralı hükümde aynı hususlar tekrar edilerek bu sefer elinden mirmiranlığı alınacağı tehdidi yapılmıştır. 101 nolu hükümde ise yine isti'câl ile bu kez paşalığının elinden alınacağı kendisine bildirilmiştir. 153. hükümde bu ağır ifadeler ve tehditler yoktur. Sadece baharda askerleriyle sefere katılması emredilmektedir. Bu hükümde tekrar te'kid

ve tehdidin olmamasının sebebini 183. hükümden anlamaktayız. Şöyle ki, Palu mutasarrıfı İbrahim Paşa, sefer ihtiyaçlarını tedarik ve askerini çoğaltarak cümleden evvel Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın maiyetine varması şartıyla pâdişâhtan izin istemiştir. 183. hükümde, onun bu isteği hatırlatılarak bu vakti sâir vakitlerle bir tutmayıp sefer ihtiyaçlarını tedarik ve askerini ziyâde ederek bir an evvel mezkur hizmete gitmesi bildirilmiş ve hükmün sonunda yine *isti'câl-i emr-i şerîf gelsün deyu* vakit geçirirse bu defa affedilmeyeceği ve ona göre hareket etmesi gerektiği yazılmıştır.

60 nolu hüküm, Sivas eyâletinden biner nefer sipâh ve silah-dâr terakkīlü ağaları İlbeyli Ömer ve Zileli Küçük Abdullah'a gönderilmiştir. Bu hükümde de, bunların cümleden evvel orduya mülhak ve mülâkî olmaları lazım olup, kendilerine defalarca emr-i şerîf gönderildiği halde hâlâ gelmedikleri ve bu yüzden mesul ve muâteb oldukları bildirilmiştir. Aynı şahıslara gönderilen 198. hükümde ise yine bu husus dile getirilmiş, fakat bu sefer dirliklerinin başkasına verileceği tehdîdi de eklenmiştir.

Bu hususta ilgi çekici bir hüküm de Amasya sancağı mutasarrıfı Ömer'e gönderilen 128 ve 150. hükümlerdir. 128 nolu hükümde Amasya sancağı mutasarrıfı Ömer'e, Vezir Selim Paşa Kerkük muhafazasına geldiğinden dolayı kendisinin orada ikametine gerek kalmayıp orduya dahil olması bildirilmiştir. Kendisine gönderilen bir sonraki hükümden ise anlamaktayız ki Ömer, Kerkük'ten Diyarbekir'e gelmiş ve fakat zaruretten dolayı askerlerini gereği gibi intizam altında tutamadığını merkeze bildirmiştir. İşte 150 nolu hükümde, bu sebepten dolayı kendisine bin kuruş gönderildiği, bu para eline geçer geçmez gerekli ihtiyaçlarını görüp derhal Ordû-yı Hümâyûn'a gelmesi bildirilmektedir.

Ber-vech-i arpalık Divriği ve Arabgir sancaklarına mutasarrıf olan Ömer Paşa'ya gönderilen 173 nolu hükümde, bundan evvel tahrir etmesi emrolunan beş yüz nefer askeri derhal toplayıp bu hususta gayret göstermesi bildirilmiştir. Kendisine gönderilen bir sonraki hüküm olan 189 numaralı hüküm ise Ömer Paşa'yı isti'câl ve ikaz için gönderilmiş

olup, vakt ü zamanıyla erişmeyecek olur ise hiçbir surette özrüne bakılmayacağı bildirilmiştir.

Hallerine merhameten yerlerinde ikametlerine izin verilmiş olan Diyarbekir ve eyâletinde vâki‘ elviye alay beğilerine gönderilen 177 numaralı hükümde, bunların hemen tedariklerini görüp Ordû-yı Hümâyûn'a dahil olmaları, vaktinde gelmemeleri halinde ekmekleri başkasına verilmekle kalmayıp cezalandırılacakları bildirilmiştir. Bu husus tekrarlanarak, 188. hükümde bunlar yine aynı ikaz ve tehdide maruz kalmışlardır.

Bu şekilde kendilerine en az iki hüküm gönderilmiş olanların ardından, orduya katılma hakkında olan diğer hükümleri de şöylece sıralayabiliriz: 6, 37, 129, 135, 142, 179, 181, 184, 195 ve 212 nolu hükümler sadece Ordû-yı Hümâyûn'a katılma ve kısmen te'kid ihtiva etmektedir. Ancak diğer taraftan 39, 66, 69, 70, 84, 87 ve 90 numaralı hükümlerde ise orduya katılma, te'kid, ikaz, isti‘câl ve tehdid vardır.

Sefer için asker tahrir ve irsâline dâir hükümler de defterde mevcuttur ve bunlar da ikaz ve tehdit içermektedir. Gönderilen emirlerde gelmesi icap eden askerlerden hiçbir ferdin geriye kalmaması ve bunların salimen orduya katılmalarının temini istenmektedir.[24]

2- Ordunun İhtiyaçlarının Karşılanması, Mühimmâtın ve Hazinenin Muhafazası

Sefere çıkan askerin ihtiyaçlarının karşılanması, her zaman için halledilmesi gereken büyük bir mesele olarak karşımıza çıkmıştır. İşte hazırladığımız defterde de görüldüğü üzere, seferin yapıldığı coğrafyanın zorluğu sebebiyle, ordunun ihtiyaçlarının temini de başlı başına bir

[24] Hkm. 4, 8, 9, 22 ,30, 54, 192.

mesele olmuştur. Nitekim, bu hususstaki hükümlerin defterde en fazla bulunması, bu problemin büyüklüğünün bir göstergesidir.

Bu hükümler Halep valisine,[25] Haleb mollasına,[26] Diyarbekir'den Musul'a kadarki yol üzerinde olan görevlilere,[27] Musul beylerbeyisine,[28] Rakka mütesellimine,[29] Şehrizor vâlîsine,[30] Saydâ valisine,[31] Sivas mütesellimine,[32] Dirâzî ve Bezîgî aşîretlerine,[33] dergâh-ı mu'allâ kapıcıbaşına,[34] Eğil sancağı mutasarrıfına,[35] Harput kādısına,[36] Malatya sancağı mutasarrıfına,[37] Karaman vâlisine,[38] İmâdiye hâkimine,[39] Cezire hâkimine,[40] Musul vâlisine,[41] Es-Sa'îd voyvodasına,[42] Revân vâlisine,[43] Diyarbekir vâlisine,[44] Halefü's selâtîni'l-izâm İslam Giray Sultan'a,[45] Oltu sancağı mutasarrıfına,[46] Kars beylerbeyisine,[47] Ber-vech-i arpalık Aksaray sancağı mutasarrıfına,[48] Kars beylerbeyisine,[49] Erzurum

[25] Hkm. 1, 51, 57
[26] Hkm. 7
[27] Hkm. 10, 28
[28] Hkm. 14, 74.
[29] Hkm. 15, 31, 42, 55, 64, 97.
[30] Hkm. 17.
[31] Hkm. 20.
[32] Hkm. 33
[33] Hkm. 48.
[34] Hkm. 59
[35] Hkm. 77
[36] Hkm. 79
[37] Hkm. 80
[38] Hkm. 85
[39] Hkm. 107
[40] Hkm. 117
[41] Hkm. 130.
[42] Hkm. 133
[43] Hkm. 154
[44] Hkm. 155, 199
[45] Hkm. 158
[46] Hkm. 160, 194
[47] Hkm. 161
[48] Hkm. 162

valisine,[50] sabık Prezrin sancağı mutasarrıfına,[51] Revân kal'ası muhâfazasında olanlara,[52] Göle kadısına ve mütesellimine,[53] Van valisine[54] ve Ahısha mütesellimine[55] gönderilmiştir.

Genel olarak bakıldığı zaman, ordunun en çok ihtiyaç duyduğu maddenin zahire olduğu göze çarpmaktadır. Bunu müteakiben mühimmat gelmektedir. Bu tasnifteki hükümlerin ekserisini zahirenin, nakil vasıtalarının ve sair sefer ihtiyaçlarının muhafazası oluşturmaktadır.

Bu bölümdeki hükümleri de kendi arasında bir tasnife tabi tutmak icap ederse şöyle sıralayabiliriz: Zahire, çadır ve sâir mühimmât temini ve deve, bargir, gemi ve keleklerle zahire yollanması, [56] zahire ve mühimmat nakli için deve vesâire temini,[57] mühimmat için lazım olan hazinenin, zahire gemilerinin ve sefer mühimmatının muhafazası,[58] arabalık kereste temini[59] kelekler için tulum temini,[60] topların, arabaların ve ordunun geçmesi için yolların temizlenmesi.[61]

Zahire, çadır ve sâir mühimmât temini hususunda, hükümlerin tamamında acele edilmesi özellikle istenmiştir. Rakka mütesellimi ve iskân beğisine gönderilen 55 numaralı hükümde, lazım olan zahire ve diğer ihtiyaçların temininde tembellikleri ve emre muhalefetleri görülecek olursa boyunlarını *bir vechile pençe-i saht-gîr-i gazab-ı pâdişâhâne* den halas edemeyecekleri kendilerine bildirilmiştir. Yine 64

---

[49] Hkm. 170, 206
[50] Hkm. 185
[51] Hkm. 186
[52] Hkm. 204
[53] Hkm. 205
[54] Hkm. 207, 210, 214
[55] Hkm. 208
[56] Hkm. 1, 14, 15, 17, 20, 51, 55, 57, 59, 64, 74, 85, 107, 154, 155, ve 206.
[57] Hkm. 7, 33, 42, 170 ve 214.
[58] Hkm. 10, 28, 31, 48, 80, 81, 130, 158, 160, 161, 162, 186, 194, 199, 204, 205, 207, 208, 210 ve 214.
[59] Hkm. 77.
[60] Hkm. 79.
[61] Hkm. 117, 133, 209.

numaralı hükümde de benzer bir tehdit ile, emre itaatsizlik ederse hakkından gelineceği Rakka mütesellimine yazılmıştır. 107 nolu hükümde İmâdiye hâkiminden zahire temini hususunda gayret etmesi ve bundan sonra da dünya ve ahirette çok büyük ecre nâil olacağı hizmetler görmesi isteniyordu. 154 numaralı hükümde, kendilerinden fazlaca zahire istenilen Revan Kalesi'ndeki asker zabitlerine, padişahın hayır duasının kendilerinin yanında olduğu yazılmıştır.

Kelekler ile Musul'dan Bağdad Kalesi'ne zahire yollaması hususunda, mîrî zehâirden çok az bir şey gönderdiği bildirilen Musul Beylerbeyi Hüseyin Paşa'ya yazılan hükümde şayet paşanın, Bağdad muhafazasından olan İslam askerinin sıkıntısına sebep olacak bir harekette bulunur ise vebalinin boynuna olduğu ve bu hususta hiçbir özrüne kulak verilmeyeceği kendisine bildirilmiştir. Aynı mevzudan bahsedilen 17 nolu hükümde, Musul'daki askere başbuğ tayin olunan Vezir Ahmed Paşa'nın, Bağdad Kalesi'ne zahire naklinde emre muhalefet ederse *"gazab-ı saht-gîr-i hüsravâne"* den kurtulamayacağı yazılmıştır.

Bu sefer sırasında her hususta ihtimam gösterildiği gibi, zahire taşıyan keleklerin ve sair nakil vasıtalarının, nakliyat işinden sonra tekrar lazım gelen mahalle gönderilmesi de takip edilmiştir. 74 numaralı hükümde zahire ile dolu olarak Musul'a gelen keleklerin davarlara yüklenerek, derhal Diyarbekir'e gönderilmeleri emrolunmaktadır. Yine bu kabilden olarak 206 numaralı hükümde Kars Beylerbeyisi Mehmed Paşa'dan, Ahılkelek'teki zahireyi kaldırıp Tiflis'e naklettikten sonra, zahireyi taşıyan deve ve sâir davarların tamamını Kars'a geri getirmesi istenmektedir.

Haleb mollasına, dergâh-ı muallâ kapıcıbaşılarından Mahmud'a, Adana ve Ruha ve Ayntab kadılarına, a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilen, 7. hükümde zahire ve mühimmat nakli için lüzumlu vasıtaların teminin ne kadar mühim olduğu anlaşılmaktadır. Zira yeteri kadar zahireden başka, yeteri kadar nakil vasıtasının bulunamaması da seferdeki asker için lojistik destek çarkının dönmesine mani olacaktır. Bu

yüzden mezkur şahıslardan, mezkur mahallerden temin edecekleri develeri acilen İskenderun iskelesine göndermeleri istenmektedir. Bu şekilde, nakil için kullanılacak develerin güçlü kuvvetli olması da aranmaktadır. 33 numaralı hükümde geçtiğine göre Sivas mütesellimlerinden, gönderilen üç bin akçe kuruş ile sağlam develer satın alması ve bunların arasına işe yaramaz develer karışmasına mani olması istenmektedir. Aksi halde, bir türlü cevaba kadir olamayacaktır. 42 numaralı hükümde Rakka mütesellimlerinden çadır, deve, katır ve sâir sefer mühimmâtının temininde *zinhar ve zinhar* tembellik etmemesi istenmektedir.

Diğer taraftan hazinenin, zahirenin, topların, cephanenin ve bunları nakleden deve, gemi, kelek vesâirenin muhafazası işi, bunların temininden de zor görünmektedir. Zira bu hususa dair olan hüküm sayısı, diğerlerine göre daha fazladır. Özellikle hazinenin muhafazası için gösterilecek ihtimam çok önemlidir. Diyarbakır'dan Musul'a kadar, yol üzerinde vaki kadılar, voyvoda, mütesellimler, kethüda yerleri, yeniçeri serdarları, a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilen 10 nolu hükümde bu husus açıkça bellidir. Şöyle ki, hazine her hangisinin kazasına gelirse emin ve güvenilir mahallerde koruyup geceleri en güzel şekilde muhafazası için silahlı adamlar tayin etmeleri bildirilmiştir. 28, 158, 160, 161, 162 ve 170 nolu hükümler dahi hazine muhafazasına dâirdir.

Bu defterin tutulduğu tarihten daha evvel, Bağdad Kalesi muhafazasındaki askere zahire nakli için Birecik'te gemi inşası emrolunmuştur. İşte bu gemilerden inşası bitenlerin zahire yüklü olarak yola çıktıkları bildirilip, bunların karadan muhafazaları için müteaddid emirler gönderilmiştir. İşte 31 numaralı hüküm ile bu gemilerin karadan, 34 numaralı hüküm ile şark cihetinden, 36 numaralı hüküm ile garp cihetinden, 48 numaralı hüküm ile Âne'ye kadar, 49 numaralı hüküm ile Mardin voyvodası tarafından muhafazası ve 57 numaralı hüküm ile de bu gemilerin Rıdvaniye iskelesine sâlimen getirilmesi emrolunmaktadır. 51 ve 59 numaralı hükümlerde ise inşası bitmiş gemilerin zahire

doldurularak gönderilmesi istenmektedir. Meselenin diğer cihetiyle alakalı bir hüküm olan 40 nolu hükümde, bu gemilerin seyri için ihtiyaç olan dümenci ve kürekçilerin derhal temini Ruha'da Turnacıbaşı Osman ve mübâşir tayin olunan Haseki Mehmed'den istenmiştir. Görüldüğü üzere sefer için son derece ehemmiyetli bir husus olan zahire nakledecek gemilerin inşası, zahire ile doldurulması, seyri ve seyir esnasındaki muhafazası için ilgili şahıslara birçok emir gönderilmiştir.

Zahire ve diğer mühimmâtın naklinde sadece düşmandan muhafaza ile uğraşılmamaktadır. Nitekim, zahire nakleden deve ve sâir hayvanlar ile Malatya civarında Kömürhanı geçidine gelindiği vakit, gemicilerin firar ettikleri görülmüş ve zahire yüklü hayvanlar kayıklar ile beri tarafa geçememişlerdir. Bu sebeple Malatya sancağı mutasarrıfına gönderilen ve 80 numaralı hükümde kayıtlı olan emirde, mutasarrıftan Kömürhanı geçidinin aşağısı ve yukarısında bulunan gemileri geçit ağzına getirerek burada bekleyen zahire yüklü hayvanları karşı tarafa geçirmesi istenmektedir.

186 numaradaki hüküm ile Tiflis Kalesi muhafazasında olan askerler için lazım olan zahirenin Ahılkelek'ten temini, deve ve diğer hayvanlara yüklenerek yola çıkarılması ve yol esnâsında muhafazası emrolunmuştur. Aynı emir 194, 199, 204, 205, 207, 208, 210 ve 214 numaralı hükümler ile muhtelif görevlilere de bildirilmiştir. Asker için satın alınacak zahirenin narh üzere alınması da defterde dikkati çeken konular arasındadır.[62]

Gıda maddesinin haricinde, temini ve muhafazası lazım olan malzeme top ve mühimmattır. Bu hususta sâdır olan emirler 130, 158 ve 160 nolu hükümlerde kayıtlıdır.

[62] Hkm. 39, 46, 47, 68, 140.

3- Eşkıyalık Hâdiseleri

Bir önceki tasniften anlaşılacağı üzere, gerek zahirenin ve gerekse hazine ve diğer sefer ihtiyaçlarının nakil esnasına muhafazası için vazifelilerden büyük gayret göstermeleri istenmiş ve bu iş için pek çok kimse görevlendirilmiştir. Yukarıda geçtiği üzere Ahılkelek'ten develerle zahire nakli sırasında istenilen muhafaza, tamamen eşkıya tasallutundan dolayıdır.

Şehrizor vâlisi olup Musul'da tavâif-i asâkire başbuğ olan Vezîr Ahmed Paşa'ya ve Musul beylerbeyisi Hüseyin Paşa'ya gönderilen hükümde de Bağdad'a zahire götüren keleklerin eşkıya tasallutundan korunması emredilmektedir.[63]

Halep valisine gönderilen iki[64] ve Maraş beylerbeyisine gönderilen bir[65] hükümde, isimleri defterde yazılı olup, eşkıyalık yapanların derhal yakalanarak gerekli cezalarının verilmesi istenmektedir. Diğer bir eşkıyanın yakalanarak Ordû-yı Hümâyûn'a gönderilmesi de Şehrizor Beğlerbeğisi Ömer'e bildirilmiştir.[66]

Halep valisi Vezir Abdullah Paşa'ya gönderilen 1 nolu hükümde geçtiğine göre Ruhâ'da, yeniçerilik iddiâsında olan bazı eşkıya, hakkında ferman olmasına rağmen vermeleri gereken vergiyi vermedikleri gibi etraflarındaki bazı ahaliye de verdirmemişler, Ramazân ayında gündüz şarap içip silahlı bir şekilde gezerek ahaliye taarruz etmişler, hamamlar basıp mahpus eşkıyaları dahi serbest bırakmışlardır.

Sefer dolayısıyla ortaya çıkan karışıklıktan istifade etmeye çalışan eşkıyalar, çoğu kere haddi aşmıştır. Öyle ki Kars sancağı beyi eşkıya tarafından katledilmiş,[67] asker arasına karışan eşkıya, zabitleri bağlayarak

---

[63] Hkm. 53.
[64] Hkm. 1, 19.
[65] Hkm. 44.
[66] Hkm. 113.
[67] Hkm. 76.

firar etmiştir.[68] Eşkıyanın çıkarabileceği muhtemel gailenin defi hakkında da emir gönderildiği vaki olmuştur.[69]

4- Firar Hâdiseleri ve Alınan Tedbirler

Sefer esnasında en çok sıkıntı çekilen konulardan biri de firârîler meselesi olmuştur. Ordudan firar edenlerin, sadece kendileri suç işlemekle kalmayıp, bu tür hareketlerin diğer asker arasında da kötü tesir meydana getireceği muhakkaktır. Nitekim bu husus, Musul'a gönderilen bir hükümde dile getirilerek, askerlerin tam manada itaatlerinin temini[70] ve diğer bir hükümde de firar etmek isteyenlere karşı uyanık olunması, Halep Valisi Vezir Abdullah Paşa'dan istenmektedir.[71]

Alınan tedbirlere rağmen ordudan firar edenlerin bir an evvel yakalanarak hapsedilmeleri ve geri orduya, bayrakları altına gönderilmeleri Ergani, Mardin, Nusaybin, Eğil, Çermik, Hazo, Halep, Ayntab, Ruhâ, Cezire ve Erzurum'daki vazifelilerden istenmiştir.[72] Orduda olması gerekirken olmayanlardan, ellerinde senetlerini gösteremeyenlerin Murad suyundan geçirilmemesi de Malatya sancağı mutasarrıfı olan Uğurluzâde Süleyman'dan istenmiştir.[73] Bu türlü firar edenlerin geçmesi muhtemel geçitlerde asker bulundurulması ve eğer buralardan geçmek isteyen firârîler harbe kalkışırlarsa, bunlara karşı durularak hiçbir surette geçitlerden geçmelerine müsaade olunmaması Rakka ve Birecik mütesellimlerine bildirilmiştir.[74]

---

[68] Hkm. 147.
[69] Hkm. 119.
[70] Hkm. 5.
[71] Hkm. 38.
[72] Hkm. 16, 18, 58, 65, 67, 123, 174.
[73] Hkm. 93.
[74] Hkm. 147.

Bu arada, firar edenlerin sadece normal askerler olmadığının bir göstergesi olarak Diyarbekir vâlisine ve Malatya sancağı mutasarrıfı Süleyman'a, Diyarbekir Voyvodası Hüseyin'e, Rakka ve Harput mütesellimlerine, yeniçeri serdârları ile sâir zâbitân ve a'yân-ı vilâyete gönderilen bir hükmü[75] zikredebiliriz. Bu hükümde geçtiğine göre, hem de atları ve tüfenkleriyle firar eden on nefer Enderun ağası vardır ve bunların her hâlükârda yakalanıp Ordû-yı Hümâyûn'a gönderilmeleri istenmektedir.

5- Müteferrik Hükümler

Vergilerin tahsili, sefer olmadığı zamanlarda dahi mevcut mekanizmanın işleyebilmesi bakımından çok mühimdir. Sefer zamanı ise bu durum daha bir ehemmiyet arz etmektedir. Öyle ki sefer zamanı toplanmak üzere, *imdâd-ı seferiye* adı ile ek bir vergi daha söz konusudur.

İşte bu sefer vergilerinin toplanıp, mütesellimlere teslimi ve gerekli yerlere gönderilmesine dâir defterimizde geçen ilk hüküm Halep valisi Vezir Abdullah Paşa'ya gönderilmiştir.[76] Diğer bir hüküm Rakka'da olan kadılara, a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine, [77] bir diğeri Erzurum vâlisi Vezir İsmail Paşa'ya[78] ve bir diğeri de Aksaray sancağında vâki' olan kādılara ve a'yân-ı vilâyete gönderilmiştir.[79]

Yukarıda da zikri geçtiği üzere, otorite boşluğundan istifâde ederek vergi tahsîlinde kanunsuzluk yapmak isteyen birtakım şahıslar da olmuştur. Ruhâ kadısına gönderilen hükümde, emr-i şerîf hilâfına katiyen harekete müsaade olunmaması emrolunmuştur.[80] Eski Malatya mütesellimi, bir miktar menzil zahiresini ve imdâdiyesini yanında

[75] Hkm. 109.
[76] Hkm. 1, (Diğer bir emir için bk. Hkm. 19.)
[77] Hkm. 11.
[78] Hkm. 25.
[79] Hkm. 99.
[80] Hkm. 50.

alıkoymuştur. Bu şahsın yakalanma emrini havi hüküm ise 73 numarada kayıtlıdır.

Diğer meselelere dâir hükümleri bir başlık altında toplamak icap ederse, bunları kale ve ahali muhafazasına dair hükümler,[81] cezalandırılmaya,[82] tevcîhât ve tayinlere dair olanlar,[83] menzille alakalı olanlar,[84] yerinde ikamet ve sefere hazır bulunma,[85] paşa veya beylerbeyi maiyetine girme[86] şeklinde sıralayabiliriz.

Bunların haricinde Malatya zimmîlerinden vermeleri gerekenin dışında herhangi bir meblağ alınmaması ber-vech-i mâlikâne Malatya sancağına mutasarrıf olan Uğurluzâde Süleymân'a bildirilmiştir.[87] Asker terhisine dair, defterde iki hüküm mevcuttur.[88] Her iki hüküm de Musul vâlisi Vezir Hüseyin Paşa'ya gönderilmiş olup Musul kalesi muhafazasında olan Mısır askerlerinin, Ordû-yı Hümâyûn Musul'dan hareket ettikten otuz gün sonra vilâyetlerine gitmelerine müsaade olunması hakkındadır. Bir diğer hüküm, Revan muhafızı olan Vezir Hüseyin Paşa'ya gönderilmiş olup Erzurum ve Kars ve sair eyaletlerin Revan'da bulunan cebe defterlerinin Ordû-yı Hümâyûn'a gönderilmesi hakkındadır.[89]

Sefer ile pek alakası olmamakla beraber defterde, Rakka aşiret ve kabilelerinden gelen arzuhallerin müzakere edilip halledilmesine ait bir hüküm de mevcuttur.[90] Bir diğer hüküm de aynı kabilden olup tereke taksimine dairdir.[91]

---

[81] Hkm.2, 3, 61, 102, 110, 111, 112, 114, 120, 125, 139, 146, 148, 152, 156, 157, 163, 164, 168, 171, 174, 180, 196, 200, 201, 202, 203, 213, 215, 216.
[82] Hkm. 29, 32, 35,
[83] Hkm. 21, 72, 91, 94, 116, 118, 134.
[84] Hkm. 23, 73, 78, 104.
[85] Hkm. 172, 175, 176.
[86] Hkm. 83, 92, 122, 136, 151, 178
[87] Hkm. 100.
[88] Hkm. 132, 149.
[89] Hkm. 167.
[90] Hkm. 95.
[91] Hkm. 96.

SONUÇ

Çalışmamıza konu olan defter, Sultan Birinci Mahmud Han devrine (1730-1754) ait bir mühimmedir. Defterin tarihi, hicrî 1146-1147 tarihlerine tekabül eder ki bu yıllar içerde mali meselelerle uğraşıldığı, dışarıda ise Avusturya, Rusya ve İran ile çatışmaların devam ettiği yıllardır.

Defterimiz, Osmanlı Devleti'nin yıllarca mücadele etmek zorunda kaldığı İran'a karşı düzenlenen bir sefer sırasında, seferin serdarı olan Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın, serdarlığı esnasında tutulmuştur. Bunu, defterin başındaki *...fî zamân-ı vezîr-i mükerrem Köprülüzâde sa'âdetlü Abdullah Paşa, serasker-i cânib-i şark...* ifadelerinden anlamaktayız.

Çalışmamızda, bir seferin sebep olduğu siyâsî, iktisâdî ve askerî faaliyetlerin neler olduğunu gayet net bir şekilde görmekteyiz. Mart 1734'ten Mayıs 1735'e kadar, 14 aylık bir devre ait olan defterdeki hükümlerin çoğunluğunu, ordunun ihtiyaçlarının karşılanması meselesi ve orduya dâhil olup asker gönderme işine dâir olanlar meydana getirmektedir.

Defterdeki diğer hükümler de birkaç istisna dışında, ya direk ve dolaylı olarak sefer ile alakalıdır. Zira sefere çıkıldığı zaman, tek ihtiyaç ordu ve onun ihtiyaçları değildir. Bir sefere çıkarken geride olması muhtemel, müspet veya menfi, her husus göz önüne alınmalıdır. Bu hususun ehemmiyetini, hazırladığımız defterde oldukça açık bir şekilde görmekteyiz.

Şöyle ki, evvela icap eden yerlere fermanlar gönderilerek gerekli asker temin edilmeye çalışılmıştır. Sonra bu askerlerin ihtiyaçları olan zahire, cephane, top, tüfek, çadır ve benzeri ihtiyaçların teminine dair de pek çok emir gönderilmiştir. Bu malzemenin nakli ise halledilmesi

gereken ayrı bir hususdur. Defterin, Osmanlı Devleti'nde lojistik üzerine yapılacak çalışmalar için birinci elden kaynak olduğunu, burada belirtmeliyiz.

Bütün bu hazırlıklardan sonra, içinde bulunulan karışıklıktan istifade etmek isteyenler, yani eşkıyalar da söz konusudur. Ordudan firar edenler mevcuttur ve bu firârîler de eşkıyalık edebilmektedir. Savaş sebebiyle vergi tahsilinin zorlaşması, görevlilere tekrar tekrar emirler gönderilmesine neden olmuştur. Aslında bu durum, her hususta karşımıza çıkmaktadır. Zira asker olsun, zahire olsun veyahut diğer mühimmatın temininde olsun, emirler defalarca gönderilmiştir. Buna sebep, hem verilen emri yerine getirmekte görevlilerin gecikmeleri hem de işin ehemmiyetine binaen emirlerin yinelenme ihtiyacı olmuştur. Bütün bu türlü tekrarlanan hükümlerde ikaz, tehdit, tenbih ve cezalandırılma iç içedir. İçinde bulunulan sıkıntının bir göstergesi olan bu ahvalin neticesi ise, kendisinden evvel şehid olan Topal Osman Paşa gibi Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın şahâdeti olmuştur.

XVIII. Yüzyıl Osmanlı-İran savaşları sırasında Osmanlı Devleti'nin askerî, ekonomik, siyâsî ve sosyal durumunu ve bu dönemde İran ile yapılan savaşların gidişâtını aydınlatacak niteliktedir. Diğer taraftan defterin, Osmanlı bürokrasisi için de önemli bir kaynak olduğunu belirtmeliyiz. Nitekim yukarıda da ifade edildiği gibi devlet bürokrasisinin işleyiş tarzını ve sonuçlarını görmemiz mümkün olmaktadır. Araştırıcıların, defteri bu yönden de ele almaları gerekmektedir.

MÜHİMME DEFTERİ

METİN

[1b]

Bismihî Sübhânehû ve Te‘âlâ

Hâzihî kuyûdü ahkâmi’l-mühimme fî zamân-ı Vezîr-i Mükerrem Köprülüzâde sa‘âdetlü Abdullah Paşa serasker-i cânib-i şark el-vâki‘ fî-şehr-i evâhir-i Ramazâni’l-mübârek

Sene sitte ve erba‘în ve mi’e ve elf

Min hicret-i men lehü’l-‘izzü ve’ş-şeref

Der-zamân-ı vekîl-i Reîsülküttâb Süleymân İzzî Efendi

1

Haleb vâlisi Vezir Abdullah Paşa’ya gönderilmiştir. Sefer-i hümâyûna katılmak üzere Ruhâ’ya gitmesi, isimleri defterde yazılı olan eşkıyayı yakalayıp gerekli cezalarını vermesi, zahire, deve ve vergileri toplayıp tahsil etmesi ve Ordû-yı Hümâyûn’a iştirak etmesi hakkındadır.

Haleb vâlîsi Vezîr Abdullah Paşa’ya hüküm ki,

Bi-avnillâhi’l-meliki’l-allâm, a‘câm-ı haybet-encâmın kahr u tedmîrleriyçün bu sâl-i nusret-fâlde sefer-i hümâyûn-ı zafer-makrûnum musammem ve muhakkak olduğuna binâen Rakka eyâletinden zehâir mübâya‘a ve beş yüz mehâr mekkârî deve ihrâc ve imdâd-ı seferiye tahsîli içün bundan akdem sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince eyâlet-i mezbûre kazâlarına tevzî‘ ve Ruhâ kazâsına isâbet iden mübâya‘a ve mekkârî ve imdâd-ı seferiyye ma‘rifet-i şer‘ ve cümle ma‘rifetiyle

sâliyâne ve defter olup cem‘ ü tahsîl olunmak üzre iken Ruhâ kazâsında olan yeniçeri tâ’ifesi ve ba‘zı serdengeçdi ağaları ve yeniçerilik iddi‘âsında olan eşkıyâ, derûnlarında muzmer olan habâset ve mel‘anetlerin icrâ kasdıyla bâ-fermân-ı âlî tahsîline mübâşeret olunan mübâya‘a ve mekkârî husûsunda kendülerinin hisselerine isâbet ideni virmediklerinden mâ-adâ taraflarında olan ba‘zı ahâlîyi dahi “Bize müte‘allıkdır.” deyu virdirmeyüp ve bu bahâne ile cem‘iyyet ve Ramazân-ı şerîfde nehâren şürb-i hamr ve müsellah esvâkda gezüp ibâdullâhın evlâd ü ‘iyâline ta‘arruz ve hamâmlar basup ve nîçe âdemleri cerh ve ehl-i ırz olanları hânelerinden taşra çıkarmayup ve zâbitlerinin mahbeslerin basup mahbûs olan nice eşkıyâyı dahi halâs ve şer‘-i şerîf ve emr-i münîfe ve zâbitlerine adem-i itâ‘at ile izhâr-ı bağy u tuğyân itmeleriyle eşkıyâ-i mezkûrûnun bu gûne şakāvetleri sefer-i hümâyûnum içün tertîb olunan zehâ’ir ve mekkârî develeri ve sâ’ir umûr-ı mühimmenin ta‘tîline bâ‘is ve bâdî olup her vechile te’dîb ve ta‘zîrleri muktezî olduğun hâlâ ol tarafda mübâya‘a **[2a]** ve sâir umûr-ı mühimme temşiyetine me’mûr olan dergâh-ı mu‘allâm kapucıbaşılarından Mahmûd ve El-hâc Ahmed ve hâssa silahşörümden Ahmed dâme mecdühüm ile Ruhâ kādîsı Mevlâna Mehmed zîde fazluhû ve Rakka mütesellimi Receb zîde mecdühû ve Ruhâ yeniçeri serdârı Osman zîde kadruhû başka başka arz u i‘lâm ve eşkıyâ-yı mezkûrenin ser-i cem‘iyet ve sâhib-i fesâd olanlarını ism ü resmleriyle başka defter ile Ordû-yı Hümâyûnum tarafına inhâ ve îfâ itmeleriyle eşkıyâ-yı mezkûrenin böyle vaktde izhâr-ı şekāvet ve tuğyânları sefer-i hümâyûnuma me’mûr asâkîr-i mevcûdemin elzem-i levâzımından olan zehâir ve mehâmm-ı seferiyenin adem-i tahsîl ve ta‘tîli ile iyâzen billâhi te‘âlâ cünûd-ı İslâmiyenin müzâyaka ve zarûretlerine bâ‘is bir ma‘nâ olduğu âşikâr ve memâlik-i fasîhatü’l-mesâlik-i padişâhânemde bu gûne şakāvet ve habâset ile ibâdullâha ilkā-i mazarrat iden eşkıyânın tertîb-i cezâ ve te’dîb ve tenkîl ve istîsâlleriyle ale’d-devâm nizâm-ı bilâd ve refâh-ı ahvâl-i ibâd aksâ-yı metâlib-i hüsrevânem olduğu bedîhî olmakla eşkıyâ-yı mezbûrenin ser-i cem‘iyet ve bâis-i fitne ve fesâd olanlarının zâbitleri ma‘rifetiyle şer‘an iktizâ iden cezâ-i sezâları

ve sâirlerinin te'dîb ve gûş-mâlleri ile mukaddemâ fermânım olan zehâir ve mekkâri ve sâir tekâlîfin bir gün akdem cem‘ ve tahsîli fermânım olmağın işbu emr-i şerîf-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin. Bâ-fermân-ı âlî sefer-i hümâyûnuma me'mûriyyetin hasebiyle ucâleten kapun halkı ve sâir âdemlerinle mansıbından nehzat ü hareket ve Ruhâ kazâsına varup sâbıku'z-zikr isimleri defterde mastûr ser-i cem‘iyet olan eşkıyâyı zâbitleri ma‘rifetiyle alâ-eyyi-hâl ahz ve şer‘ile haklarında îcâb iden cezâ-yı sezâların icrâ ve sâir te'dîb ü gûş-mâl ve nefy ü ta‘zîr ve kal‘a-bendleri iktizâ idenleri te'dîb ve ta‘zîr ve kal‘a-bend idüp kazâ-i mezbûra gereği gibi nizâm virdikden sonra mukaddemâ fermânım olan zehâir ve mekkârî develeri ve sâir emr-i şerîfimle vâki‘ tekâlifi ucâleten ve müsâra‘aten cem‘ ve tahsîl ve bir gün evvel ve bir sâ‘at mukaddem cem‘ine me'mûr olanlara edâ ve teslîm itdirmede ve bundan böyle Ordû-yı Hümâyunuma mülhak ve mülâkî oluncaya dek yol üzerinde vâki‘ olan kazâ ve kasabalardan mübâya‘ası fermânım olan zehâir ve sâir mehâmm-ı seferiyyenin cem‘ ve tahsîlinde ve sefer-i hümâyûnuma me'mûr ecnâs-ı asâkirin bir gün evvel bir sâ‘at mukaddem yerlerinden hareket ve Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp irişmelerinde bezl-i nakdîne-i ihtimâm ve sa‘y ü cehd-i mâ-lâ-kelâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Ramazân Sene 1146

2

Diyarbekir'den harbe kadir askerlerle çıkıp Bağdad kalesi muhâfazasına acilen gitmesi için Turnacıbaşı Ömer'e gönderilmiştir.

Sefer-i hümâyûn içün yeniçeri serdengeçti bayrağı küşâdesine me'mûr Turnacıbaşı Ömer zîde mecdühûya hüküm ki;

A'câm-ı haybet-encâmın kesret ve vefret üzre tecemmu' ve tahazzübleri olup ba'zı serhad-i mevcûdeye sû-i kasdı bedîhiyyü'z-zuhûr ve re's-i sınurda olan Bağdâd kal'asının muhâfaza ve muhâresesi ehemm-i mehâmm-ı dîn ü Devlet-i Aliyye'mden olmağla şimdilik nefs-i Diyârbekir'den atîk ve cedîd yeniçeri serdengeçti ağalarından yirmi aded serdengeçti bayrağı küşâd ve beher bayrağa Ordû-yı Hümâyûnum hazinesinden mesârif-i seferiyye içün ber-vech-i peşîn birer kise akçe, ağalara teslîm olunmak ve beher bayrağı altına ceng ü harbe kādir tüvânâ ve bahâdır **[2b]** kaviyyü'l-kudre ve tâmmü's-silâh darb u harbe kādir ricâlden yüzer nefer olmak şartıyle tahrîr ve tekmîl ve ber-vech-i ta'cîl Diyârbekir'den ihrâc ve bir gün evvel hey'ât-ı mecmu'alarıyla gidüp sedd-i sedîd-i İslâmiyeden olan Bağdâd kal'ası muhâfazasına varup hıdmet-i muhâfazaya kıyâm eylemeleri fermânım olmağın sen ki Turnacıbaşı mûmâileyhsin fermânım olduğu üzre Diyarbekir'den atîk ve cedîd ağalardan yirmi aded serdengeçti bayrağı küşâd ve Ordû-yı Hümâyûnum cihetinden masârif-i seferiyye olmak üzre ağalara birer kese akçe ber-vech-i peşîn teslîm olundukdan sonra ceng ve harbe yarar tâmmü'l-esliha tüvânâ yiğitlerden beher bayrağa yüzer nefer tahrîr ve tekmîl eyleyüp müsâra'aten Diyarbekir'den ihrâc ile bir gün evvel ve bir ân akdem Bağdâd muhâfazasına varup hıdmet-i muhâfazaya kıyâm ve sür'at ü şitâb ile irişmelerine ziyâde ikdâm ve ihtimâm eyleyesin. Bu askerin bir gün evvel muhâfaza-i merkūmeye irişmeleri ehemm-i mehâmm-ı Devlet-i Aliyye'mden olmağın ma'âzallâhi te'âlâ neferâtın noksânı ve yollarda betâ'et üzre hareket eylemekle eyle varup hıdmet-i muhâfazada bulunmalarında tekâsülleri zuhûr ider ise cümleye tertîb-i cezâ ile mücâzât olunacağın mukarrer bilüp âna göre bu emr-i ehemmde kemâl-i dikkat ve taharrî ile ihtimâm-ı tâm ve hilâfından gāyetü'l-gāye tevakkī eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Ramazân Sene 1146

3

Rakka vâlisi olup hâlâ Musul'da ikamet üzere olan Vezir Ahmed Paşa'ya gönderilmiştir. Bağdad kalesi muhâfazası için gitmesi emrolunmuş iken hâlâ yerinden hareket etmediği bildirilerek, derhal Bağdad'a hareket etmesi için gönderilmiştir.

Rakka vâlîsi olup hâlâ Musul'da ikāmet üzre olan Vezîr Ahmed Paşa'ya hüküm ki,

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, mükemmel kapun halkı ve müstevfâ âdemlerinle bir gün evvel Musul'dan kalkup Bağdâd'a varup muhâfazaya kıyâm ve Bağdâd vâlîsi düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem vezîrim Ahmed Paşa edâmellâhü te'âlâ iclâlehûnun re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve hareket eylemen bâbında bundan akdem sâdır olan emr-i şerîfimle me'mûr ve ta'yîn olunmuşidin. El-hâletü hâzihî, henüz yerinden hareket eylemeyüp hâlâ Musul'da olduğun bu def'a ihbâr ve senin bir gün evvel ve bir sâ'at akdem muhâfaza-i merkūmeye varman lâzime-i hâlden olmağla seni îkāz ve te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin. Bu vakti sâir evkāta kıyâs eylemeyüp, bu bâbda dâmen-i gayreti dermeyân ve kapun halkı ve âdemlerinle mükemmel ve müstevfâ techîz ü tertîb ve Musul'dan bir ân akdem nehzat ü hareket ve seyr-i serî' ile gidüp, bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem muhâfaza-i merkūmeye varup, Bağdâd muhâfızı vezîr-i müşârunileyhin re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve harekete mübâderet ve ser-i mû hilâfından tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Ramazân sene 1146

Bir sûreti, ber-vech-i arpalık Kengırı ve Amasya sancaklarına mutasarrıf olup hâlâ Musul'da ikāmet iden vezir Selim Paşa'ya hüküm.

4

Sivas vâlisi Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Kendisinin Kerkük muhâfazasında kalması ve on bin adet süvârî tahrîr edip Bağdad muhafazasına göndermesi için yazılmıştır.

Sivas vâlîsi olup Kerkük muhâfazasında olan Mehmed Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezir-i müşârunileyhsin. Bundan akdem bin nefer mîrî süvârî levendât tahrîr ve ma'iyyetine istishâb ve bir gün evvel Bağdâd muhâfazasına varman bâbında emr-i şerîfimle me'mûr olmuşidin. El-hâletü hâzihî muktezâ-yı vakt ü hâle göre senin Kerkük muhâfazasında olman enseb ve evlâ olmağla muhafaza-i merkūmeye kemâ-kân kıyâm ve levendât-ı merkūmeyi bir ân akdem tahrîr ve i'dâd ve bir gün evvel Bağdâd muhâfazasına ta'cîl ale't-ta'cîl îsâl ve irsâl itmen fermânım olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olundu.

İmdi sen ki vezir-i müşârunileyhsin. Sen kemâ-kân Kerkük muhâfazasına kıyâm ve fermânım olan bin nefer süvarî mîrî levendât-ı ceng ü harbe yarar ricâlden bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem tahrîr ve i'dâd ve Bağdâd muhâfazasına sür'at ü şitâb ile irsâl ve îsâlde kemâl-i dikkat-i tâm ve ihtimâm eyleyüp, ser-i mû hilâfından gāyetü'l-gāye tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım yazılmışdır.

Fî evâhir-i Ramazân 1146

[3a]

5

Musul cânibindeki asker zabitleri, ağaları ve ihtiyarlarına gönderilmiştir. O taraftaki askerlerden bazısının firar ettiği, bu durumun da diğer askerlere kötü tesirinin haber alındığı bildirilmiş olup askerlerin

tam bir itaat içinde olmalarını temin etmeleri için gönderilmiştir.

Hâlâ Musul cânibinde tavâif-i askeriye zâbitleri ve ağaları ve ihtiyârlarına hüküm ki;

İnşâ'allâhü'l-melikü'l-allâm bu âm-ı zafer-irtisâmda cem'iyet-i asâkir-i İslâm-ı encüm-şümâr ve kesret-i edevât-ı ceng ü peykâr ve vefret-i envâ'-ı zahâir ve sâir külliyetlü mehâmm-ı seferiyye ile vüzerâ-yı izâmımın aslen ve neslen âkil ve erşedi ve vükelâ-yı fihâmımın zâten ve zemânen a'del ve emcedi, hâlâ Anadolu vâlîsi olup serasker-i hamiyyet-küsterim olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmellâhü te'âlâ iclâlehû ma'iyyetine vüzerâ-yı izâm ve mîr-mîrân-ı kirâm ve ümerâ-yı zevi'l-ihtirâm ve piyâde ve süvârî asâkir-i mütekâsire ile inşâallâhü te'âlâ an karîbi'z-zamân Musul'a varup dâhil oldukda, bundan akdem hıdemât-ı dîn ü Devlet-i Aliyye'mde bezl-i makdûr idüp, Musul'da olan rü'esâ-yı asâkir ve sâiri alâ merâtibihim, her biri mükerrem olacağı muhakkak ve mukarrer ve muktezâ-yı vakt ü hâle göre şimdilik Musul ve ol havâlînin hıfz u hırâseti cümlenin üzerine vâcib ve elzem ve bâ-husûs *etî'ullâhe ve etî'u`r-rasûle ve üli`l-emri minküm* ve *yâ eyyühellezîne âmenû'sbirû ve sâbirû ve râbitû*[145] ayet-i kerîmelerine iktidâ ile emr-i şerîfime itâ'at ve ittibâ' ve kemâl-i musâbere ile sâbit-kadem olmak âmme-i müslimîn üzerine farz olduğu cümlenin ma'lûmu iken, ol tarafda olan asâkirden ba'zıları "Müddetimiz tamâm oldu." deyu böyle vaktde firâr bed-nâmlığını irtikâb ve sâir asâkir-i İslâma dahî teşettüt ârız olmasına bâ'is oldukları bu def'a haber virilmekle, siz ki mûmâ-ileyhimsiz.

Bu vakti sâir evkāta kıyâs eylemeyüp zâtınızda merkûz olan gayret ve hamiyet-i İslâmiye muktezâsınca amel ve işbu emr-i şerîf-i celîlü'l-kadrimi mecma'-ı asâkirde feth u kırâ'et ve mazmûn-ı itâ'at-makrûnunu

[145] Nisâ, 59 ve Âl-i İmran, 200.

cümleye tefhîm ve i'lân ve işâ'at ve inşâ'allâhü te'âlâ serasker-i hamiyet-perverim müşârunileyh, asâkir-i mevcûde ile karîben Musul'a vardıkda kānûn-ı kadîme ri'âyet ve hâl ve şânınıza göre mükerrem olacağınızı yakînen muhakkak bilüp âna göre her biriniz ez-dil ü cân hıdemât-ı meşkûre ve âsâr-ı mebrûre vücûda getürmeye bezl-i tâb ü tüvân eyleyüp hilâfından gāyetü'l-gāye tahâşî ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1146

6

Erzurum vâlisi Vezir İsmail Paşa'ya gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn'a katılmak üzere Musul'a gitmesi bildirilmişken hâlâ yerinden hareket etmediği hatırlatılıp hemen o canibe gitmesi emrolunmuştur.

Erzurum vâlîsi Vezir İsmâil Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, mükemmel ve müstevfâ kapun halkı ve âdemlerinle bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem yerinden hareket ve Musul cânibinde Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olman içün emr-i şerîfimle me'mûr ve tekrâr isti'câl olunmuşiken henüz yerinden hareket itmediğin bu def'a ihbâr olunmağla, bu vakti sâir evkāta kıyâs itmeyüp bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnuma mülhak ve mülâkī olman lâzime-i hâl ve muktezâ-yı ahvâlden olmağın, tekrâr te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, bu vakti sâir evkāta kıyâs itmeyüp mükemmel kapun halkı ve müstevfâ âdemlerinle bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem yerinden nehzat ü hareket ve savb-ı me'mûra teveccüh ve azîmet ve alâ cenâhi'l-isti'câl sür'at ü şitâb ile gidüp bir ân evvel **[3b]** Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkî olmağa kemâl-i sa'y

u ihtimâm ve ziyâde cehd-i mâ-lâ kelâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fi evâil- i Şevvâl 1146

Bir sûreti Adana vâlîsi Vezir Ya'kūb Paşa'ya
Bir sûreti Karaman vâlîsi Vezir Mustafa Paşa'ya
Bir sûreti Maraş beğlerbeğisi Süleyman dâme ikbâlühûye

7

Haleb mollasına, dergâh-ı muallâ kapıcıbaşılarından Mahmud'a, Adana ve Ruha ve Ayntab kadılarına, a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Seferdeki Ordû-yı Hümâyûn'un ihtiyâcı olan tophane ve cebehane mühimmâtının ve sair sefer ihtiyacının nakli için lazım olan develeri göndermeleri gerekirken tembellik edip hâlâ göndermediklerinden bu develeri derhal İskenderiye iskelesine göndermeleri hakkındadır.

Haleb monlasına ve dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılarından Mahmûd dâme mecdühûye ve Adana ve Ruhâ ve Ayntâb kādîlarına ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Sen ki kapucıbaşı-i mûmâileyhsin, İskenderun iskelesinden Musul cânibinde Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnuma mühimmât-ı tophâne ve cebehâne ve sâir mehâmm-ı seferiyye nakli içün zikrolunan kazâlardan ma'rifet-i şer'la ve cümle ma'rifetiyle iktizâsı mürettebe deve ihrâc ve iskele-i mezbûreye irsâl eylemende kemâl-i takayyüd olunmak üzre, bundan akdem mü'ekked ve müşedded emr-i şerîfim sâdır ve tekrâr isti'câl dahî olunmuşiken, bu bâbda rehâvet ve taksîrât ve zikrolunan develerin ihrâcında adem-i takayyüd ve ihtimâm olunduğu ihbâr

ol[un]mağla mu'âteb ve mes'ûl olmuşsuzdur. Bu def'a dahi îkāz ve te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, bu mühimmâtın Ordû-yı Hümâyûnuma bir gün evvel nakl ü îsâli asâkir-i mezbûremin itmâm-ı levâzım ile kâra mübâşeretlerine bâis bir keyfiyet olduğu ma'lûmunuz oldukda, bu bâbda kemâl-i takayyüd ve ihtimâm ile sâbıkü'z-zikr kazâlardan iktizâ iden develeri ucâleten, bir gün evvel ihrâc ve İskenderun iskelesine irsâl ve îsâl eylemekde ziyâde ihtimâm ü dikkat eyleyesiz.

Şöyle ki, bu emr-i vâcibü'l-ihtimâmda ser-i mû tehâvün ve taksîriniz sebebi ile ma'âzallâhi te'âlâ mühimmât-ı mezkûre vakt ü zamânıyla mahalline irişmeyecek olur ise bir dürlü özür ve cevâbınıza havâle-i sem'-i kabûl olunmayup tertîb-i cezâ-yı sezâ ile mücâzât olunacağınızı mukarrer bilüp, âna göre bu emr-i hatîrda kemâl-i ihtimâm ü dikkat ve zerre kadar tehâvün ve tekâsülden gāyetü'l-gāye hazer ve tevakkī eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fi evâil-i Şevvâl 1146

8

Turnacıbaşı Ömer'e gönderilmiştir. Ordu ağası vekili olarak, Köprülüzâde Abdullah Paşa Musul'a varınca üzerine düşen vazifeyi kâmilen yapması ve yüzer nefer tertib olunan serdengeçti bayraklarını Diyarbekir'e acilen göndermesi ve halkı, askerin taşkınlıklarından muhafaza etmesi hakkındadır.

Turnacıbaşı Ömer zîde mecdühûye hüküm ki;

Sen dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ocağının sadâkatkâr ve istikāmet-şi'ârı olup, senden her vechile hıdemât-ı seniyye me'mûl ve matlûb-ı hümâyûnum olduğundan, işbu sene-i mübârekede Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyyet-küsterim olan düstûr-ı mükerrem

müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmellâhü te'âlâ Ordû-yı Hümâyûnumla Diyarbekir'den nehzat ve Musul'a varınca sen ordu ağalığı vekâleti hıdmetinde olup lâzime-i zimmetin olan hıdmeti ber-vech-i matlûb edâ ve ikmâle ikdâm-ı tâm ve zabt u rabt-ı neferâta kemâl mertebe sa'y u ihtimâm **[4a]** ve ale'l-husûs bu def'a küşâdesi fermânım olan serdengeçdi bayraklarını sâdır olan emr-i şerîfim mucebince yüzer nefer tekmîl ve bir ân akdem Diyarbekir'den ihrâca ve serî'an ve âcilen mahâll-i me'mûrlarına gönderilmekde ve sâir uhde-i ihtimâmına ihâle kılınan hıdmet-i lâzimeyi edâ ve ikmâl eylemen fermânım olmağın;

İmdi sen ki mûmâileyhsin, bu vakti evkāt-ı sâireye kıyâs itmeyüp dâmen-i gayreti der-meyân ve sâbıkü'z-zikr serdengeçdi bayraklarını yüzer nefer tekmîl ve bir gün evvel Diyarbekir'den ihrâc ve mahall-i me'mûrlarına serî'an gönderilmekde ziyâde dikkat ve ihtimâm ve resm-i kadîm ve de'b-i müstedîm üzre kula yetüp asker tâifesinin ta'addî ve tecâvüzlerinden ibâdullâhı himâyet ü sıyânet ve âhâd-ı nâsdan bir ferdin hilâf-ı merzâ hareketine bir dürlü cevâz ve ruhsat göstermeyüp her hâlde hıdemât-ı pesendîde vücûda getürmekde sarf-ı nakdîne-i makdûr ve bezl-i cehd-i bî-kusûr eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fi evâil-i Şevvâl 1146

9

Daha evvel Hamid sancağı mütesellimi olan Mustafa'ya gönderilmiştir. O civardan iki bin nefer süvari tahrir edip göndermesi gerekirken, bu hususta ihtimam göstermediği bildirilip derhal lazım gelen miktarda askeri göndermesi hakkındadır.

Sâbıkā Hamîd sancağı mütesellimi Mustafa zîde kadruhûya hüküm ki;

Sen ki mûmâileyhsin bundan akdem ol havâlîden tahrîrine me'mûr olduğun iki bin nefer süvârî mîrî levendâtı tahrîr ve tekmîl ve bir gün evvel Musul cânibinde Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmakda kemâl-i takayyüd ve ihtimâm eylemen bâbında mü'ekked ve müşedded emr-i şerîfim [sâdır] ve tekrâr isti'câl olunmuşiken bu âna dek zikrolunan levendâtı tahrîr ve tekmîl ile savb-ı maksûda azîmetde adem-i ihtimâmın ihbâr olunmağla mes'ûl ve mu'âteb olmuşsundur. Seni îkāz ve te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin bu vakti sâir evkāta kıyâs itmeyüp zikrolunan iki bin nefer süvârî mîrî levendâtı ceng ü harbe kādir tüvânâ ve bahâdır, tâmmü'l-esliha yiğitlerden bir gün evvel tahrîr ve tekmîl ve savb-ı maksûda azîmet ve sür'at ü şitâb ile gidüp Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa dikkat ve ihtimâm eyleyesin.

Şöyle ki, ma'âzallâhi te'âlâ betâ'et ve rehâvet üzre mugāyir-i emr-i şerîf vaz' u hareketin zâhir olur ise bir vechile özr ve cevâbına havâle-i sem'-i kabûl olunmayup tertîb-i cezâ ile mücâzât olacağın mukarrer bilüp âna göre bu emr-i ehemmde kemâl-i basîret üzre hareket ve ziyâde takayyüd ve dikkat eyleyüp hilâfından be-gāyet tahazzür ve tehâşî eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1146

Bir sûreti, Karahisâr-ı Sâhib'de sâkin Ahmed Paşazâde Mustafa zîde mecdühûye beş yüz nefer süvârî neferâtı içün yazılmışdır.

[4b]

10

Diyarbekir'den Musul'a kadarki yol üzerinde olan kadılara, voyvoda, mütesellim, kethüdâ yerleri,

yeniçeri serdarları, a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Sefer ihtiyaçları için gönderilen hazine hangisinin idaresi altında olan yerden geçerse sağ salim Musul'a ulaştırmaları hakkındadır.

Diyarbekir'den Musul'a varınca yol üzerinde vâki' olan kādîlara, voyvoda ve mütesellimler ve kethüdâ yerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

İnşâallâhü teâ'lâ Kızılbaş-ı bed-ma'âşın kahr u tedmîrleriyçün sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnum muhakkak olup Musul ve Kerkük ve ol havâlîde zehâir ve sâir mühimmât-ı seferiye içün pey-der-pey hazîne-i hümâyûnum irsâli muktezî olmağın bu def'a mübâşir ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân ( ) zîde kadruhû ile Musul cânibine hazîne-i hümâyûnum irsâl olunmağla, imdi siz ki mûmâileyhimsiz, mübâşir-i merkūm hazîne-i hümâyûnumla herhanginizin taht-ı kazâsına varup dâhil olur ise me'mûn ve mahfûz olan mahallere kondurup gecelerde kemâl-i takayyüd ile bekleyüp hıfz u hırâset ve gider oldukda yanına kifâyet mikdârı tüfenk-endâz ve müsellah âdemler koşup menâzil ve merâhılde ve yollarda himâyet ü sıyânet olunarak emîn ve sâlim birbirinize irsâl ve ber-vech-i ta'cîl Musul'a îsâl eylemekde kemâl-i takayyüd ve ihtimâm eyleyüp hilâfından be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1146

11

Rakka'da olan kadılara, a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Rakka'dan toplanması icab eden imdâd-ı seferiyeyi toplayıp eyaletteki mütesellime teslim etmeleri hakkındadır.

Rakka eyâletinde vâki‘ kādîlara ve a‘yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Hâlâ Rakka vâlîsi olup Musul’da ikāmet üzre olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü’l-âlem vezîrim Ahmed Paşa edâmellâhü te‘âlâ iclâlehû, tekmîl kapusu halkı ve müstevfâ âdemleriyle ucâleten kalkup sedd-i sedîd-i İslâmiyeden olan Bağdâd kal‘ası muhâfazasına gitmek üzre emr-i şerîfimle me’mûr olmağla bin yüz kırk yedi senesine mahsûb olmak üzre eyâlet-i mezbûreden mu‘ayyen olan imdâd-ı seferiyesinin bir gün evvel tahsîli içün sâdır olan emr-i şerîfimle mübâşir ta‘yîn olunan hâssa silâhşorlarımdan ( ) zîde mecdühû mahalline varup ber-mûceb-i emr-i şerîf taleb eyledikde eyâlet-i mezbûre ahâlileri otuz güne dek tevzî‘ ü tahsîl ve bi’t-tamâm teslîm itmek üzre taahhüd ve memhûr defter virüp hâlâ müddet-i merkūme tamâm ve dahî vâfir vakt mürûr etmişken yine cem‘ ü tahsîl ve mahalline teslîm olunmayup mugāyir-i emr-i şerîf vaz‘ u hareket olunduğundan başka, vezîr-i müşârunileyhin mükemmel ve müstevfâ kapusı halkı ve âdemleriyle muhâfaza-i merkūmeye nehzat ü hareketi bu akçenin bir gün evvel tarafına vusûlüne mevkūf olup ve bu vakt, sâir evkāta kıyâs olunmayup bu emr-i ehemmde ziyâde ihtimâm ü dikkat cümlenin üzerine rütbe-i vücûbda bir keyfiyet olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, vezîr-i müşârunileyhin eyâlet-i mezbûreden mu‘ayyen olan imdâd-ı seferiyyesin, ma‘rifet-i şer‘ ve cümle ma‘rifetiyle bir ân akdem cem‘ ü tahsîl ve vezîr-i müşârunileyh tarafından eyâlet-i merkūmede mütesellim olan ( ) zîde mecdühûya bi’t-tamâm teslîm eylemekde ziyâde takayyüd ve ihtimâm eyleyesiz.

Şöyle ki, tehâvün ve tekâsülünüz sebebi ile ma‘âzallâhi teâ‘lâ, vezîr-i müşârunileyhin hıdmet-i muhâfazadan girü kalup vakt ü zamânıyla varup irişmemesine bâis bir hâlet zuhûr ider ise sonra bir vechile cevâba kādir olamayup mü‘âhaz ve mu‘âkab olacağınızı mukarrer bilüp âna göre ziyâde takayyüd ve ihtimâm ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve

mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1146

[5a]

12

Adana ve Antakya kadılarına, yeniçeri serdarlarına, atik serdengeçdi ağalarına ve ocak ihtiyarlarına gönderilmiştir. Bunların tahrir etmeleri icab eden askerleri hâlâ göndermediklerinden dolayı mesul oldukları ve derhal bu askerleri göndermeleri hakkındadır.

Adana ve Antakya kādîlarına ve zikrolunan kazâlarda yeniçeri serdârlarına ve atîk serdengeçdi ağalarına ve ocak ihtiyârlarına hüküm ki;

Bi-inâyetillâhi te'âlâ, işbu sene-i meymenede musammem ve muhakkak olan sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnum içün taht-ı kazâlarınızda küşâde olunan dokuz adet yeniçeri serdengeçti bayraklarının tâmmü'l-esliha yüzer aded neferât ile bu vakte dek Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak olmaları lâzıme-i hâlden iken henüz yerlerinden hareket itmeyüp a'zâr-ı vâhiye îrâdıyla ol tarafda bilâ-mûcib meks ve hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn, betâ'et ve rahâvet üzre olan hareketleri i'lâm olmağla bu husûsda cümleniz mes'ûl ve mu'âteb olmuşsuz[dur]. Bu def'a sizi îkāz içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, zikrolunan dokuz aded serdengeçti bayraklarını mukaddemâ fermânım olduğu üzre bayrakları altına kaviyyü'l-kudre ve tâmmü'l-esliha yüzer neferleri mevcûd ve tekmîl olmak şartıyla bir gün evvel ve bir ân akdem yerlerinden ihrâc ve alâ cenâhi'l-isti'câl alup me'mûrlarına azîmet idüp yollarda ve menâzil ve

merâhilde ayak sürtmeyüp, sür'at ü şitâb iderek asâkir-i hümâyûnuma mülhak olmalariyçün her birine tenbîh ü te'kîd eyleyesiz.

Şöyle ki, mikdâr-ı zerre tehâvün ve tekâsülünüz ile hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketiniz zuhûr ider ise tertîb-i cezâ ile gerek siz ve gerek serdengeçti ağaları mezbûrların mücâzât olunacağınızı muhakkak bilüp âna göre encâm-ı kârı mülâhaza idüp hilâfından be-gāyet tahazzür ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1146

Bir sûreti, Malatya ve Harput ve Ergani kazâlarına elli aded bayrak içün yazılmışdır.

Bir sûreti Çesniyân'a iki aded bayrak içün yazılmışdır.

13

Turnacıbaşı Ömer'e gönderilmiştir.
Diyarbekir'den gelen askerlerin yoklamasını yapıp
gerekli olan tayınatlarını vermesi hakkındadır.

Turnacıbaşı olup Diyarbekir'den Musul'a varınca Ordû-yı Hümâyûnda ağa vekîli olan Ömer zîde mecdühûye hüküm ki;

Bi-avnillâhi te'âlâ bu sene-i mübârekede Kızılbaş-ı bed-ma'âşın kahr u tedmîrleriyçün sefer-i hümâyûnum musammem ve muhakkak ve dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri öteden beri uğur-ı dîn ü devlet-i aliyyede cân-sipârî ile vâki' olan gazavât ve cihâdda merdâne hareket ve izhâr-ı şecâ'at ile nîce nîce feth ü futûhta bulunup yararlık ve bahâdırlıkları ve yüz aklıkları zâhir olmağla, tavâif-i asâkir-i mansûremin mu'teddün-bih ve mu'tenâ askerinden olduklarından nâşî, bu sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûn içün memâlik-i mahrûsemden ve Diyarbekir'den küşâdesi fermânım olan yeniçeri serdengeçti bayraklarının beher bayrak altına

tâmmü'l-esliha tüvânâ yiğitlerden yüzer nefer mevcûd bulunmak üzre pey-der-pey Diyarbekir'den savb-ı me'mûrlarına azîmetlerinde her bir bayrak mu'tâd-ı kadîm ve ocak kâ'idesi üzre yoklanup mevcûd olan neferât tashîh ve bedergâh ve işleyecek ulûfeleri ve virilecek ta'yınâtları ma'lûm olmak lâzime-i hâlden olmağla sen ki ağa vekîli mûmâileyhsin, vech-i meşrûh üzre gerek etrâftan gelen ve gerek nefs-i Diyarbekir'den ihrâcı fermânım olan serdengeçti bayraklarının mevcûd olan neferâtlarını yoklayup tashîh ve bedergâh ve mu'tâd-ı kadîm üzre iktifâ iden ta'yınâtları virilmek üzre i'lâm eyleyesin. **[5b]** Amma mukayyed olasın ki nâ-mevcûd olanları mevcûd tahrîrinden ve mukaddemâ fermânım olan mikdârdan noksan olmak ihtimâli olmaya. Bu bâbda mezîd-i basîret üzre hareket ve ziyâde ihtimâm ü dikkat eyleyüp ser-i mû hilâfına rızâ ve cevâz göstermemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1146

14

Musul beylerbeyi Hüseyin Paşa'ya gönderilmiştir. Kelekler ile Musul'dan Bağdad'a zahir naklinde ihtimam göstermesi hakkındadır.

Musul beğlerbeğisi Hüseyin Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin. Bağdâd kal'asında olan guzât-ı muvahhidîn içün Musul'dan pey-der-pey kelekler ile zehâir nakl ve irsâl olunmak üzre bundan akdem ekîd ve şedîd emr-i şerîfimle sen me'mûr ve bu emr-i vâcibü'l-ihtimâmda kemâl-i takayyüd lâzime-i zimmetin iken adem-i takayyüdün mesmû' oldukda tekrâr emr-i şerîfimle sana tavsiye ve tenbîh olunmuşken bu âna dek gönderdim deyu i'lâm eylediğin keleklerin ağlebi tüccâr kelekleri olup mîrî zehâirden şey'-i kalîl gönderdiğin tevâtür tarîkıyla haber virilmekle müstahakk-ı ikāb

olmuşsundur. Bu bâbda seni îkāz ve te'kîd içün işbu emr-i şerîfim dahî ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin. Bu bâbda encâm-ı kârı bir hoşca fikr ü mülâhaza ile mukaddemâ fermânım olduğu üzre Bağdâd kal'asına Musul'dan pey-der-pey kelekler ile zehâirin nakl ü tesyîrinde kemâl mertebe ihtimâm ü dikkat ve hâb u râhatı terk ile bu bâbda bezl-i makdûr eyleyesin.

Şöyle ki, bundan sonra mütenebbih ve müteyakkız olmayup, iyâzen billâhi te'âlâ muhâfaza-i merkūmede olan asâkir-i İslâmın zarûret ve müzâyakalarına bâ'is ve bâdî olacak bir emr-i müstenkerde bulunacak olur isen vebâlin boynuna. İtâ'at-ı emr-i şerîf eylemediğin içün bir vechile özür ve cevâbın ısgā olunmayup gazab-ı ateş-bâr-ı hüsrevâneme giriftâr ve tertîb-i cezâ ile mücâzât olacağını muhakkak bilüp âna göre bu emr-i ehemmde ziyâde basîret ve intibâh üzre hareket ve hilâfından gāyetü'l-gāye tahâşî ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1146

15

Rakka mütesellimine gönderilmiştir. Bağdad muhafazasına giden Ahmed Paşa'nın istediği çadır ve diğer sefer mühimmâtını en kısa sürede temin edip göndermesi hakkındadır.

Rakka mütesellimine hüküm ki;

Hâlâ Rakka vâlîsi olup Musul'da ikāmet üzre olan düstûr-ı mükerrem müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem vezîrim Ahmed Paşa edâmellâhü te'âlâ mükemmel kapusu halkı ve müstevfâ âdemleriyle bir gün evvel Bağdâd kal'asına gitmek üzre emr-i şerîfimle me'mûr olmağla sen ki mütesellim-i mûmâileyhsin, vezîr-i müşârunileyhin mukaddemâ sana sipâriş ve

tavsiye eylediği çadır ve sâir mühimmât-ı seferiyyesi her ne ise bir gün akdem tamâmen techîz ü tertîb ve serî'an tarafına irsâl ve îsâli vezîr-i müşârunileyhin bir gün evvel muhâfaza-i merkūmeye varup irişmesine vesîle olur bir hâlde olmağın, imdi sen ki mütesellim-i mûmâileyhsin bu bâbda dâmen-i gayreti der-meyân ve vezîr-i müşârunileyhin sana sipâriş eylediği çadır ve sâir **[6a]** mehâmm-ı seferiyyesin bir ân akdem tedârik ve tarafına irsâl ve îsâlde kemâl-i ihtimâm ve ser-i mû tehâvün ve tekâsülden be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1146

16

Ergani ma'deni emîni Mustafâ ve Ergani serdârına gönderilmiştir. Ordudan firar eden askerlerin bir an evvel bayrakları altına dönmelerini temin ve gelmek istemeyenlerin cezalarını tertib etmeleri hakkındadır.

Ergani Ma'deni emîni Mustafâ ve Ergani serdârına hüküm ki;

Bağdâd kal'ası muhâfazasıyçün bu def'a Diyarbekir'den küşâdesi fermânım olan yirmi aded yeniçeri bayrakları altında sefere eşer atîk yeniçeri neferâtı tahrîr ve bir gün evvel muhâfaza-i merkūmeye gitmek üzre iken her bir bayrak altına yazılan neferâtdan beşer ve altışar ve dahi ziyâde neferât seferden nükûl ile bilâ-mûcib Ergani kazâsına ve ma'dene firâr ve hâlâ ol taraflarda oldukları ihbâr olunmağla muktezâ-yı vakt ü hâle göre muhâfaza-i merkūmede kesret ve vefret üzre asâkir-i mansûremin kemâl mertebe lüzûmu olup bu emr-i hatîrda mezîd-i ihtimâm cümlenin üzerine rütbe-i vücûbda bir hâlde olduğu zâhir olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki ma'den emîni mûmâileyh ve serdâr-ı merkūmsun. Emr-i cihân-mutâ'ıma adem-i itâ'at ile firârî-i mezkûrların bu gûne hilâf-ı merzâ hareketleri işti'âl-i nâire-i gazab-ı hüsrevânem ile müstehakk-ı ikāb olmuşlar iken, cerâim-i güzeştelerinin afvı mukābili yek lahzâ meks ü ârâm itmeyüp bir ân evvel ve bir sâ'at mukaddem gelüp Diyarbekir'de bayrakları altında mevcûd bulunmakda her biri sa'y-ı mevfûr ve siz dahî kemâl-i takayyüd ve cehd-i nâ-mahsûr eyleyesiz.

Şöyle ki, iyâzen billâhi te'âlâ hilâf-ı emr-i şerîf hareket ile inâdlarında ısrâr iderleri olursa her birine tertîb-i cezâ ile mücâzât olunacağı mukarrer ve muhakkak olduğun kendülere tefhîm ve işâ'at ve siz dahî bu emr-i hatîrda encâm-ı kârı fikr ü mülâhaza ile kemâl-i takayyüd ve ihtimâm ve hilâfından be-gāyet tehâşî ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır

Fî evâil-i Şevvâl 1146

17

Şehrizor vâlîsi olup hâlâ Musul'da tavâif-i asâkire başbuğ ta'yîn olunan Vezîr Ahmed Paşa'ya gönderilmiştir. Bağdad muhâfazasındaki askerler için Musul'dan gelen zahire yüklü keleklerin salimen mahalline erişmesi hakkındadır.

Şehrizor vâlîsi olup hâlâ Musul'da tavâif-i asâkire başbuğ ta'yîn olunan Vezîr Ahmed Paşa'ya hüküm ki;

Bağdâd kal'ası muhâfazasında olan guzât-ı muvahhidîn içün Musul'dan pey-der-pey kelekler ile zehâirin nakl ü tesyîri bâbında, hâlâ Musul beğlerbeğisi Hüseyin Paşa dâmet me'âliyehû bundan akdem ekîd ve şedîd emr-i şerîfimle me'mûr ve ta'yîn ve bu emr-i ehemmde ihtimâm ü dikkat lâzime-i zimmetin iken bu âna dek gönderdim deyu i'lân u işâ'at eylediğin keleklerin ekseri tüccâr kelekleri olup bu gûne hilâf-ı emr-i

şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz‘ u hareket ve ma‘âzallâhi te‘âlâ muhâfaza-i merkūmede bulunan cünûd-ı İslâmiyenin zarûret ve müzâyakalarına bâis keyfiyyete cesâret eyledin. Bu def‘a ihbâr olunmağla sen ki vezîr-i müşârunileyhsin mukaddemâ fermânım olan zehâir kelekleri[ni] peyderpey kal‘a-yı mezbûreye irsâl ve îsâlde cümleniz kemâl-i dikkat ü ihtimâm ve sa‘y u mâlâ-kelâm eyleyesiz. Cünûd-ı İslâmın vefret-i zehâir ile ferâğ-ı bâl ve refâh-ı hâlleri aksâ-yı mekāsıd-ı pâdişâhânem olmağla fî-mâ ba‘d mugāyir-i emr-i şerîf ve hilâf-ı merzâ-yı hümâyûn vaz‘ u hareketde bulunurlar ise gazab-ı saht-gîr-i hüsrevânemden halâs ve necât bulmayacakların cümleye tefhîm ile bu emr-i hatîrda mezîd-i basîret ve intibâh üzre hareket ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1146

[6b]

18

Mardin voyvodası ve Nusaybin mütesellimine ve çölde Geykî aşîreti ve sâir ol havâlîde olan aşâirin yâd-ı aşîretlerine ve ihtiyârlarına gönderilmiştir. Musul ve Kerkük civarında firar eden askerlerin bulunduğu, bunların yakalanarak hapsi ve orduya gönderilmesi hakkındadır.

Mardin voyvodasına ve Nusaybin mütesellimine ve çölde Geykî aşîreti ve sâir ol havâlîde olan aşâirin mîr-i aşîretlerine ve ihtiyârlarına hüküm ki;

Musul ve Kerkük ve ol havâlîde muktezâ-yı vakt ü zamâna göre asâkir-i İslâmın kesret ü vefreti gāyet ile muktazî ve bir tarafdan

peyderpey irsâl olunur iken ol tarafta olan asâkirden ba'zıları bilâ-mûcib ve bilâ-sened sefer-i hümâyûndan nükûl kasdıyla birer, beşer, onar ve dahi ziyâde firâr ve bâkī kalan asâkir-i mansûreme dahi havf ve haşyet ârız ve bu takrîb ile teşettüt-i ecnâd-ı müvahhidîne bâ'is olur keyfiyetde bulunmalarıyla siz ki mûmâileyhimsiz, işbu emr-i şerîfim size vusûl buldukda fî-mâ-ba'd ol makūle birden, beşden ve dahi ziyâde bilâ-fermân ve bilâ-buyuruldu firâr idenleri taht-ı kazâ ve hükûmetinizde ittifâk ve ittihâd ile ahz ve muhkem kayd ü bend ile Mardin kal'asında kal'a-bend ve Ordû-yı Hümâyûnum tarafına arz u i'lâm ve firâr idenlerin haklarından gelindüğün Musul cânibine dahi i'lâm ve işâ'at eyleyüp hilâfından gāyetü'l-gāye tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1146

19

Haleb valisi Vezir Abdullah Paşa'ya gönderilmiştir. Musul canibindeki orduya katılmak üzre hareket edip yol üzerindeki Ruha'da bulunan bazı eşkıyalara gereken cezaları vermesi ve sefer vergilerini tahsil etmesi hakkındadır.

Haleb vâlîsi Vezir Abdullah Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin. Bundan akdem Musul cânibinde Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnuma ucâleten varup mülhak ve esnâ-i râhda Ruhâ kazâsına uğrayıp kazâ-i mezbûr ahâlîsinden ba'zı eşkıyânın şer'an iktizâ iden te'dîb ve gûş-mâlleri ve mehâmm-ı seferiyeden olan tekâlîfin tevzî' ve tahsîli bâbında müte'addid evâmir-i şerîfemle me'mûr olmanla ta'cîl ale't-ta'cîl bir gün evvel hareket ve vech-i meşrûh üzre Ruhâ'ya uğrayup ba'dehû Musul'a azîmet muktezâ-yı vakt ü hâlden

olmağın tekrâr te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin. Mukaddemâ sâdır olan evâmir-i şerîfem mûcebince mükemmel ve müstevfâ kapun halkı ve âdemlerinle bir ân akdem ve bir sâ'at mukaddem hareket ve esnâ-i râhda Ruhâ'ya uğrayup mukaddemâ şeref-sudûr iden emr-i şerîfim mûcebince gereği gibi nizâmların virdikden sonra bir mahalde tavakkuf ve ârâm itmeksizin sür'at ile bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa kemâl-i ihtimâm ve ziyâde cehd-i mâ-lâ kelâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1146

20

Sâbık vezîr-i a'zam olup hâlâ Saydâ valisi olan Vezir Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Musul canibindeki ordu için İskenderun iskelesinden alınacak zahirenin ve mühimmâtın bir an evvel orduya ulaştırılması hakkındadır.

Sâbıkā vezîr-i a'zam olup hâlâ Saydâ vâlîsi olan Vezir Mehmed Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin. Musul cânibinde Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnuma İskenderun iskelesinden mühimmât-ı tophâne ve cebehâne ve sâir mühimmât-ı seferiyeyi bir gün evvel nakl ü îsâle takayyüd-i tâm olunmak üzre mü'ekked ve müşedded emr-i şerîfimle me'mûr ve tekrâr isti'câl-i emr-i şerîfi dahi göndermeyüp zikrolunan mühimmâtın [bir ân] akdem Ordû-yı Hümâyûnuma nakl ü îsâli ehemm-i mehâmm-ı Devlet-i Aliyye ve elzem-i levâzim-i asâkir-i mansûremden olmağla bu bâbda kemâl-i takayyüd ve ihtimâm lâzime-i hâlden olmağın

tekrâr te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin. Zikrolunan mühimmâtın nakli içün ol havâlîde vâki' kazâlardan iktizâ iden develerin ihrâcına mübâşir ta'yin olunan dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılarından Mahmud dâme mecduhûye dahi te'kîd ve isti'câli müş'ir başka emr-i şerîfimle tenbîh ve tavsiye olunmağla inşâallâhü te'âlâ **[7a]** varan develere sâbıku'z-zikr mühimmâtı bir gün evvel tahmîl ve pey-der-pey irsâl ve îsâlde kemâl-i takayyüd ve ihtimâm eyleyesin. Bu mühimmâtın bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma nakl ü îsâli asâkir-i mansûremin itmâm-ı mehâmm ve levâzımât ile hazır [u] âmâde olmalarına bâ'is bir keyfiyet olmağla bu bâbda kemâl-i takayyüd ve ihtimâm ve sa'y ü cehd-i mâ-lâ kelâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1146

21

Sefer-i hümâyûna memûr olup hâlâ Musul'da ve ol havâlîde olan eyâlât ve elviye alay beğlerine gönderilmiştir. Topal Osman Paşa'nın şahadetinden sonra Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın serasker olduğu ve onun izni olmadan tevcih olunan zeâmet ve tımar tezkirelerinin geçersiz olduğu hakkındadır.

Bundan akdem sefer-i hümâyûnuma me'mûr olup hâlâ Musul'da ve ol havâlîde olan eyâlât ve elviye alay beğilerine hüküm ki;

Zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr-ı Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârımın mu'teddün-bih ve mu'tenâ asâkirinden olup ale'd-devâm nizâm u intizâmları ve her hâlde ferâğ-ı bâl ve terfîh-i ahvâlleri lâzime-i zimmet-i vâlâ-himmet-i pâdişâhânem olmağla bundan akdem Serasker Osman Paşa şehîden fevt oldukdan sonra ol taraflarda emr-i şerîfimle kimesneye

tevcîhâtları umûru tefvîz ve ihâle olunduğu yoğıken ve tevcîhât husûsu Devlet-i Aliyye'min a'zam-ı umûr ve akdem-i şu'ûnundan iken vezîr-i müşârunileyh Osman Paşa'nın şehâdeti haberi vürûdunda vüzerâ-i izâmımın sadâkat ve kiyâset ile şöhret-şi'ârı olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmellâhü te'âlâ iclâlehû, şark cânibine serasker nasb u ta'yîn ve tevcîhât umûru dahi ol vaktde vezîr-i müşârunileyhe tefvîz ve sipâriş olunmuşiken ol taraflarda becâ nâ-becâ bilâ emr-i şerîf tevcîh olunmağla zü'amâ ve erbâb-ı tîmârın nizâm-ı kadîmlerine halel tatarrukuyla beynlerinde ihtilâl zuhûr ve ağlebi etmeğinden dûr ile mağdûr oldukları Ordû-yı Hümâyûnum tarafına ihbâr olunmağla, müşârunileyh Osman Paşa şehâdetinden sonra ol tarafda bilâ emr-i şerîf tevcîh olunan ze'âmet ve tîmâr tezkirelerine amel ve i'tibâr olunmayacağı mukarrer olduğı cümleye tefhîm ü i'lân olunmak ve her bir alay beği mührünü tatbîka bırakmak fermânım olmağın siz ki mûmâileyhim alay beğilersiz, ol vechile bilâ emr-i şerîf tevcîh olunan ze'âmet ve tîmâr tezkirelerine amel ve i'tibâr olunmayacağını ale'l-umûm zü'amâ ve erbâb-ı tîmâra tefhîm ü i'lân ve işâ'at eyledikden sonra hak ve nâ-hak olanlarını temyîz ve tesbît iderek, hâlâ serasker-i hamiyet-küsterim olan vezîr-i müşârunileyh tarafına arz ve her biriniz mühürlerinizi dahi tatbîk içün sûret-i mühürlerinizi Ordû-yı Hümâyûnuma bir gün akdem göndermeğe dikkat ve ser-i mû hilâfından tevakkī ve mücânebet itmeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil- Şevvâl 1146

22

Musul cânibinde olan Ordû-yı Hümâyûn'a, dergâh-ı mu'allâ yeniçerilerine ve tesyîre me'mûr seksoncubaşı ( )'a gönderilmiştir. Her bir bayrağı

yüzer nefere tamamlayıp Ordû-yı Hümâyûn'a vakt ü zamanıyla göndermesi hakkındadır.

Musul cânibinde olan Ordû-yı Hümâyûn-ı zafer-makrûnuma dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerini sevk ü tesyîre me'mûr seksoncubaşı ( ) zîde mecdühûya hüküm ki;

Sen ki mûmâileyhsin, mukaddemâ me'mûr olduğun üzre sefer-i hümâyûnumda ve muhâfazada olan yeniçeri ortalarının tekmîl neferâtları ve küşâdesi fermânım olan serdengeçti bayraklarının dahi me'mûriyetleri üzre neferâtlarını yüzer nefere tekmîl ve bir gün akdem **[7b]** Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmaları muktezâ-yı vakt ü hâlde ve bu bâbda kemâl-i takayyüd ve ihtimâm rütbe-i vücûbda olan ahvâlden olmağın bu def'a tenbîh ü te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, bu bâbda dâmen-i gayreti der-meyân ve terk-i hâb ü râhat ile me'mûr olduğun ortaların neferâtını ve serdengeçdi bayraklarının fermânım olduğu üzre yüzer nefer müsellah ve tüvânâ neferâtlarını bir gün evvel tekmîl ve Ordû-yı Hümâyûnum tarafına sevk ü tesyîr ve bir kadem akdem irişmelerine kemâl-i dikkat eyleyesin. Gerek ortaların ve gerek yeniçeri sedengeçdi bayrakları neferâtı hilâf-ı emr-i şerîf hadd-i mu'ayyeninden noksan ve aceze ve nâ-tüvânâ olmağla ve yahut vakt ü zamânıyla Ordû-yı Hümâyûnuma irişmelerinde tekâsül olunmak ihtimâli olur ise mes'ûl ve mu'âteb olacağını yakînen muhakkak bilüp her hâlde basîret üzre hareket ve hilâfından be-gâyet ihtizâr ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıt-ı Şevvâl 1146

23

Malatya kadısına ve Malatya yeniçeri serdârına ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Menzilci

Kadıoğlu Sarı Mustafa, menzil için aldığı parayı kendisi için kullandığından onun yerine şimdilik Cebrail ve Kasım ve Alemdar Hasan'ın menzilci tayin edildiği hakkındadır.

Malatya kādîsına ve Malatya yeniçeri serdârına ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Malatya muzâfâtından İzolu menzilinin menzilcisi Kādîoğlu Sarı Mustafa nâm kimesne tama'-ı hâm ve sû-i hâlinden nâşî menzil içün aldığı akçeyi kendi umûruna sarf ve istihlâk ve menzil-i mezbûrun umûrunu görmeyip bu tarîk ile iki tarafda olan Malatya ve Harput menzillerinin dahi nizâmına halel virdiği ihbâr olunmağın inşâallâhü te'âlâ Âsitâne-i sa'âdetim tarafından müstakîm ve mu'temedün-aleyh bir menzilci nasb u ta'yîn ve karîben gönderilmek musammem olup lâkin mezbûr Sarı Mustafa şimdiki hâlde ahâli-i karye-i mezbûreden menzil imdâdiyesi olmak üzre on dört kese akçe taleb ve tevzî' ve tahsîl kaydında olup anı dahi ekl ve bey' ideceği zâhir ve bu husûsa kemâl-i takayyüd ve nizâm virilmek lâzime-i hâlden olmağla siz ki mûmâileyhimsiz, cümlenizin ma'rifetiyle şimdilik karye-i mezbûre ahâlisinden Cebrâil ve Kâsım ve Alemdâr Hasan nâm kimesneler menzil-i mezbûra menzilci nasb u ta'yîm ve menzil umûrunu gereği gibi ru'yet itdürüp Âsitâne-i sa'âdetimden menzilci varınca imdâdiye olan meblağ-ı mezbûru karye-i mezbûre ahâlisinden cem' ü tahsîl itmeyüp te'hîr ve bu def'a cümle ma'rifetiyle nasbolunan mezbûrlar menzil umûrunu gereği gibi görüp mezbûr Sarı Mustafa'yı bir dürlü dahl ü ta'arruz itdirmeyüp bu husûsa kemal-i takayyüd ve ihtimâm ile nizâm verüp hilâfından be-gāyet tehâşî ve tevakkī eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Şevvâl 1146

24

Rakka eyâletinde olan ordu beylerine gönderilmiştir. Bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn'a dahil olmaları hakkındadır.

Rakka eyâletinde olan alay beğilere hüküm ki;

Sizin bu sâl-i zafer-iştimâlde sefer-i hümâyûnuma me'mûriyetiniz emr-i şerîfi ol tarafa vürûd idelü bu kadar müddet mürûr ve tekrâr be-tekrâr evâmir-i şerîfemle isti'câl olunup muktezâ-yı vakt ü hâle göre gayret-i dîniye ve hamiyet-i İslâmiye muktezâsınca var kuvveti bâzûya getürüp bir gün evvel tedârükâtınızı görüp yerinizden **[8a]** hareket ve Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnuma bir kadem akdem ve bir sâ'at mukaddem varup irişmeniz üzerinize lâbüd ve elzem ve emr-i şerîfime itâ'at ve inkıyâd cümleye vâcib ve mütehattim ve öteden berü zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr, Devlet-i Aliyye-i ebed-müddetimin mu'teddün-bih ve mu'tenâ asâkirinden olmağla izhâr-ı gayret ve hamiyet ile cümleden evvel mu'asker-i hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olacak iken bu hılâlde, hilâf-ı merzâ seferden isti'fâ ve adem-i ikdâr izhâr ile mahzar ve arzlar peydâ ve Ordû-yı Hümâyûnum tarafına göndermeniz mücerred hamiyet ve gayretsizliğinizi ve emr-i şerîfime adem-i itâ'atınızı iş'âr ider bir hâlet olduğundan başka hakkınızda olan hüsn-i zann-ı mülûkânemin hilâfı zuhûr itmekle cümleniz müstehakk-ı ıtâb ve ıkāb olmuşsunuzdur. Bu def'a dahi sizi îkāz ve tenbîh ü te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl ol[un]muşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, mukaddemâ me'mûr olduğunuz üzre bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem yerinizden hareket ve sür'at ü şitâb ile ta'cîl ale't-ta'cîl iki konağı bir iderek Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnuma mülhak olmağla mezîd-i ihtimâm ü dikkat ve kemâl-i cehd ve sarf-ı miknet eyleyesiz.

Şöyle ki, bundan sonra iyâzen billâhi te'âlâ a'zâr-ı vâhiye îrâdıyla adem-i itâ'at ve hilâf-ı merzâ vaz' u hareketiniz ve bir gün evvel Ordû-yı

Hümâyûnuma irişmeyecek olursanız vebâliniz boyunlarınıza, yalnız alay beğileriniz ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmârın dahi ze'âmet ve tîmârları âhara virilmekle iktifâ olunmayup gazab-ı âteş-bâr-ı hüsrevâneme giriftâr ve her birinize tertîb-i cezâ ile mücâzât olunacağını yakînen mukarrer bilüp âna göre encâm-ı kârı bir hoşca fikr ü mülâhaza ile Ordû-yı Hümâyûnuma bir ân evvel irişmeğe ihtimâm-ı tâm ve hilâfından be-gāyet ihtirâz eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Şevvâl 1146

25

Erzurum vâlisi Vezir İsmail Paşa'ya gönderilmiştir. Malatya ve kazalarında bazı kimselerin üzerlerine düşen vergiyi vermedikleri haber alındığı için, Ordû-yı Hümâyûn'a dahil olmak üzere gelirken buraya uğrayıp, asilere gereken cezaları vermesi hakkındadır.

Erz[urum] vâlîsi Vezir İsmail Paşa'ya hüküm ki;

Bu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnum içün memâlik-i mahrûsemde olan kazâlardan mübâya'a ve sâir mehâmm-ı seferiyenin cem' u tahsîli bâbında taraf taraf evâmir-i aliyye-i cihan-mutâ'ım vürûd ve sür'at-i itâ'at ile herkes bezl-i mechûd iderleriken Malatya ve Harput kazâlarında yeniçeri serdengeçti ağaları kesret üzre olmalarıyla içlerinden ma'lûmü'l-esâmî ve mahsûru'l-eşhâs ba'zı şakîler, cibilliyetlerinde merkûz olan mel'anet ve şekāvetlerini izhâr ve evâmir-i şerîfemle vâride ve nâzile olan tekâlîfden hisselerine isâbet ideni virmediklerinden mâ'adâ sâire dahi virdirmeyüp ve bundan mâ'adâ evâmir-i şerîfemle vâki' sâir umûr-ı mühimmenin ta'tîline bâ'is ve emr-i ülü'l-emre itâ'at itmeyen tugātdan olup bağy u isyân ve tuğyânları

mütevâtir ve sâire dahi sirâyet ile nice emr-i müstenkeri mü'eddî hâletde bulunmalarıyla eşkıyâ-i mezbûrenin te'dîb ü gûş-mâl ve ta'zîr ü tenkîlleri lâzime-i hâlden olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, inşâallâhü teâlâ **[8b]** me'mûr olduğun üzre Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnuma gelir iken esnâ-i râhda Malatya ve Harput kazâlarına uğrayup sâbıkü'z-zikr fesâd ve şakāvet üzre olan yaramazları ve hevâdârlarını zabitleri ma'rifetiyle bi-eyyi hâl ahz ve ele getürüp haklarında şer'le tertîb-i cezâ iktizâ idenleri icrâ ve habs ve tağrîb iktizâ idenleri kal'a-bend ve nefy ve ahvâlleriyle zikrolunan kazâları gereği gibi hüsn-i nizâma ihrâc eyledikden sonra Ordû-yı Hümâyûnuma bir gün evvel mülhak ve mülakī olmağa ziyâde ikdâm ve dikkat eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Şevvâl 1146

26

Malatya ve Harput ve ol havâlilerde yeniçeri serdârları göndermeye memûr olan Haseki Mehmed'e gönderilmiştir. Hâlâ yerinde olduğu haber alınıp, derhal Diyarbekir'den hareketle Erzurum valisi Vezir İsmail Paşa maiyetine girmesi hakkındadır.

Bu def'a Malatya ve Harput ve ol havâlîlerde yeniçeri serdârları ihrâc ve tesyîrine me'mûr olan Haseki Ömer zîde mecduhûya hüküm ki;

Sen ki mûmâileyhsin, me'mûr olduğun kazâların serdârlarını ihrâc ve neferâtlarıyla Diyarbekir'e îsâl itmeğe me'mûr olmuşidin. Hâlâ Diyarbekir'e gelüp ikāmet üzre olmanla sen sadâkatkâr ve hıdmetinde mukdim ve kâr-güzâr olduğundan bu vaktlerde senden dîn ü Devlet-i Aliyyeme lâyık ve nâmus-ı saltanat-ı seniyyeme muvâfik hıdemât-ı

mebrûre me'mûl-i tab'-ı hümâyûnum olmağın ucâleten Diyarbekir'den nehzat ü hareket ve hâlâ Erzurum vâlîsi olup sefer-i hümâyûnuma me'mûr, düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem vezirim İsmail Paşa edâmellâhü te'âlâ iclâlehû her ne mahalde bulunur ise ma'iyetine varup vezîr-i müşârunileyhe mukaddemâ emr-i şerîfimle tavsiye ve tenbîh olunan ba'zı husûsun temşiyetine senin dahi ma'rifetin munzam olmak fermânım olmağın imdi sen ki haseki-i mûmâileyhsin, ucâleten Diyarbekir'den nehzat ve bir gün evvel vezîr-i müşârunileyhin ma'iyyetine varup re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve hareket ve mukaddemâ emr-i şerîfimle tavsiye ve sipâriş olunan husûsun temşiyet ve edâsına bezl-i nakdîne-i miknet ve itmâm-ı maslahat ile Ordû-yı Hümâyûnuma bir gün evvel lühûka mübâderet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şevvâl 1146

27

Âsitâne-i Sa'âdet'den dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ortalarını Diyarbekir'e ulaştıran Turnacıbaşı Osman'a gönderilmiştir. Diyarbekir'den hareketle Haleb valisi Vezir Abdullah Paşa maiyetine girmesi ve yol üzerindeki yeniçerileri de Ordû-yı Hümâyûn'a ilhakı hakkındadır.

Bu def'a Âsitâne-i sa'âdetimden dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ortalarını Diyarbekir'e îsâl iden Turnacıbaşı Osman zîde mecdühûye hüküm ki;

Sen ki mûmâileyhsin, me'mûr olduğun ortaların neferâtını tashîh ve bedergâh ve Diyarbekir'e îsâl itmenle hıdmetin meşkûr olmuşdur, berhurdâr olasın. Sen sadâkatkâr ve hıdmetinde mukdim ve kâr-güzâr olmanla bu vaktlerde dîn ü Devlet-i Aliyyeme lâyık ve nâmus-ı saltanat-ı

seniyyeme muvâfık hıdemât-ı mebrûre, me'mûl-i tab'-ı hümâyûnum olmağın ucâleten Diyarbekir'den nehzat ü hareket ve doğru Haleb'e varup hâlâ Haleb vâlîsi olup sefer-i hümâyûnuma me'mûr olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem vezîrim Abdullah Paşa edâmellâhü te'âlâ iclâlehûnun ma'iyetinde Haleb'den Diyarbekir'e gelince yol üzerinde ve etrâfda olan kazâlardan mukaddemâ me'mûr oldukları üzre **[9a]** yeniçeri serdârlarını ve kul oğullarıyla ihrâc ve sürüp bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmaları lâzime-i hâlden olmağla sen ki mûmâileyhsin, fermânım olduğu üzre Diyarbekir'den nehzat ve iki konağı bir iderek vezîr-i müşârunileyhin ma'iyetine varup Haleb'den Diyarbekir'e gelince yol üzerinde ve etrâfda olan kazâların yeniçeri serdârlarını umûm yeniçeri ve kul oğullarıyla ihrâc ve sürüp bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmalarına dikkat-ı tâm ve ziyâde ihtimâm ve mukaddemâ emr-i şerîfimle vezîr-i müşârunileyhe tavsiye olunduğu üzre esnâ-i râhda vezîr-i müşârunileyh ile Ruhâ kazâsına dahi uğrayup re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve hareket ile kazâ-i mezbûra dahi gereği gibi nizâm virildikten sonra itmâm-ı maslahat ile Ordû-yı Hümâyûnuma bir gün evvel lühûka mübâderet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâhir-i Şevval 1146

28

Diyarbekir'den Musul'a varıncaya kadar yol üzerinde vâki kadılara, voyvodolara, mütesellimlere, yeniçeri serdârlarına, a'yân-ı vilâyete ve iş erlerine gönderilmiştir. Hazine-i hümâyûn hangisinin taht-ı kazâsına gelirse güzelce muhafaza ve salimen mahalline ulaştırılması hakkındadır.

Diyarbekir'den Musul'a varınca yol üzerinde vâki' kādîlara ve voyvodalar ve mütesellimler ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Bağdâd kal'ası muhâfazasında olan asâkir-i İslâma zehâir nakli içün Musul'da katı vâfir kelek sefâini bağlanmak muktazî ve bu husûs içün hazîne-i hümâyûnum irsâli lâzım ve lâ-büd olmağın bu def'a mübâşir ta'yîn olunan ( ) zîde kadruhû ile Musul cânibine hazîne-i hümâyûnum irsâl olunmağla, imdi siz ki mûmâileyhimsiz, mübâşir-i merkūm hazîne-i hümâyûnumla her hanginizin taht-ı kazâsına varup dâhil olur ise me'men ve mahfûz mahallere kondurup gicelerde kemâl-i takayyüd ile bekleyüp hıfz u hırâset ve gider oldukda yanına kifâyet mikdârı tüfenk-endâz ve müsellah âdemler koşup menâzil ü merâhilde ve yollarda himâyet ü sıyânet olunarak emnen ve sâlimen birbirinize irsâl ve ber-vech-i ta'cîl bir gün akdem mahal-i mezbûra îsâl eylemekde kemâl-i takayyüd ve ihtimâm eyleyüp hilâfından be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilkâde 1146

Bir sûreti, Diyarbekir'den Birecik'e varınca vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

29

Çemişgezek voyvodası Mustafa'ya gönderilmiştir. Ol havâlîden Ordû-yı Hümâyûn'a giden yeniçerilere herhangi bir surette mani olması halinde cezalandırılacağı hakkındadır.

Çemişgezek voyvodası Mustafa zîde kadruhûya hüküm ki;

Bi-avnillâhi te'âlâ A'câm-ı haybet-encâmın kahr u tedmîrleriyçün dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ve sâir askerî tâifesi umûmen sefer-i

hümâyûnuma me'mûr olmağla bundan akdem Çemişgezek kazâsına Mehmed zîde kadruhû bâ-fermân-ı âlî yeniçeri serdârı nasb u ta'yîn ve kazâ-i mezbûrda olan yeniçeri ve kul oğullarını umûmen bayrağı altına alup bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak olmalarıyçün emr-i şerîfimle ocak çavuşlarından Hüseyin Çavuş mübâşir ta'yîn ve bu husûsa sen dahi i'ânet itmen üzerine lâzım rütbe-i vücûbda bir ma'nâ iken tarafından vekîlin olan Bekir nâm kimesne yüz elli mikdârı âdem ile Çemişgezek'e varup serdâr bayrağıyla **[9b]** sefer-i hümâyûnuma giden yeniçerileri idlâl ve "Siz sefere gitmeyiniz, sizi Kürd seferine götürürüm!" deyu beynlerine ihtilâl virdiğinden mâ'adâ, "Sefere gidenlerin ehl ü iyâlini ta'cîz ve rencîde iderim." deyu tahvîfât ile dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerini böyle vaktde sefer-i hümâyûnumdan men' ve kıllet-i askere bâ'is olur hâletden olmağla bu bâbda mes'ûl ve mu'âkab ve mücerred seni îkāz içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki voyvoda-i merkūmsun, bâlâda ta'rîf olunduğu üzre sefer-i hümâyûnuma giden yeniçeri ve kul oğullarına tarafından ve vekîlin mezbûr tarafından bir türlü mümâna'at ve ol vechile tahvîfât ile sefer-i hümâyûnuma adem-i rağbetlerine bâ'is olacak hâletde bulunur isen bir türlü özür ve cevâbın ısgā olunmayup ancak tertîb-i cezâ ile mücâzât olacağını yakînen mukarrer ve muhakkak bilüp ana göre encâm-ı kârı bir hoşca fikr ü mülâhaza ve bu bâbda emr-i şerîfime kemâl-i imtisâl ü itâ'at ü inkıyâd ile hâlâ kazâ-i merkūme serdârı mezkûr Mehmed zîde kadruhûya i'ânet ile bir gün evvel kazâ-i mezbûrda olan yeniçeri ve kul oğullarını serdâr-ı merkūmun bayrağıyla Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmalarına kemâl-i ihtimâm ü dikkat ve hilâfından gāyetü'l-gāye tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilkâde 1146

30

Malatya kadısına ve serdârı ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Malatya'da olan yeniçeri ve kuloğullarını tamamen bayrağı altına alıp Ordû-yı Hümâyûn'a göndermesi hakkındadır.

Malatya kādîsına ve serdârı ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Sen ki serdâr-ı merkūmsun, mukaddemâ sâdır olan emr-i celîlü'l-kadrim mûcebince bayrağın küşâde ve Malatya kazâsında olan dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ve kul oğullarını umûmen bayrağın altına alup bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak olman lâzime-i hâlden iken hilâf-ı emr-i âlî-şân ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn yedi sekiz nefer âdem ile Malatya'dan çıkup Diyarbekir'e gelüp dürlü dürlü illet ve a'zâr îrâdıyla sefer-i hümâyûnuma me'mûr dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinin girü kalmasına bâ'is olmanla mes'ûl ve mu'âteb olmuşsundur. Bu def'a Diyarbekir'e getürdiğin neferât her ne ise ortalara tevzî' olunup kendin ale'l-acele girü Malatya'ya avdet ve mukaddemâ sâdır olan olan emr-i şerîfim mûcebince Malatya'da olan dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ve kul oğullarını bayrağın altına alup bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olman fermânım olmağın [imdi][146], sen ki serdâr-ı merkūmsun, ale'l-acele Malatya'ya varup mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince kazâ-i mezbûrda olan yeniçeri ve kul oğullarını umûmen bayrağın altına alup bir kadem akdem ve bir sâ'at mukaddem Ordû-yı Hümâyûnuma irişmeğe ikdâm-ı tâm ve ziyâde ihtimâm ve siz ki Malatya kādîsı ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerisiz, bu bâbda her biriniz dâmen-i gayreti der-meyân ve kazâ-i mezbûrda olan yeniçeri ve kul oğullarını ihrâc ve himâyet ile bir neferini girü komayup ve ihmâl ve müsâmahaya rızâ ve cevâz göstermeyesiz.

---

[146] Metinde "işbu" kelimesi geçmektedir. Ancak burası "imdi" olmalıdır.

Şöyle ki, bu bâbda hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz‘ u hareketiniz mesmû‘ olunur ise cümleniz eşedd-i ukūbet ile mu‘âkab ve şe’âmet-i azîmesin çekeceğinizi yakînen mukarrer bilüp âna göre encâm-ı kârı **[10a]** bir hoşca fikr ü mülâhaza ve size selâmet-i hâliniz lâzım ise emr-i şerîfime kemâl-i itâ‘at ve inkiyâd eyleyüp hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilkâde 1146

Bir sûreti, Çermik kādîsına ve yeniçeri serdârına ve a‘yân-ı vilâyet ve iş erlerine yazılmışdır.

31

Rakka mütesellimi ( ) zîde mecdühûya ve Rakka iskân başısı ( ) zîde kadruhûya gönderilmiştir. Bağdad muhâfazasındaki Ordû-yı Hümâyûn’a zahire götüren otuz kıta geminin karadan muhafazası hakkındadır.

Rakka mütesellimi ( ) zîde mecdühûya ve Rakka iskânbaşısı ( ) zîde kadruhûya hüküm ki;

Bağdâd kal‘ası muhâfazasında olan asâkir-i mansûreme virilecek zehâirin nakli için Birecik’de inşâsı fermânım olan sefâinden bu def‘a otuz kıt‘a sefîne inşâ vü tekmîl ve hazır u âmâde olduğu ihbâr ve zikrolunan otuz kıt‘a sefâin bu def‘a bir alay olmak üzre zehâîr ile meşhûnen kal‘a-i mezbûreye irsâl ve îsâli bâbında sefâin inşâsına me’mûr olan dergâh-ı mu‘allâm kapucıbaşılarından Mustafa dâme mecdühûye mü’ekked emr-i şerîfimle tenbîh lâkin sefâin-i mezkûrlar Birecik’den ( ) nâm mahalle varınca urbân eşkıyâsından himâyet ü sıyânet için karadan yanlarınca külliyetlü asker muhtâc olmağın siz ki Rakka mütesellimi ve

iskânbaşısı mûmâileyhimsiz, işbu emr-i şerîf-i celîlü'l-kadrim ile size vusûlünde mükemmel ve müsellah levendât ve âdemlerinizden başka ol havâlîde bulunan aşâir ve kabâilden tüfeng-[endâz] darb ü harbe kādir kifâyet mikdârı âdemler ihrâc ve ma'iyyetinize alup zikrolunan otuz kıt'a sefîneyi karadan muhâfaza ve muhârese iderek emnen ve sâlimen mahall-i mezbûra îsâle kemâl-i takayyüd ve ihtimâm ve ziyâde cehd ü ikdâm eyleyesiz. Bu sefîneler ile naklolunan zehâir Bağdâd kal'ası muhâfazasında olan guzât-ı muvahhidîn ve mücâhidînin rûz-merre virilecek ta'yınâtları olmağla iyâzen billâhi te'âlâ yollarda bir yerden bir dürlü zarar ü gezend irişmekle asâkir-i İslâmın zarûretlerine bâ'is olacak hâletde bulunursanız bir dürlü özr ve cevâbınıza havâle-i sem'-i kabûl olunmayup tertîb-i cezâ ile mücâzât olunacağınızı yakînen muhakkak bilüp âna göre bu bâbda sarf-ı makdûr ve sa'y ü cehd-i bî-kusûr eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilkâde 1146

32

Şehrizor vâlisi olup Musul'da tavâif-i asâkire başbuğ olan Vezîr Ahmed Paşa'ya ve Karahasanzâde Kapucubaşı Ahmed'e gönderilmiştir. Şehit olan Topal Osman Paşa'nın kethüdalarının hapsedilmesi ve Ordû-yı Hümâyûn'a gönderilmesi hakkındadır.

Şehrizor vâlîsi olup Musul'da tavâif-i asâkire başbuğ olan Vezîr Ahmed Paşa'ya ve Kara Hasanzâde Kapucıbaşı Ahmed dâme mecdühûya hüküm ki;

Serasker-i sâbık müteveffâ Osman Paşa kethüdâsı Süleyman ve sâbıkā ordû reisi Osman Revnakī ve Mekkârîbaşı Hasan'ın mahbûsen Ordû-yı Hümâyûnum tarafına ihzârı Devlet-i Aliyye'm tarafından fermânım olmağla siz ki vezîr-i müşârunileyh ve kapucıbaşı

mûmâileyhimâsız, işbu emr-i şerîf-i celîlü'l-kadrim size vusûlünde, vusûl bulduğu sâ'at aslâ ve kat'â te'hîr ve tevakkuf itmeksizin mezbûrları Ordû-yı Hümâyûnuma ihzâr eyleyesiz. Bu husûs aksâ-yı murâd-ı pâdişâhânem olmağla zinhar ve zinhar bir gûne meks ü ârâm itdirmeksizin bir ân akdem Diyarbekir'e ihzâr itdirmekde kemâl-i takayyüd ve ihtimâm **[10b]** ve hilâfından gāyetü'l-gāye ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilkâde 1146

33

Sivas mütesellimi Osman'a gönderilmiştir. Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın askerleri için sefer ihtiyaçlarını naklinde kullanılmak üzere Sivas'tan deve satın alınması hakkındadır.

Sivas mütesellimi Osman zîde mecdühûye hüküm ki;

Hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde seraskerim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmellâhü te'âlâ iclâlehûnün kapusı halkı ve levendât ve âdemleriyçün eskāl-i mehâmm-ı seferiye tahmîline kesret ü vefret üzre deve ve sâir devâbbın iktizâsı olup ve Sivas eyâletinde devenin kesreti olduğundan serasker-i müşârunileyh için on beş katar deve mübâya'a ve bir gün evvel tarafına irsâl ve îsâl olunmak fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mütesellim-i mûmâileyhsin, bu def'a vezîr-i müşârunileyh tarafından sana ber-vech-i peşîn üç bin akçe kuruş irsâl olunmağla fermânım olan on beş katar deveyi tüvânâ develerden olmak üzre bir gün evvel ol taraftan mübâya'a ve tedârik ve semer ve sâir malzemeleriyle her bir re'si kaç akçe olur ise müfredât üzre defter ve mümzâ defteriyle vezîr-i müşârunileyh tarafına tekmîlen irsâl ve îsâl eyleyesiz. Tarafınıza irsâl olunan meblağ-ı mezbûr üç bin kuruşdan mâ-

adâ ziyâde her ne mikdâr akçe iktizâ ider ise hâlâ Kütahya mütesellimi tarafından havâle olunmağla izdiyâd-ı masrûfun her ne ise o hıdmeti tekmîlden sonra defter idüp defterin mûcebince mütesellim-i merkūm tarafından edâ ve teslîm olunacağında iştibâh itmeyüp ve lâkin mütesellim tarafından sana akçe vâsıl olunca bu emr-i ehemmde te'hîr ve tavakkuf eylemeyip zikrolunan on beş katar develeri mübâya'a ve tedârik ve malzemeleriyle tekmîlen bir gün akdem vezîr-i müşârunileyh tarafına irsâl ve îsâlde ziyâde dikkat ve ihtimâm ve sa'y ü cehd-i mâ-lâ-kelâm eyleyesin.

Şöyle ki, tesâmuh ve tekâsülün sebebi ile zikrolunan develer vakt ü zamânıyla irişmeyüp veyahud içlerinde amel-mânde, işe yaramaz deve karışdırmakla hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketin zuhûr iderse sonra bir türlü cevâba kādir olamayacağını ma'lûm edinüp âna göre bu bâbda kemâl-i ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet ictinâb eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-i Zilkâde 1146

34

Rakka mütesellimi Receb ve iskanbaşı Fîruz'a gönderilmiştir. Bağdat kalesine zahire götüren yüz kıta geminin karadan, doğu cihetinden muhafazası hakkındadır.

Rakka mütesellimi Receb ve iskanbaşı Fîruz zîde mecdühümâya hüküm ki;

Siz ki mûmâileyhimâsız, Bağdâd kal'asına zehâir nakli içün Birecik'de inşâsı fermânım olan sefâinden bundan akdem kırk kıt'a sefâin hâzır ve âmâde olduğu i'lâm ve bir alay olup kal'a-i mezbûreye sevk ve tesyîr ve siz dahi karadan muhâfaza iderek götürmeniz için emr-i şerîfimle me'mûr ve ta'yîn olunmuşidiniz. El-hâletü hâzihî sefâin-i

mezkûre yüz adede bâliğ ve hâlâ tetimmât ve sâir malzemesiyle hâzır ve müheyyâ olduğu bu def'a ihbâr olunmağla zikrolunan yüz kıt'a sefâin zehâir ile meşhûnen bir gün evvel kala'-i mezbûreye sevk ve tesyîr ve Hamdülabbâs aşâir ve kabâili ricâli ile azep tarafından muhâfazasına emr-i şerîfimle **[11a]** me'mûr ve ta'yîn olunmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimâsız, kapunuz halkı ve tâmmü'l-esliha âdemleriniz ve güzîde ve müntahab ricâl-i harb ü darb ile zikrolunan sefâini siz dahi şark tarafından muhâfaza ve muhârese iderek inşâallâhü te'âlâ emnen ve sâlimen kal'a-i mezbûreye îsâlinde kemâl-i ihtimâm ü dikkat ve sarf-ı sa'y u miknet eyleyesiz.

Şöyle ki, tesâmuh ve tekâsülünüz sebebi ile iyâzen billâhi te'âlâ sefâin-i mezkûreye bir türlü zarar irişmek ihtimâli olur ise bir vechile özür ve cevâbınız ısgā olunmayup şe'âmet-i azîmesin çekeceğinizi muhakkak bilüp âna göre bu bâbda mezîd-i basîret ve intibâh üzre hareket ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilkâde 1146

35

Şehrizor vâlisi olup hâlâ Musul'da tavâif-i askere başbuğ olan Vezir Ahmed Paşa'ya gönderilmiştir. Şehid Topal Osman Paşa'nın mallarını Diyarbekir'e getirenlerin, Musul'a geldiklerinde orada ve yollarda beklemelerine müsaade edilmeyip derhal gönderilmeleri hakkındadır.

Şehrizor vâlîsi olup hâlâ Musul'da tavâif-i asâkire başbuğ olan Vezir Ahmed Paşa'ya hüküm ki;

Dergâh-ı muallâm yeniçeriler kapucıbaşılarından olup serasker-i sâbık müteveffâ Osman Paşa'nın emvâl ve nukûd ve devâbb ve mevâşî ve sâir eşyâsını zabtına me'mûr olan Mahmud dâme mecdühû ve Süleyman kethüdâ ve Revnakī Osman ve Mekkârîbaşı Hasan'ın emvâl ve nukûd ve devâbb ve eşyâlarını zabtitmeye me'mûr Kara Hasanzâde Ahmed dâme mecdühû bir gün evvel ve bir sâ'at akdem Diyarbekir'e makbûzları olan eşyâ ve nukûdu getürmeleri lâzım ve muktazî ve bundan akdem birkaç def'â Ordû-yı Hümâyûnum tarafına emr-i şerîfimle ale'l-acele gelmeleriyçün tenbîh ü te'kîd olmuşiken mezkûrlar bilâ-mûcib bu kadar müddetden beri ol tarafda ikāmet ve emr-i şerîfime adem-i itâ'at ile izhâr-ı rehâvet itmeleriyle her biri mes'ûl ve mu'âteb olmuşlardır. İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, işbu [emr-i] şerîf-i celîlü'l-kadrim mübâşir ta'yîn olunan ( ) ile vusûl bulduğu sâ'at mezbûrân kapucıbaşıları makbûzları olan emvâl ve nükūd ve devâbb ve eşyâ ile bir ân tevakkuf ve ârâm itdirmeksizin ale'l-acele Musul'dan ihrâc ve mübâşir-i mûmâileyh ma'rifetiyle bu tarafa irsâl ve îsâlde kemâl-i ihtimâm ü dikkat eyleyesin. Ve sen ki mübâşir-i mûmâileyhsin, yollarda ve menâzil ü merâhilde kat'â tevakkuf ve ârâm itmeyüp iki konağı bir iderek ta'cîl ale't-ta'cîl mezbûrları Diyarbekir'e getürmekde mezîd-i ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilkâde 1146

36

Mevâlî şeyhi Hamdülabbâs'a gönderilmiştir. Bağdat kalesine zahire götüren yüz kıta geminin karadan, batı cihetinden muhafazası hakkındadır.

Mevâlî şeyhi Hamdülabbâs dâme mecdühûya hüküm ki;

Sedd-i sedîd-i İslâmiyeden olan Bağdâd kal'asının muhâfaza ve muhâresesinde olan guzât-ı muvahhidîn ve kümât-ı mücâhidînin rûz-merre virilecek zehâirleri nakli için Birecik'de inşâsı fermânım olan üç yüz kıt'a sefâinden bu def'a yüz kıt'a sefâin inşâ ve hâzır u müheyyâ olduğu ihbâr ve zikrolunan yüz kıt'a sefâin zehâir ile meşhûnen inşâallâhü te'âlâ emnen ve sâlimen kal'a-i mezbûreye irsâl ve îsâli, aksâ-yı murâd-ı hümâyûnum ve iktizâ-yı vakt ü hâle göre bu babda imdâd ve i'ânet cümlenin üzerine rütbe-i vücûbda bir ma'nâ olduğu bedîhî olup ve sen öteden berü Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârımın hayr-hâh ve sadâkatkârı ve saltanat-ı seniyye-i şevket-medârımın hidmet-güzâr ve istikāmet-şi'ârı olmanla her hâlde senden sadâkat ve istikāmet ile hidemât-ı celîle zuhûru melhûz-ı tab'-ı safâ-perver-i mülûkânem olmağın **[11b]** zikrolunan sefâini emnen ve sâlimen kal'a-i mezbûreye îsâl senden matlûb-ı hümâyûnum olduğundan me'mûriyetini müş'ir işbu [emr-i] şerîf-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve ( ) ile irsâl ve bu husûsa hâlâ Rakka mütesellimi Receb ve iskânbaşı Firuz zîde mecduhumâ kapuları halkı ve müstevfâ âdemleriyle mârru'z-zikr sefâini şark tarafından muhâfaza ve muhârese iderek gitmeleriyçün başka emr-i şerîfimle me'mûr ta'yîn olunmalarıyla imdi senki mûmâileyhsin, zâtında olan gayret-i dîniye ve hamiyet-i İslâmiye muktezâsınca bu bâbda kemâl-i ihtimâm ü dikkat ve aşâir ve kabâilin ricâli ile sâlifü'l-beyân sefâini sen dahi garb tarafından hıfz u hırâset ve inşâallâhü'l-melikü'l-mu'în mashûben bi's-silâh kal'a-i mezbûreye sevk ve îsâlde sarf-ı nakdîne-i miknet ve bezl-i mâ-hasal-i kudret eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilkâde 1146

37

Ber-vech-i arpalık Ankara sancağına mutasarrıf olup hâlâ Musul'da ikamet üzre olan Hâlid'e

gönderilmiştir. Musul'dan hareketle Köprülüzâde Abdullah Paşa maiyetinde Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması hakkındadır.

Ber-vech-i arpalık Ankara sancağına mutasarrıf olup hâlâ Musul'da ikāmet üzre olan Hâlid dâme ikbâlühûye hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, kapun halkı ve âdemlerinle Anadolu vâlîsi olup şark cânibi seraskeri olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun ma'iyetinde bulunman muktazî ve Musul'dan nehzat ve Diyarbekir'e gelüp Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olman fermânım olmağın, imdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, işbu emr-i şerîfim sana vâsıl olduğu sâ'at kapun halkı ve âdemlerinle Musul'dan kalkup bir gün akdem seraskerim müşârunileyhin ma'iyetinde bulunman bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilka'de 1146

38

Haleb vâlisi Vezir Abdullah Paşa'ya gönderilmiştir. Ruha'dan gelip Ordû-yı Hümâyûn'a dahil olan askerlerden seferden geri kalıp firara kalkışanlar olursa bu hususta uyanık olmaları ve gerekenlere cezalarının verilmesi hakkında.

Haleb vâlîsi Vezir Abdullah Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, bundan akdem sâdır olan emr-i şerîfimle Ruhâ kazasının emr-i şerîfimle vâki' olan tekâlîf ve sâir umûr ve hususların temşiyet ve ru'yetine me'mûr olmuşidin. El-hâletü hâzihî kazâ-i mezbûrda olan umûmen askerî tâifesi sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnuma me'mûr ve ta'yîn olunmalarıyla bu makūle askerî tâifesi

bayrakları altında zâbitleriyle kalkup sefer-i hümâyûnuma azîmet eylediklerinden sonra içlerinden ba'zıları hilâf-ı emr-i şerîf seferden firâr ile girü kalmak ihtimâli olur ise bu makūleleri bilâ-tereddüd sevk ü tesyîr ve inâd u muhâlefet idenleri olur ise bilâ-aman haklarından gelinecekleri kendülere tefhîm ü i'lân ve ba'de't-tenbîh mütenebbih olmayıp hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareket iderler ise zâbitleri ma'rifetiyle te'dîb ve gûş-mâl ve sâir emr-i şerîfimle vâki' olan umûr ve husûsun bir gün evvel temşiyet ve bezl-i re'y-i husûl olmağa ihtimâm-ı tâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilka'de 1146

[12a]

39

Ruha'da olan Turnacıbaşı Osman ve mübâşir ta'yîn olunan Haseki Mehmed'e gönderilmiştir. Birecik kazası haricindeki diğer kazalarda bulunan askerlerin tamamının Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olmaları hakkındadır.

Ruhâ'da olan Turnacıbaşı Osman ve mübâşir ta'yîn olunan Haseki Mehmed zîde mecdühumâya hüküm ki;

Rakka eyâletinde vâki' kazalardan Birecik kazâsından mâ-adâ sâir kasaba ve kurâda yeniçeri ağaları ve alem-dârlarından esâmîleri ve ortaları Bağdâd'da olanları Bağdâd'a ve mâ-adâsını umûmen neferâtlarıyla bir gün evvel ve bir sâ'at akdem Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmalarıyçün bundan akdem emr-i şerîfimle me'mûr olmuşlar idi. Bu âna dek yerlerinden hareket itmeyüp betâ'et ü rehâvet ve beyhûde imrâr-ı vakt eyledikleri bu def'a ihbâr olunmağla mücerred sizin tesâmüh ve tekâsülünüze hamlolunmağla mes'ûl ve mu'âteb

olmuşsuzdur. Bu def'a sizi îkāz ve te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîf-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

Siz ki mûmâileyhimâsız, mukaddemâ mükerrer olan emr-i şerîfim mûcebince kazâ-i mezbûrda olan serdengeçdi ağalarından esâmîleri ve ortaları Bağdâd'da olanları ihrâc ve mâ-adâsı umûmen neferâtlarıyla ale'l-acele yerlerinden ihrâc ve bir mahalde meks ü ârâm itmeksizin sür'at ü şitâb ile bir gün akdem Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmalarına kemâl mertebe ihtimâm ü dikkat eyleyesiz.

Şöyle ki, bundan sonra ser-i mû tesâmüh ü tekâsül ve iğmâz-ı ayn ile bir dürlü imrâr-ı vakt ve betâet üzre hareket iderler ise sizin ve serdengeçdi ve yeniçeri ağaları ve alemdârlarının tertîb-i cezâ ile mücâzât olacağınızı mukarrer bilüp âna göre amel ve hareket ve hilâfından begāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilka'de 1146

40

Ruha'da olan Turnacıbaşı Osman ve mübâşir ta'yîn olunan Haseki Mehmed'e gönderilmiştir. Birecik'te inşa olunan gemilere acilen dümenci ve kürekçi konulması hakkındadır.

Ruhâ'da olan Turnacıbaşı Osman ve mübâşir ta'yîn olunan Haseki Mehmed zîde mecdühumâya hüküm ki;

Rakka eyâletinde vâki' yeniçeri serdengeçdi ağaları ve alemdârları umûmen sefer-i hümâyûnuma bundan akdem emr-i şerîfimle me'mûr olup lâkin Birecik iskelesinden Bağdâd'a zehâir nakli içün katı vâfir sefâin inşâ olunmak fermânım olmağın zikrolunan sefâine kifâyet mikdârı dümenci ve kürekçi vaz' oluncaya dek Birecik kazâsında bayrak küşâd olmayup ve ahâlîsinden bir ferd nefer olmak üzre âhar mahalle

gitmeyüp zikrolunan dümenci ve kürekçisi bir gün evvel tekmîl olunmak fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimâsız, vech-i meşrûh üzre sâbıkü'z-zikr sefâine kifâyet mikdârı dümenci ve kürekçi vaz' ve tertîb oluncaya dek Birecik kazâsında bayrak küşâd itmeyüp ve ahâlîsinden bir ferdini âhar mahalle ta'yîn olunmayup bir gün evvel zikrolunan sefâinin Bağdâd kal'asına sevk ü tesyîrine ihtimâm ü dikkat olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilka'de 1146

41

Anadolu eyâletinde vâki' elviye alay beylerine gönderilmiştir. Sefer-i hümâyûn için Ordû-yı Hümâyûn'a katılmaları hakkındadır.

Anadolu eyâletinde vâki' elviye alay beğileri zîde kadruhüme hüküm ki;

Siz ki mûmâileyhimsiz, bundan akdem sefer-i hümâyûnuma sancağınızın umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla me'mûr ve ta'yîn ve bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem Ordû-yı Hümâyûnuma cümleden mukaddem varup mülhak ve mülâkī olmanız lâzime-i **[12b]** lâzime-i zimmetinizde iken bu âna değin te'hîr ve terâhî ile hilâf-ı merzâ hareketinizden mes'ûl ve mu'âteb olmuşsuzdur. Mücerred sizi îkāz ve te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, sancağınızın umûmen zu'âmâ ve erbâb-ı tîmârıyla ta'cîl ale't-ta'cîl, her ne mahalde bulunursanız hareket ve kemâl-i sür'at ü şitâb ile iki konağı bir iderek bir ân evvel ve bir kadem akdem Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak olmağa sarf-ı tâb ü tüvân eyleyesiz.

Şöyle ki, tehâvün ü tekâsül ve beyhûde bahâne ile meks ve vakt ü zamânıyla irişmeyecek olursanız yalnız etmekleriniz âhara virilmekle iktifâ olunmayup işbu ikāb ile mu'âkab olacağınızı yakînen mukarrer bilüp âna göre bir ân evvel ve bir sâ'at mukaddem Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnuma mülâkī olmağa mezîd-i ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gâyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilka'de 1146

42

Rakka mütesellimi Receb'e gönderilmiştir. Kerkük muhafazasına giden Rakka valisi Vezir Ahmed Paşa'ya, istediği sefer mühimmâtını göndermesi hakkındadır.

Rakka mütesellimi Receb zîde mecduhûye hüküm ki;

Hâlâ Rakka vâlîsi olup Musul'da ikāmet üzre olan düstûr ( ) vezîrim Ahmed Paşa edâmellâhü te'âlâ iclâlehû bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem Musul'dan Kerkük'e varup muhâfazasına kıyâm eylemesiyçün emr-i şerîf-i âlî-şânımla me'mûr ve ta'yîn olunmağla sen ki mütesellim-i mûmâileyhsin, bundan akdem vezîr-i müşârunileyh tarafından sana sipâriş olunan hayme ve har-gâh ve deve ve katır ve imdâd-ı seferiyesinden ancak tarafına otuz kese akçe ile otuz re's katır irsâl itmekle bir vechile kifâyet itmeyeceği bedîhî olup vezîr-i müşârunileyhin muhâfaza-i merkūmeye nehzat ü hareketi müstevfâ deve ve katır ve imdâd-ı seferiyesinin tarafına vusûlü ile müyesser olacağın bu def'a mektubu ile i'lâm ve vezîr-i müşârunileyhin bir ân akdem ve bir sâ'at mukaddem Kerkük'e varup muhâfazasına kıyâm eylemesi muktezâ-yı vakt ü hâlden olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mütesellim-i mûmâileyhsin, bu bâbda teşmîr-i sâk-ı ihtimâm ile vezîr-i müşârunileyhin tarafına sipâriş ve tavsiye eylediği gerek hayme ve gerek har-gâh ve gerek deve ve katır ve sâir mehâmm-ı seferiyesiyle imdâd-ı seferiyesini bir ân evvel tedârik ve tarafına irsâl ü îsâle ziyâde cehd ü dikkat ve sarf-ı sa'y ü miknet eyleyesin. Zikrolunan hıyâm ve devâbb ve imdâd-ı seferiyenin husûl ve vusûlü senden matlûb ve üzerine emr-i vücûbda bir ma'nâ olmağın zinhâr ve zinhâr bu bâbda tesâmuh ve tekâsüle kat'iyen rızâ ve cevâz göstermeyüp bir ân evvel irsâl ü îsâliyle ibrâz-ı dikkat ve zerre kadar hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilka'de 1146

[13a]

43

Sivas kadısına ve Sivas mütesellimine gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn'un güzergahında olan Ulaş, Hân-ı Cedîd ve Kangal köyleri ahalilerinin, köylerine geri dönmelerini temin etmesi hakkındadır.

Sivas kādîsına ve Sivas mütesellimine hüküm ki;

Bu sene-i amîmetü'l-meymenede sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnuma me'mûr tavâif-i asâkir-i zafer-me'serim gürûh gürûh Sivas eyâleti hudûduna gelince esnâ-yı tarîkda kasabât ve kurâya uğrayup iktizâ iden zehâirlerin narh-ı rûzî üzre akçeleriyle alup bir ferde zulm ü ta'addî olunduğuna kat'â rızâ-i hümâyûnum olmayup ve kasabât ve kurâ ahâlîlerinin böyle vaktlerde kemâl-i gayret ile asâkir-i İslâma füruht itmek üzre zehâir tedâriki lâzime-i zimmetleri iken eyâlet-i mezbûrede vâki' Hân-ı cedîd ve Ulaş ve Kangal nâm mahallerin ahâlîleri bilâ-mûcib terk-i evtân ile etrâfa müteferrik ve perişan ve yurdları hâlî ani'l-ahâlî ve

etrâflarında dahi şenlik olmadığından mürûr iden asâkir ve ebnâ-yı sebîl me'kûlât bulamadıklarından muzdaribü'l-bâl ve mükedderü'l-ahvâl ve sefer-i hümâyûnuma azîmetlerine fütûr ârız olmasına bâ'is olmalarıyla imdi siz ki Sivas kādîsı ve mütesellimi mûmâileyhimâsız, bu husûs için hâssaten kıdvetü'l-emâsîl ve'l-akrân ( ) zîde kadruhû mübâşir ta'yîn olunmağla zikrolunan mahallerden terk-i evtân ile âhar mahallere giden ahâlî her ne mahalde olur ise olsun bi-eyyi-hâl oldukları yerlerden kaldırılup kadîmî karyelerine nakl ve iskân ü tavtîn ve takrîr ve mübâşir-i mûmâileyh içlerinde meks ü ikâmet ve mürûr iden asâkire iktizâ iden zehâiri narh-ı cârî üzre akçeleriyle iştirâ ve bir ferde zulm ü ta'addî olmamak üzre ziyâde takayyüd ve ihtimâm ile himâyet ü sıyânet ve eğer mürûr idenlerden hilâf-ı merzâ ahâlîye cevr ü zulm iden olur ise mübâşir-i mûmâileyh ma'rifetiyle men' ve memnû' olmazlar ise ism ü resmleriyle Ordû-yı Hümâyûnuma der-akab arz u i'lâm eyleyesiz ki ol makūlelerin bilâ amân cezâ-yı sezâları virile. Bu bâbda tesâmuh ve tekâsüle rızâ göstermeyüp zikrolunan mahallerin şen ve âbâdân olmasına bâ'is kemâl-i takayyüd ve ihtimâm eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilka'de 1146

Bir sûreti, Malatya kādîsına ve mütesellimine ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine; Hasançelebi ve Hasannâdirbey(?) nâm karyeler içün yazılmışdır.

44

Maraş beylerbeyi Süleyman'a gönderilmiştir. Malatya'da eşkıyalık eden beş kişi, Erzurum valisi Vezir İsmail Paşa tarafından yakalanarak cezalandırılacaklarını haber alıp kaçtıklarından, emrindeki askerlerle İsmail Paşa'nın maiyetine varıp, bu eşkıyaların bir şekilde yakalanması hakkındadır.

Maraş beğlerbeğisi Süleyman dâme ikbâlühûye hüküm ki;

Nefs-i Malatya'da eşkıyâdan Moralıoğlu Hacı İbrahim ve oğlu Mehmed ve Hakçelioğlu İbrahim ve Şeftalicioğlu Halil ve Kasab Abdullah nâm şakîler birkaç seneden berü cehl hasebiyle ve mel'anet-i hulkların muktezâsınca envâ'-ı hıyânet ve şekâvete cesâret ve bundan akdem mürtekib oldukları cerâyim-i güzeşteleri yanlarına kalduğından kemâl-i ferce bulup isyân u tuğyân ve Malatya ahâlîsinden ba'zılarını kendülere teba'iyet ile hilâf-ı merzâ vaz' u hareket ve izhâr-ı mel'anet eylediklerinden gayrı bu sâl-i meymenet-iştimâlde sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnum içün ehemm-i mehâmmdan olan menâzil husûsu ve asâkir ihrâcına umûmen memâlik-i mahrûseme taraf taraf evâmir-i şerîfemle mübâşirler ta'yîn ve emr-i ülü'l-emre bir ferd ser-i mû inhirâf gösterdikleri yoğiken **[13b]** Malatya kazâsına vârid olan evâmir-i şerîfeme mezkûrûn şakîlerin iğvâ ve idlâlleriyle ahâlî adem-i itâ'at ve bu vechile umûr-ı mühimme ta'tîl olmağla sâire mûcib-i ibret ve sebeb-i nasîhat olmak içün ancak mezbûrûn beş nefer şakîler ahz ve haklarında îcâb iden cezâ-yı sezâları virilmek üzre düstûr ( ) Erzurum vâlîsi vezîrim İsmâil Paşa edâmellâhü te'âlâ iclâlehû bundan akdem sâdır olan emr-i şerîfimle me'mûr ve ta'yîn ve vezîr-i müşârunileyh dahi imtisâlen li'l-emri'l-veliyy Malatya kazâsına varup ancak mezkûrûn beş nefer şakîleri ahz ve mazmûn-ı emr-i şerîfimi icrâ itmek murâd eylerken eşkıyâ-i mezbûrlar haber alup mücerred kendüleri tahlîs içün Malatya ahâlîsinin hezâr-gûne tahvîfât ile derûnlarına ilkâ-yı vahşet eylediklerinden ahâlî dahi havfe teba'iyet ile kal'aya tahassun ve vezîr-i müşârunileyhin Malatya'ya dühûlüne mümâna'at itmeleriyle bu husûs içün tekrâr işbu emr-i şerîf-i cihân-mutâ'ım ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, eşkıyâ-i mezbûrûnun bi-eyyi-hâl ele getürülüp tertîb-i cezâlarıyla şerr ve mazarratları def' u ref' olunmak aksâ-yı murâd-ı hümâyûnum olduğu ma'lûmun oldukda her ne mahalde bulunur isen mukaddemâ me'mûr olduğun üzre sefer-i hümâyûnuma götüreceğin mükemmel ve müstevfâ kapun halkı ve âdemlerin ve tahrîrine me'mûr olduğun levendât ile yerinden hareket ve

vezîr-i müşârunileyhin ma'iyetine varup re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve hareket ve mezbûrûn beş nefer şakīleri aralarından ihrâca ve şer'an lâzım gelen cezâ-yı mâ-yelîklarını icrâ ile def'-i şerr ü mazarratları bâbında ihtimâm-ı tâm ve sa'y-ı mâ-lâ-kelâm eyleyesin. Eğer bundan sonra inâdlarında ısrâr iderler ise cünûd-ı mevfûre ile üzerlerine sâir vüzerâ-yı izâm dahi ta'yîn olunacağı musammem olmağla ancak mezbûrûn beş nefer şakīleri her ne tarîk ile olur ise olsun ahz ve ele virmekde kemâl-i takayyüd ve ihtimâm ve hilâfından be-gāyet tahâşî ve mücânebet ve emr-i şerîfime itâ'at ve inkiyâda ziyâde müsâra'at eyleyeler. Ve sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, ol taraflarda zehâirin kılleti olmağla mümkin mertebe vezîr-i müşârunileyhin ve senin ma'iyetinde olan asâkire vefâ idecek zehâir tedârik ve ma'an getürmeğe bezl-i ihtimâm ve her hâlde vezîr-i müşârunileyhin emr ve re'yi ile amel ve hareket eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilka'de 1146

45

Ocaklık olarak Palu'ya mutasarrıf olan İbrahim'e gönderilmiştir. Kapısı halkı ve âdemleriyle yerinden hareket ve Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Palu hükûmetine mutasarrıf olan İbrahim dâme ikbâlühûye hüküm ki;

Bu sene-i amîmetü'l-meymenede sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnuma vüzerâ-i izâm ve mîr-mîrân-ı kirâm ve ümerâ-yı zevi'l-ihtirâm ve sâir asâkir-i zafer-irtisâmım me'mûr ve emr-i şerîf-i celîlü'l-kadrime cümlesi sür'at-i itâ'at ve inkiyâd ile sefer-i hümâyûnuma teveccüh ve ekseri Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī ve sen ki

mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, sen dahi bundan akdem emr-i şerîfimle sefer-i hümâyûnuma me'mûr ve ta'yîn ve cümleden evvel emr-i şerîf-i cihân-mutâ'ıma imtisâl ile Ordû-yı Hümâyûnuma varup hidemât-ı aliyyemde bulunman lâzime-i zimmetin iken ba'zı a'zâr-ı vâhiye îrâd ve re'âyâ lisânından arz-ı hâl ile âhar emre me'mûriyetin için gelen emr-i şerîfi bâ'is-i miknet ve illet idüp böyle vaktde adem-i rağbet ve hilâf-ı merzâ hareketin zâhir olmağla müstehakk-ı itâb olmuşiken mücerred seni îkāz içün tekrâr işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, eğer sana **[14a]** selâmet-i hâlin lâzım ise emr-i şerîfime kemâl-i imtisâl ve inkiyâd ile ceng ü harbe kādir müstevfâ kapun halkını ve âdemlerini bir gün evvel tertîb ü techîz ve tevfîr ü teksîr eyledikden sonra îyd-i şerîf akîbinde yerinden hareket ve Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilhicce 1146

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Eğil sancağına mutasarrıf olan Hüseyin dâme ikbâlühûye yazıldı.

46

Hân-ı cedîd'e mübâşir ta'yîn olunan ( )'a gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn gelince, icap eden zahirenin narh üzere ahaliden satın alınmasını ve kimseye zulmedilmemesini temin hakkındadır.

Hân-ı cedîd'e mübâşir ta'yîn olunan ( ) zîde kadruhûye hüküm ki;

Bu sene-i amîmetü'l-meymenede sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnuma me'mûr tavâif-i asâkir-i zafer-me'serim esnâ-i râhda Hân-ı cedîd'e geldiklerinde iktizâ iden zehâirleri narh-ı rûzî üzre akçeleriyle

Hân-ı cedîd'e geldiklerinde ahâlîsinden aldırup bir ferde zulm ü taaddî olunmamak üzre hassaten sen mübâşir ta'yîn olunmuşsundur.

İmdi asâkir-i İslam bi'l-külliye mürûr edince sen Hân-ı cedîd'de oturup gerek asâkir ve gerek gayrıdır, her kim olursa olsun iktizâ iden zehâirlerin narh-ı rûzî üzre akçeleriyle ahâlîsinden alıvirüp bir ferde hilâf-ı emr-i şerîf ta'addî vü tecâvüz ve ahâlîsini ve fukarâsını rencîde vü remîde itdirmeyesin.

Şöyle ki mugāyir-i emr-i âlî-şân vaz' u hareket ider olur ise ism ü resmleriyle Ordû-yı Hümâyûnuma arz u i'lâm eyleyesin. Müstahak oldukları cezâları virileceğin cümleye tefhîm ü i'lân ve re'âyâ fukarâsını her hâlde himâyet ü sıyânet itmen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilhicce 1146

Bir sûreti, Ulaş karyesi mübâşirine
Bir sûreti, Kangal karyesi mübâşirine
Bir sûreti, Hasançelebi karyesi mübâşirine.

47

Haleb vâlisi Vezir Abdullah Paşa'ya gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn için satın alınan zahirenin mîrî fiyat üzere alınması ve kimsenin rencide edilmemesi hakkındadır.

Haleb vâlîsi Vezir Abdullah Paşa'ya hüküm ki;

Sefer-i hümâyûnuma me'mûr asâkir-i nusret-me'serim içün Rakka eyâletinden mübâya'ası fermânım olan zehâirin mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince ta'yîn ve tasrîh olunan fiyât üzre re'âyâdan mübâya'a ve ashâbına bi't-tamâm akçesi virmeyüp ondalık ve tuzluk ve kile başı ve sâir bahâne ile re'âyâ fukarâsının bir akçesi ketm ü kat'

olunduğuna bir vechile rızâ-yı hümâyûnum yoğiken re'âyâ fukarâsı ol vechile rencîde olunduğu ihbâr olunmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, bu husûsa kemâl-i ihtimâm ile mîrî tarafından mübâya'a olunan ecnâs-ı zehâiri mîrî fiyatı üzre zehâir ashâbına bî-kusûr akçelerin virdirüp hilâf-ı merzâ ol vechile ondalık ve tuzluk ve kile başı ve sâir bahâne ile re'âyâ fukarâsını rencîde vü remîde itdirmeyüp himâyet ü sıyânet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilhicce 1146

[14b]

48

Dirazi ve Bezigi ve Milli aşîretlerinin mîr-i aşîret ve kethüdâlarına gönderilmiştir. Bağdad kalesine gitme üzere Birecik'ten hareket eden zahire gemilerinin muhafazası için Rakka mütesellimin maiyetine varmaları hakkındadır.

Dirazi ve Bezigi ve Milli aşîretlerinin mîr-i aşîret ve kethüdâlarına hüküm ki;

Bağdâd kal'ası muhâfazasında olan cünûd-ı İslâm'a zehâir nakli içün Birecik'de inşâ olunan sefâinin Birecik'den Âne'ye varınca eşkıyâdan muhâfaza ve muhâresesi husûsu kadîmden berü sizlere ihâle oluna gelmekle inşâallâhü te'âlâ bu sene-i mübârekede dahi Birecik'de zehâir ile meşhûn ve âmâde olan sefâinin Âne'ye varınca muhâfaza ve muhâreselerine ihtimâm olunmak bâbında hâlâ Rakka mütesellimi Receb zîde mecduhû mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfimle me'mûr ve sizin dahi mütesellim-i mûmâileyhin ma'iyetinde bulunmanız fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, aşâir ve kabâiliniz ricâlinden ceng ü harbe kādir tâmmü's-silâh müstevfâ ricâl-i harb ü kıtâl ile mütesellim-i mûmâileyhin ma'iyetine varup zikrolunan sefâini bi-avnihî te'âlâ muhâfaza ve muhârese iderek Âne'ye dek emîn ve sâlim tesyîr ve îsâlde kemâl-i ihtimâm ü dikkat ve hilâfından gāyetü'l-gāye tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilhicce 1146

Bir sûreti, Rakka iskân beği Fîrûz ve Döğerli aşîretlerinin mîr-i aşîretleri ve kethüdâlarına vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

49

Mardin voyvodası İbrahim ve Tay urbânı şeyhi Zahir Zeyâb'a gönderilmiştir. Bağdad kalesine giden zahireyi taşıyan gemilerin muhafazası hakkındadır.

Mardin voyvodası İbrahim ve Tay urbânı şeyhi Zâhir Zeyâb zîde kadruhûye hüküm ki;

Birecik'den Bağdâd kal'asına zehâir nakli için tesyîr olunacak sefâini öteden beru Mardin voyvodası ve Tay urbânı şeyhi olanlar ne mahalden istikbâl ve ne mahalle dek muhâfaza ve muhârese ile götüregelmişler ise bu sene-i mübârekede dahi me'mûriyetiniz içün mukaddemâ emr-i şerîf sâdır olmuşidi. Lakin Musul'a zehâir nakli husûsiyçün dahi me'mûriyetiniz olup bu iki mâddenin edâ ve temşiyeti ehemm-i mehâmmdan olmağla sen ki Tay urbânı şeyhi mûmâileyhsin, zehâir nakline tarafınızdan oğlunu veyahut mu'temed âdemini ta'yîn ve sen aşâir ve kabâilin ricâlinden müstevfâ âdemlerinle Mardin voyvodası mûmâileyh ile ittifâk ve ittihâd ve varup zikrolunan sefâin-i seniyyeyi sene-i sâbıkı üzre istikbâl ve muhâfaza ve muhârese iderek emnen ve

sâlimen nakl ve savb-ı maksûda îsâlde ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilhicce 1146

50

Ruha kadısına gönderilmiştir. Ruha'da kâin yeniçerilerden kanun harici vergi toplandığı haber alınıp, böyle emr-i şerîf hilafına katiyen hareket edilmemesi hakkındadır.

Ruhâ kādîsına hüküm ki;

Ruhâ kazâsında olan dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri Ordû-yı Hümâyûnuma âdem ve arz-ı hâl gönderüp bunlar sahîhu'l-esâmî bi'l-fi'l sefere eşer dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinden olup şark seferleri zuhûrundan berü vâki' olan ceng ve muhârebelerde ve muhâfazalarda bulunup uğur-ı dîn ü Devlet-i Aliyyemde bezl-i makdûr idüp seferler vukû'unda imdâd-ı seferiye ve hazariyelerde emr-i şerîfimle vâki' tekâlifi edâda kusurları olmayup hilâf-ı kânûn-ı kadîm rüsûm-ı ra'iyyet talebiyle bilâ emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka ve âhar bahâne ile rencîde vü remîde olunmaları iktizâ itmez iken nefs-i Ruhâ'da sahîhü'l-esâmî bi'l-fi'l sefere eşer dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinden beğler ve voyvodalar ve mütesellimler ve subaşılar hilâf-ı kānûn rüsûm-ı ra'iyyet ve gerdek akçesi ve sâir bid'a ve mezâlim ve bilâ emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka talebiyle rencîde ve askerinin yüz elli **[15a]** re's koyunlarından âdet-i ağnâm alınmaz iken hilâf-ı kânûn ol mikdâr koyunlarından âdet-i ağnâm telebiyle remîde ve ta'addî eylediklerinden mâ-adâ ve voyvoda ve subaşılar ve mütesellimler hilâf-ı kānûn ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn bunlara: "Siz sefer[e] eşer yeniçeri olmakla rüsûm-ı ra'iyyetden kurtulmazsınız." deyu bunlar seferde iken ehl ü iyâllerinden rüsûm-ı

ra'iyyet ve bilâ emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka kılınup ve cebren tahsîl ve bunlar seferden geldikde her birini ahz ve der-zincîr ve tercîm ü tagrîm ve bunun emsâli zulm ü ta'addîlerinden ahvâlleri dîger-gûn ve nizâm u intizâmları muhtel ü müşevveş ve hâlâ me'mûr oldukları sefer-i hümâyûnuma gitmekde bu sebeb ile müşevveşü'l-bâl ve mükedderü'l-ahvâl oldukların bildürüp ol vechile hilâf-ı kānûn-ı kadîm rüsûm-ı ra'iyyet ve gerdek akçesi ve bilâ emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka ve yüz elli re's koyunlarından âdet-i ağnâm talebiyle ve sâir bid'a ve mezâlim ile bir vechile ta'addî ve rencîde vü remîde olunmayup men'-i küllî ile men' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden sen ki mevlânâ-yı mûmâileyhsin, bu makūle sahîhü'l-esâmî bi'l-fi'l sefere eşer dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerine ol vechile hilâf-ı kānûn ta'addî ve rencîde ve remîde olunduklarına kat'â rızâ-yı hümâyûnum olmamağla fî-mâ-ba'd vech-i meşrûh üzre hilâf-ı kānûn ve mugāyir-i rızâ-i hümâyûn mezbûrlardan ol vechile mezâlimât [ve] ta'addiyât ile bir ferdini rencîde vü remîde itdirmeyüp işbu emr-i şerîfim düstûru'l-amel olmak üzre muhâfazada sicill-i mahfûza kayd ve yedlerinde îbkā idüp hilâfından begāyet tevakkī ve tahâşî olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilhicce 1146

51

Haleb vâlisi Vezîr Abdullah Paşa'ya ve dergâh-ı mu'allâ kapıcıbaşılarından olup Birecik'de sefine inşâsına me'mûr olan Mustafa'ya gönderilmiştir. Birecik'te inşası biten gemilerin zahire ile doldurulup Bağdad'a gönderilmesi hakkındadır.

Haleb vâlîsi Vezîr Abdullah Paşa'ya ve dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılarından olup Birecik'de sefîne inşâsına me'mûr olan Mustafa dâme mecdühûye hüküm ki;

Bu def'a Birecik'de inşâ ve hâzır u âmâde olan her ne mikdâr sefâin var ise bir gün evvel ecnâs-ı zehâir ile meşhûn ve üzerlerine kapucıbaşı mûmâileyh süvâr ve götürüp Rıdvâniye iskelesinden Bağdâd'a îsâl ve kabzına me'mûra teslîm eylemen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, zâtında olan gayret ve hamiyet muktezâsınca bu bâbda kemâl-i ihtimâm ü dikkat ile zikrolunan sefâini bir gün evvel ecnâs-ı zehâir ile teşhîn ve vakt ü zamânı mürûr itmezden evvel kapucıbaşı mûmâileyhi üzerine süvâr ve ma'an savb-ı maksûda sevk ve tesyîr ve irsâl itmekde bezl-i makdûr ve sa'y-i nâ-mahsûr eyleyesin. Ve sen ki kapucıbaşı mûmâileyhsin, inşâallâhü te'âlâ sefâin-i mezkûre zehâir ile meşhûn oldukda üzerine süvâr ve bi-avnihî te'âlâ Rıdvâniye iskelesine îsâl ve andan Bağdâd kal'asına götürüp kabzına me'mûra teslîm ve teslîmini müş'ir yedine sened alıp ba'de edâ-yı hidmet avdet ve hilâfından be-gâyet ittikā ve mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilhicce 1146

52

Haleb vâlisi olup Rakka eyâletinde ikamet üzre olan Vezîr Abdullah Paşa'ya gönderilmiştir. Rakka eyaletinde bulunan zuamâ ve erbâb-ı tımarın Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olmaları hakkındadır.

Haleb vâlîsi olup Rakka eyâletinde ikāmet üzre olan Vezîr Abdullah Paşa'ya hüküm ki;

Rakka eyâletinin elviye alay beğileri sancaklarının umûmen zu'âmâ ve erbâb-ı tîmârıyla bu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûnuma me'mûr ve tekrâr be-tekrâr evâmir-i şerîfemle isti'câl ve emr-i şerîfime sür'at ile cümleden evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmaları lâzime-i zimmetleri iken bu âna değin betâ'et ve rehâvet ve hilâf-ı merzâ hareket ile henüz yerlerinden dahi kalkamayup mugāyir-i emr-i şerîf evzâ' u etvârları bu def'a ihbâr olunmağla cümlesi müstahakk-ı ikāb olmuşlar iken mücerred kendülerin tenbîh ve îkāz ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim dahi ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, eyâlet-i mezbûrenin alay beğileri ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmârını bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem yerlerinden ihrâc ve ta'cîl ale't-ta'cîl Ordû-yı Hümâyûnuma sevk ve tesyîr eylemekde kemâl-i ihtimâm **[15b]** ve dikkat eyleyesin.

Şöyle ki, ba'zı a'zâr-ı vâhiye îrâdı sevdâsında olurlar ise bir vechile havâle-i sem'-i kabûl eylemeyüp bir ân akdem kaldırup savb-ı me'mûrlarına sevk ü tesyîrde bezl-i nakdîne-i ihtimâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilhicce 1146

53

Şehrizor vâlisi olup Musul'da tavâif-i asâkire başbuğ olan Vezîr Ahmed Paşa'ya ve Musul beylerbeyi Hüseyin Paşa'ya gönderilmiştir. Bağdad'a zahire götüren keleklerin eşkıya tasallutundan korunması hakkındadır.

Şehrizor vâlîsi olup Musul'da tavâif-i asâkire başbuğ olan Vezîr Ahmed Paşa'ya ve Musul beğlerbeğisi Hüseyin Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Bağdâd kal'ası muhâfazasında olan asâkir-i İslâma zehâir nakli içün mâl-i firâvân sarf ve ta'ab u meşakkat ile zehâir ve kelekler peydâ ve peyderpey irsâl ve îsâle sa'y ü ihtimâm ve Musul'dan savb-ı maksûda varınca muhâfaza ve muhâreseleri cümlenin üzerine rütbe-i vücûbda bir ma'nâ iken zehâir ile giden keleklerden ba'zıların Musul toprağında sâkin El-Uzeyr urbânı eşkıyâsı gasb u gāret ve izhâr-ı bagy ü mefsedet ve şekāvet itdikleri bu def'a ihbâr olunmağla cümleniz mes'ûl ve ale'l-husûs sen ki Musul beğlerbeğisi mûmâileyhsin, eşkıyâ-yı mezbûr havza-i hükûmetinde Musul re'âyâsından olup te'dîb ü gûş-mâl ve kahr u istîsâl olunmaları uhde-i kifâyetine lâzime-i emr-i sehl iken bu gûne iğmâz-ı ayn ve musâmaha ile asâkir-i İslâm'a virilecek zehâirin nehb ü gāret ile zarûret ve muzâyakalarına bâ'is olur hâletde bulunman hilâf-ı melhûz olmağla istiğrâb ve müstahakk-ı ikāb olmuşsundur. Bu hâb-ı gafletden cümleyi îkāz içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki vezîr-i müşârun ileyh ve mîr-mîrân-ı mûmâ ileyhsiz, fî-mâ-ba'd Bağdâd'a giden her bir keleğin üstüne tarafınızdan ceng ü harbe kādir tüfenk-endâz, müstevfâ, müsellah âdem koyup ma'an tesyîr ve bundan mâ-adâ iktizâsına göre kemâl-i muhâfaza ve muhârese iderek savb-ı maksûda ihtimâm ü dikkat ve hilâfından gāyetü'l-gāye hazer ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilhicce 1146

54

Ahmed Paşazâde musâhibine gönderilmiştir. Beş yüz nefer süvari tahrir edip Ordû-yı Hümâyûn'a sevk etmesi hakkındadır.

Ahmed Paşazâde musâhibi zîde mecduhûya hüküm ki;

Sen ki mûmâileyhsin, bâ-fermân-ı âlî tahrîrine me'mûr olduğun beş yüz nefer süvârîyi bir gün evvel tahrîr ü tekmîl ve Ordû-yı Hümâyûn-ı

nusret-makrûnuma sevk ü tesyîr eylemen lâzime-i hâl ve muktezâ-yı ahvâlden olmağla zâtında olan gayret-i cibillî muktezâsınca bu âna değin tekmîl ve techîz olunması me'mûl ve meczûm ve lâkin bu vaktlerde vülâtın ekseri sefer-i hümâyûnuma me'mûr Anadolu eyâleti, fasîhatü'l-enhâ' ve'l-eknâf ve vesî'atü'l-ercâ ve'l-etrâf bir eyâlet olup bi-eyyi hâl zabt u rabtına ve beyne'l-ahâlî icrâ-yı ahkâm-ı şer'iye ve kānûniye ile terfîh-i ahvâl-i ibâd ve tanzîm ve tensîk-i bilâd ve zuhûr iden eşkıyânın istîsâl ve tard u ib'âdlarına bezl-i makdûr ve sa'y-i nâ-mahsûr ider mücerrebü'l-etvâr ve hüsn-i sülûki âşikâr bir kimesnenin eyâlet-i mezbûreye mütesellim nasb olunması lâ-büdd olmağın hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-küsterim olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmellâhü te'âlâ iclâlehû tarafından eyâlet-i mezbûreye sen **[16a]** mütesellim nasb ve ta'yîn ve mukaddemâ tahrîrine me'mûr olduğun beş yüz neferin üzerlerine tarafından mu'temed ve mustakīm ve a'mâl-i neferâta kādir bir âdemini baş idüp Ordû-yı Hümâyûnuma tesyîr ü îsâl eylemen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, tahrîrine me'mûr olduğun beş yüz nefer süvârîyi ceng ü harbe kādir ve tüvânâ, bahâdır, tâmmü'l-esliha yiğitlerden tertîb ü techîz ü tekmîl ve tarafından mu'temed ve mustakīm bir âdemini üzerlerine baş idüp bunlar da bir neferi girü kalmamak ve firâr itmemek ve esnâ-yı râhda re'âyâya ve berâyâya bir dürlü zarar ü gezend irişdirmemek üzre bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmalarıyçün gereği gibi kendüye tenbîh ü te'kîd ve ucâleten sevk ü tesyîr eyledikden sonra sen eyâlet-i mezbûreye varup mütesellim olup zabt u rabt-ı memleket ve sıyânet-i ahâlî ve ra'iyyetde bezl-i miknet ve sarf-ı makderet eyleyüp hilâf-ı emr-i âlî ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz' u hareketden gāyetü'l-gāye tahazzür ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilhicce 1146

55

Rakka mütesellimi Receb ve iskân beyi olan Fîruz'a gönderilmiştir. Rakka eyaletinden istenen zahire, deve ve sâir mühimmâtın vaktinde mahalline gönderilmesi hakkındadır.

Rakka mütesellimi Receb ve iskân beği olan Fîruz zîde mecduhümâya hüküm ki;

Bu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnum içün bâ-fermân-ı âlî Rakka eyâletinden gerek ecnâs-ı zehâir ve deve ve gerek sâir mehâmm-ı seferiye bir gün evvel cem' u tahsîl ve tedârik ve ta'yîn olunan mahallere nakl ve îsâli üzerinize rütbe-i vücûbda olan umûr-ı mühimmeden iken sen ki mütesellim-i mûmâileyhsin, bilâ-mûcib böyle vaktde kendüne âhar işti gāl peydâ ve bu bâbda tesâmuh ve tekâsül ile iyâzen billâhi te'âlâ mühimmât-ı seferiyenin vakt ü zamânıyla irişmemesine bâ'is olacak hâletde bulunduğundan müstahakk-ı ikāb olmuşsundur. Mücerred seni bu hâb-ı gafletden îkāz içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mütesellim ve iskân beği mûmâileyhimâsız. Bu vakti sâir evkāta kıyâs itmeyüp tamâm dîn ü Devlet-i Aliyyeme hıdmet idecek vakitler olmağla izhâr-ı hamiyyet-i İslâmiye ile dâmen-i gayreti dermeyân ve Haleb vâlîsi olup Rakka'da ikāmet üzre olan düstûr ( ) vezîrim Abdullah Paşa edâmallâü te'âlâ iclâlehûnun re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve hareket ve mukaddemâ mübâya'ası fermânım olan ecnâs-ı zehâir ve develer ihrâcı ve Birecik'de olan sefâinin sevk ü tesyîri ve sâir ol tarafdan matlûb olan umûrun küllîsini vezîr-i müşârunileyhin i'ânet ve muzâheretiyle ru'yet ü temşiyet ve ucâleten vücûda gelmesine bezl-i nakdîne-i miknet ve sarf-ı mâ-hasal-i kudret eyleyüp hıdmetiniz mebrûr ve sa'yiniz meşkûr olmağla tahsîl-i nîk-nâma mübâderet eyleyesiz.

Şöyle ki, bundan sonra dahi iğmâz-ı ayn ve tesâmuh ü tekâsül ile hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz‘ u hareket ve vezîr-i müşârunileyhin emr ve re’yine muhâlefet itmek ihtimâliniz olur ise vebâliniz boyunlarınıza, bir vechile pençe-i saht-gîr-i gazab-ı pâdişâhânemden girîbân-ı hayâtınızı halâs idemeyüp bilâ-emân tertîb-i cezâ ile mücâzât olunacağınızı muhakkak bilüp ana göre size selâmet-i hâliniz lâzım ise emr-i şerîfimle me’mûr eyle cehd-i mevfûr ve sa‘y-i bî-kusûr eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilhicce 1146

[16b]

56

Adana ve Antakya ve Ayntab kadılarına ve zikr olunan kazâlarda yeniçeri serdârlarına ve atîk serdengeçdi ağalarına ve ocak ihtiyârlarına gönderilmiştir. Buralardan sefer için gönderilecek askerlerin bu ana değin gönderilmediği, süratle hareket edip Köprülüzâde Abdullah Paşa maiyetine girip hizmete başlamaları hakkındadır.

Adana ve Antakya ve Ayntab kādîlarına ve zikrolunan kazâlarda yeniçeri serdârlarına ve atîk serdengeçdi ağalarına ve ocak ihtiyârlarına hüküm ki;

Bi-inâyetillâhi te‘âlâ bu sene-i amîmetü’l-meymenede Kızılbaş-ı bed-ma‘âşın kahr u tenkîlleri içün sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnum musammem ve muhakkak olup bundan akdem zikrolunan kazâlardan on aded yeniçeri serdengeçdi ağaları bayrakları küşâde ve beher bayrağı yüzer nefere tekmîl olmak şartıyla bir gün akdem ve bir sâ‘at mukaddem Anadolu vâlîsi olup Şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan

düstûr Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun ma'iyetinde bulunmak üzre ekîd ve şedîd emr-i şerîfimle tenbîh ü te'kîd ve bu emr-i ehemmde ihtimâm-ı tâm cümlenin üzerine elzem iken zikrolunan serdengeçdi ağaları bu âna değin yerlerinden hareket itmeyüp şedîd şitâ vardır deyu ilel ü a'zâr ibrâzıyla ol tarafda bilâ-mûcib meks ve savb-ı me'mûrlarına azîmetde betâ'et ve rehâvet üzre hareket ve hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn tekâsül ve tesâmuhları bu def'a i'lâm olunmağla cümleniz mes'ûl ve mu'âkab olmuşsuzdur. Mücerred sizi îkāz ve bu emr-i ehemmde ihtimâm-ı tâm eylemeniz içün tekrâr işbu emr-i şerîf-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, kemâl-i ihtimâm ü dikkat ile zikrolunan on aded serdengeçdi ağalarını mukaddemâ fermânım olduğu üzre bayrakları altında kaviyyü'l-kudre ve tâmmü's-silâh yüzer neferleri mevcûd ve tekmîl olmak şartıyla bir gün evvel ve bir ân akdem yerlerinden ihrâca ve alâ cenâhi'l-isti'câl savb-ı me'mûrlarına teveccüh idüp yollarda ve menâzil ü merâhilde ayak sürtmeyüp sür'at ü şitâb iderek serasker-i müşârunileyhin ma'iyetine varup hıdmete kıyâm eylemeleriyçün her birine tenbîh ü te'kîd idesiz.

Şöyle ki, bu emr-i vâcibü'l-ihtimâmda tesâmuh ve tekâsül ile gerek sizin ve gerek me'mûr olan serdengeçdi ağaları mezkûrların hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketiniz zuhûr itmek ihtimâli olur ise hakkınızda gazab-ı ateş-bâr-ı husrevânem işti'âl ve tertîb-i cezâ ile mücâzât olunacağınızı muhakkak ve mukarrer bilüp ana göre kemâl-i basîret üzre hareket ve hilâfından gāyetü'l-gāye tahâşî ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

Bir sûreti Malatya ve Harput kazâlarına on aded bayraklar içün yazılmışdır.

57

Haleb vâlisi vezîr Abdullah Paşa'ya ve Karaman vâlisi vezîr Mustafa Paşa'ya gönderilmiştir. Bağdad kalesine zahire götüren gemilerin Rıdvaniye iskelesine salimen ulaşmasını temin ile muhafazaları hakkındadır.

Haleb vâlîsi vezîr Abdullah Paşa'ya ve Karaman vâlîsi Vezîr Mustafa Paşa'ya hüküm ki;

Bağdâd kal'asına zehâir nakli içün Birecik'de inşâ olunan sefâin zehâir ile meşhûnen hâzır u âmâde ve sevk ü tesyîrlerinin vakti karîb olup bu bâbda kemâl mertebe acele olunmak rütbe-i vücûbda bir ma'nâ olduğu âşikâr olmağla siz ki vezîrân-ı müşârunileyhimâsız, işbu emr-i şerîf-i celîlü'l-kadrim size vâsıl olduğu sâ'at mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince sefâin inşâsına me'mûr dergâh-ı mu'allâm kapucıbaşılarından Mustafa dâme mecduhû sefâin üzerine süvâr ve avn-i **[17a]** Bârî'ye istinâden ale'l-acele savb-ı maksûda sevk ü tesyîr ve sen ki Karaman vâlîsi vezîr-i müşârun ileyhsin, sefâin-i mezkûreyi berren muhâfazaya mukaddemâ me'mûr olanlardan mâ-adâ sen dahi kapun halkı ve levendât ve âdemlerinden mikdâr-ı kifâyeden ziyâde asâkir ta'yîn ve bi-avnihî sübhânehû ve te'âlâ emnen ve sâlimen Rıdvâniye iskelesine irsâl ve îsâle ihtimâm-ı tâm ve cehd-i mâ-lâ-kelâm eyleyesiz. Mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfde Âne'ye dek îsâl tahrîr olunmuşidi. Lâkin münâsib olmayup Rıdvâniye iskelesine her vechile münâsib olmağla bu bâbda izhâr-ı gayret ve hamiyet ile alâ-eyyi-hâl Rıdvâniye iskelesine îsâle bezl-i makdûr ve kapucıbaşı mûmâileyhin ma'an gitmesi lâzıme-i hâlden olmağın îrâd ideceği ilel ü a'zârına bir vechile havâle-i sem'-i kabûl olunmayup bi-eyyi hâl sefâin ile ma'an sevk ü tesyîr olunup inşâallâü te'âlâ zehâir-i merkūmeyi bi'n-nefs mahalline teslim eylemesiyçün kendüye tenbîh ü te'kîd ve bundan sonra beyhûde efkâra tebe'iyet ile arz u i'lâm idelüm deyu imrâr-ı vakt itmeyüp ve bu husûsa

ez-dil ü can bezl-i tâb u tuvân ve hilâfından be-gāyet ittikā ve mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

58

Ber-vech-i ocaklık Eğil sancağı mutasarrıfı ( ) ve Çermik sancağı ( ) ve Eğil ve Ergani ve Çermik kadılarına ve Ergani ma'deni emînine ve kethüdâ yerleri ve yeniçeri serdârları ve ocak ihtiyarları ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn'dan firar edenlerin buralara sığındıkları haber alınıp, bunların derhal Ordû-yı Hümâyûn'a gönderilmeleri hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Eğil sancağı mutasarrıfı ( ) ve Çermik sancağı ( ) beği ve Eğil ve Ergani ve Çermik kādîlarına ve Ergani ma'deni emînine ve kethüdâ yerleri ve yeniçeri serdârları ve ocak ihtiyârları ve a'yân-ı vilâyet ve iş erleri zîde kadrühüme hüküm ki;

Bu sâl-i meymenet-iştimâlde memâlik-i mahrûsemden sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnuma me'mûr tavâif-i askeriye fevc fevc Ordû-yı Hümâyûn-ı zafer-makrûnuma mülhak ve mülâkī olmağa sa'y ve ihtimâmları var iken tavâif-i askeriyeden gerek yeniçeri ve gerek sâirlerinden ba'zıları mücerred sefer-i hümûyûnumdan nükûl ü firâr ve varup taht-ı kazânızda ikāmet üzre olmalarıyla ol makūle firârîler Ordû-yı Hümâyûnuma ircâ' olunmak fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, ol makūle firârîleri taht-ı kazânızda bir ân ve bir sâ'at meks itdirmeyüp oldukları mahallerden ihrâc ve bir gün akdem Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmalarıyçün kendülere muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesiz.

Şöyle ki, bu bâbda gerek sizin ve gerek ol vechile firâr idenlerin hilâf-ı emr-i şerîf vaz‘ u hareketiniz zuhûr ider ise bir dürlü cevâba kādir olamayup mu‘âkab olacağınızı mukarrer bilüp ana göre hareket ve hilâfından be-gāyet mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

59

Dergâh-ı mu‘allâ kapıcıbaşılarından olup Birecik’de gemi inşâsına me’mûr olan Mustafa’ya gönderilmiştir. Zahire yüklü gemilerin sular azalmadan mahalline ulaştırılması hakkındadır.

Dergâh-ı mu‘allâm kapucıbaşılarından olup Birecik’de sefâin inşâsına me’mûr olan Mustafa dâme mecdühûya hüküm ki;

Sen ki mûmâileyhsin, bu sefâinin bir gün evvel tekmîl ve sular kıllet bulmazdan evvel vakt ü zamânıyla savb-ı maksûda erişilmesi ne rütbe emr-i ehemm olduğu ma‘lûmun ve tesâmuh ü tekâsülün sebebi ile iyâzen billâhi te‘âlâ girü kalmasına bâ‘is olacak olur isen ancak tertîb-i cezâ ile mücâzât olunacağın meczûmun iken betâ’et ü rehâvet üzre hareket ve bu âna değin tekmîl ve tesyîr eylemediğin ihbâr olunmağla bu hâb-ı gafletden seni îkāz ve te’kîd ü isti‘câl için işbu emr-i şerîfim dahi ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, eğer sana selâmet-i hâlin lâzım ise **[17b]** bu bâbda âkıbet-endîşlik vâdîsine sülûk ve sular kıllet bulmazdan mukaddem vakt ü zamânıyla zikrolunan sefâini zehâir ile teşhîn ve tekmîl ve sen bi’n-nefs üzerine süvâr ve ma‘an savb-ı maksûda varup kabza me’mûra teslîm ve teslîmini müş‘ir sened alup avdet ve tekmîl-i hıdmet itmene ez-dil ü cân bezl-i tâb u tüvân eyleyesin.

Şöyle ki, bu zehâir, ma'âzallâhi te'âlâ vakt ü zamânıyla irişmeyecek olur ise mücerred senin rehâvet ve hilâf-ı merzâ hareketine haml ile tertîb-i cezâ ile mücâzât olunacağını mukarrer bilüp ana göre encâm-ı kârı bir hoşca fikr ü mülâhaza ile bu bâbda mezîd-i basîret üzre hareket ve bir gün evvel senden matlûb olan bu emr-i hatîrin edâ vü ikmâline sarf-ı miknet ve bezl-i makderet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

60

Sivas eyâletinden biner nefer sipâh ve silah-dâr terakkilü ağaları İlbeyli Ömer ve Zileli Küçük Abdullah'a gönderilmiştir. Daha evvel dahil olmaları gerekirken hâlâ yerlerinden hareket etmedikleri ve derhal Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olmaları hakkındadır.

Sivas eyâletinden biner nefer sipâh ve silah-dâr terakkīlü ağaları İlbeyli Ömer ve Zileli Küçük Abdullah zîde kadruhumâya hüküm ki;

Siz ki mûmâileyhimâsız, sizin her biriniz neferât-ı me'mûreniz tekmîli ile cümleden evvel Ordû-yı Hümâyûna mülhak ve mülâkī olmanız lâzıme-i zimmetiniz ve kirâren ve mirâren evâmir-i şerîfemle isti'câl olunmuşiken bu âna değin haber ve eseriniz dahi zuhûr itmeyüp betâ'et ve rehâvet üzre hareket itmeniz ile cümleniz mes'ûl ve mu'âteb olmuşsunuzdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimâsız, işbu emr-i şerîf-i vâcibü'l-imtisâlim size vâsıl olduğu sâ'at, her ne mahalde bulunursanız bir ân evvel ve bir sâ'at te'hîr ve tevakkuf itmeyüp tekmîl neferât-ı me'mûre ile bir kadem akdem ve bir sâ'at mukaddem sür'at ü şitâb ile gelüp Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa bezl-i makdûr ve sa'y-ı bî-kusûr

eyleyüp, mikdâr-ı zerre hilâfından be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

61

Rakka vâlisi Vezîr Ahmed Paşa'ya gönderilmiştir. Kerkük muhafazasına gitmesi emrolunmuş iken hâlâ gitmediği işitilmiş olup, derhal Kerkük'e hareketi hakkındadır.

Rakka vâlîsi Vezîr Ahmed Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileysin, senin bir gün evvel Musul'dan kalkup varup Kerkük'ün muhâfazasına kıyâm eylemen bâbında bundan akdem mü'ekked emr-i şerîfim sâdır ve tekrâr be-tekrâr evâmir-i aliyye ile isti'câl olunmuş iken betâ'et ve rehâvet üzre hareket ile bu âna değin yerinden nehzat eylemediğin mesmû' olmağla bu def'a dahi muhâfaza-i merkūmeye bir gün evvel varup kıyâm eylemen içün Ordû-yı Hümâyûnum tarafına emr-i şerîf vürûd ve ale'l-acele yerinden hareket ve savb-ı me'mûra vusûle mübâderet eylemen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, emr-i şerîf-i **[18a]** cihân-mutâ'ıma sür'at-i itâ'at ve imtisâl ile ale'l-acele yerinden nehzat ü hareket ve bir kadem akdem ve bir sâ'at mukaddem varup muhâfaza-i merkūmede kıyâm eyleyüp fî-mâ-ba'd a'zâr-ı vâhiye îrâdıyla hilâf-ı şer' [ve] emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz' u hareketden be-gāyet ittikā ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

Bir sûreti, Sivas vâlîsi Vezîr Mehmed Paşa'ya vech-i meşrûh üzre Bağdâd muhâfazasına gitmesiyçün yazılmışdır.

62

Bâyezid sancağı mutasarrıfı Mahmûd'a gönderilmiştir. Zimmetinde olan parayı, Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olan Erzurum valisi Vezir İsmail Paşa'ya göndermesi hakkındadır.

Bâyezid sancağı mutasarrıfı Mahmûd dâme ikbâlühûye hüküm ki;

Erzurum vâlîlerine müte'ayyin olan senevî on bin kuruş hâss-ı mâlî Hınıs sancağında Bulanık nâhiyesine tâbi' Yoncalık mukāta'asından ta'yîn ve malın ve icâra virmen şartıyla mukāta'a-i mezbûre sana deruhde ve teveccüh olunmağla bin yüz kırk beş senesi malını sâbıkā Erzurum vâlîsi Vezîr Osman Paşa'ya edâ ve kırk altı senesinde meblağ-ı mezbûr hâlâ Erzurum vâlîsi düstûr ( ) vezîrim İsmâîl Paşa edâmellâhü te'âlâ iclâlehûya virilmek üzre bundan akdem emr-i şerîfim sâdır ve vezîr-i müşârunileyh tarafından selâm ağasını ta'yîn ve emr-i şerîfimle tarafına vârid kırk beş bin kuruşu edâ vü teslîm ve bâkī zimmetine beş bin kuruş kalup anı dahi der-akab göndermek üzre iken vezîr-i müşârun ileyh sefer-i hümâyûnuma me'mûr ve Erzurum'dan nehzat ve Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak olup mehâmm-ı seferiyesiyçün masârif-i kesîresi olmağla zimmetine kalan meblağ-ı mezbûr beş bin kuruş bir gün evvel vezîr-i müşârunileyhe îsâl olunmak fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, bu bâbda tesâmuh ve tekâsüle bir vechile rızâ göstermeyüp hâlâ zimmetinde olan meblağ-ı mezbûr beş bin kuruşu alâ-eyyi-hâl tedârik ve bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem âdemin ile ale'l-acele vezîr-i müşârunileyh tarafına edâ vü teslîm ve

makbûzu olduğunu müş'ir memhûr temessük almağa mezîd-i dikkat ü ihtimâm ve sa'y ü cehd-i mâ-lâ-kelâm eyleyesin.

Şöyle ki, bu bâbda rehâvet ve tesâmuhun sebebi ile meblağ-ı mezbûr vakt ü zamânıyla vezîr-i müşârunileyh tarafına varmayacak olur ise bir vechile özr ve cevâbına havâle-i sem'-i kabûl olunmayup, yalnız azlinle iktifâ olunmayup şe'âmet-i azîmesin çekeceğini mukarrer ve muhakkak bilüp ana göre encâm-ı kârı bir hoşca fikr ü mülâhaza ile bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem meblağ-ı mezbûru irsâl ve îsâle bezl-i nakdîne-i ihtimâm ve hilâfından be-gâyet ittikā ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

[18b]

63

Anadolu eyâletinde vâki' elviye ordu beylerine, bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn'a dahil olmaları için gönderilmiştir.

Anadolu eyâletinde vâki' elviye alay beğileri zîde kadruhuma hüküm ki;

Siz ki mûmâileyhimsiz, bu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûnuma me'mûr ve cerâyim-i güzeştenizin afvı mukābili cümleden evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmanız lâzıme-i zimmetiniz iken ve bu âna gelince birkaç def'a emr-i şerîfimle isti'câl ve tenbîh ü te'kîd olunmuşiken betâ'et üzre hareket eylemenizden cümleniz müstehakk-ı ıkāb olmuşsunuzdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, işbu emr-i şerîfim size her ne mahalde vâsıl olur ise emr-i şerîfime sür'at-i imtisâl ile sancaklarınızın umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla bir kadem akdem ve bir sâ'at mukaddem

Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa bezl-i makdûr ve sa'y-i nâ-mahsûr ve hilâfından tevakkī ve tahâşî eyleyesiz.

Şöyle ki, bundan sonra dahi hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketiniz zuhûr ider ise yalnız etmekleriniz âhara virilmekle iktifâ olunmayup işbu ukūbet ile hakkınızdan gelineceğini mukarrer bilüp ana göre ziyâde sür'at ü şitâb ile Ordû-yı Hümâyûnuma lühûka mübâderet ve hilâfından begāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

64

Rakka mütesellimine gönderilmiştir. İmdâd-ı seferiye ve daha evvel sipariş olunan sefer mühimmâtının bir an evvel mahalline gönderilmesi hakkındadır.

Rakka mütesellimi Receb zîde mecdühûye hüküm ki;

Rakka vâlîsi olan Vezîr Ahmed Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû bundan akdem Musul'dan kalkup mükemmel kapusu halkı ile Kerkük kal'ası muhâfazasına kıyâm eylemesiyçün taraf-ı Devlet-i Aliyyemden mü'ekkeden ve müşeddeden emr-i şerîfimle me'mûr ve kirâran ve mirâran isti'câl ve vezîr-i müşârunileyhin me'mûr olduğu mahall-i me'mûra nehzat ü hareketi imdâd-ı seferiyesinin ve tarafına sipâriş eylediği mühimmâtının kendüye vusûlüne mevkûf olup bundan akdem sana defa'ât ile emr-i şerîfimle tenbîh ve vezîr-i müşârunileyhin imdâd-ı seferiye ve mühimmâtı bir gün evvel tahsîl ve tarafına îsâl eylemen lâzıme-i zimmetin iken bu âna değin ihmâl ve tesâmuh ve emr-i şerîfime adem-i itâ'at ve hilâf-ı merzâ hareketin zuhûr itmekle müstehakk-ı ikāb olmuşiken bu def'a dahi seni semt-i itâ'ata ircâ' ve âgâh itmek içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mütesellim-i mûmâileyhsin, eğer sana selâmet-i hâlin lâzım ise emr-i şerîfime sür'at-i itâ'at ve imtisâl ile vezîr-i müşârunileyhin imdâd-ı seferiye ve mukaddemâ sipâriş eylediği mühimmât-ı seferiyesini bir gün evvel tarafına irsâl ve îsâlde bezl-i makdûr ve sa'y-i bî-kusûr eyleyesin.

Şöyle ki, bundan sonra dahi tesâmuh ve tekâsül ile emr-i şerîfime adem-i itâ'atın zuhûr ider ise hakkından gelineceğini mukarrer bilüp hilâfından be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

[19a]

65

Ocaklık olarak Hazo'ya mutasarrıf olan ( ) 'a gönderilmiştir. Seferden firar edenler olup ellerinde senedleri olmayanların Ordû-yı Hümâyûn'a sevki hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Hazo hükûmetine mutasarrıf olan ( ) zîde ulüvvühûya hüküm ki;

Bu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnuma me'mûr tavâif-i askeriyenin Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak olanlarından ba'zıları bilâ-mûcib seferden firâr ve kıllet-i askere ve ihtilâle bâ'is olmalarıyla imdi sen ki hâkim-i mûmâileyhsin, ol makūle sefer-i hümâyûnumdan firâr iden gerek süvârî ve gerek piyâde her kim olur ise olsun ellerinde senedleri olmayanları bir vechile Van tarafına ve âhar mahalle geçüp gitmelerine ruhsat göstermeyüp Ordû-yı Hümâyûnum tarafına avdet ve ric'at etdiresin. Amma bu bahâne ile ebnâ-yı sebîlin ve ellerinde senedleri olanların ve sâirlerinin mâl ve cânına ta'arruzdan gāyetü'l-gāye ihtirâz ve ictinâb eylemen bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

66

Dergâh-ı mu'allâ kapıcıbaşılarından olup evlâd-ı fâtihân üzerine mübâşir ta'yîn olunan ( ) dâme mecdühû ve mefâhiru'l-emânet ve'l-akrân evlâd-ı fâtihân çeri başılarına gönderilmiştir. Şimdiye kadar gelip Ordû-yı Hümâyûn'a dahil olmaları lazım iken hâlâ gelmediklerinden bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn'a dahil olmaları hakkındadır.

Dergâh-ı mu'allâm kapucu başılarından olup evlâd-ı fâtihân üzerine mübâşir ta'yîn olunan ( ) dâme mecdühû ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân evlâd-ı fâtihân çeri başıları zîde kadruhüme hüküm ki;

Sen ki kapucıbaşı mûmâileyhsin ve çeri başılarsız, asâkir-i merkūme ile sefâinden Payas iskelesine çıkdığınız haberi vürûd ideli katı vâfir müddet olup bu âna değin Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmak lâzime-i zimmetiniz iken rehâvet ve betâ'et üzre hareket ve beyhûde yollarda eğlenüp imrâr-ı vakt ve hilâf-ı merzâ hareketiniz zuhûrunda mes'ûl ve mu'âteb ve mücerred sizi îkāz ve tenbîh ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki, mûmâileyhimsiz, her ne mahalde bulunursanız ale'l-acele nehzat ü hareket ve sür'at ü şitâb ile bir kadem akdem ve bir sâ'at mukaddem Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa sa'y-ı mevfûr ve cehd-i bî-kusûr eyleyüp hilâfından be-gāyet tahâşî ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

67

Haleb vâlisine ve Ayıntab ve Ruhâ ( ) ve ( ) kadılarına ve mütesellimler ve voyvoda ve yeniçeri

serdârları ve a'yân-ı vilâyete gönderilmiştir. Ordudan firar edenlerin o taraflarda oldukları haber alınmış olmakla, bunların derhal Ordû-yı Hümâyûn'a gönderilmeleri hakkındadır.

Haleb vâlîsine ve Ayntab ve Ruhâ ( ) ve ( ) kādîlarına ve mütesellimler ve voyvoda ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki;

Dergâh-ı âlî yeniçerilerinden olup sefer-i hümâyûnuma me'mûr ve Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak olanlardan ba'zıları bilâ-mûcib mu'asker-i hümâyûnumdan firâr bed-nâmlığın irtikâb ve varup ol taraflarda taht-ı kazâlarınızda mürûr u ubûr üzre oldukları hâlâ Ordû-yı Hümâyûnumda kul kethüdâsı olan iftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim Hasan dâme mecdühû tarafından i'lâm ve ocak çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân ( ) çavuş zîde kadruhû mübâşir ta'yîn ve irsâl olunmağla sen ki **[19b]** vezîr-i müşârunileyhsin ve siz ki mûmâileyhimsiz, ol makūle firârîler o tarafda bulundukları mahallerde çavuş-ı merkūm ma'rifetiyle alâ-eyyi-hâl ahz ve Ordû-yı Hümâyûnum tarafına ircâ' ve fî-mâ-ba'd bir ferdine yol virmeyüp ve kayık başına sudan karşu yakaya geçürmeyüp ol taraflarda dahi meks ü ikāmetlerine rızâ ve cevâz göstermeyesiz.

Şöyle ki, inâd ve muhâlefet ve mugāyir-i emr-i şerîf vaz' u hareket iderler ise ahz ve habs ve ta'zîr ile gûş-mâl ve te'dîblerine ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

68

Malatya kadısına ve Hekimhanı vakfı zâbitine gönderilmiştir. O civarda olan askerlerin cârî narh üzerinden zahire almaları hakkındadır.

Malatya kādîsına ve Hekimhanı vakfı zâbitine hüküm ki;

Hân-ı mezbûr, müteveffâ Köprülü [A]hmed Paşa evkāfından olup hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile cemî‘ tekâlîfden mu‘âf ve müsellem iken mürûr u ubûr iden ebnâ-yı sebîl ve tavâif-i asâkire si‘r-i vâki‘i üzre akçeleriyle zahîre bulup füruht ve kimesneye kıllet-i zehâirden zarûret çekdirmeyüp bir vechile ahâlîsi ta‘addî ve rencîde olunmak îcâb itmez iken mürûr iden asâkirin ba‘zıları narh-ı cârî üzre akçeleriyle zehâir bulunduğuna kanâ‘at itmeyüp dûn bahâ ile almak murâd ve ba‘zıları dahi müft ve meccânen taleb idüp hân-ı mezbûr ahâlîsine küllî hasâret ve bu takrîb ile perakende ve perîşân olmalarına bâ‘is ve vakf-ı şerîfin harâbına bâdî olmalarıyla siz ki mûmâileyhimâsız, fî-mâ-ba‘d hân-ı mezbûrdan mürûr u ubûr iden gerek askerin ve gerek sâir her kim olur ise iktizâ iden zehâirlerden si‘r-i vâki‘i üzre akçeleriyle alup bir ferde hilâf-ı emr-i âlî-şân ta‘addî ve tecâvüz itdirmeyesiz.

Şöyle ki bundan sonra mugāyir-i emr-i şerîf vaz‘ u hareket idenleri olur ise bilâ aman cezâ-yı sezâsı virilmek üzre Ordû-yı Hümâyûnuma arz u i‘lâm idüp her hâlde re‘âyâ-yı vakfı himâyet ü sıyânet ve hilâf-ı merzâ vaz‘ u harekete bir türlü cevâz göstermemeniz bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilhicce 1146

69

Anadolu eyâletinin çavuşlar kethüdâsı ( )'a gönderilmiştir. İki konağı bir edip Ordû-yı Hümâyûn'a dahil olmaları hakkındadır.

Anadolu eyâletinin çavuşlar kethüdâsı ( ) zîde kadruhûya hüküm ki;

Sen ki mûmâileyhsin, eyâlet-i mezbûrenin dîvan çavuşlarıyla bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp hıdemât-ı hümâyûnumda bulunman

lâzıme-i zimmetin olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, eyâlet-i mezbûrenin umûmen çavuşlarını ma'iyyetine alup ale'l-acele yerinden nezhat ü hareket ve seyr-i serî' ile iki konağı bir iderek bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa ihtimâm-ı tâm ve ziyâde ikdâm eyleyüp hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz' u hareketden be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eyleyesin.

Şöyle ki, böyle vaktde beyhûde îrâd-ı ilel ü a'zâr ve emr-i şerîfime adem-i imtisâl ile tesâmuh ve rehâvetin zuhûr idecek olur ise yalnız etmeğin âhara tevcîh olunmağla iktifâ olunmayup işbu ikāb ile mu'âkab olup şe'âmet-i azîmesin çekeceğin muhakkak bilüp ana göre emr-i şerîfime sür'at-i inkıyâd ile bir ân evvel hıdemât-ı lâzımene kıyâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Muharrem 1147

[20a]

70

Dergâh-ı mu'allâ cebecileri, serdengeçdi ağalarından bayrağı küşâde olunan üç âdem serdengeçdi ağalarına gönderilmiştir. Yollarda eğlenip geç kaldıkları için süratli bir şekilde Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olmaları hakkındadır.

Dergâh-ı mu'allâm cebecileri serdengeçdi ağalarından bayrağı küşâde olunan üç aded serdengeçdi ağaları zîde kadruhuma hüküm ki;

Siz ki mûmâileyhimsiz, bundan akdem bayrağınız küşâde ve tekmîl neferât ile sefer-i hümâyûnuma me'mûr ve bu âna değin cümleden evvel gelüp Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmanız lâzıme-i zimmetiniz iken hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn yollarda

ve menâzil ü merâhilde betâ'et üzre hareket ve beyhûde meks ü ikāmet ile imrâr-ı vakt idüp şimdiye değin gelüp irişmemenizden müstehakk-ı ikāb olmuşsunuzdur.

İmdi işbu emr-i şerîfim size her ne mahalde vâsıl olur ise bir ân ve bir sâ'at meks ve tevakkuf itmeyüp ale'l-acele olduğunuz mahalden nehzat ü hareket ve sür'at ü şitâb ile Ordû-yı Hümâyûnuma bir gün evvel mülhak ve mülâkī olmağa bezl-i makdûr ve sa'y-i bî-kusûr eyleyesiz.

Şöyle ki, bundan sonra hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketiniz zuhûr ider ise bir vechile özr ve cevâbınız ısgā olunmayup şe'âmet-i azîmesin çekeceğinizi mukarrer bilüp ana göre bu bâbda mezîd-i basîret üzre hareket ve hilâfından be-gāyet tehâşî ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Muharrem 1147

71

Hâlâ Malatya sancağı mutasarrıfı Uğurluzâde Süleyman'a gönderilmiştir. Malatya, Sivas ve Diyarbekir civarında yol kesip eşkıyâlık edenlerin bertaraf edilmesi hakkındadır.

Hâlâ Malatya sancağı mutasarrıfı Uğurluzâde Süleyman dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Seferler takrîbi ile eyâlât ve elviyenin ekserinde vüzerâ ve mîr-mîrân bulunmadıklarından künc-i hafâda muhtefî ve müterassıd-ı fırsat olan eşkıyâ fırsat-yâb ve fürce bulup ebnâ-yı sebîl ve umûr-ı mühimme ile mürûr u ubûr iden ulakların nüfûs ve emvâllerine sû'i-kasd ve ta'arruzdan emîn olmadıklarından yollarda bi'l-külliyye emniyet mürtefi' ve âmed ü şüd iden ibâdullâha havf ü haşyet ârız olduğu ihbâr olunmağın memâlik-i mahrûsemde bir ferdin mutazarrır olduğuna kat'â rızâ-yı hümâyûnum olmamağla Malatya sancağı Sivas'ın kurb ve civârında ve

Sivas'dan Diyarbekir'e varınca o makūle zuhûr iden eşkıyânın kahr u istîsâlleri Malatya sancağı mutasarrıflarının uhde-i ihtimâmına ihâle olunmak enseb olmağla işbu emr-i şerîf-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, hâssaten sen bu husûsa me'mûr ve ta'yîn kılınmanla zâtında olan gayret-i dîniye ve hamiyet-i İslâmiye muktezâsınca bu bâbda terk-i hâb u râhat ve teşmîr-i sâk-ı himmet ü gayret ile Sivas'dan Diyarbekr'e varınca kat'-ı tarîk ve ibâdullâha îsâl-ı mazarrat iden eşkıyâ eyne-mâ-kânû her ne mahalde bulunur ise alâ-eyyi-hâl ahz ve kahr u tedmîri ve vücûd-ı hubs-âlûdlarından tarîk ve mesâliki tathîr ve ibâdullâh ve ebnâ-yı sebîlin te'mîn ve tatmînlerine bezl-i makdûr ve sa'y ü cehd-i nâ-mahsûr eyleyesin. Ammâ şekāvetde alâkası olmayan bî-günâhların nüfûs ve a'râz ve emvâline ta'arruzdan ve hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketden be-gāyet tahâşî ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Muharrem 1147

72

Musul beylerbeyi Hüseyin Paşa'ya gönderilmiştir. Musul cânibindeki askere başbuğ tayin edildiği hakkındadır.

Musul beğlerbeğisi Hüseyin Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Bundan akdem Şehrizor vâlîsi olup Musul cânibinde tavâif-i askere başbuğ olan düstûr ( ) vezîrim Ahmed Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûya Erzurum eyâleti tevcîh ve ihsân ve ol tarafdan bir ân akdem kalkup mansıbına gitmek üzre olmağla sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, işbu emr-i şerîfim sana ( ) ile vusûlünde sen ol tarafda olan tavâif-i asâkire başbuğ olup vâki' olan hıdemât-ı aliyyeyi kemâl-i dikkat ile ru'yet ü

temşiyet ve muhâfaza-i memleket ve hüsn-i nizâm-ı ahvâl-i asâkir ve ra'iyyete bezl-i makderet ve tahsîl-i rızâ-yı yümn-iktizâ-yı mülûkâneme sarf-ı miknet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Muharrem 1147

73

Malatya kadısına ve Malatya sancağı mutasarrıfı Uğurluzâde Süleyman tarafından livâ-i mezbûra mütesellim olan Hasan ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Eski Malatya mütesellimi olan ( )'ın elinde menzil zahiresinden ve imdâdiyesinden bir meblağ bulunup, görüldüğü yerde yakalanması hakkındadır.

Malatya kādîsına ve Malatya sancağı mutasarrıfı Uğurluzâde Süleyman dâme ikbâlühû tarafından livâ-i mezbûra mütesellim olan Hasan zîde mecdühû ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Sâbıkā Malatya mütesellimi ( ) nâm kimesnenin gerek menzil zehâyisinden ve gerek menâzil imdâdiyesinden zimmetinde emvâl-i vâfire olmağla mîr-mîrân-ı mûmâileyhin mansıbı olan Malatya'ya varınca muhâsebesi görülmek içün mezbûr ahz ve habsolunmak fermânım olmağın, imdi siz ki Malatya kādîsı ve hâlâ mütesellim-i mûmâileyhimâ ve sâir mezkûrlarsız, vech-i meşrûh üzre mezbûrun zimmetinde olan zahîre ve menâzil imdâdiyesinden olan emvâlin muhâsebesi görülmek içün mîr-mîrân-ı mûmâileyh ol tarafa varınca mezbûru alâ-eyyi-hâl ahz ve muhkem habseyleyüp gaybet ve firârından ve hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketden be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Muharrem 1147

74

Musul beylerbeyi olup Musul'da tavâif-i asâkire başbuğ olan Hüseyin Paşa'ya gönderilmiştir. Keleklerle Diyarbekir'den Musul'a naklolunacak zahirenin, acele olarak Diyarbekir'e gönderilmesi hakkındadır.

Musul beğlerbeğisi olup Musul'da tavâif-i asâkire başbuğ olan Hüseyin Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Diyarbekir'den Musul'a naklolunacak zehâir içün ziyâdesiyle kelek sefînelerine muhtâc olmağla fî-mâ-ba'd Diyarbekir'den zehâir ile Musul'a varan keleklerin tulumları yine Diyarbekir'e naklolunmak fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, fî-mâ-ba'd zehâir ile Musul'a varan keleklerin tulumlarını davarlara tahmîl ve bir gün evvel Diyarbekir'e irsâl ve îsâlde ziyâde dikkat ve ihtimâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Muharrem 1147

75

Arpalık olarak Ohri sancağına mutasarrıf olan Yahyâ'ya gönderilmiştir. Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın maiyetine girmesi lazım iken hâlâ gitmemiş olduğundan derhal hareket etmesi hakkındadır.

Ber-vech-i arpalık Ohri sancağı mutasarrıfı Yahyâ dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, mukaddemâ tahrîri fermânım olan süvârî levendât ile düstûr-ı mükerrem, müşîr-i müfahham, nizâmü'l-âlem Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan

Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun ma'iyyetine me'mûr ve bu âna değin varup irişmen lâzıme-i zimmetin iken betâ'et ve rehâvet üzre hareket ve beyhûde meks ü ikāmet üzre olduğun ihbâr olunmağla müstahak-ı ikāb olmuşsundur.

İşbu emr-i şerîfim sana ( ) ile her ne mahalde vâsıl olur ise levendât-ı merkūme ile bulunduğun mahalden nehzat ü hareket ve seyr-i serî' ile gidüp iki konağı bir iderek bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem mu'asker-i hümâyûnuma irişmeğe ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Muharrem 1147

76

Maraş beylerbeyine gönderilmiştir. Kars sancağı beyi eşkıya tarafından katledildiği için oraya Ömer'in sancak beyi olarak gönderildiğine dairdir.

Maraş beğlerbeğisine,

Kars sancağının zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı, Anadolu vâlîsi olup Şark cânibinde ser[asker]-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun ma'iyetine emr-i şerîfimle me'mûr ve ta'yîn olmuşlar iken sancakludan ba'zı eşkıyâ, livâ-i **[21a]** mezbûr alay beğisini bi-gayr-ı hakk katleyledikleri ihbâr olunmağla hâlâ Ordû-yı Hümâyûnum tarafından livâ-i mezbûra Ömer zîde kadruhû alay beği nasb olunmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, livâ-i mezbûrun umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârını bir gün evvel ta'yîn olunan mübâşir ma'rifetiyle yerlerinden ihrâca ve ale'l-acele sür'at ü şitâb ile Ordû-yı Hümâyûnuma

gelüp mülhak ve mülâkī olmalarıyçün kendüye muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesin.

Şöyle ki, bundan sonra mugāyir-i emr-i şerîf zu'amâ ve erbâb-ı tîmârdan bir ferdi girü kalmak veyâhut sefer-i hümâyûnumdan firâr itmek ihtimâli olur ise yalnız etmekleri âhara tevcîh olunmağla iktifâ olunmayup emr-i şerîfime itâ'at itmedikleriyçün haklarında îcâb iden cezâ-yı sezâları bilâ-amân tertîb olunacağın kendülere ifhâm ve i'lân ile bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem savb-ı me'mûrlarına gelmelerine ziyâde ihtimâm ve dikkat ve hilâfından be-gāyet ittikā ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Muharrem 1147

77

Eğil sancağı mutasarrıfına gönderilmiştir. Eğil sancağından arabalık kereste kesilerek Diyarbekir'e gönderilmesi hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Eğil sancağı mutasarrıfına hüküm ki;

Bundan akdem sâdır olan emr-i şerîfimde ta'yîn ve tasrîh olunduğu üzre sefer-i hümâyûnum içün Eğil sancağından arabalık kereste kat' ve bir gün evvel Diyarbekir'e naklolunmak üzre emr-i şerîfim sâdır ve bu husûs lâzıme-i zimmetin iken bu âna değin göndermeyüp ta'tîl-i umûr-ı mühimmeye bâ'is olmanla işbu emr-i şerîfim dahi ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfimde ta'yîn ve tasrîh olunduğu üzre sâlifü'z-zikr araba kerestelerin bir gün evvel ve bir sâ'at akdem Diyarbekir'e irsâl ve îsâl itmekde kemâl-i ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Muharrem 1147

Bir sûreti, Palu sancağı mutasarrıfına vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.
Fî evâil-i Muharrem 1147

78

Sivas mütesellimine gönderilmiştir. Kangal karyesi menzili ahâlisi yerlerine geri gelmelerini tamin hakkındadır.

Sivas mütesellimine hüküm ki;

Bu def'a Sivas vâlîsi Vezîr Mehmed Paşa'nın mühimmât-ı seferiyesini tarafına irsâl ve tarafından birkaç bayraklar beği ta'yîn itmenle mezbûrlar Haremeyn-i Şerîfeyn evkāfından olan Kangal karyesi menziline geldiklerinde ahâlîsine envâ'-ı zulm ü ta'addî ve perakende vü perîşân olmalarına bâ'is olup umûr-ı mühimme-i müsta'cele ile mürûr u ubûr iden ulaklar menzil-i mezbûrda bârgîr bulamayup umûr-ı mühimmenin te'hîr ve ta'tîline ve sâir ebnâ-i sebîlin zâd ü zevâde bulamayup zarûret ve muzâyakalarına bâdî olduğun ihbâr olunmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mütesellim-i mûmâileyhsin, eğer sana selâmet-i hâlin lâzım ise karye-i mezbûreden perâkende olan re'âyâyı alâ-eyyi-vechin kân kadîm yerlerine getürüp îvâ' ve te'lîf-i kulûblarıyla menzil-i mezbûru şen ü âbâdân ve fî-mâ-ba'd mürûr u ubûr iden ulakların ve ebnâ-yı sebîlin te'hîr ve zarûret ve muzâyakalarına bâ'is olmakdan be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eyleyesin.

Şöyle ki, mugāyir-i emr-i şerîf tesâmuh u tekâsül ve iğmâz-ı ayn ile karye-i mezbûrenin harâbına ve menzil-i merkūmun mu'attal kalmasına **[21b]** bâ'is olacak olur isen bir vechile özr ve cevâbın ısgā olunmayup işbu ikāb ile mu'âkab olacağını muhakkak bilüp ser-i mû hilâfından be-

gāyet tahâşî ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Muharrem 1147

79

Harput kadısına gönderilmiştir. Kelekler için lazım olan tulumun temini ve Ordû-yı Hümâyûn'a irsali hakkındadır.

Harput kādîsına hüküm ki;

Harput ve Malatya kazâlarından kelek sefâini içün tulum ihrâc ve tedârikine mübâşir ta'yîn olunan dergâh-ı mu'allâm gediklülerinden ( ) nâm kimesne mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfime adem-i itâ'at ile Malatya kazâsından tulum tedârik itmeyüp akçe alup hâlâ gelüp Harput'ta ikāmet üzre olduğu ihbâr olunmağla işbu emr-i şerîfim mübâşir ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân ( ) zîde kadruhû ile vardıkda tulum ihrâcına me'mûr olan mezbûru Harput kazâsından her ne mikdâr tulum fermân olunmuş ise cem' u tahsîl ve ma'an mübâşir-i merkūm ma'rifetiyle Ordû-yı Hümâyûnuma ihzâr olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Muharrem 1147

80

Malatya sancağı mutasarrıfı Uğurluzâde Süleyman'a gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn'a zahire getiren deve ve sair havyaların Kömürhanı geçidinden geçirilmesi hakkındadır.

Malatya sancağı mutasarrıfı Uğurluzâde Süleyman dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Ordû-yı Hümâyûnumda olan asâkir-i mansûreme zehâir nakleden develer ve sâir davarlar Malatya ve ol havâlîden Kömürhanı geçidine geldiklerinde gemiciler firâr idüp hâlâ kayık başında katı vâfir yüklü deve ve tulumlar cem‘ olunup berü tarafa geçemedikleri ihbâr olunmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, Kömürhanı ma‘berinden yukaru ve aşağıda olan gemiler[i] Kömürhanı’na götürüp müstevfâ gemicilerini tedârik ve fî-mâ-ba‘d pey-der-pey geçit başına gelen deve ve sâir davarları ucâleten bir ân eğlendirmeyüp ve hilâf-ı emr-i şerîf bir akçeleri alınmayup berü tarafa geçmelerine ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından gāyetü’l-gāye hazer ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Muharrem 1147

81

Haleb ordu beyine gönderilmiştir. Maiyetinde olan hayvanları ve sefer mühimmâtını muhafaza etmesi hakkındadır.

Haleb alay beğisine hüküm ki;

Me’mûr olduğun toplar ile Koçhisar’a vâsıl olduğunu müş‘ir mektubunla i‘lâm etmişsin. İmdi sen ki mûmâileyhsin, inşâallâhü te‘âlâ Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnum ol tarafa varınca sen sancağının zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârıyla ol tarafda meks ü ikāmet ve ma‘iyyetinde olan topları ve deve ve sâir davarları ve âlâtı gereği gibi hıfz u hırâset eyleyüp âlât ve davarlardan bir ferdi zâyi‘ ve telef olmakdan gāyetü’l-gāye ihtirâz ve ictinâb eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Muharrem 1147

82

Palu hâkimi olan ( )'a gönderilmiştir. Hâlâ gelip ordıya dahil olmadığı bildirilerek bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Palu hâkimi olan ( ) dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Sen ki mûmâileyhsin, bundan akdem mü'ekkedd ve müşedded emr-i şerîfimle Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i **[22a]** hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun ma'iyetine me'mûr ve bu âna gelince birkaç def'a evâmir-i şerîfemle isti'câl ve cümleden evvel gelüp Ordû-yı Hümâyûnumda bulunman lâzıme-i zimmetin iken imrâr-ı vakt ile betâ'et ve hilâf-ı emr-i şerîf hareketin zuhûrundan müstahakk-ı ikāb olmuşsundur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, işbu emr-i şerîfim ( ) ile sana vâsıl olduğu sâ'at müstevfâ kapun halkı ve ceng ü harbe kādir âdemlerinle ale'l-acele yerinden hareket ve sür'at ü şitâb ile gelüp Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa ziyâde dikkat ve ihtimâm eyleyesin.

Şöyle ki, bundan sonra dahi hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketin zuhûr idecek olur ise yalnız mîr-mîranlığın ref' olunmağla iktifâ olunmayup bilâ amân cezân tertîb ile mücâzât olunacağını muhakkak bilüp âna göre bu bâbda mezîd-i basîret üzre hareket ve mu'accelen mu'asker-i hümâyûnuma lühûka mübâderet eyleyüp zerre mikdârı hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Muharrem 1147

Bir sûreti, Çermik sancağı beğine yazılmışdır.

Bir sûreti, Atak sancağı beğine yazılmışdır.

Bir sûreti, Tercil sancağı beğine yazılmışdır.
Bir sûreti, Mihrani sancağı beğine yazılmışdır.

83

Adana vâlisi Vezîr Ya'kûb Paşa'ya gönderilmiştir. Köprülüzâde Abdullah Paşa maiyetine varması hakkındadır.

Adana vâlîsi Vezîr Ya'kûb Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnün ma'iyetine me'mûr olmuşidin. El-hâletü hâzihî muktezâ-yı vakt ü hâle göre Musul cânibinde vüzerâ-yı izâmımdan birkaç vezîr-i dilîrin bulunması lâ-büdd ve bundan akdem emr-i şerîfimle Haleb vâlîsi düstûr ( ) vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû Musul'da olan tavâif-i asâkire başbuğ nasb ve ta'yîn ve bir gün evvel yerinden nehzat ve Musul'a azîmet üzre olup senin dahi vezîr-i müşârunileyhin ma'iyetiyle Musul'a varup hıdmet-i muhâfazaya kıyâm eylemen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, vech-i meşrûh üzre vezîr-i müşârunileyhin ma'iyetiyle hıdmet-i muhâfazaya kıyâm ve mugāyir-i emr-i şerîf özr ü illet îrâdıyla imrâr-ı vaktden ihtirâz eylemen bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhir-i Muharrem 1147

[22b]

84

Malatya sancağı mutasarrıfı Uğurluzâde Süleyman dâme ikbâlühûya ve Malatya alaybeyine gönderilmiştir. Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın maiyetine girip Ordû-yı Hümâyûn'a dahil olması hakkındadır.

Malatya sancağı mutasarrıfı Uğurluzâde Süleyman dâme ikbâlühûya ve Malatya alay beğisine hüküm ki;

Malatya sancağının zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı, Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun ma'iyetine emr-i şerîfimle me'mûr ve sen ki mîr-alây-ı merkūmsun, cümleden mukaddem Ordû-yı Hümâyûnuma gelmen lâzıme-i zimmetin iken betâ'et ü rehâvet ve hilâf-ı emr-i şerîf hareketin zâhir olmağla müstahakk-ı ikāb olmuşsundur.

İmdi işbu emr-i şerîfim mübâşir ta'yîm olunan ( ) ile vusûl bulduğu sâ'at livâ-i mezbûrun umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa ziyâde dikkat ve ihtimâm eyleyesin.

Şöyle ki, bundan sonra dahi hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketin zuhûr idecek olur ise yalnız etmeğin âhara virilmekle iktifâ olunmayup eşedd-i ikāb ile mu'âkab olacağını mukarrer bilüp hilâfından be-gāyet hazer ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Muharrem 1147

85

Karaman vâlisi Vezîr Mustafa Paşa'ya gönderilmiştir. Mübâyaası lazım gelen zahireyi tedarik edip göndermesi hakkındadır.

Karaman vâlîsi Vezîr Mustafa Paşa'ya hüküm ki;

Hâlâ Haleb vâlîsi düstûr ( ) vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû Musul'da olan tavâif-i asâkire başbuğ nasb u ta'yîn ve ale'l-acele olduğu mahalden savb-ı me'mûruna gitmek üzre emr-i şerîfimle me'mûr kılınup lâkin Rakka eyâletinden mübâya'a olunacak zehâir ve sâir umûrun temşiyeti bir vezîrin mübâşeretine muhtâc olmağla sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, işbu emr-i şerîfim ( ) ile sana vâsıl olduğu sâ'at bulunduğun mahalden ale'l-acele nehzat ü hareket ve Ruhâ'ya gelüp matlûb olan mübâya'a zehâirini bir gün evvel ve bir sâ'at mukaddem cem' ü tahsîl ve pey-der-pey irsâl ü îsâle ve sâir iktizâ iden hıdemât-ı hümâyûnumun temşiyetine bezl-i makdûr ve sa'y-i nâ-mahsûr eyleyüp ser-i mû hilâfindan be-gâyet ihtirâz ve ictinâb eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Muharrem 1147

86

Anadolu eyâletinde vâki' olan elviye alaybeyilerine gönderilmiştir. Sefere memur oldukları tekraren hatırlatılarak bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn'a dahil olmaları hakkındadır.

Anadolu eyâletinde vâki' olan elviye alay beğilerine hüküm ki;

Siz ki mûmâileyhimsiz, umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile sefer-i hümâyûnuma me'mûr ve bu âna gelince dört beş def'adır evâmir-i şerîfemle isti'câl olunmuşken bu vakte dek ne mahalde olduğunuz haberi

dahi vürûd itmemekle cümleniz müstahakk-ı ikāb olmuşsunuzdur. Mücerred bu def'a dahi isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, size selâmet-i hâliniz lâzım ise her ne mahalde bulunursanız bu vakti sâir evkāta kıyâs itmeyüp ale'l-acele sür'at ü şitâb ile iki konağı bir iderek bir kadem akdem Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa bezl-i makdûr eyleyesiz.

Şöyle ki, bundan sonra dahi betâ'et ve hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketiniz zuhûr ider ise yalnız etmekleriniz âhara virilmekle iktifâ olunmayup bilâ amân tertîb-i cezâ ile mücâzât olunacağınızı mukarrer bilüp ana göre bu bâbda mezîd-i basîret üzre hareket ve hilâfından begāyet ittikā ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Muharrem 1147

[23a]

87

Bundan evvel Divriği sancağı mutasarrıfı olan Ömer'e gönderilmiştir. Beş yüz nefer süvari tahrîriyle Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması hakkındadır.

Sâbıkā Divriği sancağı mutasarrıfı Ömer dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, bundan akdem Divriği ve ol havâlîden tahrîrine me'mûr olduğun beş yüz nefer süvârî levendâtın bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp hıdemât-ı aliyyemde bulunmaları lâzıme-i hâl ve muktazâ-yı ahvâlden olmağla işbu emr-i şerîfim ( ) ile sana vâsıl olduğu sâ'at levendât-ı merkūmeyi ma'iyetine istishâb ve ziyâde sür'at ü şitâb ile iki konağı bir iderek bir kadem akdem ve bir sâ'at

mukaddem Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak olmağa bezl-i makdûr ve sa'y ü cehd-i bî-kusûr eyleyesin.

Şöyle ki, bu vakti sâir evkāta kıyâs ile tesâmuh ve betâ'et üzre hareketin zuhûr itmek ihtimâli olur ise bir vechile cevâba kādir olamayup mu'âhaz ve mu'âkab olacağını muhakkak bilüp ana göre dîn ü Devlet-i Aliyyeme vakt ü zamânıyla hıdemât-ı mebrûre izhârına bezl-i vüs'u kudret ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Muharrem 1147

88

Malatya sancağına mutasarrıf olan Uğurluzâde Süleyman'a gönderilmiştir. Ellerinde senetleri olmayan firârîleri yakalayıp göndermesi hakkındadır.

Malatya sancağına mutasarrıf olan Uğurluzâde Süleyman dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Hâlâ Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnuma cem' olan tavâif-i asâkirden ba'zıları mücerred sefer-i hümâyûnuma adem-i rağbet ile bilâ-mûcib mu'asker-i hümâyûnumdan firâr bed-nâmlığın irtikâb ile asâkir-i zafer-me'serim meyânında ihtilâle bâ'is olmalarıyla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, Murad suyu geçidlerinden İzolu ve Yenidünya ve Atak geçidlerine tarafından müstevfâ âdemler ta'yîn idüp yedlerinde senedleri olmayup ol vechile sefer-i hümâyûnumdan firâr iden gerek süvârî ve gerek piyâde her kim olur ise olsun bir ferdini geçürmeyüp girüye avdet ve ric'at itdirmekde ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet ittikā ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Muharrem 1147

89

Rakka eyâletinde vâki‘ elviye alaybeyilerine gönderilmiştir. Sefer-i hümâyûn için Musul'a gelmeleri hakkındadır.

Rakka eyâletinde vâki‘ elviye alay beğilerine hüküm ki;

Siz ki mûmâileyhimsiz, bu sene-i meymenet-iştimâlde sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnuma sancağınızın umûmen zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârıyla emr-i şerîfimle me’mûr ve ta‘yîn olunmuşidiniz. El-hâletü hâzihî Haleb vâlîsi düstûr ( ) vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhu te‘âlâ iclâlehû Musul'da olan tavâif-i asâkire başbuğ nasb ve ta‘yîn ve ale’l-acele kalkup Musul'a azîmet itmek üzre emr-i şerîfimle me’mûr olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, sancaklarınızın umûmen zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârıyla vezîr-i müşârun ileyhin ma‘iyetiyle kalkup Musul'a azîmet ve anda ikāmet ve vâki‘ olan hıdemât-ı aliyyemde bulunup zerre mikdârı hilâfından be-gāyet ittikā ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Muharrem 1147

90

Kars Maraş sancağı alaybeyi ( )’a gönderilmiştir. Acele olarak Ordû-yı Hümâyûn’a mülhak olmaları hakkındadır.

Kars-ı Maraş sancağı alay beğisi ( ) zîde kadruhûya hüküm ki;

Sen ki mûmâileyhsin, livâ-i mezbûrun zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârıyla Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te‘âlâ iclâlehûnun ma‘iyetine me’mûr ve bir gün evvel varup irişmeniz içün

evâmir-i şerîfemle isti'câl olmuşiken betâ'et ve rehâvet ve bu âna değin yerinizden kalkmayup hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketiniz zuhûrundan müstahakk-ı ikāb olmuşsuzdur. Bu def'a dahi isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

[23b]

İmdi sen ki mîr-alây-ı merkūmsun, livâ-ı mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla her ne mahalde bulunursanız yerinizden hareket ve bir gün evvel gelüp Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa ziyâde dikkat ve ihtimâm eyleyesin.

Şöyle ki, bundan sonra dahi mugāyir-i emr-i şerîf vaz' u hareket ve vakt ü zamânıyla irişmeyüp girü kalmak ihtimâliniz olur ise yalnız alay beğilik ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmârın etmekleri âhara virilmekle iktifâ olunmayup eşedd-i ikāb ile mu'âkab olacağını mukarrer bilüp ana göre encâm-ı kârı fikr ü mülâhaza ile bir gün akdem Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet tahâşî ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Muharrem 1147

91

Rakka eyâletinde vâki' kadılara ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Rakka'ya Şeyhoğlu Abidin'in mütesellim tayin olunduğuna dairdir.

Rakka eyâletinde vâki' kādîlara ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Rakka mütesellimi olan Deli Receb eyâlet-i mezbûreye mütesellim olaludan berü ahâlî ve re'âyâya envâ'-ı zulm ü ta'addî eylediğinden gayrı emr-i şerîfimle me'mûr olduğu hıdemât-ı aliyyemde tesâmuh ve tekâsül ile bu def'a Birecik'den tesyîr olunacak sefâin üzerine me'mûr olmuşiken

itâ'at-ı emr-i şerîf itmeyüp başına bin mikdârı eşkıyâyı cem' ve dâire-i itâ'atdan hurûc ve isyân ve tuğyân üzre olup ahâlî ve re'âyâ, mezbûrun zulm ü ta'addîsinden mükedderu'l-ahvâl ve muzdaribü'l-bâl ve umûr-ı mühimmenin dahi bir vechile temşiyeti mümkin olmayup mezbûrun mütesellimlikden azl ve teb'îdi muktazî olmağla eyâlet-i merkūmeye Şeyhoğlu Âbidîn zîde mecdühû mütesellim nasb ve ta'yîn olunmak fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, mûmâileyh Şeyhoğlu Âbidîn zîde mecdühû eyâlet-i mezbûra mütesellim nasbolunmağla eyâlet-i mezbûreyi zabt ve vâki' olan hıdemât-ı aliyyemde ittifâk ve ittihâd ile cümleniz bezl-i kudret ve sarf-ı miknet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Muharrem 1147

92

Palu hâkimi olan İbrâhim'e gönderilmiştir. Abdullah Paşa'nın maiyetine varıp icap eden hizmeti görmesi hakkındadır.

Palu hâkimi olan İbrâhim dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun ma'iyetinde esnâf-ı askeriyenin tevfîr ü teksîri mühim ve muktazî olup ve sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, senden uğur-ı dîn ve Devlet-i Aliyyemde hıdemât me'mûl olmakdan nâşî mükemmel kapun halkı ve aşâir ve kabâilin ricâliyle serasker-i müşârunileyhin yanına varup vâki' olan hıdemât-ı aliyyemde re'y-i rezîn-i isâbet-karîni ile amel ve harekete kıyâm itmek üzre sen dahi me'mûr ve ta'yîn kılınmışsındır.

İmdi işbu emr-i şerîfim ( ) ile vusûlünde sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, kat'â tevakkuf ve ârâm itmeyüp müstevfâ kapun halkı ve

aşâir ve kabâilin ricâliyle kalkup bir ân akdem ve bir kadem mukaddem serasker-i müşârunileyhin yanına varup iktizâ iden hıdemât-ı aliyyemde re'y-i savâb-dîdi üzre amel ve hareket ve senden me'mûl olduğu üzre hıdemât-ı meşkûre ve me'âsir-i mebrûre vücûda getürmeğe sarf-ı tâb ü tâkat idüp betâ'et ve rehâvetden ve hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hâlâtdan gāyetü'l-gāye ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Safer 1147

[24a]

93

Mâlikâne sûretiyle Malatya sancağına mutasarrıf olan Uğurluzâde Süleyman'a gönderilmiştir. Firar edip ellerinde senetleri olmayanların Murad suyundan geçirilmeyerek geri gönderilmesi hakkındadır.

Ber-vech-i mâlikâne Malatya sancağına mutasarrıf olan Uğurluzâde Süleyman dâme ikbâlühûya hüküm ki;

İnşâallâhü te'âlâ karîben Ordû-yı Hümâyûnumla asâkir-i mansûrem Musul cânibine azîmet üzre olmağla Ordû-yı Hümâyûnumda müctemi' olan tavâif-i askeriyeden ba'zıları henüz edâ-yı hıdmet itmeden mu'asker-i hümâyûndan firâr idüp ol taraflara varanları olursa yedlerinde izin kağıdları olmayanları sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, taht-ı hükûmetinde olan Murad suyu geçidlerinden İzolu ve Kömürhanı ve sâir geçidlerden geçürmeyüp alâ-eyyi-hâl ahz ve kayd ü bend ile Ordû-yı Hümâyûnuma gönderüp askerî tâifesinden bir ferdin bilâ-sened mürûrundan ihtirâz ve ictinâb eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Safer 1147

Bir sûreti, Siverek ve Samsad ve Birecik voyvodalarına ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine.

94

Şeyh efendiye gönderilmiştir. Haleb eyaletinden Hums hududuna kadarki yerlerin kendisine tevcih olunduğu hakkındadır.

Şeyh efendi dâme izzühûya hüküm ki;

Selmene ve Deyr ve Rahbe ve Cemasi sancaklarına mutasarrıf olan Hamdülabbâs pîr ve amel-mânde ve evlâdı ve etbâ'ına mağlûb zabt u rabt-ı memlekete adem-i kudreti zâhir ve ref'i lâzım gelmekle sen yarar ve emekdâr olup her vechile mahal ve müstahak olduğun ecilden hâliyâ hakkında meziyyet-i inâyet-i aliyye-i şâhâne ve mezîd-i re'fet-i seniyye-i pâdişâhânem zuhûra getürilüp Haleb eyâletinde Samur suyundan yemin ve yesârıyla Hums hudûdunu güzâr idinceye değin vâki' olan kazâ ve enhânın re'âyâ vü berâyâsını ve bunlardan mürûr u ubûr iden huccâc-ı müslimîn ve tüccâr ve sâir ebnâ-yı sebîli muhâfaza ve himâyet ü sıyânet itmen şartıyla işbu bin yüz kırk yedi senesi Saferu'l-hayrının on sekizinci gününden elviye-i mezkûre müceddeden sana tevcîh olunmağla mu'tâd-ı kadîm üzre mutasarrıf olman emrim olmuşdur.

Buyurdum ki, sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim mûcebince elviye-i mezbûreye sen mutasarrıf olup zabt u rabtına ve re'âyâ ve berâyâ ve aşâir ve kabâilin himâyet ü sıyânetine ve bâlâda bast olduğu üzre bunların te'mîn ve tathîrinde ve sâir fermânım olan hıdemât-ı aliyyemde bezl-i makdûr ve sa'y-i mevfûr eyleyüp min-ba'd, fukâra ve ra'iyet ve sükkân-ı vilâyet ve kuttân-ı memlekete bir vechile zulm ü ta'addîden ihtirâz üzre olasın deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Safer 1147

95

Ruhâ kadısına ve Ruhâ mütesellimine gönderilmiştir. Rakka aşiret ve kabilelerinden gelen arzuhallerin müzakere edilip halledilmesi hakkındadır.

Ruhâ kādîsına ve Ruhâ mütesellimine hüküm ki;

Bundan akdem Rakka mütesellimi olan Receb'in kethüdâsı Süleyman nâm kimesneden Rakka eyâletinde vâki' aşâir ve kabâil ricâlinden ba'zı kimesnelerin de'âvî-i şer'iyeleri olmağla Ordû-yı Hümâyûnuma on iki kıt'a arzuhâl ile teşekkî itmeleriyle siz ki mûmâileyhimsiz, her mâddeyi alâ-hide ma'rifet-i şer'la hakk ve adl üzre görüp icrâ-yı şer' ve ihkāk-ı hakk eyleyüp bir tarafa meyl ve muhâbâdan ve hilâf-ı şer'-i şerîf özr ü ta'addîden ve celb-i mâl olunmakdan ziyâde ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Safer 1147

[24b]

96

Eğin kadısına gönderilmiştir. Mütesellim vefat ettiği için terekesinin tahrir ve beyne'l-verese taksimi hakkındadır.

Eğin kādîsına hüküm ki;

Eğin kazâsı sâkinlerinden iken bundan akdem vefât iden mütesellim Mahmûd ve Osmân ve Menzilci Ali Baba nâm kimesneler askerîden olup ve yine kazâ-i mezbûrda sâkin iken hâlik olan Şahin oğlu Seknar nâm zimmî bâ-berât-ı âlî-şân mütesellim olup bunların terekelerinin tahrîri iktizâ itmekle husûs-ı merkūme sana tefvîz olunmağın mezbûrların terekeleri Çukadar Amasyalı Mehmed ma'rifetiyle tahrîr ve beyne'l-

verese bi'l-farîza-i şer'iye tevzî' ve taksîm ve esnâ-i tahrîrde vâki' olan de'âvîlerini dahi istimâ' ve kānun üzre hâsıl olan rüsûm-ı âdîleri çukadâr-ı mezbûr yediyle irsâl eyleyesin deyu Âsitâne-i sa'âdetim tarafından iki kıt'â emr-i şerîf sâdır olmağla mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîf mûcebince amel eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Safer 1147

97

Hâlâ Rakka mütesellimi Zeynelâbidîn'e gönderilmiştir. Zahire ve tekâlîfin toplanmasında ihtimam göstermesi hakkındadır.

Hâlâ Rakka mütesellimi Zeynelâbidîn zîde mecdühûya hüküm ki;

Sen ki mûmâileyhsin, eyâlet-i merkūmeye istiklâl üzre mütesellim nasbolunmanla kâffe-i umûr-ı memleket ve himâyet ü sıyânet-i ra'iyyet ve hıdemât-ı aliyyemde bezl-i makderet ve bâ-husûs Rakka malından bekāyâ kalan malı cem' u tahsîl ve sebeb-i tahrîr hükmü ile havâle olunan mahallere bir gün evvel edâ ve teslîmde ve sâir emr-i şerîfimle vâki' tekâlîf ve zehâirin husûl-pezîr olmasında kemâl-i ihtimâm olunmak lâzıme-i zimmetin olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, bu bâbda izhâr-ı gayret ve hamiyet ile eyâlet-i mezbûrenin hüsn-i nizâmında ve re'âyâ vü berâyânın sıyânetinde ve Rakka malından bekāyâ kalanı bir gün akdem cem' u tahsîl ve sebeb-i tahrîr hükmü ile havâle olunan mahallere ucâleten edâ ve teslîmde ve sâir umûr ve husûsun ru'yet ü temşiyetinde sa'y-i mevfûr ve cehd-i nâ-mahsûr eyleyüp hilâf-ı rızâ-yı hümâyûn vaz' u hareketden be-gāyet tahâşî ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Safer 1147

98

Malatya ( ) ve ( ) kadılarına ve kethüdâ yerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Malatya sancağından fitne ve fesat üzere olanların yakalanması hakkındadır.

Malatya ( ) ve ( ) kādîlarına ve kethüdâ yerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Malatya sancağında vâki' Şora kazâsı ahâlîlerinden Naib'in oğlu Hüseyin ve Monla İbrâhim nâm kimesneler kendü hâllerinde olmayup dâimâ muharrik-i fitne vü fesâd olduklarından mâ-adâ kazâ-i mezbûra emr-i şerîfimle nâzile olan tekâlîfi ahâlî-i kazâyı tahrîk ile virdirmeyüp "Âsitâne-i sa'âdete teşekkîye gideriz, gelince edâ eylemen" deyu ahâlî-i kazâyı ıdlâl ve umûr-ı mühimmenin ta'tîline bâ'is ve mezbûrların taht-ı kazânızda mürûr u ubûr üzre oldukları ihbâr olunmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, mezbûrân her kangınızın taht-ı kazâsında bulunurlar ise ta'yîn olunan mübâşir ma'rifetiyle ve cümle ma'rifetiyle alâ-eyyi-hâl ahz ve Malatya'ya ihzâr olunup firâr ve gaybetlerinden ve ihfâ olunmakdan be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Safer 1147

[25a]

99

Aksaray sancağında vâki' olan kadılara ve a'yân-ı vilâyete gönderilmiştir. Gönderilmeyen imdâd-ı seferiye ve hâs gelirlerinin tahsil ve teslimi hakkındadır.

Aksaray sancağında vâki‘ olan kādîlara ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki;

Hâlâ ber-vech-i arpalık Aksaray sancağına mutasarrıf olan emîru’l-ümerâ’i’l-kirâm El-Hâc İbrâhim dâme ikbâlühû Ordû-yı Hümâyûnuma mektûb gönderüp livâ-i mezbûrdan yüz kırk altı ve kırk yedi senelerine mahsûb olmak üzre mîr-mîrân-ı mûmâileyhe âid olan imdâd-ı seferiye ve hâsları malından livâ-i mezbûra mütesellim olanlardan Yegen Mehmed ve Seydi El-Hâc Mustafa nâm kimesneler on beş kîse akçe ahz itmiş iken mîr-mîrân-ı mûmâileyh tarafına bu vakte gelince ancak sekiz kîse akçe teslîm ve kusûr yedi kîse akçeyi göndermeyüp zimmetlerinde kalup ve mîr-mîrân-ı mûmâileyh hâlâ Musul muhâfazasında hıdmet-i hümâyûnumda olup masârif-i kesîresi var iken böyle vaktde mîr-mîrân-ı mûmâileyhe âid olan meblağ-ı mezbûru göndermeyüp tesâmuh ile girüye kalması hıdemât-ı hümâyûnumun ta‘tîline bâ‘is olur bir hâlet olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, seneteyn-i mezbûreteynde mîr-mîrân-ı mûmâileyhe âid olan meblağ-ı mezbûr her kimin zimmetinde kalmış ise ma‘rifet-i şer‘la ve cümle ma‘rifetiyle alâ-eyyi-hâl tahsîl ve tarafından âdemine bi’t-tamâm teslîm eyleyüp hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Safer 1147

100

Mâlikâne olarak Malatya sancağına mutasarrıf olan Uğurluzâde Süleymân’a gönderilmiştir. Malatya’da sakin zimmîlerden vermeleri gerekenin haricinde herhangi bir meblağ alınmaması hakkındadır.

Ber-vech-i mâlikâne Malatya sancağına mutasarrıf olan Uğurluzâde Süleymân dâme ikbâlühûya ve Malatya kādîsına hüküm ki;

Malatya'da sâkin ehl-i zimmet re'âyâsı fukarâsı Ordû-yı Hümâyûnuma arzuhâl ve âdem gönderüp bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen cizye ve avârız ve nüzûl ve seferler vukū'unda imdâd-ı seferiye ve hazariyelerin ve sâir emr-i şerîfimle vâki' tekâlîflerin tahammüllerine göre hisselerine isâbet ideni edâya râzîlar iken ahâlî-i vilâyetden ba'zıları mücerred celb-i mâl içün tahammüllerinden ziyâde sâlyâne ve tevzî' ve tahsîl ile ta'addî ile perakende ve perişan olmalarına bâdî olmalarıyla fî-mâ-ba'd hilâf-ı emr-i şerîf ve bilâ emr-i münîf ta'addî ve rencîde olmamaları içün yedlerine huccet-i şer'iye virildüğün bildürüp huccet-i şer'iye mûcebince amel olunmak içün fermân yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Safer 1147

101

Palu sancağı mutasarrıfı ( )'a gönderilmiştir. Bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması hakkındadır.

Palu sancağı mutasarrıfı ( ) dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Sen ki mûmâileyhsin, bu sâl-i nusret-iştimâlde kapun halkı ve müstevfâ âdemlerinle sefer-i hümâyûnuma me'mûr ve emr-i şerîfime sür'at-i itâ'at ile cümleden evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülâkī olman muktazâ-i vakt ü hâle göre üzerine rütbe-i vücûbda bir ma'nâ iken betâ'et ü rehâvet ve bu âna değin beyhûde imrâr-ı vakt ve hilâf-ı merzâ hareket ile müstahakk-ı ikāb olmuşiken bu def'a dahi tenbîh ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, kapun halkı ve müstevfâ âdemlerinle ale'l-acele bir gün evvel yerinden nehzat ü hareket ve seyr-i serî' ile

Ordû-yı Hümâyûnuma bir kadem akdem ve bir sâ'at mukaddem mülhak ve mülâkī olmağa bezl-i makdûr eyleyesin.

Şöyle ki, bundan sonra dahi itâ'at-ı emr-i şerîf itmeyecek olur isen, girîbân-ı hayatı pençe-i gazab-ı şâhânemden halâs idemeyüp yalnız paşalığın ref'i ile iktifâ olunmayup li-hakkın cezân tertîbi ile mücâzât olunacağını muhakkak bilüp âna göre encâm-ı kârı bir hoşça fikr ü mülâhaza ve hilâfından be-gāyet ittikā ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Safer 1147

Bir sûreti, Eğil sancağı mutasarrıfı ( ) dâme ikbâlühûya.
Bir sûreti, Çermik sancağı beğine vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

[25b]

102

Baban sancağı mutasarrıfı ( ) Paşa'ya gönderilmiştir. Düşman askerine karşı uyanık olup ahaliyi muhafaza ve düşman hakkındaki haberleri bildirmesi hakkındadır.

Baban sancağı mutasarrıfı ( ) Paşa dâme ikbâlühûya hüküm ki;

İnşâallâhü'l-meliki'l-müste'ân Ordû-yı nusret-unvânımda ictimâ' ve ihtişâd iden ecnâd-ı vegā-i'tiyâdımla Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr-ı mükerrem ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû karîben Musul ve ol havâlîde azîmet üzre ve bâdî-i fitne vü fesâd olan dûzah-mekîn-i dalâlet-âyîn Tahmasb Kuluhan-ı bî-îmân-ı haybet-şân İsfahan'dan gürûh-ı mekrûh-ı a'câm-ı bed-encâm ile hareket ve Hemedan ve ol havâlîlere gelüp îsâl-i mazarrata cesâret itmek ağleb-i ihtimâl olmağla mekr-i düşmandan emniyet câiz olmayup her hâlde evzâ' u etvârından habîr ü

âgâh ve dâimâ basîret ve intibâh lâzıme-i hâlden olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

Sen ki mûmâileyhsin, şimdiden sen dahi zâtında olan gayret-i dîniye ve hamiyet-i İslâmiye muktezâsınca ale'd-devâm cânib-i düşmene havâle-i çeşm ü gûş ve mütebâssırâne hareket ve kapun halkı ve âdemlerini tevfîr ü teksîr ve havza-i hükûmetinde olan ahâlî ve ra'iyyeti himâyet ü sıyânet ve a'mâl-i hûş iderek lâhık-ı sem'-i tahkīk olan ahbâr-ı a'dâyı serasker-i nusret-rehberim olan müşârunileyh tarafına ifâde ve i'lândan hâlî olmaman bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Safer 1147

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık İmâdiye sancağı mutasarrıfına hüküm ki,

Bir sûreti, Köy sancağı mutasarrıfına hüküm ki,

Bir sûreti, Harput sancağı mutasarrıfına hüküm ki,

Bir sûreti, Dârhurma(?) sancağı beği ( ) dâme izzühûya hüküm ki,

Bir sûreti, Karadağ sancağı beği ( ) dâme izzühûya hüküm ki,

Bir sûreti, Sivritaş (Sağrıtaş?) sancağı beği ( ) dâme izzühûya hüküm ki,

Bir sûreti Erbil sancağı beği ( ) dâme izzühûya hüküm ki.

103

Diyarbekir vâlisi Vezîr İsmâil Paşa'ya gönderilmiştir. Bir an evvel Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın maiyetine girmesi hakkındadır.

Diyarbekir vâlîsi Vezîr İsmâil Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, bu sâl-i meymenet-iştimâlde Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( )

Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun ma'iyetine me'mûr ve ta'yîn olunmuşidin. El-hâletü hâzihî serasker-i nusret-rehberim müşârunileyh, Ordû-yı Hümâyûn-ı zafer-makrûnumda ictimâ' ve ihtişâd iden ecnâd-ı vegā-i'tiyâdımla inşâallâhi'l-meliki'l-müste'ân, şehr-i Rebî'ulevvelin evâilinde Musul cânibine azîmet üzre olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur. İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, mükemmel kapun halkı ve müstevfâ âdemlerinle bir gün evvel mu'asker-i hümâyûnuma çıkup seraskerim müşârunileyhin ma'iyetine savb-ı maksûda azîmete mübâderet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Safer 1147

104

Diyarbekir'den acem hudûduna varıp gelince yol üzerinde vâki' olan hükûmet ve sancak beyleri ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Abdullah Paşa tarafından gönderilen âdemler için menzil beygirlerini hazırlayıp, yanlarına silahlı muhafızlar vermeleri hakkındadır.

Diyarbekir'den Acem hudûduna varup gelince yol üzerinde vâki' olan hükûmet ve elviye beğleri dâme izzühüm ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa **[26a]** edâmallâhü te'âlâ iclâlehû tarafından ta'yîn olunan âdemleri ve bu def'a Acem tarafından Ordû-yı Hümâyûnuma gelen elçinin âdemîsi ma'an İsfahan tarafına nakl ve tesyîr ve bir ân akdem savb-ı maksûda varup avdetleri mühim ve muktazî olmağla siz ki mûmâileyhimsiz, her kangınızın taht-ı hükûmetine varup dâhil olur ise bir sâ'at eğlendirmeyüp ale'l-acele iktizâ

iden menzil bârgîrlerini tedârik ve ihzâr ve esnâ-i râhda muhâfazalariyçün yanlarına kifâyet mikdârı müsellah âdemler koşup birbirinize emîn ve sâlim kemâl-i sür'at ü şitâb ile irsâl ve îsâl itmekde ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet [tevakkī] ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Safer 1147

Bir sûreti, Diyarbekir'den Üsküdar'a varınca yol üzerinde vâki' olan kādîlar ve mütesellimler ve voyvodalar ve kethüdâ yerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

105

Mâlikâne olarak Malatya sancağı mutasarrıfı olan Süleyman ve Cezîre kalesı dizdârına gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn'dan kaçanların yakalanıp Cezire kalesinde hapsedilmelerine dairdir.

Ber-vech-i mâlikâne Malatya sancağı mutasarrıfı Süleyman dâme ikbâlühû ve Harput kal'ası dizdârına hüküm ki;

Bu def'a Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp müctemi' olan asâkirden ba'zıları mu'asker-i hümâyûndan firâr itmeleriyle İzolu ma'berinden mürûr idenleri ahz ve habseylediğin ihbâ[r] itmenle sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, ahz ve habseylediğin mezbûrları ıslâhlarıyçün Harput kal'asında kal'a-bend olunmak üzre irsâl ve sen ki dizdâr-ı merkūmsun, vusûlünde mezbûrları kal'a-i mezbûrede kal'a-bend eyleyüp mazmûn-ı emr-i şerîfimle âmil olup hilâfına rızâ ve cevâz göstermemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Rebî'ulevvel 1147

106

Mâlikâne sûretiyle Malatya sancağı mutasarrıfı olan Süleyman'a gönderilmiştir. Malatya sancağında ayanlık iddiâsında bulunan Abdurrahman'ın şerrinin defedilmesi hakkındadır.

Ber-vech-i mâlikâne Malatya sancağına mutasarrıf Süleyman dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Malatya sancağında Behisni(?) kazâsında sâkin Rişvan oğlu Abdurrahman nâm kimesne kendü hâlinde olmayup a'yânlık iddi'âsıyla bilâ-emr-i şerîf vilâyet umûrına karşu ahâlî-i kazâyı tahrîk ve ıdlâl ile nizâmlarının ihtilâline bâ'is olur ve andan gayrı kazâ-i mezbûra mütesellim nasb olunan ( ) nâm kimesneye mütesellimlik itdirmeyüp hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz' u harekete cesâret eyledüği ihbâr ve her vechile te'dîb ve gûş-mâli muktazî ve şerr ü mazarratının def' u ref'i lâzım gelmekle sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, fî-mâ-ba'd kendü hâlinde olmak şartıyla umûr-ı vilâyete karışmamak üzre mezbûra muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesin.

Şöyle ki, mütenebbih olmayup girü vech-i meşrûh üzre hilâf-ı merzâ harekete cesâret ider ise alâ-eyyi-hâl ahz ve [bi']l-cümle kal'a-bend ve Ordû-yı Hümâyûnuma arz u i'lâm eyleyüp tekrâr hakkında ne gûne emr-i şerîfim sâdır olur ise mûcebiyle amel eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Rebî'ulevvel 1147

107

İmâdiye hakimi Behram Paşa'ya gönderilmiştir. Ahali ve memleketi düşmandan muhâfaza ve zahire temin etmesi hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık İmâdiye hâkimi Behram Paşa'ya hüküm ki;

Devlet-i Aliyye-i râsihu'l-bünyân ve saltanat-ı seniyye-i kaviyyü'l-erkânımıza sadâkat ve istikāmet ile hıdmet ve mutâva'at üzre olanlar, dâimâ mer'î ve muhterem ve envâ'-ı ihsânımla memnûn ve mükerrem ola gelmeleriyle öteden berü senün âbâ vü ecdâd-ı sadâkat-i'tiyâdın dahi bu hânümân-ı ma'âlî-ünvânın sadâkat-kârı ve bu dûdmân-ı zî-şânın hulûs ile hıdmet-güzârı **[26b]** olmalarıyla *el-veledü'l-hurr yaktedî bi-âbâ'ihi'l-gurr*[147] mısdâkınca isr-i âbâya iktidâ ve ıktifâ ile senden böyle vaktde dîn ü Devlet-i Aliyye'me lâyık ve rızâ-yı yümn-iktizâ-yı mülûkâneme muvâfık hıdemât-ı mebrûre ve mesâ'î-i meşkûre me'mûl-i tab'-ı hüsrevânem olmağla hâl ve şânınızı terfî' ve i'lâ içün sana sûf-i letâfet-mevsûfa duhte bir sevb-i kākūm-ı behçet-mersûm ihsân-ı hümâyûnum olmağın ( ) ile irsâl olunmuşdur. İnşâallâhü te'âlâ vusûlünde hatavât-ı ta'zîm ile istikbâl ve telsîm ve dûş-ı hamiyet-pûşuna iktisâ ve tefhîm ile beyne'l-akrân izhâr-ı fahr-ı mübâhât ve ibrâz-ı meşveret iderek zîr-i hükûmetinde olan beğ ve beğzâde ve sâirleri taltîf ve celb-i kulûbleriyle ale'd-devâm ittihâd ü ittifâk ve dâimâ sû-yı düşmen-i bed-hûya havâle-i çeşm ü gûş ve a'mâl-i fikr ü hûş ile mütabassırâne ve âkilâne hareket ve mekr-i a'dâ-yı bed-tînetden bilâd ve ibâdı himâyet ü sıyânet, husûsâ fermânım olan zehâir husûsunda bezl-i makdûr itmekle bundan sonra dahi dünyâ ve âhiretde nâil-i ecr-i cezîl ve miyân-ı İslâmda âsâr-ı cemîl olacak hıdemâta sarf-ı nakdîne-i miknet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Rebî'ulevvel 1147

108

Musul'dan Nahcivan'a varınca yol üzerinde vâki' elviye beyleri ve voyvoda ve sâir zâbitler ve a'yân-ı

[147] Hür çocuk, asil ve soylu ceddine tâbi olur.

vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Kendisine Nahcivan eyaleti ber-vech-i ocaklık ihsan buyurulan Mahmud'a yardımcı olmaları hakkındadır.

Musul'dan Nahcivan'a varınca yol üzerinde vâki' elviye beğleri dâme izzühüm ve voyvoda ve sâir zâbitler ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Sancak i'tibârıyla Nahcivan eyâleti ber-vech-i ocaklık emîru'l-ümerâ'i'l-kirâm Dergüzinlü Mahmûd dâme ikbâlühûya inâyet ve ihsânım ve olduğu mahalden mansıbı olan Nahcivan'a azîmet itmekle siz ki mûmâileyhimsiz, mîr-mîrân-ı mûmâileyh her kangınızın taht-ı hükûmetinize varup dâhil olur ise münâsib mahallere kondurup gider oldukda mu'âvenet ve muzâheretiniz ile birbirinize irsâl ve bir gün evvel mahal-i me'mûruna îsâle ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Rebî'u'l-Evvel 1147

109

Diyarbekir vâlisine ve Malatya sancağı mutasarrıfı Süleyman ve Diyarbekir voyvodası Sem'anzâde Hüseyin ve Rakka mütesellimi ve Harput mütesellimi ve yeniçeri serdârları ve sâir zâbitân ve sâir a'yân-ı vilâyete gönderilmiştir. Atları ve tüfenkleri ile firar eden on nefer Enderun ağalarının her hâlükârda yakalanıp Ordû-yı Hümâyûn'a gönderilmeleri hakkındadır.

Diyarbekir vâlîsine ve ber-vech-i mâlikâne Malatya sancağı mutasarrıfı Süleyman dâme ikbâlühûya ve Diyarbekir voyvodası

Sem‘anzâde Hüseyin ve Rakka mütesellimi zîde mecdühümâya ve Harput mütesellimi ve yeniçeri serdârları ve sâir zâbitân ve sâir a‘yân-ı vilâyete hüküm ki;

Hâlâ Haleb vâlîsi olan düstûr ( ) vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te‘âlâ iclâlehû sefer-i hümâyunuma me’mûr ve Ordû-yı Hümâyûnumla (…) sahrâsına nüzûlünde bundan akdem umûmen kapusu halkı ve âdemlerinin mu‘tâd üzre bahşîşlerin ve sâir mühimmât-ı seferiyelerin virmiş iken Enderun ağalarından on neferi, vezîr-i müşârunileyhin atlarına süvâr ve zî-kıymet tüfenklerini alup bilâ-mûcib ordudan firâr itmeleriyle sen ki vezîr-i müşârunileyh ve sâir mûmâileyhimsiz, mezbûrûn firârîler her kangınızın taht-ı hükûmetinizde bulunur ise alâ-eyyi-hâl ahz ve muhârebeye tasaddî iderler ise siz dahi muhârebe ile keyfe-mâ-kân ele getürüp kayd ü bend ile Ordû-yı Hümâyûnuma ihzâr ve atları ve tüfenkleri bir vechile zâyi‘ olunmakdan ve bu bâbda zerre mikdârı tesâmuhdan be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Rebî‘u'l-Evvel 1147

[27a]

110

Gence muhâfızı Vezîr Genc Ali Paşa’ya gönderilmiştir. Şamahı’yı istilâ eden Tahmasb Kuluhan üzerine gitmesi hakkındadır.

Gence muhâfızı Vezîr Genç Ali Paşa’ya hüküm ki;

Hâlâ Tahmasb Kuluhan-ı haybet-nişân gürûh-ı mekrûh-ı a‘câm-ı nekbet-encâm ile Şirvan memleketinden Şamahı şehrine istîlâ eylediğini mektubunla Ordû-yı Hümâyûnum tarafına i‘lâm itmenle hâlâ Erzurum vâlîsi vezîrim Ahmed Paşa edâmallâhü te‘âlâ iclâlehû mükemmel kapusu halkı ve müstevfâ âdemlerini techîz ve tevfîr ve Bâyezid sancağı mutasarrıfı ve eyâlet-i merkūmede vâki‘ umûmen elviye beğleri darb u

harbe kādir ricâl-i harb u kıtâl ile Erzurum'un yeniçeri zâbiti Erzurum'da atîk serdengeçdi ağaları ve alemdârları ve dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ve kul oğullarıyla vezîr-i müşârunileyhin ma'iyyetiyle bir gün evvel Erzurum'dan nehzat ü hareket ve sür'at ü şitâb ile Kars'a varup ikāmet ve düşmen-i dîn kangı tarafdan zuhûr ider ise bi-avnihî sübhânehû ve te'âlâ kahr u tedmîrlerine ikdâm ve sa'y ü ihtimâm eylemek üzre emr-i şerîfimle me'mûr ve ta'yîn kılındıklarından mâ-adâ hâlâ Ordû-yı Hümâyûn-ı zafer-makrûnumda ihtişâd iden ecnâd-ı vegā-i'tiyâd-ı encüm-i dâdım dahi avn-i Bârî'ye istinâd ile düşmen-i bed-nihâdın kahr u istîsâllerine hâzır u müheyyâ olmalarıyla, imdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, zâtında olan gayret-i dîniye ve hamiyet-i İslâmiye muktezâsınca her hâlde kaviyyü'l-kalb ve ceriyyü'l-hâtır olup dilîrâne hareket ve hıfz u hırâset-i memleketde terk-i hâb u râhat ve müdâfa'a-i a'dâ-yı bed-tînete bezl-i mâ-hasal-i kudret ile hıdemât-ı pesendîde ve me'ser-i sa'îde vücûda getürmeğe sarf-ı cell-i himmet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-Âhir 1147

Bir sûreti, Tiflis muhâfızı Vezîr İshak Paşa'ya vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

111

Erzurum vâlisi Vezîr Ahmed Paşa'ya gönderilmiştir. Şamahı'yı istilâ eden Tahmasb Kuluhan üzerine gitmesi hakkındadır.

Erzurum vâlîsi Vezîr Ahmed Paşa'ya hüküm ki;

Hâlâ Tahmasb Kuluhan-ı haybet-nişân gürûh-ı mekrûh-ı a'câm-ı nekbet-encâm ile Şirvan memleketinden Şamahı şehrine istîlâ idüp hudûd-ı İslâmiyeye karîb olmağla mekr ü şerrinden me'mûnü'l-gāile

olmak içün Kars ve ol havâlîde asâkir-i mansûremin kesret ve vefreti lâzime-i hâl ve muktazâ-yı ahvâlden olmağın işbu emr-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım ısdâr ve ( ) ile irsâl [olunmuşdur.]

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, ale'l-acele kapun halkı ve âdemlerini tevfîr ü teksîr ve techîz ü tekmîl ve eyâlet-i mezbûrede olan Bâyezid sancağı mutasarrıfı ve sâir elviye beğleri müstevfâ âdemleriyle ve Erzurum'da kethüdâ zâbiti atîk serdengeçdi ağaları ve alemdârlarını ve umûmen dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ve kul oğullarıyla ma'iyyetine me'mûriyetleriyçün başka başka evâmir-i şerîfem ısdâr ve irsâl olunmağla cümlesini yanına istishâb ve bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem Erzurum'dan nehzat ü hareket ve sür'at ile Kars'a varup ol tarafda ikāmet ve düşmen tarafına havâle-i çeşm ü gûş ve kangı tarafa tevcîhinden istihbâr iderek hıfz u hırâset-i memleket ve iktizâsına göre dîn ü Devlet-i Aliyyeme hıdmete bezl-i makderet eyleyüp bu bâbda hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz' u hareketden ve tesâmuh ü tekâsül ile imrâr-ı vaktden be-gāyet tahâşî ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Rebî'ulâhir 1147

Bir sûreti, eyâlet-i mezbûrede elviye beğlerine müstevfâ âdemleriyle vezîr-i müşârunileyhin ma'iyetine me'mûriyetleriyçün yazılmışdır.

Bir sûreti, Bâyezid sancağı mutasarrıfı ( ) dâme ikbâlühûya yazılmışdır.

Bir sûreti, Kars muhâfazasında olan ( ) dâme ikbâlühûya vezîr-i müşârunileyhin ma'iyyetine me'mûriyetleriyçün yazılmışdır.

Bir sûreti, Erzurum'da yeniçeri zâbitine, atîk serdengeçdi ağaları ve alemdârı ve umûmen yeniçeri ve kul oğulları ile vezîr-i müşârunileyhin ma'iyyetine me'mûriyetleriyçün yazılmışdır.

[27b]

112

Van vâlisi Timur Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Tahmasb Kuluhan Şamahı'yı işgal edip hududa yakın olduğundan gâfil olmayıp Van kalesini muhafazada dikkatli olması hakkındadır.

Van vâlîsi Vezir Timur Mehmed Paşa'ya hüküm ki;

Hâlâ Tahmasb Kuluhan-ı haybet-nişân gürûh-ı mekrûh-ı a'câm-ı nekbet-encâm ile Şirvan memleketinden Şamahı şehrine istîlâ idüp hudûd-ı İslâmiyeye karîb olmağla mekr ü şerrinden emîn ve gāfil olmayup hıfz u hırâset-i memleketde ihtimâm-ı tâm olunmak lâzime-i hâl ve muktazâ-yı ahvâlden olmağın işbu emr-i şerîfim celîlü'l-kadrim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, dâimâ taraf-ı düşmen-i bed-girdârdan isticlâb-ı ahbâr ve muhâfazasına me'mûr olduğun Van kal'asının hıfz u hırâsetinde bezl-i nakdîne-i akdâr idüp dîn ve Devlet-i Aliyyeme lâyık ve rızâ-yı yümn-iktizâ-yı hidîvâneme muvâfık hıdemât-ı mebrûre ve me'âsir-i meşkûre vücûda getürmeğe bezl-i himmet ve sarf-ı miknet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Rebi'u'l-Âhir 1147

Bir sûreti, Revan vâlîsi ve seraskeri Vezîr Ali Paşa'ya vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

113

Şehrizor beylerbeyi Ömer'e gönderilmiştir. El Aziz isimli eşkıyanın yakalanıp Ordû-yı Hümâyûn'a gönderilmesi hakkındadır.

Şehrizor beğlerbeğisi Ömer dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Öteden berü kat‘-ı tarîk ve ibâdullâhın mal ve canına îsâl-i mazarrat ü hasâret üzre olup tavâif-i bâgıyyeden vâcibü’l-izâle olan El-Azîz aşîretinin sâbıkā şeyhi Mesher(?) nâm şakīyi avn-i Bârî ile ahz ve ele getürüp hâlâ habsinde olduğunu bu def‘a mektûbunla Ordû-yı Hümâyûnuma i‘lâm itmenle işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, mücerred te’mîn-i bilâd ve terfîh-i ahvâl-i ibâd içün şakī-i mezbûr Mesher’in cezâ-yı şer‘îsin bilâ emân tertîb ve ser-i maktû‘ın Ordû-yı Hümâyûnuma irsâl eyleyüp hilâfından ihtâr eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıt-ı Rebî‘u'l-Âhir 1147

114

Daha evvel Bağdad valisi olan Vezir Ahmed Paşa’ya gönderilmiştir. Musul ve Diyarbekir’e doğru azimet etmesi hakkındadır.

Sâbıkā Bağdâd vâlîsi Vezîr Ahmed Paşa’ya hüküm ki;

Hâlâ Bağdâd vâlîsi olan düstûr ( ) vezîrim İsmâil Paşa edâmallâhü te‘âlâ iclâlehû inşâallâhü te‘âlâ Bağdâd kal‘asına varup muhâfazasına kıyâm eyledikden sonra sen umûmen kapun halkı ve âdemlerinle yerinden nehzat ve Musul veyahut Diyarbekir’e doğru azîmet ve Bağdâd’dan hareketini der-i devlet-medârıma i‘lâm itmen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, vezîr-i müşârunileyh kal‘a-i mezbûreye varup muhâfazasına kıyâm eyledikden sonra sen umûmen kapun halkı ve âdemlerinle nehzat ve zikrolunan mahallere doğru azîmet ve Bağdâd’dan hareketini der-i devlet-medârıma arz u i‘lâma mübâderet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

115

Cezire hâkimine, Nusaybin ve Mardin voyvodalarına gönderilmiştir. Ruha'ya giden develerin sâlimen mahalline ulaştırılması hakkındadır.

Cezîre hâkimine ve Nusaybin ve Mardin voyvodalarına hüküm ki;

Hâlâ Haleb vâlîsi olup sefer-i hümâyunumda olan düstûr ( ) vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun mâlik **[28a]** olduğu develerinden yüz on re's amel-mânde develeri Ruhâ'ya göndermek muktazî olup ağalarından ( ) zîde kadruhû ile on beş nefer sâr-bânlarıyla irsâl itmekle siz ki mûmâileyhimsiz, her kangınızın taht-ı hükûmetine varup dâhil olur ise emîn ve sâlim birbirlerinize irsâl ve mahal-i me'mûra îsâle ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Cemâziyelevvel

116

Diyarbekir eyâletinin elviye alaybeyilerine gönderilmiştir. Vezir İsmail Paşa'ya Bağdad eyâleti ihsan olunduğu ve maiyetine çok sayıda asker lazım olduğu hakkındadır.

Eyâlet-i Diyarbekir'de vâki' elviye alay beğilerine hüküm ki;

Sâbıkā eyâlet-i merkūme vâlîsi düstûr ( ) vezîrim İsmâil Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûya hâlâ Bağdâd eyâleti inâyet ve ihsânım olup lâkin vezîr-i müşârunileyhin Bağdâd'a varınca ma'iyyetinde asâkir-i kesîre bulmak muktazî olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, sancaklarınızın umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla vezîr-i müşârunileyhin ma'iyyetiyle Ordû-yı

Hümâyûnumdan kalkup Bağdâd'a azîmet ve ol tarafa vardıkdan sonra avdetinize vezîr-i müşârunileyh izin virdikde gelüp yine Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olup emr-i şerîfime muhâlif hareketden be-gāyet tahâşî ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Cemâziyelevvel

Bir sûreti, Haleb alay beğisine vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

117

Cezire hâkimine gönderilmiştir. Revan'a giden top arabalarının geçebileceği yollar açtırmasına dâirdir.

Cezîre hâkimine hüküm ki;

Hâlâ Tahmasb Kuluhan-ı haybet-nişân Şamahı şehrine istîlâ ve hudûd-ı memâlik-i mahrûseme dahi sû-i kasd ve tecâvüz itmek ihtimâli olduğundan hâlâ Musul'da Ordû-yı Hümâyûnumda müctemi' olan asâkir-i mansûrem ile Cezîre üzerinden Revân ve ol havâlîye doğru gidilmek musammem ve muhakkak olup lâkin Cezîre'den öte Es-Sa'îd yolunda birkaç mahalde bir tarafı su ve bir tarafı dağ ve sengistân olup bir vechile top arabaları mürûr itmek mümkin olmadığını ehl-i vukūf ihbâr ve ednâ himmet ile zikrolunan mahallerin ahcârı kırılup yol açılmak hadd-i imkânda olduğun dahi haber virmeleriyle hâlâ ber-vech-i ocaklık Palu hükûmetine mutasarrıf olan emîru'l-ümerâi'l-kirâm İbrâhim dâme ikbâlühû bu husûsa hâssaten mübâşir ta'yîn ve topcı ocağından ( ) Çavuş zîde kadruhû dahi irsâl olunmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, Palu mutasarrıfı mîr-mîrân-ı mûmâileyh ol tarafa vardığı sâ'at taht-ı hükûmetinde olan mahallerde sâkin taşcı ve sâir taş kırmak fenninde mahâretli olan ameleyi ve iktizâ iden âdemleri ale'l-acele ihrâc ve zikrolunan mahallere irsâl ve üzerlerine dahi bi'n-nefs

varup bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem zikrolunan mahallerin taşlarını kırdırup top mürûr idecek kadar yol açup bu bâbda hıdemâtın mebrûr ve sa'yin meşkûr olmağa bezl-i tâb ü tâkat ve hilâfından tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Cemâziyelevvel 1147

[28b]

118

Amid mollasına gönderilmiştir. Mustafa Paşa'ya Diyarbakır eyâleti ihsan olunduğuna dâirdir.

Amid mollasına hüküm ki;

Sâbıkā Karaman vâlîsi düstûr vezîrim Mustafa Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûya işbu bin yüz kırk yedi senesi Cemâziyelevvelinin ikinci gününden Diyarbekir eyâleti inâyet ve ihsânım ve vezîr-i müşârunileyh sefer-i hümâyûnumda olmağla hâlâ Diyarbekir voyvodası kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Sem'anzâde Hüseyin zîde mecdühûyü tarafından eyâlet-i mezbûreye mütesellim nasb ve ta'yîn itmeğin sen ki mevlânâ-yı mûmâileyhsin, eyâlet-i mezbûre mütesellimliğini mûmâileyhe zabt ve vezîr-i müşârunileyh tarafına kānûn-ı kadîm üzre â'id olanı ahz ü kabz itdirüp mütesellimlik umûruna müdâhale itdirilmemek bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâil-i Cemâziyelevvel 1147

119

Mardin voyvodası ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Bağdad valisinin azlinden sonra zuhûr

eden eşkıyanın sebep olabileceği muhtemel gâileyi def hakkındadır.

Hâlâ Mardin voyvodası ( ) ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Sen ki voyvoda-i mûmâileyhsin, senin baban ve sen Mardin voyvodalığı takrîbi ile dîn ve Devlet-i Aliyyemin vâki' olan hıdemâtında bezl-i makdûr idüp hıdmetin mebrûr ve meşkûr olmuşiken bu esnâda Bağdâd vâlîsinin azl ve nefyi sebebi ile ba'zı müterassıd-ı fırsat olan eşkıyânın zuhûru ve ba'zı ehl-i a'râzın voyvodalığın umûruna müdâhale itmek ihtimâli olmağla def'-i gâileleriyçün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile olunmuşdur.

İmdi sen ki voyvoda-i mûmâileyhsin, kemâ-kân voyvodalığın umûrunda istiklâlin olmağla vâki' olan hıdemât-ı aliyyemde bezl-i makdûr ve sa'y-i nâ-mahsûr eyleyüp zabt ü rabt-ı memleket ve himâyet ü sıyânet-i ra'iyyete ihtimâm-ı tâm ve sa'y-i mâ-lâ-kelâm eyleyesin ve siz ki a'yân-ı vilâyet ve iş erlerisiz, siz dahi her hâlde ittifâk ve ittihâd ile voyvoda-i mûmâileyhin re'yi üzre amel ve hareket ve emr-i şerîfimle vâki' tekâlîf ve sâir hıdemât-ı aliyyemin edâ ve temşiyetine kemâl-i ihtimâm ü dikkat ve hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz' u hareketden be-gāyet tahâşî ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Cemâziyelevvel 1147

120

Köysancağı mutasarrıfı ( )'a gönderilmiştir. İdaresi altında olan ahali ve reâyâ ve memleketi muhâfaza hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Köysancağı mutasarrıfı ( ) dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Devlet-i Aliyye-i râsihu'l-bünyân ve saltanat-ı seniyye-i kaviyyü'l-erkânımıza sadâkat ve istikāmet ile hıdmet ve mutâva'at üzre olanlar dâimâ mer'î ve muhterem ve envâ'-ı ihsânımla memnûn ve mükerrem ola gelmeleriyle öteden beri senin âbâ' vü ecdâd-ı sadâkat-i'tiyâdın dahi bu hânmân-ı ma'âlî-ünvânın sadâkat-kârı ve bu dûdmân-ı zî-şânın ihlâs ile hıdmet-güzârı olmalarıyla *el-veledü'l-hurr yaktedî bi-âbâ'ihi'l-gurr* mısdâkınca isr-i âbâya iktidâ ve ıktifâ ile senden her hâlde dîn ve Devlet-i Aliyye'me lâyık ve rızâ-yı yümn-iktizâ-yı mülûkâneme muvâfık hıdemât-ı mebrûre ve mesâ'î-i meşkûre me'mûl-i tab'-ı safâ-makrûn-ı hüsrevânem olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, zîr-i hükûmetinde olan ahâlî ve re'âyâyı himâyet ü sıyânet ile hıfz u hırâset-i memleketde bezl-i kudret ve tahsîl-i nîk-nâma sarf-ı miknet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Cemâziyelevvel 1147

[29a]

Bir sûreti, Baban sancağı mutasarrıfına vech-i meşrûh üzre yazıldı.

121

Diyarbekir mollasına, mütesellimine ve voyvoda Sem'anzâde Hüseyin'e gönderilmiştir. Bağdad valisi Vezir İsmail Paşa'nın hâsları gelirinden olan mahsûlâtın toplanıp muhafazası hakkındadır.

Diyarbekir mollasına ve Diyarbekir mütesellimi ve voyvoda Sem'anzâde Hüseyin zîde mecdühûya hüküm ki;

Sâbıkā Diyarbekir vâlîsi olup hâlâ Bağdâd vâlîsi olan düstûr ( ) vezîrim İsmâîl Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû zamânında Diyarbekir vâlîlerine mahsûs olan hâsları kurâlarından hâsıl ve vezîr-i müşârunileyhin tarafına âid olan mahsûlâtı her ne ise ol tarafda olan âdemleri ma'rifetiyle cem' ve der-anbar ve vakt ü zamânıyla tarafından taleb olundukda kelek sefîneleri bağlanup iktizâ iden kelek ücretleri tarafından virilmek üzre kelek sefîneleriyle tarafına gönderilmek üzre emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden siz ki mûmâileyhimâsız, vezîr-i müşârunileyhin zamânında eyâlet-i mezbûre hâsları kurâlarından tarafına âid olan mahsûlâtı âdemleri mezkûrlar ma'rifeti ve sizin ma'rifetiniz ile cem' ve der-anbar ve hıfz olunup vakt ü zamânıyla vezîr-i müşârunileyh tarafından taleb olundukda iktizâ iden kelek sefînelerinin ücretleri tarafından virilmek üzre kelek sefînesi bağlanmak ve şimdiki hâlde hıfz u hırâsetde ihtimâm olunmak bâbında fermân yazılmışdır.

Fî evâil-i Cemâziyelevvel 1147

122

Diyarbekir mollasına, mütesellimine ve voyvoda Sem'anzâde Hüseyin'e gönderilmiştir Abdi'nin yanına kâfî mikdâr asker verilerek Vezir İsmail Paşa maiyetine gönderilmesi hakkındadır.

Diyarbekir mollasına ve mütesellimi ve voyvodası olan Sem'anzâde Hüseyin zîde mecdühûya hüküm ki;

Hâlâ Bağdâd vâlîsi düstûr ( ) vezîrim İsmâîl Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû Ordû-yı Hümâyûnuma arzuhâl gönderüp bundan akdem seksonculuk hıdmetinde olan Abdi zîde kadruhû, sen ki mûmâileyhsin, vezîr-i müşârunileyhin mütesellimi olduğun hasebiyle senin yanında vezîr-i müşârunileyhin emri ile ba'zı hıdmetde bulunmak üzre kalmışidi. Bu def'a ma'iyetine taleb olundukda ba'zı a'zâr îrâdıyla gelmekde

ta'allül ve mezbûrun kemâl-i lüzûmu olmağla bi-eyyi hâl gelüp hıdmetde bulunmak üzre emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden imdi siz ki mûmâileyhimâsız, işbu emr-i şerîfim size vâsıl olduğu sâ'at mezbûr Abdi'nin yanına kifâyet mikdârı âdemler ta'yîn ve ale'l-acele vezîr-i müşârunileyh Ordû-yı Hümâyûndan nehzat ü hareket itmezden mukaddem tarafına irsâl ve îsâl eylemekde ziyâde ihtimâm ü dikkat eyleyesiz.

Şöyle ki, tesâmuh veyahud îrâd-ı a'zâr ile imrâr-ı vakt idecek olursanız bir dürlü özr ve cevâbınıza havâle-i sem'-i kabûl olunmayacağını muhakkak bilüp hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketden begāyet ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Cemâziyelevvel 1147

123

Cezire hâkimine, Mardin ve Nusaybin voyvodaları ve Muhammed Zeyâb ve Zâhir Zeyâb'a gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn'dan firar edenlerin yakalanarak hapsedilmeleri hakkındadır.

Cezîre hâkimine ve Mardin ve Nusaybin voyvodalarına kıdvetü'l-aşâir ve'l-kabâ'il Muhammed Zeyâb ve Zâhir Zeyâb zîde aşîratühümâya hüküm ki;

Hâlâ Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnumda müctemi' olan tavâif-i askeriyeden ba'zıları bilâ-mûcib firâr ve ihtilâl-i nizâm-ı asâkire bâ'is olmalarıyla ol makūlelerin ahz ve habsleri fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, taht-ı hükûmetinizde olan memerr ve ma'berlere âdemler ta'yîn ve yedlerinde senedleri olmayup firârî olanları alâ-eyyi-hâl ahz ve habs ve Ordû-yı Hümâyûnuma i'lâm eyleyüp fî-mâ-

ba'd yedinde senedi olmayanlardan bir ferdin mürûr u ubûruna bir vechile rızâ ve cevâz göstermeyüp işbu emr-i şerîfimin tenfîz ve icrâsına ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından **[29b]** tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Cemâziyelevvel 1147

124

Malatya sancağı mutasarrıfı Uğurluzâde Süleyman'a gönderilmiştir. Firar eden 80 nefer Cihanbeyli cemaati mensubu askerin yakalanarak cezâlarının tertîbi hakkındadır.

Ber-vech-i mâlikâne Malatya sancağı mutasarrıfı Uğurluzâde Süleyman dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Hâlâ Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnumda müctemi' olan asâkirden mîrî levendâtdan Cihanbeğli cemâ'atinden Bilâl oğlu Ali bölükbaşı ve Kürdoğlu Mehmed bölükbaşı ve Mahdun oğlu Mûsâ bölükbaşı seksan mikdârı süvârî neferât ile Ordû-yı Hümâyûnumdan bilâ-mûcib firâr idüp ihtilâl-i nizâm-ı asâkire bâ'is ve hıyânetleri ve bâgī oldukları zâhir olmağla mezbûrların ahz ve tertîb-i cezâları fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, ol tarafda olan memerr ve ma'berlere âdemler ta'yîn ve firârî-i mezbûrları alâ-eyyi-hâl ahz ve ele getürüp itâ'at-i fermân-ı âlî itmedikleriyçün ibreten li's-sâ'irîn şer'an lâzım gelen cezâların tertîb ve Ordû-yı Hümâyûnuma i'lâm eyleyesin. Mezbûrlar bir tarîk ile halâs olmak ihtimâli olur ise bir vechile cevâba kādir olamayacağını muhakkak bilüp ana göre bu bâbda mezîd-i basîret ve ihtimâm üzre hareket ve hilâfından tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâsıt-ı Cemâziyelevvel 1147

125

Basra vâlisi Vezir Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Bir an evvel Bağdad'dan hareket ve Basra muhafazasına varması hakkındadır.

Hâlâ Basra vâlîsi Vezîr Mehmed Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, senin bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem mansıbın olan Basra'ya varup muhâfazasına kıyâm eylemen mühim ve muktazî olmakla işbu emr-i şerîfim sana ( ) ile vâsıl olduğu sâ'at mükemmel kapun halkı ve müstevfâ âdemlerinle ucâleten bir gün evvel Bağdâd'dan nehzat ü hareket ve seyr-i serî' ile mansıbın olan Basra'ya bir ân evvel vusûle mübâderet eyleyüp hıfz u hırâset-i memleket ve himâyet ü sıyânet-i ra'iyyetde bezl-i kudret ve sarf-ı miknet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmuşdur.

Fî evâhir-i Cemâziyelevvel 1147

126

Bağdâd vâlisi Vezîr İsmâîl Paşa'ya gönderilmiştir. Bazı vâlilerin civar eyaletlerin işlerine, hilâf-ı emr-i şerîf ve kanûn-ı kadîm müdahale ettiklerinden buna mani olunmasına dâirdir.

Bağdâd vâlîsi Vezîr İsmâîl Paşa'ya hüküm ki;

Kānûn-ı kadîm-i Osmânî ve de'b-i müstedîm-i cihân-bânî üzre memâlik-i fasîhatü'l-mesâlik-i pâdişâhânemde vâki' eyâlât ve elviyeye mutasarrıf olan vüzerâ-yı izâm ve mîr-mîrân-ı kirâm gerden-i ihtimâmlarına ta'lîk kılınan eyâlet ve livânın hükûmetine meşgûl olup âhar eyâlet ve elviyenin bilâ emr-i şerîf hükûmet ve umûruna müdâhale itmeyüp bu nizâm-ı ahsen ve üslûb-ı müstahsene ale'd-devâm mürâ'ât olunur iken bu yakîn zamanlarda vülâtdan ba'zıları bilâ-emr-i şerîf

civârında olan eyâletin ahâlî ve re'âyâsına dest-i ta'addîyi dırâz ve sâir umûr ve husûsuna dahi fuzûlî müdâhale itmeleriyle memleketin kadîm nizâm ve intizâmı halel-pezîr ve vülât dahi bu tarîk ile birbirlerin tekdîr ve vâki' olan hıdemât-ı aliyyemin adem-i ru'yet ü temşiyetine bâ'is bir hâlet olduğu sem'-i hümâyûnuma lâhık olup bu emr-i müstenkerin **[30a]** def' u izâlesiyle kemâ-fi'l-evvel kānûn-ı kadîme mürâ'ât olunmak aksâ-yı murâd-ı hümâyûnum olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, kānûn-ı kadîme her hâlde ri'âyet iderek havza-i hükûmetinde olan re'âyâ vü berâyânın zabt u rabtına ve sâir umûr ve husûsun ru'yet ü temşiyetine bezl-i mechûd ve sa'y-i nâma'dûd eyleyüp bilâ-emr-i şerîf âhar eyâletin ahâlî ve re'âyâ ve umûr ve husûsuna ta'arruz ve tecâvüzden keff-i yed ve âharı dahi mutasarrıf olduğun eyâletin umûruna bilâ-emr-i şerîf müdâhale ve ta'arruzdan men' ve (...) itmekde ihtimâm ü dikkat ve her hâlde istihsâl-i rızâ-yı hümâyûnuma mübâderet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Cemâziyelevvel 1147

Bir sûreti, Basra vâlîsi Vezîr Mehmed Paşa'ya yazılmışdır.
Bir sûreti, Diyarbekir vâlîsine vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.
Bir sûreti Musul vâlîsine vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.
Bir sûreti, Şehrizor vâlîsi Vezîr Selîm Paşa'ya yazılmışdır.

127

Şehrizor eyâletinde vâki' elviye beylerine gönderilmiştir. Meseleleri başka vilayetlerin valilerine sorarak kendi valilerine muhalefet edip emrine mutabakat etmediklerinden, kanûn-ı kadîm üzre hareketle bu hallerini terk etmelerine dâirdir.

Şehrizor eyâletinde vâki‘ elviye beğleri dâme izzühüme hüküm ki;

Memâlik-i fasîhatü’l-mesâlik-i pâdişâhânemde olan eyâletlerde vâki‘ livâlara mutasarrıf olan gerek mîr-mîrân ve gerek mîr-livâ kadîmden berü memlekete ve emârete dâir iktizâ iden umûr ve husûsların vâlî-i vilâyete arz ve mürâca‘at ve re’y-i rezîni üzre amel ve hareket ide gelüp kānûn-ı kadîm-i Osmânî ve de’b-i müstedîm-i cihân-bânî bu vechile cârî ve herkes rusûm-ı merkūm üzre hareket ve hilâfına bir ferd cesâret edegeldiği yoğiken ahd-i karîbde Şehrizor eyâletinde olan elviye beğleri hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn âhar vâlîlere istinâd ile kendü vâlîlerine muhâlefet ve emrine adem-i mütâba‘at ile kadîmden berü beynlerinde olan ittifâk ü ittihâd, teşettüt ve teferruk ve bu takrîb ile nizâm ü intizâm-ı memleket pezîrâ-yı halel ve vâki‘ olan hıdemât-ı hümâyûnum te’hîr ve mu‘attal [o]lmağa mü’eddî olmağla keyfiyet-i zuhûru sem‘-i hümâyûnuma lâhık olmağla bu harekât-ı mûcibetü’l-ihtilâlin indifâ‘ıyla kānûn-ı kadîme her hâlde mürâ‘ât olunmak aksâ-yı murâd-ı hümâyûnum olmağın iş bu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur. İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, farîza-i zimmetiniz olan emr-i cihân-mutâ‘ım kemâl-i inkıyâd ü itâ‘at ve kānûn-ı kadîm ve âdet-i müstedîm üzre fî-mâ-ba‘d memleket ve emârete dâir iktizâ iden umûr ve husûslarınızı vâlî-i vilâyet olan Şehrizor mutasarrıflarına arz ve mürâca‘at ve dâimâ ittifâk ve ittihâd ile re’y-i rezîni üzre amel ve hareket idüp zinhar âhar vâlîye **[30b]** mürâca‘at ile ihtilâl-i nizâm-ı memlekete bâ‘is olur keyfiyetden ittikā ve mücânebet ve ale’d-devâm istihsâl-ı rızâ-yı hümâyûnuma mübâderet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Cemâziyelevvel 1147

Bir sûreti, Musul eyâletinde İmâdiye sancağı mutasarrıfı Behram Paşa dâmet me‘âliyehûya yazılmışdır.

Bir sûreti, Diyarbekir eyâletinde Cezîre hâkimi Mansûr zîde ulüvvühûya vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

128

Arpalık sûretiyle Amasya sancağına mutasarrıf olan Ömer'e gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması hakkındadır.

Ber-vech-i arpalık Amasya sancağına mutasarrıf olan Ömer dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Kerkük kal'ası muhâfazası şartıyla hâlâ Şehrizor eyâleti, sâbıkā Amasya sancağı mutasarrıfı düstûr ( ) vezîrim Selîm Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûya inâyet ve ihsânım olup vezîr-i müşârunileyh karîben muhâfaza-i merkūmeye gelmek üzre olup senin ol tarafda meks ü ikāmetini mûcib hâlet olmamağla işbu emr-i şerîfim sana vâsıl oldukda umûmen kapun halkı ve âdemlerinle kalkup gelüp Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olman fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, vech-i meşrûh üzre amel ve hareket ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Cemâziyelevvel 1147

129

Rakka vâlisi olup Kerkük muhâfazasında olan Vezîr Ahmed Paşa'ya gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması hakkındadır.

Rakka vâlîsi olup Kerkük muhâfazasında olan Vezîr Ahmed Paşa'ya hüküm ki;

Sâbıkā Amasya sancağı mutasarrıfı olan düstûr ( ) vezîrim Selîm Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûya Kerkük kal'ası muhafazası şartıyla Şehrizor eyâleti inâyet ve ihsânım olup karîben muhâfaza-i merkūmeye

gelüp kıyâm itmek üzre olmağla vezîr-i müşârunileyh muhâfaza-i merkūmeye gelince sen kal'a-i merkūmenin hıfz u hırâsetinde bezl-i kudret ve inşâallâhü te'âlâ vezîr-i müşârunileyh vardıkda sen umûmem kapun halkı ve âdemlerinle kalkup gelüp Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olman fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, vech-i meşrûh üzre amel ve hareket ve vezîr-i müşârunileyh kal'a-i merkūmeye geldikde sen umûmen kapun halkı ve âdemlerinle kalkup bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma luhûka mübâderet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Cemâziyelevvel 1147

130

Musul vâlisi Vezir Hüseyin Paşa'ya gönderilmiştir. Cezire hakimi Mansur marifetiyle top ve cephaneyi Musul'a nakletmesi hakkındadır.

Musul vâlîsi Vezir Hüseyin Paşa'ya hüküm ki;

Hâlâ Cezîre hâkimi olan emîru'l-ümerâi'l-kirâm Mansûr dâme ikbâlühûya berâ-yı iktizâ on iki aded top ve defter mûcebince mühimmât-ı cebehâne ve tophâne Musul kal'asına nakl ü îsâl eylemek üzre teslîm olunup lâkin zikrolunan toplar ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâneyi bir ân akdem Musul'a nakli ehemm-i mehâmmdan olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, zikrolunan on iki aded toplar ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâneyi defter mûcebince ma'rifetin ve hâkim-i mûmâileyh ma'rifetiyle bir gün evvel Musul'a nakl ve mühimmât-ı cebehâneyi Musul cebehânesinde ve topları bir münâsib

mahalde hıfz idüp hâkim-i mûmâileyhin yedine sened virmen bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Cemâziyelâhir 1147

[31a]

131

Hüdâvendigâr sancağı eski mutasarrıfı Ömer'e gönderilmiştir. Revan ve civarına gidecek askere başbuğ olduğu bildirilmiş olup bu sefer hususunda gayretli ve birlik olunması ve yolculuk esnasında askerin reâyâ ve berâyâya zarar vermesine mani olunması hakkındadır.

Sâbıkā Hüdâvendigâr sancağı mutasarrıfı Ömer dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Hâlâ Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnumda müctemi‘ olan tevâif-i askeriyeden bir mikdâr asker-i zafer-medâr Revan ve ol havâlîye gönderilmek muktazâ-yı vakt ü hâlden olmağla sen umûr-ı dîn [ü devletde] kâr-azmûde olup her vechile yarar ve emekdâr olduğundan ta‘yîn olunan mîr-mîrân-ı kirâm ve sâir asâkir-i nusret-irtisâm üzerlerine sen başbuğ olman fermânım olmağın imdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, avn-i Bârî'ye istinâd ile me'mûr olan mîr-mîrân ve sâir tavâif-i askeriye ile nehzat ü hareket ve savb-ı me'mûra azîmet eyleyüp me'mûr-ı ma‘iyyetin olan mîr-mîrân ve sâir tavâif-i askeriye zâbitânı ile dâimâ ittifâk ü ittihâd ve her hâlde müşâvere ve gönül birliği ile iktizâ iden hıdemât-ı aliyyemde asâkir-i mansûremi i‘mâl ve istihdâm itmekde sa‘y ü cehd-i mâ-lâ-kelâm eyleyesin. Ve siz ki paşa-yı mûmâileyhin ma‘iyyetine me'mûr mîr-mîrân ve sâir tavâif-i askeriye zâbitlerisiz, bu bâbda her biriniz kemâl-i ittifâk ve yek-cihet ile başbuğ olan paşa-yı mûmâileyhin re'yi üzre amel ve hareket ve izhâr-ı gayret ve hamiyyet

iderek dîn-i mübîn ve Devlet-i Aliyye'me lâyık hıdemât-ı pesendîde ve âsâr-ı hamîde vücûda getürmeğe sarf-ı tâb ü tâkat eyleyesiz. Amma esnâyı râhda asâkiri kemâl-i zabt u rabt ile re'âyâ vü berâyâya ve bir ferde zulm u ta'addî itmekden cümleniz ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Cemâziyelâhir 1147

132

Musul vâlisi Vezir Hüseyin Paşa'ya gönderilmiştir. Musul kalesi muhafazasında olan Mısır askerlerinin, Ordû-yı Hümâyûn Musul'dan hareket ettikten otuz gün sonra vilâyetlerine gitmelerine müsaade olunması hakkındadır.

Musul vâlîsi Vezir Hüseyin Paşa'ya hüküm ki;

Hâlâ Musul kal'ası muhâfazasında olan Mısır askeri, edâ-yı hıdmet-i mâ-lezime idüp avd ü insırâflarına izn-i hümâyûnum erzânî kılınmak bâbında istid'â-yı inâyet itmeleriyle sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, inşâallâhü te'âlâ Ordû-yı Hümâyûnum Musul sahrâsından nehzat ü hareket itdikden sonra tamâm otuz gün mürûr itdikde mezbûrların vilâyetlerine gitmelerine izn ve ruhsat virilmek bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Cemâziyelâhir 1147

133

Es-Sa'îd voyvodası Hacı Receb'e gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn'un geçeceği yolların ağaç, taş ve sâireden temizlenmesi hakkındadır.

Es-Sa'îd voyvodası Hacı Receb zîde kadruhûya hüküm ki;

Musul sahrâsında Ordû-yı zafer-makrûnumda müctemi' olan asâkir-i nusret-me'serim Cemâziye'l-Uhrâda nehzat ü hareket ve Cezîre üzerinden Revan ve ol havâlîye azîmet itmeleriyle Cezîre toprağında olan sa'bü'l-mürûr yolları Cezîre hâkimi Mansûr zîde ulüvvühû bi'n-nefs kendüsü kalkup eşcâr ve ahcârım kırmağla tathîr itmek üzre emr-i şerîfimle me'mûr ve Es-Sa'îd toprağında olan yolları dahi sen tathîr eylemen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, asâkir-i mansûrem karîben ol tarafa vusûlünü yakînen ma'lûm idinüp Es-Sa'îd toprağında Karahan'dan Es-Sa'îd'e varınca Akabe ve sâir yolları gereği gibi tathîr itdirüp âsân vechile asâkir-i İslâm mürûr ve böyle vaktde bu hıdmet-i celîlede bulunmağla sa'yım mebrûr ve meşkûr olmağa bezl-i makdûr ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Cemâziyelâhir 1147

[31b]

134

Baban sancağı beyi Ahmed'e gönderilmiştir. Nişanı terfi olunduğu ve Şehrizor vâlisi Selim Paşa'nın emri mûcebince amel etmesi hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Baban sancağı beği Ahmed dâme izzühûye hüküm ki;

Merâsim-i şerî'at-i garrâyı ânen-fe-ânen icrâya ihtimâm ü dikkat ve levâzım-ı i'tikādât-ı hakkayı bezl-i miknet ile hudûd-ı İslâm'ı muhâfaza ve sıyânet ve düşmen-i dîn ve mezheb üzerlerine farîza-i gazâ ve cihâdı ikāmet iderek hilâfetüllâh-i kübrâya mazhar olan devlet-i ebed-

müddetime sıdk-ı niyet ve safâ-yı taviyyet ile hıdmet idenler, her hâlde tahsîl-i şân ve hayr ile mezkûr-ı elsine-i cihâniyân ve o misillülerin a'kābları ilâ-inkırâzı'z-zamân müşârun bi'l-benân ola gelüp sen ki mîr-i mûmâileyhsin, ecdâd-ı izâm-ı âlî-nijâdım, enârallâhü te'âlâ berâhînehümün ezmân-ı meymenet-nişânlarından bu evân-ı nusret-iktirâna gelince, Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârımın vâki' olan hıdemât-ı aliyyesinde senin dahi ecdâd-ı şecâ'at-i'tiyâd ve hânedân-ı sadâkat-nihâdın nîce nîce mesâ'î-i mebrûre ve me'âsir-i meşkûre vücûda getürmeğe bezl-i nakdîne-i gayret ve tekmîl-i nâmûs-ı saltanat-ı uzmâya sarf-ı levâzıma sıdk u istikāmet ide geldiklerinden mâ-adâ bâ-husûs sen dahi âbâ' ve ecdâdının isrlerine ıktifâ ile evâmir-i aliyyem mûceblerince vârid olan husûsların icrâ vü temşiyetinde ve sâir uhde-i gayretine ihâle kılınan hâlâtın edâ ve te'diyesinde izhâr-ı gayret ile Devlet-i Aliyye'me hıdmet ve ale'l-husûs Şehrizor vâlîsi düstûr ( ) vezîrim Selîm Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû tarafından vârid ve sâdır olan umûrun tekmîl ve tetmîmine bezl-i tâb ü tâkat ve her hâlde re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve hareket eylemen senden melhûz-ı hümâyûnum olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-i mûmâileyhsin, bundan böyle dîn-i mübîn ve devlet-i ebed-karînimin uğurunda sıdk-ı niyet ve safâ-yı taviyyet-i gayûrâne ve bahâdırâne hıdmete muvaffak oldukça teşrîfât-ı mülûkânem ile şânın terfî' olunduğu ma'lûmun oldukda taht-ı hükûmetinde olan kul beğleri ağalar ve sâir rü'esâ ile bi'l-ittifâk hareket iderek müttefikāne durup Şehrizor vâlîsi vezîr-i müşârunileyh tarafından size ne gûne haber vârid olur ise evâmir ve buyuruldusu mûcebince vâki' olan hıdemât-ı hümâyûnumun edâ ve itmâmına mübâderet ve rızâ-yı hümâyûnuma muvâfık harekât-ı razıyye izhâr[ma] müsâra'at ile da'avât-ı şâhânem istihsâline sarf-ı sa'y u kudret eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Cemâziyelâhir 1147

Bir sûreti, Köysancağı beği Koca dâme izzühûye yazılmışdır.

Bir sûreti, İmâdiye sancağı ve İmâdiye hâkimi Behram Paşa'ya yazılmışdır.

Bir sûreti, Derne beği Cani dâme izzühûya Bağdâd vâlîsi re'yi üzre hareket eylemesiyçün yazılmışdır.

135

Gılmânân-ı Amid ağası İbrahim'e gönderilmiştir. Bazı hizmetlerde bulunmak üzere Ordû-yı Hümâyûn'a gelmesi hakkındadır.

Gılmânân-ı Amid ağası İbrâhim zîde mecdühûya hüküm ki;

Hâlâ Ordû-yı Hümâyûnumda müctemi' olan asâkir-i mansûrem Musul'dan nehzat ü hareket ve Cezîre'yi tecâvüz ve dağ yolundan Bitlis taraflarına gidilmek musammem iken eyyâm-ı şitâ bi-emrillâhi te'âlâ kesret üzre olduğundan bârân vukū'ı sebebi ile ol tarafdan bir vechile mümkin olmamağla Mardin yolundan Beşîrî ve Savur üstünden gidilmek cümle ittifâkıyla enseb ü evlâ ve muktazâ-yı vakt ü hâle göre senin bir ân evvel gelüp Ordû-yı Hümâyûnumda ba'zı hıdemât-ı aliyyemde bulunman lâzım gelmekle işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, sebük-bâr bir iki âdeminle ale'l-acele kalkup Ordû-yı Hümâyûnuma bir sâ'at akdem mülhak ve mülâkī olmağa bezl-i tâb ü tâkat ve hilâfından mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fi evâsıt-ı Cemâziyelâhir 1147

[32a]

136

Eğil sancağına mutasarrıf olan Hüseyin'e gönderilmiştir. Diyarbekir valisi Vezir Mustafa

Paşa'nın maiyetine girip her ne hizmeti verirse yapmasına dâirdir.

Ber-vech-i ocaklık Eğil sancağına mutasarrıf olan Hüseyin dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ın mûmâileyhsin, muktazâ-yı vakt ü hâle göre senin varup Kars'da ikāmet ve Diyarbekir vâlîsi düstûr ( ) vezîrim Mustafa Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve hareket eylemen fermânım olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, kapun halkı ile varup Kars'da ikāmet ve vezîr-i müşârunileyh seni her ne hıdmete ta'yîn ider ise emrine mutâba'at ve re'y-i rezîni üzre amel ve harekete mübâderet eyleyüp hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketden be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Receb 1147

137

Daha evvel Hüdâvendigâr sancağı mutasarrıfı olup halen Bâyezid tarafına naklolunan tavâif-i asâkire başbuğ olan Ömer'e gönderilmiştir. Bâyezid sancağında meks ü ikāmeti hakkındadır.

Sâbıkā Hüdâvendigâr sancağı mutasarrıfı olup hâlâ Bâyezid tarafına naklolunan tavâif-i asâkire başbuğ olan Ömer dâme ikbâlühûya ve zâbitler zîde kadruhuma hüküm ki;

Muktazâ-yı vakt ü hâle göre asâkir-i mansûre ile varup Bâyezid sancağında meks ü ikāmetiniz fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, asâkir-i mansûre ile her ne mahalde bulunursanız varup Bâyezid sancağında ikāmet ve iktizâ iden ta'yînâtlarınızı ordu nüzûlü emîni tarafından vekîl ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Anadolu'nun çavuşlar kethüdâsı Arslanlızâde Mehmed zîde kadruhû yedinden ahz u kabz eyleyüp hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn re'âyâ vü berâyâya ve bir ferde zulm ü ta'addî ve tecâvüzden be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Receb 1147

138

Hâlâ Revan vâlisi ve muhâfızı Vezîr Hüseyin Paşa'ya ve Revan monlasına ve Revan defterdârı Mehmed'e gönderilmiştir. Sâbıka Revan valisi olup vefat eden Ahmed Paşa'nın hesap ve kitabı görülmek üzere terekesinin muhafazası hakkındadır.

Hâlâ Revan vâlîsi ve muhâfızı Vezîr Hüseyin Paşa'ya ve Revan monlasına ve Revan defterdârı Mehmed zîde mecdühûya hüküm ki;

Sâbıkā Revan vâlîsi Vezîr Ali Paşa fevt olup mîrî ile olan hesâb ve kitâbı görülmek içün terekesinin hıfz u hırâseti lâ-büdd olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, vezîr-i müşârunileyhin nukūd ve emvâl her nesi var ise ma'rifet-i şer' ve defterdâr ma'rifetiyle me'men ve mahfûz mahalle vaz' ve mühürleyüp kemâl-i ihtimâm ü dikkat ile hıfz u hırâset ve bir hılâlinin zâyi' ve telef olmasından be-gāyet tevakkī ve mücânebet ve ale'l-acele der-i devlet-medârıma arz u i'lâma mübâderet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Receb 1147

139

Revan muhâfızı Vezîr Hüseyin Paşa'ya gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn da gelmek üzere olup Revan kalesi muhafazasında ziyade ihtimam göstermesine dâirdir.

Revan muhâfızı Vezîr Hüseyin Paşa'ya hüküm ki;

Sedd-i sedîd-i İslâmiyeden olan Revan kal'asının muhâfaza ve muhâsarasası hıdmeti ehemm-i mehâmm-ı Devlet-i Aliyye ve elzem ve levâzım-ı saltanat-ı seniyyemden olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, inşâallâhü te'âlâ Ordû-yı Hümâyûnumla asâkir-i mansûrem an-karîb ol tarafa varmak üzre olmağla sen hemân dilîrâne ve âkilâne hareket ve kal'a-i mezbûre muhâfazasına ziyâde ihtimâm ü dikkat ve vâki' olan umûr ve husûsun ru'yet vü temşiyetinde sarf-ı tâb ü tâkat ve ale'l-husûs düşmen-i bed-âyin tarafına ale'd-devâm havâle-i çeşm ü gûş ve her ahvâlinden haberdâr ve Ordû-yı Hümâyûnum tarafına ihbârdan hâlî olmaman bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Receb 1147

[32b]

140

Anadolu eyâletinde vâki' elviye alaybeyilerine gönderilmiştir. Bulundukları mahalden kalkıp Bâyezid sancağına varmaları ve sancak mutasarrıfının gösterdiği mahalde ikamet ile icap eden zahirelerini narh-ı cârî üzerinde almaları hakkındadır.

Anadolu eyâletinde vâki‘ elviye alay beğileri zîde kadruhüme hüküm ki;

Siz ki mûmâileyhimsiz, sancaklarınızın umûmen zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ile bulunduğunuz mahalden kalkup varup Bâyezid sancağında meks ü ikāmetiniz fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, sancaklarınızın umûmen zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârıyla varup Bâyezid sancağında Bâyezid sancağı mutasarrıfı emîru’l-ümerâ’i’l-kirâm Mahmûd Paşa dâme ikbâlühû ma‘rifetiyle münâsib olan nevâhî ve kurâda ikāmet ve iktizâ iden zahîrenizi narh-ı cârî üzre füruht idenlerden alup re‘âyâ vü berâyâya ve bir ferde zulm ü ta‘addî ve tecâvüzden ve hilâf-ı emr-i şerîf vaz‘ u hareketden be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Receb 1147

Bir sûreti, Karaman eyâletinde vâki‘ elviye alay beğilerine hüküm ki.
Bir sûreti, Rakka eyâletinde vâki‘ elviye alay beğilerine yazılmışdır.
Bir sûreti, Adana eyâletinde vâki‘ elviye alay beğilerine.
Bir sûreti Maraş eyâletinde vâki‘ elviye alay beğilerine yazılmışdır.

141

Ocaklık olarak Bâyezid sancağına mutasarrıf olan Mahmûd Paşa’ya gönderilmiştir. Kars’ta bulunması lazım gelmekle her nerede emr-i şerîf ulaşır ise dönüp Kars’a gelmesi ve Ordû-yı Hümâyûn’u karşılaması hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Bâyezid sancağı mutasarrıfı Mahmûd Paşa dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, Kars'da bulunduğun hasebiyle kalkup Bâyezid'e gidüp muhâfaza-i memlekete ihtimâm eylemen bâbında bundan akdem emr-i şerîfim sâdır olmuşidi. El-hâletü hâzihî senin Kars'da bulunman lâzıme-i hâl ve muktazâ-i ahvâlden olmağla işbu emr-i şerîfim ( ) ile sana her ne mahalde vâsıl olduğu sâ'at Bâyezid'e gitmiş dahi bulunur isen aslâ tevakkuf ve ârâm itmeyüp ale'l-acele avdet ve gelüp Kars'da ikāmet ve inşâallâhü te'âlâ karîben Ordû-yı Hümâyûnumun varmasına muntazır olup hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketden be-gāyet mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Cemâziyelâhir 1147

142

Ocaklık sûretiyle Hakkâri hâkimi olan İbrâhim'e gönderilmiştir. Kendi kapısı halkı, aşiret ve kabilelerden silahlı askerler hazır edip Van valisi Vezir Timur Mehmed Paşa'dan haber alınca Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olmasına dâirdir.

Ber-vech-i ocaklık Hakkâri hâkimi İbrâhim zîde ulüvvühûya hüküm ki;

İnşâallâhü'l-melikü'l-müte'âl, bu sâl-i nusret-fâl-i zafer-iştimâlde düşmen-i dîn-i mübîn olan a'câm-ı li'âm-ı ebed-hâsirînin avn ve meded-i kahhâr-ı zi'l-celâl ile kahr u tedmîrleriyçün Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i zafer-râyet-i nusret-rehberim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun ma'iyyetine asâkir-i vâfirenin cem' u ihtişâdı muktazâ-yı vakt ü hâlden olduğundan hâlâ Van vâlîsi düstûr ( ) vezîrim Timur Mehmed Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû eyâlet-i Van'ın umûmen hükûmet ve elviye mutasarrıfları ve Van kal'asının Fârisân-ı yemîn ü yesâr ve çavuşân ve

zu'amâ ve erbâb-ı tîmârları alay beğileriyle serasker-i müşârunileyhin ma'iyyetinde bulunmak üzre hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnumla mu'anven emr-i şerîf-i âlî-şân şeref-sudûr ve tedârik-i kaviyye ile şimdiden hâzır u âmâde olunmak fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, zâtında **[33a]** merkûz olan gayret-i dîniye ve hamiyet-i İslâmiye muktazâsınca şimdiden kavî tedârik ve kapun halkı âdemlerin ve aşâir ve kabâilin ricâlinden darb ü harbe kādir müsellah bahâdır ve müstevfâ askerini tertîb ü techîz ve hâzır u âmâde eyleyüp Van vâlîsi vezîr-i müşârunileyh tarafından sana her ne vakt haber varır ise bir ân tevakkuf itmeyüp ma'iyyetiyle Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa sa'y-ı tâm ve cehd-i mâ-lâ-kelâm ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz' u hareketden tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Receb 1147

Bir sûreti, Bitlis hâkimi Süleyman zîde ulüvvühûya,

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Mahmûdî hâkimi Zeynel Paşa'ya,

Bir sûreti, Van'ın Fârisan-ı yemîn ü yesâr ve çavuşâna,

Bir sûreti, Van'ın elviye alay beğilerine ve umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârına.

143

Kars beylerbeyi Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Her ne mahalde bulunur ise o mahalde ikamet ile düşmandan haberdar ve uyanık olmasına dâirdir.

Kars beğlerbeğisi Mehmed Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, bundan akdem Tiflis kal'asına gidecek mühimmât ve hazîneyi ma'iyetine ta'yîn olunan asker ile alup

Tiflis kal'asına nakl ü îsâl itmek üzre azîmet itmişiken Gence kal'ası mahsûr olduğundan Kızılbaş-ı bed-ma'âş askerinden bir mikdâr asker Tiflis havâlîsine geldikleri istimâ' ve esnâ-yı râhda Ahılkelek nâm mahalde meks ü ikāmet üzre olduğunuz ihbâr ve hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnumda müctemi' olan asâkir-i zafer-me'serim ile Musul'dan nehzat ve Bitlis üzerinden şehr-i Recebü'l-müreccebin yirminci günü Bâyezid'e vusûl ve Revan ve Gence ve Tiflis kal'alarına iktizâ iden asâkir ve mühimmât ve zehâir her ne ise lüzûmu mertebeyi peyderpey gönderüp emirlerine takviyet içün evvel emirde Kars'a varması cümle ittifâkıyla enseb ve tekmîl uhdesiyle ba'dehû Kars'dan hareketi evlâ görülmekle inşâallâhü te'âlâ Bâyezid'den beş altı güne dek Kars'a varması muhakkak olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, her ne mahalde bulunur isen ol mahalde meks ü ikāmet ve ahvâl-i düşmenden haberdâr olarak mezîd-i basîret ve intibâh üzre hareket ve inşâallâhü te'âlâ beş altı güne değin seraskerim müşârunileyh Kars'a vardıkda haber koşup her ne yüzden fermân olunur ise mûcebiyle amel eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

144

Erzurum vâlisi olup Kars'da ikāmet üzre olan Vezîr Ahmed Paşa ve Kars'da yeniçeri zâbitlerine ve Kars'ın gönüllüyân-ı yemîn ü yesâr zâbitlerine ve eyâlet-i Kars'ın elviye alaybeyilerine ve atîk ve cedîd serdengeçdi ağalarına ve a'yân-ı vilâyete gönderilmiştir. Gaza ve cihad üzerlerine farz olup eli

silah tutanların hazır bulunması ve Ordû-yı Hümâyûn vardığı vakit Ahılkelek'te cephane ve mühimmâtı muhafaza etmeleri hakkındadır.

Erzurum vâlîsi olup Kars'da ikāmet üzre olan Vezîr Ahmed Paşa ve Kars'da yeniçeri zâbitlerine ve Kars'ın gönüllüyân-ı yemîn ü yesâr zâbitlerine ve eyâlet-i Kars'ın elviye alay beğilerine ve atîk ve cedîd serdengeçdi ağalarına ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki;

Kızılbaş-ı bed-ma'âş hudûd-ı İslâmiyeye sû-i kasd ile Gence kal'asını muhâsara ve bir mikdâr asâkir-i menhûse **[33b]** Tiflis havâlîsine gelüp bundan akdem Tiflis'e naklolunacak mühimmât ve hazîne Ahılkelek nâm mahalde kalmağla mesfûrlar ol tarafa sû-i kasd fikr-i fâsidinde oldukları ihbâr olunmağla hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû Ordû-yı Hümâyûnumla Bâyezid tarafında bulunmağla inşâallâhü te'âlâ Kars'a varup irişmesi muhakkak ve böyle vaktde bu gûne düşmen-i dîn zuhûrunda ehl-i İslâmdan olup hudûd-ı memâlik-i mahrûsemde mütemekkin darb ü harbe kādir olan âmme-i müslimîn üzre gazâ vü cihâd ve def'-i a'dâ-i bed-nihâd farz-ı ayn olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyh ve sâir mûmâileyhimsiz, bu bâbda gazve vü cihâd âmme-i müslimîn üzerine farz-ı ayn olduğu ma'lûmunuz oldukda askerî olan neferâtdan mâ-adâ darb ü harbe kādir il erlerini hâzır u âmâde ve seraskerim müşârunileyh vardığı sâ'at kalkup Ahılkelek nâm mahalde hazîne ve mühimmâtı muhâfaza ve muhârese iderek Tiflis'e sâlimen nakl ü îsâline ve şerr ü mazarrat-ı a'dânın def' u ref'inde ihtimâm-ı tâm eylemelerin cümleye i'lân ve ifhâm eyleyesiz.

Şöyle ki, böyle vaktde hilâf-ı emr-i şerîf tesâmuh ve taksîriniz zâhir olur ise bilâ emân tertîb-i cezâ ile mücâzât olunacağınızı muhakkak bilüp ana göre bu bâbda ziyâde ihtimâm ü dikkat ve askerî ve gayr-ı askerî darb u harbe kādir olanları seraskerim müşârunileyh varmazdan mukaddem hâzır u âmâde eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

Bir sûreti, Oltu sancağı mutasarrıfı Vezir İshak Paşazâde Ali Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki.

145

Ocaklık sûretiyle Bâyezid sancağına mutasarrıf olan Mahmûd Paşa'ya gönderilmiştir. Nahcivan civarında bulunarak düşmana fırsat vermemeleri ve zararlarını def etmeleri hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Bâyezid sancağına mutasarrıf olan Mahmûd Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Sen öteden berü Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârımın hayr-hâh ve sadâkat-şi'ârı olmanla senden böyle vakt dîn-i mübîn ve Devlet-i Aliyye'me lâyık hıdemât-ı mebrûre ve me'âsir-i meşkûre zuhûru me'mûl-i tab'-ı safâ-makrûnum olduğundan mükemmel ve müstevfâ kapun halkı ve aşâir ve kabâilinden ricâl-i harb ü kıtâl ile taht-ı hükûmetinde olan beğleri dahi müstevfâ asker ile başka başka evâmir-i şerîfemle me'mûr olmalarıyla cümlesini ma'iyyetine istishâb ve ale'l-acele yerinden kalkup Yezdâbâd ve Nahcivan ve Ordubâd ve ol havâlîlerde geşt ü güzâr ve düşmen-i dîn-i mübîn ve sebbâb-ı sahâbe-i güzîn olan Kızılbaş-ı dalâlet-âyîn-i hızlân-karînin ol taraflardan şerr ü mazarratlarının def' u ref'i bâbında ihtimâm-ı tâm eylemen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, zâtında olan gayret-i dîniyye ve hamiyet-i İslâmiye ve senden me'mûl-i hümâyûnum olduğu üzre kul beğlerini ma'iyetine alup ale'l-acele yerinden nehzat ü hareket ve zikrolunan mahallere varup ikāmet ve şerr ü mazarrat-ı a'dânın def' u ref'inde ihtimâm-ı tâm ve sa'y ü cehd-i mâ-lâ-kelâm eyleyesin.

Şöyle ki, kul beğlerinden emrine muhâlefet ideri olur ise haklarında îcâb iden te'dîb ve gûş-mâllerin icrâ ve re'âyâ vü berâyâdan tarafına ilticâ ve istîmân idenlerden emân verüp mâl ve cânına ta'arruzdan ve hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketden ittikā ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

[34a]

146

Malazgird sancağı beyi İbrâhim'e gönderilmiştir. Yezdâbâd ve Nahcivan ve Ordubâd ve ol havâlîlerde dolaşarak buraları düşmanın mazarrâtından muhafaza ve emrine muhalefet eden kul beyleri olur ise tedîb etmesi hakkındadır.

Malazgird sancağı beği İbrâhim dâme izzühûya hüküm ki;

Düşmen-i dîn-i mübîn ve sebbâb-ı ashâb-ı güzîn olan Kızılbaş-ı dalâlet-âyîn-i hızlân-karînin kahr u tedmîrleri aksâ-yı murâd-ı hümâyûnum olmağla hâlâ ber-vech-i ocaklık Bâyezid sancağı mutasarrıfı emîru'l-ümerâi'l-kirâm Mahmûd Paşa dâmet me'âliyehû Yezdâbâd ve Nahcivan ve Ordubâd ve ol havâlîlerde geşt ü güzâr ve def'-i mazarrat-ı a'dâya sa'y ü cehd-i bî-şümâr eylemesi içün emr-i şerîfimle me'mûr ve sen dahi müstevfâ âdemlerin ve aşâir ve kabâilin ricâlinden darb ü harbe kādir asker ile mûmâileyhin ma'iyyeti ile hıdemât-ı aliyyemde bulunman fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-i mûmâileyhsin, ceng ü harbe kādir tâmmü'l-esliha askerinle mîr-mîrân-ı mûmâileyhin ma'iyyetine varup emrine kemâl-i itâ'at ve re'yi üzre amel ve hareket iderek dîn ü Devlet-i Aliyyeme lâyık hıdemât-ı mebrûre vücûda getürmeğe sarf-ı tâb ü tâkat eyleyesin.

Şöyle ki, hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz‘ u hareketin zuhûr ider ise bilâ-emân cezân tertîb ile mücâzât olunacağını muhakkak bilüp ana göre mezîd-i basîret üzre hareket ve hilâfından begāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

Bir sûreti, Şelve sancağı beği Babahan dâme izzühûya yazılmışdır.
Bir sûreti, Diyadin sancağı beği Hâmid dâme izzühûya yazılmışdır.
Bir sûreti, Eleşgird sancağı beği Babahan dâme izzühûya yazılmışdır.
Bir sûreti, Ovacık sancağı beği dâme izzühûya yazılmışdır.

147

Rakka ve Birecik mütesellimlerine ve yeniçeri serdârlarına ve a‘yân-ı vilâyete gönderilmiştir. Rumeli eyâletinden Ordû-yı Hümâyûn’a dahil olan askerler arasına bazı eşkıya karışmış olup zâbitlerini bağlayarak firâr etmiş olduklarından bunların haklarından gelinmesine dâirdir.

Rakka ve Birecik mütesellimlerine ve yeniçeri serdârlarına ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki;

Şark seferine me’mûr Rumili eyâletinden on bir aded sancakların zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârları aralarına ba‘zı müfsid ve yaramaz ve eşkıyâ karışdığından cümlesini idlâl ve ifsâd ile alay beğilerini ve sâir zâbitlerini bağlayup Ordû-yı Hümâyûnumdan firâr bed-nâmlığı irtikâb ve emr-i şerîfime adem-i itâ‘at ile isyân ve tuğyân üzreler olup cümlesinin haklarından gelinmesi lâzım gelmekle işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, ceng ü harbe kādir müsellah âdemler ile Birecik ve Karakayık ve Paşa geçidlerini zabt ve firârî-i mezbûrlar varırlar ise bir vechile geçmelerine ruhsat ve cevâz göstermeyesiz. Eğer ceng ü harbe ta'addî iderler ise siz dahi ceng ü harb ile alâ-eyyi-hâl zecr ve tenkîllerine ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Cemâziyelâhir 1147

Bir sûreti, Malatya mutasarrıfına Kömürhanı geçidini zabteylemek üzre yazılmışdır.

148

Kars beylerbeyisi Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Kapısı halkı ve Kars'ın askerini alarak Tiflis kalesi muhafazasına gitmesi hakkındadır.

Kars beğlerbeğisi Mehmed Paşa'ya hüküm ki;

Tahmasb Kuluhan-ı haybet-nişân Şamahı şehrine istîlâ ve memâlik-i mahrûsem hudûduna dahi tecâvüz itmek ihtimâli olduğundan hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû Ordû-yı Hümâyûnumda ictimâ' ve ihtişâd iden ecnâd-ı vegā-i'tiyâdımla Musul'dan nehzat **[34b]** ü hareket ve inşâallâhü te'âlâ karîben ol taraflara varmak üzre olup ve muktazâ-yı vakt ü hâle göre Tiflis kal'asının muhâfazasında ziyâde asâkire muhtâc olmağla müstevfâ kapun halkı ve ceng ü harbe kādir âdemlerin ve eyâlet-i Kars'ın zu'amâ ve erbâb-ı tîmârını dahi ma'iyyetine alup Tiflis muhâfazasına bir ân akdem varup kıyâm eylemen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, kapun halkını tevfîr ve techîz ve teksîr ve eyâlet-i mezbûrenin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârını ma'iyyetine istishâb ve serasker-i müşârunileyh ol tarafa varmazdan mukaddem ale'l-acele nehzat ü hareket ve sür'at ü şitâb ile varup Tiflis kal'ası muhâfazasına kıyâm ve hıdemât-ı aliyyemde bulunmağa sa'y u ikdâm eyleyesin.

Şöyle ki, bu vakti sâir evkāta kıyâs ile vakt ü zamânıyla irişmeyecek olur iseniz bir vechile özr ve cevâbına havâle-i sem'-i kabûl olunmayup mes'ûl ve mu'âkab olacağını muhakkak bilüp ana göre bu bâbda tesâmuh ü tekâsülden ve beyhûde bahâne ile imrâr-ı vaktden be-gāyet ihtirâz ve ictibâb eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Cemâziyelâhir 1147

Bir sûreti, Kars eyâletinin elviye beğlerine iktizâsına göre yazılmışdır.

Bir sûreti, Erzurum vâlîsi Vezîr Ahmed Paşa'ya kethüdâsını müstevfâ asker ile ve Erzurum'dan küşâdesi fermân olunan yeniçeri serdengeçdi bayraklarını ma'iyetine istishâb ve Gence muhâfazasına varup kıyâm eylemek üzre yazılmışdır.

149

Musul vâlisi Vezir Hüseyin Paşa'ya gönderilmiştir. Musul kalesi muhafazasında olan Mısır askerlerinin, Ordû-yı Hümâyûn Musul'dan hareket ettikten otuz gün sonra vilâyetlerine gitmelerine müsaade olunması hakkındadır.

Musul vâlîsi Vezir Hüseyin Paşa'ya hüküm ki;

Hâlâ Musul kal'ası muhâfazasında olan Mısır askeri edâ-yı hıdmet-i mâ-lezime idüp avd ü insırâflarına izn-i hümâyûnum erzânî kılınmak bâbında istid'â-yı inâyet itmeleriyle sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, inşâallâhü te'âlâ Ordû-yı Hümâyûnum Musul sahrâsından nehzat ü hareket itdikden sonra tamâm otuz gün mürûrunda mezbûrların vilâyetlerine gitmelerine izn ü ruhsat virilmek bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Cemâziyelâhir 1147

150

Arpalık sûretiyle Amasya sancağına mutasarrıf olan Ömer'e gönderilmiştir. Kendisine gönderilen bin kuruş ile askerini techiz edip bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn'a gelmesi hakkındadır.

Ber-vech-i arpalık Amasya sancağına mutasarrıf Ömer dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, Kerkük'den Diyarbekr'e gelüp harçlığa zarûretden nâşî kapun halkını gereği gibi nizâmî olmadığın mektûbunla i'lâm itmenle kapun halkını techîz ve bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülâkī olman şartıyla karz olmak üzre Ordû-yı Hümâyûnum cihetine senden âdemine bin guruş teslîm ve tarafına irsâl olunmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, inşâallâhu te'âlâ meblağ-ı mezbûr bin guruş tarafına vâsıl olduğu sâ'at kapun halkını techîz ü tertîb ve bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnuma mülâkī olmağa ihtimâm-ı tâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Cemâziyelâhir 1147

[35a]

151

Daha evvel Hüdâvendigâr sancağı mutasarrıfı olup Kars ve ol havâlîye me'mûr asâkir-i mansûreye başbuğ olan Ömer ve rü'esâ-yı askere gönderilmiştir. Kars'a varıp orada ikametle Vezir Ahmed Paşa'nın reyine göre hareket etmeleri hakkındadır.

Sâbıkā Hüdâvendigâr sancağı mutasarrıfı olup Kars ve ol havâlîye me'mûr asâkir-i mansûreme başbuğ olan Ömer dâme ikbâlühûya ve rü'esâ-yı asker zîde kadruhüme hüküm ki;

Siz ki mûmâileyhimsiz, bundan akdem Bâyezid sancağına varup ikāmet eylemeniz içün emr-i şerîfim ısdâr ve irsâl olunmağla el-hâletü hâzihî muktazâ-yı vakt ü hâle göre sizin hey'ât-i mecmû'anız ile varup Kars'da ikāmet eylemeniz fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, her ne mahalde bulunursanız varup Kars'da ikāmet ve Erzurum vâlîsi olup Kars'da ikāmet üzre olan düstûr ( ) vezîrim Ahmed Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnün re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve hareket ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Cemâziyelâhir 1147

152

Ocaklık sûretiyle Bâyezid sancağına mutasarrıf olan Mahmûd Paşa'ya gönderilmiştir. Hâlâ Kars'ta ikâmet ettiği ve Bâyezid sancağına düşmanın tasallut olması ihtimâlinden dolayı derhal gelerek Bâyezid ve ol havâlîyi düşmandan muhafaza etmesi hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Bâyezid sancağı mutasarrıfı Mahmûd Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, hâlâ Kars'da ikāmet üzre olduğun ve düşmen-i hızlân-karînin Bâyezid ve ol havâlîye sû-i kasd ihtimâli olduğun mektûbunla i'lâm eylemişsin. Fî nefsi'l-emr Bâyezid ve ol havâlîler muhâfızdan hâlî kalmak bir vechile münâsib olmayup emr-i muhâfazasına ihtimâm olunmak ehemm-i mehâmmdan olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, Kars'da bir ân tevakkuf itmeyüp sancağına tâbi' olan Kürdistan beğleriyle ucâleten nehzat ü hareket ve varup Bâyezid ve ol havâlîyi mezîd-i basîret üzre muhâfaza ve muhârese ve dâimâ düşmen tarafına havâle-i çeşm ü gûş iderek âkılâne ve gayûrâne hareket ve dîn-i mübîn ve Devlet-i Aliyye'me lâyık hıdemât-ı mebrûre vücûda getürmeğe bezl-i kudret ve sarf-ı miknet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Cemâziyelâhir 1147

153

Ocaklık sûretiyle Palu sancağına mutasarrıf olan İbrâhim Paşa'ya gönderilmiştir. İlkbaharda mükemmel kapısı halkı ile gelip Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olmasına dâirdir.

Ber-vech-i ocaklık Palu sancağı mutasarrıfı İbrâhim Paşa dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, mansıbına varup evvel bahârda mükemmel kapun halkı ve ceng ü harbe kādir aşâir ve kabâilin ricâliyle cümleden evvel gelüp Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olman fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, mansıbın olan Palu'ya varup ikāmet ve inşâallâhü te'âlâ evvel bahâr-ı huceste-âsârda mükemmel kapun halkı ve aşâir ve kabâilinden ricâl-i harb ü kıtâl ile cümleden evvel Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp mülhak ve mülâkī olmağa sarf-ı tâb ü tâkat eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Receb 1147

Bir sûreti, Eğil sancağı mutasarrıfı Hüseyin dâme ikbâlühûya vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

154

Revan vâlisi ve muhâfızı Vezir Hüseyin Paşa'ya ve Revân kalesinde tavâif-i asâkir zâbitânına gönderilmiştir. Revan'daki düşmana karşı Köprülüzâde Abdullah Paşa gönderilmiş olup, kendisinin düşmanın ahvâlinden haberdar olup diğer zâbitanın da Revan'a asker, zahire ve sair mühimmâtı göndermeleri hakkındadır.

Revan vâlîsi ve muhâfızı Vezir Hüseyin Paşa'ya ve Revân kal'asında tavâif-i asâkir zâbitânı zîde kadruhüme hüküm ki;

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrâr ve saltanat-ı seniyye-i şevket-medârımda ecdâd-ı izâm enârallâhü te'âlâ merâkıdehümün ezmân-ı sa'âdet-iktirânlarından berü adû-yı dîn-i mübîn ve muhâlif-i devlet-i nusret-karînim olanlar avn ü meded-i kahhâr-ı zi'l-celâl ile makhûr ve mahzûl ola geldikleri ma'lûm ve meşhûd-ı âlem-i âlemiyân olup muktazâ-yı vakt ü hâle göre Acem sınurunda **[35b]** serhadd-i mansûrem olan kal'alarda lütf-i Bârî ile asâkir-i vâfire ve zehâir-i kâfiye mevcûd ve sâir edâvât-ı ceng nâ-ma'dûd olduğundan başka hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnün âbâ' ve ecdâdı bu

hânedân-ı rasînü'l-bünyânın sadâkat ile hıdmet-güzârı olmağla *el-veledü'l-hurr yaktedî bi-âbâihi'l-gurr* ma'nâsınca müşârunileyh dahi kemâl-i diyânet ve istikāmet ile Devlet-i Aliyyemin gayret-şi'ârı olduğundan me'mûr oldukları umûr ve husûs, bi-avn-i müste'ân ahsen vechile netîce-pezîr-i hayr-encâm ola gelmeğin, hâlâ Ordû-yı Hümâyûnumda ictimâ' ve ihtişâd iden ecnâd-ı vegā-i'tiyâdımla hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnumla mu'anven şeref-yâfte-i sudûr olan emr-i şerîfim mûcebince mezîd-i sür'at ü şitâb ile Revân ve ol havâlîye varup def'i gāile-i keyd ü mekr-i a'dâ-yı li'âma sarf-ı nakdîne-i ihtimâm itmesiyçün kendüye tevcîh ve tenbîh ve inşâallâhü te'âlâ birkaç güne değin Revan ve ol havâlîye asâkir-i nusret-muzâhirimle vâsıl ve dehşet-endâz-ı kulûb-i düşmen olacağı musammem ve muhakkak olmağla imdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, zâtında merkûz olan gayret-i dîniye ve hamiyet-i İslâmiye muktazâsınca dâimâ taraf-ı düşmenden isticvâb-ı ahbâr ve her ahvâline tahsîl-i ittılâ' iderek âkılâne ve mütebassırâne amel ve hareket ve muhâfaza ve muhârese-i memleketde bezl-i miknet ve sarf-ı kudret ve siz ki muhâfaza-i mezkûrede olan zâbitân ve yeniçeri ve sipâh ve cebeci ve topcu ve top arabacı ve sâir tavâif-i askeriye kullarımsız, bundan sonra dahi pey-der-pey kal'a-i mezbûreye asâkir-i cezzâr-ı adû-şikâr ve zehâir-i bî-şümâr ve edevât-ı ceng ü peykâr irsâl ve îsâliyle emrinize takviyet virileceği musammem ve muhakkak ve her hâlde du'â-yı hayr-ı hidîvânem sizinle bile olmağın ale'd-devâm kaviyyü'l-kalb ve ceriyyü'l-hâtır olup vezîr-i müşârunileyhin re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve hareket ve dilîrâne ve bahâdırâne izhâr-ı şecâ'at ü satvet ü salâbet ile kulûb-i a'dâ-yı bed-tînete ilkā-yı havf u haşyet iderek hıdmet-i muhâfazaya kıyâm ve sa'y ü cehd-i mâ-lâ-kelâm eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Receb 1147

Bir sûreti Tiflis muhâfızı Vezir İsmâil Paşa'ya ve Tiflis kal'asında tavâif-i asâkir zâbitânına yazılmışdır.

155

Diyarbekir vâlisi Vezir Mustafa Paşa'ya gönderilmiştir. Kars'a varıp orada ikamet ve Revan kalesine peyderpey zahire nakletmesi hakkındadır.

Diyarbekir vâlîsi Vezir Mustafa Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, muktazâ-yı vakt ü hâle göre senin bir kadem akdem ve bir sâ'at mukaddem Kars'a varup ikāmet ve vâki' olan hıdemât-ı aliyyemde bezl-i kudret ve bâ-husûs sedd-i sedîd-i İslâmiyeden olan Revan kal'asına zehâir nakline sarf-ı miknet eylemeniz fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, ale'l-acele nehzat ü hareket ve Kars'a varup anda ikāmet ve ziyâde ihtimâm ü dikkat ile vâki' olan hıdemât-ı aliyyemi ru'yet ü temşiyet ve Revan kal'asına pey-der-pey zehâir nakl ü îsâline sarf-ı tâb ü tâkat eyleyesin.

Şöyle ki, re'yine muhâlefet ideri olur ise bilâ-tereddüd ta'zîr ü te'dîb ve nefy ü tagrîb ile hıdemât-ı aliyyemin bir ân evvel imrâr-ı temşiyetinde ihtimâm-ı tâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâil-i Receb 1147

[36a]

156

Diyarbekir vâlisi Vezir Mustafa Paşa'ya gönderilmiştir. Muhafaza için Tiflis kalesine gitmeleri emrolunan askerler hâlâ gitmemişlerse onların acele gitmelerini temin hakkındadır.

Diyarbekir vâlîsi Vezir Mustafa Paşa'ya hüküm ki;

Hâlâ Kars beğlerbeğisi emîru'l-ümerâi'l-kirâm Mehmed Paşa dâmet me'âliyehû eyâlet-i Kars'ın elviye alay beğileriyle ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmârlarıyla ucâleten kalkup Tiflis kal'ası muhâfazasına gitmeleri bâbında

emr-i şerîf sâdır olmuşidi. Mezbûrların bir gün evvel ve bir sâ'at akdem muhâfaza-i merkūmeye varmaları mühim ve muktazî olmağla te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, mîr-mîrân-ı mûmâileyh asâkir-i mansûre ile henüz gitmemiş bulunur ise ale'l-acele kalkup muhâfaza-i merkūmeye kemâl-i sür'at ü şitâb ile gitmelerine tenbîh ü te'kîd eylemen bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâil-i Receb 1147

157

Revan vâlisi ve muhâfızı Vezir Hüseyin Paşa'ya ve muhâfaza-i merkumede olan tavâif-i asâkir zâbitânına gönderilmiştir. Şark canibinde seferde olan paşalar ve kumandanların her hâlükârda ittifak ve ittihâd üzere olup icâb eden tedbirleri alarak muhafazasına memur oldukları mahalleri hakkıyla müdafaa etmeleri hakkındadır.

Revân vâlîsi ve muhâfızı Vezir Hüseyin Paşa'ya ve muhâfaza-i merkūmede olan tavâif-i asâkir zâbitânına hüküm ki;

Bundan akdem virilen fetvâ-yı şerîfe mûcebince ulemâ-i kirâm ve vüzerâ-yı izâm ve mîr-mîrân-ı zevi'l-ihtirâm ve ocaklarım halkı ve sâir ricâl-i Devlet-i Aliyyemin ittifâk u ittihâdlarıyla düşmen-i dîn-i mübîn ve sebbâb-ı sahâbe-i güzîn olan a'câm-ı dalâlet-âyînin kahr u tedmîr ve re's-i hudûd-ı memâlik-i mahrûseme karîb kal'alarının nez' u tahlîs ve tathîri bâbında sinîn-i kesîreden berü hazîne ve asâkire bakılmayup ihtimâm-ı tâm ve bi-hamdillâhi'l-meliki'l-allâm bu âna gelince asâkir-i menhûse-i a'câmın ekseri, tu'me-i şemşîr ve münferid kal'aları feth ü teshîr ve zamîme-i memâlik-i mahrûsem kılınup her vechile mağlûb ve makhûrlar iken geçen sene bi-kazâillâhi te'âlâ serasker-i esbak Osman Paşa'nın

şehâdetinden sonra alem-efrûz-ı bagy u tuğyân olan Tahmasb Kuluhan-ı bî-îmân fırsat-yâb olup tekrâr Bağdâd kal'ası üzerine varup Bağdâd vâlîsi düstûr-ı mükerrem müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem vezîrim Ahmed Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû ol vaktde mesfûrun mücerred def'-i mazarratıyçün alınan kal'aları virilmek üzre musâlaha idüp lâkin bu husûsa bir vechile rızâ-yı hümâyûn-ı pâdişâhânem olmadığından öteden berü âbâ' vü ecdâdı Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârımın kemâl-i istikāmet ile hıdmet-güzâr ve sadâkat-şi'ârı olan Anadolu vâlîsi düstûr-ı mükerrem müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû *el-veledü sırru ebîhi* fehvâsınca diyânet ve istikāmet ile ma'rûf ve her cihetden hayr-hâh-ı devlet-i ebed-mevsûfum olduğundan, şark cânibi seraskerliği uhde-i liyâkat ve lebâkatine tefvîz ve ol havâlînin kâffe-i umûrı zimmet-i vâlâ-himmet-i gayret-i fitrîsine ihâle ve tahsîs ve hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnumla her emrine istiklâl-i tâm virildikden sonra hazîne-i hümâyûnumdan mebâliğ-i kesîre ihrâc ve irsâl ve ecnâd-ı zafer-i'tiyâdımdan katı vâfir tavâif-i asâkir ma'iyetine ta'yîn olunup Amid sahrâsında ictimâ' u ihtişâd ve kalkup avn-i Bârî ile düşmen-i dînin üzerlerine gitmek üzre iken Tahmasb Kuluhan-ı bed-peymân Sine tarafına gelüp elçi nâmında birkaç nefer Kızılbaşı, Ordû-yı Hümâyûnuma irsâl ve mektubunun mefhûmu Sine üzerinde mukābil ve mülâkāt olmak üzre olmağın seraskerim müşârunileyh dahi asâkir-i İslâm ile ol havâlîye teveccüh ve azîmet eyledikde hîle-kâr-ı mesfûr kemâl-i hud'asından Şirvan hânı Serhay(?) Hân bana muhâlefet-i hareketle **[36b]** "Varup mukātele ve muhârebe etsem gerek" deyü Sine'den kalkup ale'l-gafle Şirvan eyâletinde Şamahı şehrine istîlâ eylediği haberi şüyû' buldukda seraskerim müşârunileyh dahi ma'iyyetinde olan vüzerâ-yı izâm ve mîr-mîrân-ı kirâm ve sâir asâkir-i nusret-irtisâmım ile Musul'dan nehzat ü hareket ve bu şiddet-i şitâda Bitlis üzerinden kat'-ı menâzil ve tayy-i merâhil iderek hâlâ Bâyezid'e gelüp ol havâlîye azîmet üzre iken hâin-i mesfûr hudûd-ı İslâmiyeye sû-i kasd ve Gence kal'asını muhâsara itmekle seraskerim müşârunileyh ma'iyyetinde olan asâkir-i mansûrem ile Revan kal'asına

azîmete niyet etmişiken cem‘ ve tedârik olunan zehâir muhâfızına ancak vefâ idüp taşradan varacak asâkir içün müceddeden tertîb ve Kars’da cem‘ olunan zehâir henüz naklolunmayup bir dahi Revan’da tedâriki emr-i asîr olduğundan mâ-adâ Ordû-yı Hümâyûn ile varacak asâkir eyyâm-ı şitâ olmağla bir vechile Revân şehrine güncâyişleri kābil olmadığı i‘lâm olunup ve bu hılâlde hâlâ Tiflis muhâfızı düstûr ( ) vezîrim İshak Paşa edâmallâhü te‘âlâ iclâlehû tarafından bu def‘a Ordû-yı Hümâyûnuma gelen Sumhayt beği Abdullah Beğ’in takrîrinde Tiflis kuvanlarından Kara Kalkan Aristavi Marsim ve Kesan Aristavi ve Tazhan ve Kılanoğlu Yarvebadan nâm şakīler Tiflis’den Gence tarafına varup Tahmasb Kuluhan ile buluşup cümlesine hil‘atlar ilbâs ve ma‘iyyetlerine beş altı bin mikdârı Kızılbaş ta‘yîn ve üzerlerine Sancar Han ve Cani Han nâm Kızılbaşları me’mûr ve Tiflis’e bir buçuk iki sâ‘at karîb Sahte(?) nâm mahalle gelüp Tiflis’in ve Kahtik’in hanları ve kuvanlarını kendülere teba‘iyet ile kal‘aya sû-i kasdları zâhir olduğun ihbâr ve bu hâdiseden nâşi bu def‘a Tiflis’e gönderilecek hazîne ve mühimmât hâlâ kalup gönderilmemekle seraskerim müşârunileyh böyle vaktde Revân’a vardığı hâlde Tiflis ve Revân kal‘alarına iktizâ iden gerek zehâir ve gerek asâkir ve mühimmât husûsu girü kalacağı bedîhî olduğundan cümle ittifâkıyla seraskerim müşârunileyh evvel emirde Kars’a varup etrâf u eknâfdan zehâir ve asâkir cem‘ ü tedârik ve Revân ve Gence ve Tiflis taraflarına iktizâsına göre pey-der-pey zehâir ve asâkir ba‘s ü irsâl olunmasına ihtimâm eylemesi enseb ve tekmîl guddesiyle(?) ol tarafa azîmeti evlâ görülmekle şimdilik Ordû-yı Hümâyûnumda olan tavâif-i askeriyeden hâlâ Alâiye sancağı mutasarrıfı emîru’l-ümerâi’l-kirâm Şaban Paşazâde İbrâhim dâme ikbâlühû Maraş eyâletinde vâki‘ elviye alay beğileri ve umûmen zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârlarıyla ve sipâh terakkīlülerinden bin başı Selim ve beş yüz başı Emirlioğlu Mustafa zîde mecdühümâ bi’l-cümle neferâtlarıyla Revân kal‘asında hıdmet-i muhâfazaya kıyâm eylemeleriyçün başka başka evâmir-i şerîfemle me’mûr olmalarıyla imdi sen ki vezîr-i müşârunileyh ve zâbitân-ı mûmâileyhimsiz, bu bâbda hazâinin bezl ü israfına bakılmayup bi-

avnillâhi te'âlâ Rumili ve Anadolu câniblerinden müceddeden asâkir-i vegā-i'tiyâd ve zehâir ve mühimmât cem' ü tedârik ve inşâallâhü te'âlâ düşmen-i peymân-şikenin kahr u tedmîrlerine bezl-i makdûr olunmak aksâ-yı murâd-ı hümâyûnum olduğu ve zabt ü teshîr **[37a]** olunan kal'aların bir taşına dest-i tetâvül-i a'dâdan zarar ü gezend irişmesine kat'â rızâ-yı şerîfim olmadığı cümlenizin ma'lûmu olup ve bundan akdem hilâf-ı rızâ-yı hümâyûn kal'alar virilmek üzre düşmen-i dînin kavl-i erâcîf ve ekâzibine bir vechile i'timâd itmeyüp ve bu gûne mekr ü hud'asından emîn olmayup cümleniz Allâhü Azîmü'ş-şân'a emânet olasız. Du'â-yı hayr-ı icâbet-eser-i pâdişâhânem sizinle biledir, hemân zâtınızda olan gayret-i dîniye ve hamiyet-i İslâmiye muktazâsınca avn-i Bârî Te'âlâ'ya istinâd ile her vechile kaviyyü'l-kulûb ve ceriyyü'l-hâtır olup ale'd-devâm âkılâne ve müdebbirâne ittifâk ve ittihâd ile hareket ve ahvâl-i düşmenden celb-i ahbâr ile izhâr-ı gayret ve şecâ'at iderek hıdmet-i muhâfazaya kıyâm ve def' u ref'-i mazarrat-ı düşmene ihtimâm-ı tâm ve sa'y ü cehd-i mâ-lâ-kelâm eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

Bir sûreti, Tiflis muhâfızı Vezir İsmâil Paşa'ya ve zâbitâna yazılmışdır.

158

İslam Giray Sultan'a gönderilmiştir. Emrindeki Tatar askeriyle acele olacak Ahılkelek'e gelmesi ve oradaki hazine ve mühimmatı salimen Tiflis'e nakletmesi hakkındadır.

Halefü's-selâtîni'l-izâm İslam Giray Sultan zîde ulüvvühûya hüküm ki;

Sedd-i sedîd-i İslâmiyeden olan Tiflis kal'asına bundan akdem hazîne-i hümâyûn ve mühimmât-ı cebehâne irsâli mühim ve muktazî olduğundan Kars beğlerbeğisi emîru'l-ümerâi'l-kirâm Mehmed Paşa dâmet me'âliyehû ile Kars'dan irsâl olunup lâkin düşmen-i li'âm olan a'câm-ı haybet-encâmın ol havâlîye hücûmundan nâşî Tiflis'e varmayup esnâ-i râhda Ahılkelek nâm mahalde kalmağla bu def'a Ordû-yı Hümâyûnumda müctemi' olan tavâif-i askeriyeden sipâh ve silâhdâr terakkīlü ve serdengeçdi ve eyâlât askeri ve Kars'ın Fârisân-ı yemn ü yesâr ve bu def'a küşâd olunan yeniçeri serdengeçdi bayrakları ve sâir tavâif-i askeriyeden cem'-i kesîr ol tarafa ta'yîn olunup lâkin muktazâ-yı vakt ü hâle göre dahi ziyâde asâkirin bulunmasında lâ-büd olmağla ma'iyyetinde olan asâkir-i Tatar-ı adû-şikâr ile bulunduğun mahalden kalkup ol tarafa varman fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, ma'iyyetinde olan asâkir-i Tatar-ı vegā-girdâr ile bulunduğun mahalden ale'l-acele kalkup kemâl-i sür'at ü şitâb ile sâbıku'z-zikr Ahılkelek'e varup ol tarafa me'mûr olan rü'esâ-yı asâkir ile kemâl-i ittifâk ve ittihâd ve zikrolunan hazîne ve mühimmât-ı cebehâneyi ol mahalden kaldırup inşâallâhü te'âlâ emnen ve sâlimen Tiflis'e nakl ü îsâl ve teslîme sarf-ı tâb ü tâkat ve hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketden ve tesâmuh ve terâhîden be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

[37b]

159

Bâyezid hükûmetinde aşâir ve kabâilden olup Revan toprağında ikamet üzre olan Zilan aşîreti zâbiti Mirzâ ve Nirgi(?) aşîreti zâbiti Abbâs ve İlyân aşîreti

zâbiti Molla Ömer ve Zerikı aşîreti zâbiti Mahmûd ve Şafakı aşîreti zâbiti Mahmûd'a gönderilmiştir. Zilan aşireti reisi üzerlerine başbuğ olduğu halde Bâyezid sancağı mutasarrıfı Mahmud Paşa'nın maiyetine varıp Nahcivan ve Erdebil ve ol havâlîyi muhafaza etmeleri hakkındadır.

Bâyezid hükûmetinde aşâir ve kabâilden olup Revan toprağında ikāmet üzre olan Zilan aşîreti zâbiti Mirzâ ve Nirgi(?) aşîreti zâbiti Abbâs ve İlyan aşîreti zâbiti Molla Ömer ve Zerikı aşîreti zâbiti Mahmûd ve Şafakı aşîreti zâbiti Mahmûd zîde kadruhüme hüküm ki;

Düşmen-i dîn-i mübîn ve sebbâb-ı sahâbe-i güzîn olan Kızılbaş-ı dalâlet-âyîn-i hızlân-karînin kahr u tedmîrleri ve zamîme-i memâlik-i mahrûsem kılınan bilâdın hıfz u hırâseti ehemm-i mehâmm-ı Devlet-i Aliyye ve aksâ-yı murâd-ı hümâyûn-ı hüsrevânem olmağla hâlâ ber-vech-i ocaklık Bâyezid sancağı mutasarrıfı emîru'l-ümerâi'l-kirâm Mahmûd Paşa dâmet me'âliyehû mükemmel kapusu halkı ve aşâir ve kabâili ve taht-ı hükûmetinde kul beğlerinden Malazgird ve Şelve ve Diyadin ve Eleşgird ve Ovacık sancakları beğleri umûmen aşâir ve kabâilleri halkı ile ale'l-acele kalkup Nahcivân ve Ordubâd ve ol havâlîlere varup kahr u tedmîr-i a'dâ-yı bed-tînet ve himâyet ü sıyânet-i memlekete bezl-i kudret eylemeleriyçün başka başka evâmir-i şerîfemle me'mûr ve ta'yîm kılınmalarıyla siz dahi Bâyezid hükûmeti aşâirinden olduğunuzdan mîr-mîrân-ı mûmâileyhin ma'iyyetine me'mûr ve ta'yîn ve sâlifü'z-zikr Zilan aşîreti zâbiti mûmâileyh Mîrzâ zîde kadruhû üzerlerinize başbuğ nasb ve ta'yîn olunmak fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, her biriniz aşâir ve kabâilinizden ceng ü harbe kādir ricâl-i harb ü kıtâl ile başbuğunuz olan mûmâileyh Mîrzâ zîde kadruhû ile Bâyezid sancağı mutasarrıfı paşâ-yı mûmâileyhin ma'iyyetine varup emrine mütâba'at ve re'yi üzre amel ve hareket ile zikrolunan mahallerde geşt ü güzâr ve düşmen-i dînin kahr u

istîsâllerinde ve sâir iktizâ iden hıdemât-ı aliyyemde hıfz u hırâset-i memleketde bezl-i iktidâr ve sa'y ü cehd-i bî-şümâr eyleyüp hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz' u hareketden be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

160

Oltu sancağı mutasarrıfı Vezir İshak Paşazâde Ali Paşa'ya gönderilmiştir. Tiflis'e götürülmek üzere yola çıkarılan, ancak Ahılkelek'te kalan hazine ve mühimmâtın sâlimen Tiflis'e nakledilmesi için askerlerini Ahılkelek'e göndermesi hakkındadır.

Oltu sancağı mutasarrıfı Vezir İshak Paşazâde Ali Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Kızılbaş-ı bed-ma'âşın hudûd-ı İslâmiyeye tecâvüzünden nâşî bundan akdem Tiflis kal'asına hazîne ve mühimmât-ı cebehâne hâlâ Kars beğlerbeğisi emîru'l-ümerâi'l-kirâm Mehmed Paşa dâmet me'âliyehû ile irsâl olunup lâkin esnâ-i râhda Ahılkelek nâm mahalle varup andan öte gidemeyüp hâlâ andâ kalmağla Ordû-yı Hümâyûnda müctemi' olan tavâif-i askeriyeden katı vâfir asâkir ol tarafa ba's ü tesyîr olunup bundan akdem sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, sen dahi taht-ı hükûmetinde olan yerlerden asker cem' ve hâzır ü âmâde olman bâbında emr-i şerîfim şeref-sudûr itmekle mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince cem' ve tedârik eylediğin askerin üzerlerine**[38a]** kethudânı ta'yîn ve sâbıku'z-zikr Ahılkelek'e ale'l-acele irsâl eylemen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, zikrolunan hazîne ve mühimmât-ı cebehânenin bu vaktde Tiflis kal'asında ziyâdesiyle iktizâsı

olduğu ma'lûmun ve bu vakt sâir evkāta kıyâs olunmayup tamâm dîn ve Devlet-i Aliyye'me hıdmet edecek vakt olduğu meczûmunuz oldukda ceng ü harbe kādir tâmmü'l-esliha askerini techîz ü tertîb ve üzerlerine kethüdânı ta'yîn ve ta'cîl ale't-ta'cîl Ahılkelek'e irsâl ve tesyîr ve Kars beğlerbeğisi mîr-mîrân-ı mûmâileyhin re'yi üzre amel ve hareket iderek inşâallâhü te'âlâ hazîne ve mühimmâtı emnen ve sâlimen Tiflis'e nakl ü îsâle bezl-i makderet ve sa'y-i nâ-mahdûd eylemesiyçün kethüdâna tenbîh ü te'kîd eyleyüp hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketden be-gāyet tevakkī ve mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

161

Kars Beylerbeyi Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Emrine girecek ve emrindeki askerlerle, Tiflis'e götürülmek üzere yola çıkarılan, ancak Ahılkelek'te kalan hazine ve mühimmatı Tiflis'e salimen nakletmesi ve ardından Tiflis muhafızı İshak Paşa'nın maiyetine girmesi hakkındadır.

Hâlâ Kars beğlerbeğisi Mehmed Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Bundan akdem Tiflis'e gidecek hazîne ve mühimmât-ı cebehâneyi alup azîmet ve esnâ-i râhda Ahılkelek nâm mahalle vardıkda Kızılbaş-ı bed-ma'âşın ol taraflarda zuhûrundan nâşî Tiflis'e götüremeyüp mahall-i mezbûrda kaldığın ihbâr olunmağla hâlâ Ordû-yı Hümâyûnumda müctemi' olan tavâif-i askeriyeden sipâh ve silahdâr terakkīlü bin başılar neferâtlarıyla ve Karaman eyâletinin umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ve yirmi bayrak levendât ve bu def'a Kars'dan küşâde olunan yirmi aded yeniçeri serdengeçdi bayrakları neferâtlarıyla ihrâc ve Aksaray sancağı mutasarrıfı emîru'l-ümerâi'l-kirâm İbrâhim dâme ikbâlühû üzerlerine

başbuğ nasb ve ale'l-acele tarafına irsâl olunduğundan başka Oltu sancağı mutasarrıfı emîru'l-ümerâi'l-kirâm Ali Paşa dâmet me'âliyehû dahi taht-ı hükûmetinde olan mahallerden darb ü harbe kādir asâkir cem' ve kethüdâsını üzerlerine ta'yîn ve bir gün evvel Ahılkelek'e irsâl itmek üzre emr-i şerîfimle me'mûr ve sen gerek varacak asâkirin ve gerek ma'iyyetinde olan askerin üzerlerine başbuğ olman fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, inşâallâhü te'âlâ asâkir-i merkūme ma'iyyetine vardıkda ittifâk ve ittihâd ile hazîne-i merkūm ve mühimmât-ı cebehâneyi kaldırup kemâl-i hıfz u hırâset iderek emnen ve sâlimen Tiflis'e nakl ü îsâl ve mahalline teslîm eyledikden sonra hâlâ Tiflis muhâfızı düstûr ( ) vezîrim İshak Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnün emrine mübâderet ve re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve hareket eyleyüp gerek kal'a-i merkūme muhâfazasında ve gerek sâir her ne hıdmete ta'yîn ider ise bilâ-tevakkuf edâ-yı hıdmete mübâderet eyleyüp hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketden be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

[38b]

162

Arpalık sûretiyle Aksaray sancağına mutasarrıf olan İbrahim'e gönderilmiştir. Askerleriyle Ahılkelek'e gelip, hazine ve mühimmatı Tiflis'e götürmeye memur edilen Mehmed Paşa ile beraber olup mezkur vazifeyi tamamladıktan sonra Tiflis muhafızı İshak Paşa'nın maiyetine girmeleri hakkındadır.

Ber-vech-i arpalık Aksaray sancağı mutasarrıfı İbrâhim dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Bundan akdem Tiflis'e naklolunacak hazîne ve mühimmât-ı cebehâne Ahılkelek nâm mahalle değin vardıkda Kızılbaş-ı bed-ma'âşın ol taraflarda zuhûrundan nâşî mahalline îsâl olunmayup mahal-i mezbûrda kalmağla Ordû-yı Hümâyûnumda müctemi' olan tavâif-i askeriyeden sipâh ve silahdâr terakkīlü binbaşıları neferâtlarıyla ve Karaman eyâletinin umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ve yirmi aded levendât bayrakları ve bu def'a Kars'dan küşâde olunan yirmi aded serdengeçdi bayrakları zikrolunan Ahılkelek nâm mahalle me'mûr ve sen üzerlerine başbuğ olman fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, asâkir-i mansûreyi ma'iyyetine istishâb ve kemâl-i sür'at ü şitâb ile iki konağı bir iderek inşâallâhü te'âlâ bir gün akdem ve bir kadem mukaddem Ahılkelek'e varup hazîne-i mezbûr nakline me'mûr Kars beğlerbeğisi emîru'l-ümerâi'l-kirâm Mehmed Paşa dâmet me'âliyehû emr-i şerîfimle cümle üzerlerine başbuğ olmağla kemâl-i ittifâk ve ittihâd ile inşâallâhü te'âlâ hazîne-i merkūm ve mühimmât-ı cebehâneyi emnen ve sâlimen Tiflis'e nakl ü îsâl eyledikden sonra hâlâ Tiflis muhâfızı düstûr ( ) vezîrim İshak Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû sizi her ne hıdmete ta'yîn ider ise emrine mütâba'at ve re'y-i rezîni üzre amel ve hareket ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

163

Sipâh terakkili bin başı Selim'e gönderilmiştir.
Revan'da bulunan Köprülüzâde Abdullah Paşa oradan

ayrılmazdan evvel askeriyle varıp Revan muhafazasına kıyam etmesi hakkındadır.

Sipâh terakkīlü bin başı Selim zîde mecdühûya hüküm ki;

Muktazâ-yı vakt ü hâle göre Revan kal'asında asâkirin vefreti mühim olmağla ma'iyyetinde olan neferât ile hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû nehzat ü hareket itmezden mukaddem varup Revan kal'asında hıdmet-i muhâfazaya kıyâm eylemeniz fermânım ve emîru'l-ümerâi'l-kirâm hâlâ Alâiye sancağı mutasarrıfı Şaban Paşazâde İbrâhim dâme ikbâlühu üzerlerinize başbuğ nasb olunmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, seraskerim müşârunileyh hareket itmezden mukaddem umûmen neferâtınla ale'l-acele kalkup kemâl-i sür'at ü şitâb ile varup Revan kal'ası muhâfazasına kıyâm ve Revan muhâfızı düstûr ( ) vezîrim Hüseyin edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnün re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve harekete ihtimâm-ı tâm ve cehd ü sa'y-i mâ-lâ-kelâm eyleyüp hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketden be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

[39a]

Bir sûreti, sipâh terakkīlü beş yüz başısı Emîrlioğlu Mustafa zîde mecdühûya

Bir sûreti, Maraş eyâletinde vâki' elviye alay beğilerine sancaklarının umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârına yazılmışdır.

164

Arpalık sûretiyle Alâiye sancağına mutasarrıf olan Şaban Paşazâde İbrahim'e gönderilmiştir. Revan'da

bulunan Köprülüzâde Abdullah Paşa oradan ayrılmazdan evvel, emrine verinle askerlere başbuğ olarak, varıp Revan muhafazasına kıyam etmesi hakkındadır.

Ber-vech-i arpalık Alâiye sancağı mutasarrıfı Şaban Paşazâde İbrâhim dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Revân kal'asının muhâfazası emrine ihtimâm olunmak mühim ve asâkirin vefret ü kesreti muktazî olmağla hâlâ Ordû-yı Hümâyûnumda sipâh terakkīlü bin başısı Selim ve beş yüz başısı Emîrlioğlu Mustafa zîde mecdühümâ umûmen neferâtlarıyla ve Maraş eyâletinde vâki' alay beğiler bilcümle zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa ( ) iclâlehû nehzat ü hareket itmezden mukaddem varup muhâfaza-i merkūmeye kıyâm ve sen üzerlerine başbuğ nasb u ta'yîn olunman fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, mezkûrların üzerlerine başbuğ olup cümlesini ma'iyyetine istishâb ve kemâl-i sür'at ü şitâb ile kal'a-i mezbûreye varup hıdmet-i muhâfazaya kıyâm ve düstûr ( ) Revân muhâfızı vezîrim Hüseyin Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnün re'y-i rezîn-i isâbet-karîni üzre amel ve hareket ve bir ferdin girüye kalmasından ve yollarda beyhûde ayak sürtmekden ve hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareketden be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

165

Anadolu ve Karaman ve Adana ve Rakka eyaletlerinin elviye alay beğilerine gönderilmiştir. Akşehir sancağı mutasarrıfı üzerlerine başbuğ olmak

üzere ellerine verilen senetlerde yazılı kışlalara varmaları hakkındadır.

Anadolu ve Karaman ve Adana ve Rakka eyâletlerinin elviye alay beğilerine hüküm ki;

Siz ki mûmâileyhimsiz, hâlâ ber-vech-i arpalık Akşehir sancağı mutasarrıfı emîru'l-ümerâi'l-kirâm Ömer dâme ikbâlühû üzerlerinize başbuğ ta'yîn olunmağın muktazâ-yı vakt ü hâle göre yedlerinize virilen senedde ta'yîn ve tasrîh olunduğu üzre her birinize kışla ta'yîn olunan mahalle varup ikāmet ve iktizâ iden zahîrenizi narh-ı cârî üzre füruht idenlerden iştirâ ve bir ferde zulm ü ta'addîden ihtirâz ve ittikā birle mîr-mîrân-ı mûmâileyhin re'yi üzre amel ve hareket eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Receb 1147

Bir sûreti, Akşehir sancağı mutasarrıfı Ömer dâme ikbâlühûya mezbûrların üzerlerine başbuğ ta'yîn olunduğu yazılmışdır.

[39b]

166

Nahcivan ve köy ve nahiyelerinin a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Tahmasb Kuluhan ve ona tabi olanların şerlerinin def u ref' edileceğine, düşmandan korkmamalarına ve zikrolunan mahallerin ahalisi oturdukları yerlerde kendi iş ve güçleriyle meşgul olmalarına dâirdir.

Nahcivân ve kurâ ve nevâhîlerinin a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Zamân-ı ma‘delet-ünvân-ı pâdişâhâne ve âvân-ı şefkat-nişân-ı hüsrevânemde vedâyi‘-i Hâlık-ı arz u semâ olan re‘âyâ vü berâyâ dâimâ âsûde-nişîn ve hoşhâl ve râhat-karîn ve müreffehü’l-bâl olmaları aksâ-yı âmâl-i mülûkânem ve ale’l-husûs müceddeden feth ü teshîr ve zamîme-i memâlik-i mahrûsem kılınan kasaba ve kurâ ve büldân ve enhâda mesken ü me’vâ ihtiyâr iden aceze ve re‘âyâ istîmân ile kehfü’l-emân-ı sâye-i hümâ-pâye-i inâyet-vâye-i hidîvâneme ilticâ ve kemâl-i sadâkat ile kabûl-i ra‘iyyet ve izhâr-ı itâ‘at ideler. Bi-eyyi-hâl çengâl-i ikāb-ı zalemeden zîr-i cenâh-ı himâyetimde mahmî ve emîn ve emkine-i refâh ve selâmetde mekîn oldukları tebeyyün ve i‘lândan müstağnî ve inşâallâhü te‘âlâ bu sene-i nusret-nişânda Tahmasb Kuluhan-ı bed-peymân ve ana tâbi‘ olan hazele-i Kızılbaş-ı husrân-iktirânın avn ü meded-i Kahhâr-ı zi’l-celâl ile kahr u istîsâl ve şerr ü mazarratlarının def‘ u ref‘i bâbında bezl-i makdûr ve sa‘y-i mevfûr olunacağı musammem ve muhakkak olmağla siz ki zikrolunan kasaba ve kurâ a‘yân ve ihtiyâr ve söz sâhiblerisüz, bir vechile mâl ve cânınıza fî-mâ-ba‘d bir tarafdan zarar ü gezend irişmeyeceğini yakînen ma‘lûm edinüp aslâ havf ü haşyete tâbi‘ olmayup kadîmî sâkin olduğunuz kasaba ve kurâda kendü kâr ü kesbinize meşgūl olasız. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız deyu fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şa‘bân 1147

Bir sûreti, Yez[d]âbâd ve kurâ ve nevâhîlerinin a‘yân-ı vilâyet ve iş erlerine yazılmışdır.

Bir sûreti, Ordubâd ve kurâ ve nevâhîlerinin a‘yân-ı vilâyet ve iş erlerine yazılmışdır.

167

Hâlâ Revan muhafızı olan Vezir Hüseyin Paşa’ya gönderilmiştir. Erzurum ve Kars ve sair eyaletlerin

Revan'da bulunan cebe defterlerinin Ordû-yı Hümâyûn'a gönderilmesi hakkındadır.

Hâlâ Revân muhâfızı olan Vezir Hüseyin Paşa'ya hüküm ki;

Şark seferine me'mûr eyâletlerin tevcîhâtı hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûya tefvîz ve cebe defterleri Ordû-yı Hümâyûnumda olmağla Erzurum ve Kars ve sâir eyâletlerin Revân'da olan cebe defterleri dahi Ordû-yı Hümâyûnuma gönderilmek fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, Revân'da mevcûd olan atîk ve cedîd cebe defterlerini kendü mührünle mühürleyüp bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma irsâl ve îsâl eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şa'bân 1147

168

Erzurum valisi Vezir Ahmed Paşa'ya gönderilmiştir. Revan kalesi muhafazasına varması hakkındadır.

Erzurum vâlîsi Vezir Ahmed Paşa'ya hüküm ki;

Sedd-i sedîd-i İslâmiyeden olan Revân kal'asının hıfz u hırâseti mühim ve muktazâ-i vakt ü hâle göre muhâfaza-i merkūmede vüzerâ-yı izâmımdan bir iki vezîr-i dilîr-i nîgû-tedbîrin bulunmasından lâ-büdd olmağla sen vüzerâ-yı izâmımın yarar ve sadâkat-şi'âr ve her vechile kâr-güzâr ve emekdârlarından olmanla kal'a-i mezbûreye varup hıdmet-i muhâfazaya kıyâm eylemen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, müstevfâ kapun halkı ve âdemlerin ve ceng ü harbe kādir askerinle ucâleten nehzat ü hareket ve kal'a-i mezbûreye varup hıdmet-i muhâfazaya kıyâm ve sâir iktizâ iden hıdemât-ı aliyyemin ru'yet ü temşiyetine sa'y ü cehd-i mâ-lâ-kelâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şa'bân 1147

169

Ocaklık sûretiyle Bâyezid sancağına mutasarrıf olan ( ) Paşa'ya gönderilmiştir. Nahcivan ve ol havâlîye memur olunmuş olup emrindeki askerlerle hazır bir vaziyette emr-i şerîfi beklemesi ve mûcebince hareket etmesi hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Bâyezid sancağı mutasarrıfı ( ) Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, bundan akdem müstevfâ kapun halkı ve âdemlerin ve taht-ı hükûmetinde olan kul beğleriyle Nahcivân'a ve ol havâlîye emr-i şerîfimle me'mûr ve ta'yîm olunmuşidin, ki şimdiden kapun halkı ve âdemlerini techîz ü tertîb ve kul beğleri dahi aşâir ve kabâilleriye hâzır u âmâde **[40a]** olup bundan sonra sana ne vechile emr-i şerîfim sâdır olur ise mûcebiyle amel eylemen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, vech-i meşrûh üzre hâzır u âmâde olup bundan sonra ne vechile emr-i şerîfim sâdır olur ise mûcebince amel ve hareket eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şa'bân 1147

170

Hâlâ Kars beylerbeyisi Boz Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Ahılkelek'ten Tiflis'e götürülecek olan hazine ve mühimmâtın nakli için beygir etmesi hakkındadır.

Hâlâ Kars beğlerbeğisi Boz Mehmed Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Bundan akdem Tiflis'e naklolunacak gerek hazine ve gerek mühimmât-ı cebehâne Ahılkelek'e develer ile naklolunup andan Tiflis'e varınca deve ile naklolunmak bir vechile münâsib olmamağla inşâallâhü te'âlâ bu tarafdan ma'iyetine ta'yîn olunan asâkir-i vâfire Ahılkelek'e varınca hazîne ve mühimmât içün ucâleten kifâyet mikdârı bârgîrler tedârik ve hâzır u âmâde eylemen fermânım olmağla iş bu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, vech-i meşrûh üzre ol havâlîden ale'l-acele kifâyet mikdârı bârgîrler tedârik ve hâzır u âmâde eyleyüp inşâallâhü te'âlâ ta'yîm olunan asâkir ma'iyetine vardığı gibi gerek hazîne ve gerek mühimmât-ı cebehâneyi bârgîrlere tahmîl ve avn-i Bârî-te'âlâ ile Tiflis'e nakl u îsâle ihtimâm-ı tâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şa'bân 1147

171

Revan muhâfızı Vezir Hüseyin Paşa'ya gönderilmiştir. Revan kalesi ve o civarın muhafazasının kendine verildiği hakkındadır.

Revan muhâfızı Vezir Hüseyin Paşa'ya hüküm ki;

Hâlâ Revan eyâleti, düstûr ( ) vezîrim Yahya Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûya tevcîh ve ihsânım olup vezîr-i müşârun ileyh ba'zı umûr ve husûsun ru'yet ü temşiyeti içün bir müddet Erzurum'da meks ü ikāmeti muktazî olmağla Revan kal'asının muhâfazası emrinde ziyâde ihtimâm ü dikkat olunmak lâzime-i hâl ve muktezâ-yı ahvâlden olmağın iş bu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, kal'a-i mezbûre muhâfazası ve ol tarafın sâir umûr ve husûsu bi'l-istiklâl uhde-i ihtimâmına ihâle olunduğu ve zimmet-i himmetine ta'lîk ve tahsîs kılındığı ma'lûmun oldukda senden her hâlde me'mûl ve melhûz-ı tab'-ı safâ-makrûn-ı pâdişâhânem olduğu üzre gerek emr-i muhâfazada ve gerek sâir hıdemât-ı aliyyemde hâb u râhatı terk ile bezl-i makdûr ve sarf u cehd-i mevfûr eyleyüp sa'yin mebrûr ve hıdmetin meşkûr olmağa ikdâm-ı tâm ve sa'y-i mâ-lâ-kelâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şa'bân 1147

172

Hâlâ Revan valisi Vezir Yahya Paşa'ya gönderilmiştir. Ordû-yı Hümâyûn'a gelecek asker ve mühimmât için şimdilik Erzurum'da bir vezirin bulunması lâzım olduğundan Erzurum'da ikamet etmesi ve iktizâ eden hizmeti görmesi hakkındadır.

Hâlâ Revan vâlîsi Vezir Yahya Paşa'ya hüküm ki;

Muktezâ-yı vakt ü hâle göre Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnuma gelecek asâkir ve mühimmât için şimdilik Erzurum'da bir vezîr-i nîgû-tedbîrin bulunmasından lâ-büdd olmakla sen biraz müddet Erzurum'da ikâmet ve vech-i meşrûh üzre iktizâ iden hıdemât-ı aliyyemden bezl-i

kudret eylemen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, şimdilik Erzurum'da ikāmet idüp iktizâ iden hıdemât-ı aliyyemde ihtimâm-ı tâm ve sa'y ü cehd-i mâlâ-kelâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şa'bân 1147

173

Arpalık sûretiyle Divriği ve Arabgir sancaklarına mülhak olan Ömer Paşa'ya gönderilmiştir. Daha evvel ferman olunduğu üzere beş yüz nefer süvari ile gelip Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması hakkındadır.

Ber-vech-i arpalık Divriği ve Arabgir sancaklarına mutasarrıf olan Ömer Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Bundan akdem beş yüz nefer süvârî levendât tahrîr ve kapun halkı ve âdemlerini dahi tevfîr ü teksîr ve bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûn'uma mülhak ve mülâkī olman bâbında me'mûr olmuşidin. El-hâletü hâzihî muktezâ-yı vakt ü hâle göre bir gün akdem Ordû-yı Hümâyûn'da **[40b]** bulunmanız mühim ve muktazî olduğundan te'kîd ve isti'câl için işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, mukaddemâ fermânım olduğu üzre beş yüz nefer süvârî levendât-ı tâmmü's-silâh ve ceng ü harbe kādir tüvânâ ve bahâdır yiğitlerden olmak üzre ucâleten tahrîr ü tekmîl ve kapun halkı ve âdemlerini dahi teksîr ü tevfîr ile bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem sür'at ü şitâb ile Ordû-yı Hümâyûn'uma mülhak ve mülâkī olmağa bezl-i makdûr ve sa'y-i nâ-mahsûr eyleyüp hilâfından begāyet ihtirâz ve ictinâb eylemen bâbında fermânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şa'bân 1147

174

Halen Erzurum vâlisi olan Vezir Yahyâ Paşa'ya ve Erzurum monlasına ve eyâlet-i mezbûre kadılarına gönderilmiştir. Revan muhafazasına gitmeleri gerekirken hâlâ gitmemiş olan Kiğı ve Malazgird askerlerinin ve muhafazada iken firar etmiş sair liva askerinin bir an evvel Revan'a gönderilmesi hakkındadır.

Hâlâ Erzurum vâlîsi olan Vezir Yahyâ Paşa'ya ve Erzurum monlasına ve eyâlet-i mezbûre kādîlarına hüküm ki;

Erzurum eyâletinde vâki' sancakların umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı bundan akdem Revan muhafazasına emr-i şerîfimle me'mûr ve ta'yîn olunmuşlar iken Kiğı ve Malazgird sancaklarının bi'l-külliye zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı emr-i şerîfime adem-i itâ'at ile muhâfaza-i merkūmeye gitmeyüp ve sâir sancakların dahi ekser zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı muhâfaza-i merkūmeden firâr ve hâlâ yerlerinde ve yurtlarında sâkin ve hıdmet-i lâzimeleri mu'attal kaldığın hâlâ muhâfaza-i merkūmede olan el-yevm alay beğileri Ordû-yı Hümâyûnuma mahzar birle i'lâm-ı hâl itmeleriyle zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr, Devlet-i Aliyye'min mu'teddün bih ve mu'tenâ askerinden olup ve böyle vakt cân ü başa bakılmayup tamâm dîn ve Devlet-i Aliyyeme hıdmet ideceğin zaman iken bu gûne hilâf-ı merzâ hareketde bulunmaları emr-i müsteb'ad olmağın zikrolunan Kiğı ve Malazgird sancaklarının ve sâir elviyenin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı bir gün evvel me'mûr oldukları muhâfaza-i merkūmeye varup bayrakları altında mevcûd bulunmaları fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, ve siz ki mûmâileyhimâsız, bu vakti sâir evkāta kıyâs itmeyüp zikrolunan Kiğı ve Malazgird sancaklarının alay beğileriyle umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârını ve Revan kal'sından firâr iden sâir sancakların zu'amâ ve erbâb-ı tîmârını

ale'l-acele yerlerinden ve yurdlarından ihrâc ve bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem muhâfaza-i merkūmeye irsâl eyleyesiz.

Şöyle ki; hilâf-ı emr-i şerîf vaz' u hareket iderler ise ze'âmet ve tîmârları âhara tevcîh ve îcâb iden cezâları tertîb olunmak üzre Ordû-yı Hümâyun'uma arz u i'lâm ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şa'bân 1147

175

Van vâlisi Vezîr Timur Mehmed Paşa'ya'ya gönderilmiştir. Kendi kapısı halkı ve Hakkari ve Mahmûdiye ve Bitlis taraflarından gelecek olan askerleri techiz ederek sefere hazır bir halde bulundurması hakkındadır.

Van vâlîsi Vezir Timur Mehmed Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, bu sene-i amîmetü'l-meymenede mükemmel ve müstevfâ kapun halkı ve âdemlerinle sefer-i hümâyûnuma me'mûr ve eyâlet-i mezbûrede vâki' Hakkâri ve Mahmûdî ve Bitlis hâkimleri müstevfâ askerleriyle ve Van'ın elviye alay beğileri umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla ma'iyyetine ta'yîn ve hâzır u âmâde olunmak bâbında bundan akdem sana ve mûmâileyhime mufassal ve meşrûh başka başka evâmir-i şerîfemle tenbîh ü te'kîd olunmuşidi. Muktezâ-yı vakt ü hâle göre gerek sen ve gerek mûmâileyhim, ucâleten tedâriklerin görüp hâzır u müheyyâ olmaları mühim ve muktazî olmağla te'kîd ve isti'câl için işbu emr-i şerîfim ısdâr olmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, mukaddemâ sâdır olan evâmir-i şerîfem mûcebince sen kapun halkı ve âdemlerin ve levendâtını tevfîr ü teksîr ve tertîb ü techîz ve mûmâileyhim Hakkâri ve Mahmûdî ve Bitlis **[41a]** hâkimlerine ve elviye alay beğilerine tarafınızdan mukaddem ve

mübrem mübâşirler ta'yîn ve onlar dahi âdem ve asker ve neferâtlarını tevfîr ve techîz eyleyüp her vechile ceng ü harbe yarar ve tüvânâ asâkir ve mühimmât-ı kaviyye ile hâzır ve müheyyâ olduğun bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûn'uma arz u i'lâm ve ba'dehu sana ne vechile emr-i şerîfim sâdır olur ise ana göre amel ve harekete mübâderet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şa'bân 1147

176

Amasya sancağına mutasarrıf olan Ömer'e gönderilmiştir. Erzurum ve etrafından beş yüz nefer asker tahrir ve cümlesini kapısı halkıyla beraber techiz edip Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olmak üzere hazır etmesine dâirdir.

Ber-vech-i arpalık Amasya sancağına mutasarrıf olan Ömer dâme ikbâlühûye hüküm ki;

Bundan akdem Erzurum'un etrâf ve havâlîsinden beş yüz nefer piyâde tahrîr ve tekmîl ve kapun halkı ve âdemlerini dahi tevfîr ü teksîr ile hâzır u âmâde ve Ordû-yı Hümâyûnuma i'zâm eylemen bâbında mufassal ve meşrûh emr-i şerîfimle me'mûr olmuşidin. Muktazâ-yı vakt ü hâle göre, neferât-ı merkūmeyi ucâleten tahrîre mübâderet olunup bir gün evvel tekmîli mühim ve muktazî olmağla te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, bu bâbda hâb u râhatı terk ile neferât-ı merkūmeyi bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem ceng ü harbe kādir, müsellah ve bahâdır yiğitlerden tahrîr ve tekmîl kapun halkını dahi tevfîr ve techîz eyleyüp hâzır u âmâde olduğunu Ordû-yı Hümâyûnuma ucâleten arz u i'lâma mübâderet ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve

mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir Şa'bân 1147

177

Diyarbekir ve eyâletinde vâki' elviye alaybeyilerine gönderilmiştir. Şimdiye kadar orduya gelmemelerine müsaade olunup şimdiki halde ise Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olmalarının lazım olduğu hakkındadır.

Diyarbekir ve eyâletinde vâki' elviye alay beğilerine hüküm ki;

İnşâallâhü'l-melikü'l-müte'âl bu sâl-i nusret-fâl-i zafer-iştimâlde düşmen-ı dîn olan a'câm-ı li'âm-ı ebed-hâsirîn-i hızlân-karînin avn ü meded-i Kahhâr-ı zi'l-celâl ile kahr u tedmîrleriyçün hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i zafer-râyet-i nusret-rehberim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnün ma'iyetinde asâkir-i nusret-me'âsirin tevfîr ü teksîri mühim ve muktazî ve bundan akdem sancaklarınızın umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla sefer-i hümâyûnuma me'mûr iken hâlinize merhameten bir müddet yerlerinizde ve yurtlarınızda mekslerinize müsâ'ade ve el-hâletü hâzihî, tedârikinizi görüp inşâallâhü te'âlâ bu rûz-ı fîrûzda Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağla bezl-i tâb ü tâkat eylemeniz lâzime-i hâl ve muktazâ-yı ahvâlden olmağın, işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, umûmen sancaklarınızın zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla şimdiden tedârikinizi görüp hâzır u âmâde ve inşâallâhü te'âlâ bu rûz-ı fîrûzda cümleden evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa bezl-i makdûr ve sa'y-i mevfûr eyleyesiz.

Şöyle ki, bu vakti, sâir evkāta kıyâs ile tesâmuh ve tekâsül ve tekrâr isti'câl-i emr-i şerîfi gelsün deyu te'hîr ve tevakkuf idüp vakt ü zamânıyla irişmeyecek olursanız etmekleriniz âhara virilmekle iktifâ olunmayup mu'âhaz ve mu'âkab olacağınızı mukarrer bilüp ana göre ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfindan be-gāyet tevakkī ve mücânebet itmeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Bir sûreti, Haleb alay beğisine yazılmışdır.

[41b]

178

Ocaklık sûretiyle Çermik sancağı beği olan ( )'a gönderilmiştir. Kapısı halkı ve âdemlerini tevfîr ve teksîr ve techîz ile serasker Köprülüzâde Abdullah Paşa maiyetine varması hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Çermik sancağı beği ( ) dâme ızzühûye hüküm ki;

İnşâallâhü'l-melikü'l-müte'âl, bu sâl-i nusret-fâl-i zafer-iştimâlde Kızılbaş-ı dalâlet-âyîn-i husrân-fâlin, avn-i Kahhâr-ı zi'l-celâl ile kahr u istîsâl ve tedmîr ü nekâllerine, himmet-i vâlâ-nehmet-i pâdişâhânem masrûf ve bî-dirîğ ve hâlâ Anadolu vâlîsi olup şark cânibinde serasker-i zafer-alem-i hamiyyet-pürver ve sâhib-i himem-i gayret-küsterim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû ma'iyetinde Rumili ve Anadolu ve sâir memâlik-i mahrûsemden nân u nemeğimle perverde olan ecnâd-ı vegā-i'tiyâdın tecemmu' ve ihtişâdı lâzime-i hâl ve muktazâ-yı ahvâlden olmağla ve sen ki mûmâileyhsin, senin âbâ' vü ecdâdın uğur-ı dîn-i mübîn ve devlet-i ebed-karînimde cân-sipârî hıdmet-güzâr ve bu vechile tahsîl-i şân ve nâm-dâr olmalarıyla senin dahi mîrlivâlık ile hâl ve şânın terfî' ü i'lâ ve böyle

vaktde kemâl-i sadâkat ile dîn ü Devlet-i Aliyyeme lâyık ve rızâ-yı hümâyûnuma muvâfık hıdemât-ı pesendîde ve âsâr-ı hamîde senden me'mûl ve melhûz-ı hümâyûnum olmağla kapun halkı ve âdemlerini tevfîr ü teksîr ve aşâir ve kabâilinden dahi tâmmü's-silâh ricâl-i harb u kıtâl ile seraskerim müşârunileyh ma'iyetine varup irişmen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-i mûmâileyhsin, senden me'mûl ve melhûz-ı hümâyûnum olduğu üzre izhâr-ı gayret ve hamiyet ile ucâleten kapun halkı ve âdemlerini tertîb ü techîz ü tevfîr ve ceng ü harbe kādir aşâir ve kabâilinden dahi tâmmü's-silâh tüvânâ ve bahâdır yiğitler ile yerinden nehzat ü hareket ve cümleden evvel seraskerim müşârunileyhin ma'iyetine irişüp hıdemât-ı aliyyemde bezl-i makdûr itmenle tahsîl-i nîk-nâma mübâderet ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fi evâil-i Ramazân 1147

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Tercil hâkimi ( ) zîde ulüvvühûya.

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Mihrani sancağı beği ( ) dâme izzühûya.

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Atak sancağı beğine.

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Kulp sancağı beği dâme izzühûya.

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Hazo hâkimi zîde ulüvvühûya.

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Cezîre sancağı mutasarrıfına.

Bir sûreti, Amid monlasına, Diyarbekir mütesellimine ve gılmânân-ı Amid ağasına iktizâsına göre sefer-i hümâyûnuma gelmeleriyçün emr-i şerîf tahrîr olunmuşdur.

179

Van vâlisi Vezîr Timur Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Amasya sancağı mutasarrıfı Ömer

Van'a geldiği zaman, bütün askerini toplayıp oradan hareket ederek Kars'da Ordû-yı Hümâyûn'a erişmesi hakkındadır.

Van vâlîsi Vezir Timur Mehmed Paşa'ya hüküm ki;

Bu def'a Kiğı kal'ası derûnundan birkaç nefer âdem çıkup Tiflis üzerinden Kars'da Ordû-yı Hümâyûnuma gelmeleriyle getürdükleri memhûr kağıdlarının mefhûmu ve lisânen takrîrleri, düşmen-i li'âm-ı a'câm-ı haybet-encâmın ahvâli ve mahsûr olan guzât-ı muvahhidînin hâl ve şânlarını müş'ir olmağla senin bir ân akdem Kars'da Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp irişmen ziyâdesiyle mühim ve muktazî olduğundan, hâlâ Amasya sancağı mutasarrıfı emîru'l-ümerâi'l-kirâm Ömer dâme ikbâlühû, tahrîrine me'mûr olduğu beş yüz nefer mîrî piyâde levendât ile Van'a varup ikāmet itmesiyçün başka emr-i şerîfimle me'mûr ve ucâleten varmak üzre olmağın, inşâallâhü te'âlâ vardığı sâ'at sen mukaddemâ emr-i şerîfimle ma'iyyetine me'mûr olan Hakkâri ve Mahmûdî ve Bitlis hâkimleri ve Van'ın umûmen zu'amâ ve erbâb-ı **[42a]** tîmârını ve Van'ın gönüllüyân-ı yemîn ü yesârını ma'iyyetine alup müstevfâ kapun halkı ve âdemlerin ve bi'l-cümle levendâtın ile ucâleten yerinden hareket ve Kars'da Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp irişmen fermânım olmağın iş bu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârun ileyhsin, mîr-mîrân-ı mûmâileyh ol tarafa varınca sen hemân zikrolunan hâkimleri ve aşâ'ir ve kabâ'illeri halkı ile ve Van'ın umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârım ve Van'ın gönüllüyân-ı yemîn ü yesârını yanma ihzâr ve kapun halkı ve levendâtını dahi techîz ve hâzır u âmâde eyleyüp, mîr-mîrân-ı mûmâileyh Van'a vardığı sâ'at sen ucâleten askerinle kalkup kemâl-i sür'at ü şitâb ve ırgar ile Kars'da Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp irişmeye bezl-i tâb u tâkat ve sarf-ı nakdîne-i miknet eyleyüp bu vakti sâir evkāta kıyâs ile yollarda meks ve tekrâr isti'câl-i emr-i şerîf irsâline muhtâc eylemeyüp ziyâde takayyüd ve ihtimâm ile gelüp irişmene bezl-i cell-i himmet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Ramazân 1147

180

Arpalık sûretiyle Amasya sancağına mutasarrıf olan Ömer'e gönderilmiştir. Tahrir edebildiği askerini yanına alıp, geriye kalanların tahriri için de güvenilir bir adam tayin ederek Van kalesi muhafazasına gelmesi hakkındadır.

Ber-vech-i arpalık Amasya sancağına mutasarrıf olan Ömer dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Hâlâ Van vâlîsi düstûr ( ) vezîrim Timur Mehmed Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû Van'ın umûmen elviye beğleri ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ucâleten nehzat ü hareket ve Kars'da Ordû-yı Hümâyûnuma bir kadem akdem gelüp mülâkī olması gāyet mühim ve muktazî olduğundan mü'ekked ve müşedded emr-i şerîf ile vezîr-i müşârun ileyh da'vet ve Van kal'ası serhadd-i İslâmiyeden olmağla, derûnunda bir muhâfızdan lâ-büd olmağın mukaddemâ tahrîrine me'mûr olduğun beş yüz nefer mîrî piyâdenin gāyet acele ile bir mikdârını olsun tahrîr ve bâkīsini dahi tahrîr itmek üzre tarafından bir âdem nasb u ta'yîn ve sen tahrîr eylediğini ma'iyetine istishâb ve müstevfâ kapun halkı ile ale'l-acele kalkup Van'a varup muhâfazasına kıyâm eyledikden sonra Van vâlîsi vezîr-i müşârunileyh Ordû-yı Hümâyûnum tarafına nehzat ü hareket itmek üzre olmağla imdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, iş bu emr-i şerîfim ( ) ile sana vâsıl olduğu sâ'at şimdiye değin tahrîr ve bundan sonra dahi tiz elden tahrîr idebildiğin kadar mîrî piyâde levendâtı ma'iyetine alup bâkīsini dahi tahrîre tarafınızdan bir mu'temedün aleyh âdem ta'yîn eyleyüp müstevfâ kapun halkı ve tahrîr idebildiğin levendât ile ale'l-acele yerinden kalkup Van kal'asına varup muhâfazasına kıyâm eyleyesin. Vezîr-i müşârunileyhin Ordû-yı Hümâyûnuma bir ân akdem gelmesi ziyâdesiyle muktazî ve hareketi dahi senin ol tarafa varmana münhasır olmağla şöyle ki; bu bâbda zerre mikdârı tesâmuh ve yollarda beyhûde meks ve "Levendâtı tahrîr idemedim." deyu özr ve imrâr-ı vakt ile vezîr-i

müşârunileyhin vaktli irişmemesine bâ'is olacak olur isen bir vechile cevâba kādir olamayacağını mukarrer bilüp her ne tarîk ile olur ise olsun, bir ân akdem Van'a varmağa bezl-i kudret ve hilâfından mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâil-i Ramazân 1147

[42b]

181

Ocaklık sûretiyle Bâyezid sancağına mutasarrıf olan Mahmûd Paşa'ya gönderilmiştir. Van valisi Vezir Timur Mehmed Paşa Kars'a geldiği vakit, kendisinin dahi kalkıp Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Bâyezid sancağı mutasarrıfı Mahmûd Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Bu def'a Gence kal'ası derûnundan birkaç nefer âdem çıkup Tiflis üzerinden Kars'da Ordû-yı Hümâyûnuma gelmeleriyle getürdükleri kağıdlarının mefhûmu ve lisânen takrîrleri düşmen-i li'âm-ı a'câm-ı haybet-encâmın ahvâlini ve mahsûr olan guzât-ı müvahhidînin hâl ve şânlarını müş'ir olmağla Van vâlîsi düstûr ( ) vezîrim Timur Mehmed Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehû ale'l-acele yerinden hareket ve irişmek üzre emr-i şerîf ısdâr ve irsâl ve senin dahi Ordû-yı Hümâyûnuma gelmen fermânım olmağın iş bu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, vezîr-i müşârunileyh gelince sen hükûmetinde olan umûmen kul beğlerini aşâir ve kabâilleri halkı ve sen dahi müstevfâ kapun halkı ve aşâir ve kabâilin ile hâzır u âmâde ve vezîr-i müşârunileyh Kars tarafına geçdüği sâ'at sen dahi bi'l-cümle askerinle kalkup ale'l-acele Kars'da Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp irişmeğe bezl-i tâb ü tâkat ve hilâfından ve vakt ü zamânıyla irişmeyüp

girüye kalmakdan be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Ramazân 1147

182

Erzurum valisi Vezir Yahya Paşa'ya gönderilmiştir. Erzurum ve civarındaki asker zümresinin tamamının Kars'ta Ordû-yı Hümâyûn'a gönderilmesi hakkındadır.

Erzurum vâlîsi Vezîr Yahyâ Paşa'ya hüküm ki;

Bu def'a Gence kal'ası derûnundan birkaç nefer âdem çıkup Tiflis üzerinden Kars'da Ordû-yı Hümâyûnuma gelmeleriyle getürdükleri kağıdlarının mefhûmu ve lisânen takrîrleri düşmen-i li'âm-ı a'câm-ı haybet-encâmın ahvâli ve mahsûr olan guzât-ı müvahhidînin hâl ve şânlarını müş'ir olmağla muktazâ-yı vakt ü hâle göre Kars'da asâkir-i nusret-me'serin ucâleten cem' u ihtişâdı ziyâdesiyle mühim ve muktazî olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, mukaddemâ fermânım olduğu üzre nefs-i Erzurum'da ve eyâletinde sâkin ve mütemekkin umûmen atîk ve cedîd serdengeçdi ağaları ve alemdârları ve bi'l-cümle yeniçeri neferâtları ve kul oğulları ve bu def'a küşâde olunan on beş aded serdengeçdi bayrakları ve sâir bi'l-cümle tavâif-i askeriye zâbitleri tarafından mukaddem ve mübrem mübâşirler ta'yîn ve nân ü nemek-i pâdişâhânemin hukūkuna ri'âyet ideceğin ve dîn ü devlet-i ebed-karînime tamâm hıdmet ve yardım kılınacak vakt olduğun cümleye tefhîm ve işâ'at ve bir ferdi girü kalmamak üzre cümlesini bir ân akdem evlerinden ve yurdlarından ihrâc ve ta'cîl ale't-ta'cîl kemâl-i sür'at ü şitâb ile Kars'da Ordû-yı Hümâyûnuma irsâl ve tesyîrde ziyâde ihtimâm ü dikkat ve bezl-i tâb ü tâkat eyleyesin.

Şöyle ki, emr-i şerîf-i cihân-mutâ'ıma adem-i itâ'at ile vaz' u hareket iderler ise **[43a]** zâbitleri ma'rifetiyle şer'an îcâb iden cezâ-yı sezâları tertîb ve bu vechile sevk ve tesyîrlerinde bezl-i kudret ve sarf-ı cell-i himmet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Ramazân 1147

183

Ocaklık sûretiyle Palu sancağına mutasarrıf olan İbrahim Paşa'ya gönderilmiştir. Bütün kapısı halkı ve âdemleriyle bulunduğu yerden hareket edip Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Palu sancağına mutasarrıf İbrâhim Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, bundan akdem hâlâ Anadolu vâlîsi olup Şark cânibinde serasker-i hamiyyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun ma'iyetine me'mûr iken mansıbına varup tedârik-i seferiyeni peydâ ve askerini tevfîr ve cümleden evvel serasker-i müşârunileyhin ma'iyetine varup irişmen şartıyla hâline merhameten izn-i hümâyûnum erzânî kılınmışidi. Muktazâ-yı vakt ü hâle göre serasker-i müşârunileyhin ma'iyetine ziyâde asâkirin, ucâleten cem' u ihtişâdı ehemm ve elzem olmağla te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, bu vakti sâir evkāta kıyâs itmeyüp tamâm dîn-i mübîn ve Devlet-i Aliyye'me hıdmet idecek vakt olmağın izhâr-ı gayret ve hamiyet ile kapun halkı ve âdemlerini tevfîr ü techîz ve aşâir ve kabâilinden dahi tâmmü's-silâh ricâl-i harb ü kıtâl ile

bir gün evvel yerinden nehzat ü hareket ve yollarda ayak sürtmeyüp ucâleten mülhak ve mülâkī olmağa bezl-i tâb ü tâkat eyleyesin.

Şöyle ki, tesâmuh ve betâ'et üzre hareket ve tekrâr isti'câl-i emr-i şerîf gelsün deyü imrâr-ı vakt idecek olur isen bir dürlü özr ve cevâbın ısgā olunmayup mu'âhez ve mu'âkab olacağını muhakkak bilüp ana göre emr-i şerîfime sür'at-i imtisâl ile bir ân akdem Ordû-yı Hümâyûnuma irişmeğe sa'y ü cehd-i bî-kusûr ve hilâfından be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemen bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâil-i Ramazân 1147

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Eğil sancağı mutasarrıfı ( ) dâme ikbâlühûya yazılmışdır.

184

Trabzon alaybeyi ( )'a gönderilmiştir. Geçen sene sefer-i hümâyûndan affolunmuş olup bu sene bütün zuamâ ve erbâb-ı tımârı bir an evvel bayrağı altına toplayıp Serasker Köprülüzâde Abdullah Paşa'nın maiyetine varması hakkındadır.

Trabzon alay beğisi ( ) zîde kadruhûya hüküm ki;

İnşâallâhü'l-melikü'l-müte'âl bu sâl-i nusret-fâl-i zafer-iştimâlde Kızılbaş-ı dalâlet-âyîn-i husrân-me'âlin avn-i Kahhâr-ı zi'l-celâl ile kahr u istîsâl ve tedmîr ü nekâllerine himmet-i vâlâ-nehmet-i pâdişâhânem masrûf ve bî-dirîğ ve hâlâ Anadolu vâlîsi olup Şark cânibinde serasker-i hamiyet-perverim olan düstûr ( ) Köprülüzâde vezîrim Abdullah Paşa edâmallâhü te'âlâ iclâlehûnun ma'iyyetinde Rumili ve Anadolu ve sâir memâlik-i mahrûsemden nân ü nemeğimle perverde olan asâkir-i nusret-me'âsirin cem' u ihtişâdı, lâzime-i hâl ve muktazâ-yı ahvâlden ve sen ki mûmâileyhsin, sancağının umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla geçen

sene dahi sefer-i hümâyûnuma me'mûr iken istid'ânız üzre afvolunmağla bu sene-i mübârekede bir vechile özr ve illet virecek vakt olmamağla sancağının umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla bir gün akdem serasker-i **[43b]** müşârun ileyhin ma'iyetine varup irişmen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîrâlây-ı mûmâileyhsin, zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem evlerinden ve yurdlarından ihrâc ve cümlesini bayrağın altına alup hey'et-i mecmû'anız ile kemâl-i sür'at ü şitâb ile seraskerim müşârunileyhin ma'iyetine irişmeğe bezl-i tâb ü tâkat eyleyesin.

Şöyle ki, beyhûde özr ve illet îrâd ve bundan sonra dahi isti'câl-i emr-i şerîf gelsün deyu imrâr-ı evkāt ve emr-i şerîfime adem-i itâ'atiniz zâhir olur ise yalnız etmekleriniz âhara virilmekle iktifâ olunmayup bilâ-emân tertîb-i cezâ ile mücâzât olunacağınızı muhakkak bilüp ana göre amel ve hareket ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Fî evâil-i Ramazân 1147

185

Erzurum valisi Vezir Yahya Paşa'ya ve Erzurum mollasına ve yeniçeri zabiti ( )'a gönderilmiştir. Askere lazım olan malzeme ve eşyanın maiyetlerinde hazır olması hakkındadır.

Erzurum vâlîsi Vezir Yahya Paşa'ya ve Erzurum mollasına ve yeniçeri zâbiti ( ) zîde mecdühûya hüküm ki;

İnşâallâhü'l-melikü'l-allâm bu âm-ı meymenet-ibtidâ vü meserret-ihtitâmda a'câm-ı li'âm-ı bed-fercâmın kahr ve i'dâmlarıyçün Ordû-yı nusret-irtisâmımda asâkir-i zafer-a'lâmın kesret ü vefret üzre cem' ve izdihâmı mukarrer ve muhakkak ve bu gûne ecnâd-ı encüm-idâdın ihtişâd

eylediği Ordû-yı Hümâyûnumda mu'tâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzre ehl-i sunûf ve erbâb-ı hırfet-i ticâretden olan esnâfın dahi lüzûmuna göre üçer beşer ve dahi ziyâde bulunmaları ehemm ve elzem olup bu kānûn-ı müstahsen mer'î ve mü'eddâ ve asâkir-i zafer-pîrâ mâ-lezime ve muhtâc oldukları eşyâ, ma'iyetlerinde hâzır u müheyyâ olması her vechile ferâğ-ı bâl ve refâh-ı hâllerini îcâb ider bir emr-i savâb olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin ve siz ki Mevlânâ-yı mûmâileyh ve zâbit-i merkūmsun, bâlâda bast u temhîd olunan kānûn-ı kadîm ve âdet-i dîrîne mürâ'ât ile her hırfetin kethüdâ ve binbaşıları ma'rifetiyle Erzurum'da mevcûd erbâb-ı hırfetin her sınıfından ve tüccâr ve sevdâgerândan lüzûma göre üçer beşer ve dahi ziyâde ehl-i san'at ve erbâb-ı ticâreti kendülere lâzım olan âlât ve eşyâ-yı ticâret olan eşyâ ve çadırlarıyla ihrâc ve ta'yîn ve cümlesin ism ü resmleriyle ma'rifet-i şer'le defter ve inşâallâhü te'âlâ nevrûz-ı fîrûzdan mukaddem hey'ât-ı mecmû'alarıyla gelüp Ordû-yı Hümâyûnumda mevcûd bulunmalarıyçün cümlesin sevk ve tesyîr eylemekde her biriniz ihtimâm-ı tâm ve sa'y-i mâ-lâ-kelâm eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Ramazân 1147

186

Daha evvel Prezrin sancağı mutasarrıfı olan Mahmud Paşazâde Hüseyin'e gönderilmiştir. Askerini alıp Ahılkelek'e vararak mevcut hayvanlara zahire yükleyerek salimen Tiflis'e nakletmesi ve hayvanları tekrar geri getirmesi hakkındadır.

Sâbıkā Prezrin sancağı mutasarrıfı Mahmûd Paşazâde Hüseyin dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Serhadd-i İslâmiyeden olan Tiflis kal'ası muhâfazasında olan guzât ve mücâhidînin ta'yınâtlarıyçün bu def'a Ahılkelek'den naklolunacak zehâirin esnâ-i râhda muhâfazası lâzıme-i hâlden olmağla hâlâ Ordû-yı Hümâyûnumda sipâh serdengeçdi ağası Ömer ve silahdâr terakkīlü ağası Abdullah ve serdengeçdi ağası Mehmed zîde kadruhûm **[44a]** umûmen neferâtlarıyla ve Rumili'nin elviye alay beğileri umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla ve sâbıkā Ohri sancağı mutasarrıfı Yahyâ Paşa'nın vekîli kıdvetü'l-ümerâi'l-kirâm Hasan dâme izzühû ma'iyetinde olan yirmi levendât ile me'mûr ve ta'yîn ve sen üzerlerine başbuğ nasb ve cümlesinin re'yin üzre amel ve hareket eylemeleriyçün her birine tenbîh ü te'kîd olunmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, asâkir-i mansûreyi ma'iyyetine istishâb ve Ahılkelek'e varup mevcûd olan deve ve sâir davarlara zehâiri tahmîl ve savb-ı maksûda azîmet ve esnâ-i râhda kemâl-i ihtimâm ü dikkat muhâfaza ve muhârese iderek inşâallâhü te'âlâ emnen ve sâlimen Tiflis'e nakl ü îsâl ile itmâm-ı hıdmete mübâderet ve götürdüğün deve ve bârgîr ve katırların bir re'sini girüye kalmamak üzre sürüp yine Ahılkelek'e getürmeğe bezl-i makdûr ve sa'y ü cehd-i bî-kusûr eylemen bâbında fermân-ı âlî-şân yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1147

187

Erzurum valisine ve Erzurum'da yeniçeri zabiti ( )'a gönderilmiştir. Nefs-i Erzurum ve eyaletinde olan dergah-ı muallâ yeniçerilerinin sefere gelmekte rehavet üzere olduklarına ve bunların bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn'a erişmelerini temin etmesine dâirdir.

Erzurum vâlîsine ve Erzurum'da yeniçeri zâbiti ( ) zîde mecdühûya hüküm ki;

Nefs-i Erzurum ve eyâletinde olan dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinin atîk ve cedîd serdengeçdi ağaları ve umûmen neferâtları birgün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma irişmeleriyçün bu âna değin tekrâr be-tekrâr evâmir-i şerîfemle isti'câl ve böyle vaktde dîn-i mübîn ve Devlet-i Aliyyeme hıdmet ve bu gazâ-yı garrâda bulunmağa sa'y ve dikkat eylemek cümlenin üzerlerine rütbe-i vücûbda bir hâlet iken hilâf-ı me'mûl ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn betâ'et ve rehâvet üzre hareketleri emr-i müsteb'ad ve bu vakt bir vechile sâir evkāta kıyâs olunmayup dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinin bir ân evvel Ordû-yı Hümâyûnuma irişmeleri ziyâdesiyle mühim ve muktazî olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyh ve zâbit-i merkūmsun, atîk ve cedîd serdengeçdi ağalarını ve darb ü harbe kādir umûmen neferâtı alâ-eyyi-hâl bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem ihrâc ve Ordû-yı Hümâyûnuma sevk ve tesyîrde ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1147

188

Diyarbekir alaybeyi ve Diyarbekir eyaletinde vâki sâir elviye alaybeyilerine gönderilmiştir. Kendilerine bir müddet için izin verilmişken bu sefer muhakkak surette gelip Ordû-yı Hümâyûn'a dahil olmaları hakkındadır.

Diyarbekir alay beğisi ve Diyarbekir eyâletinde vâki' sâir elviye alay beğilerine hüküm ki;

Eyâlet-i mezbûrenin umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı bundan akdem sefer-i hümâyûnuma me'mûr iken hâllerine merhameten bir müddet hânelerinde meks eylemelerine ruhsat virilmişidi. El-hâletü hâzihî bu vakt sâir evkāta kıyâs olunmamağla bir gün akdem gelüp Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmalarıyçün emr-i şerîfimle isti'câl olunmuşiken tekrâr te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, dîn-i mübîn ve devlet-i ebed-karînime tamâm hıdmet ve izhâr-ı sadâkat idecek vakt ü zamân olmağla ta'cîl ale't-ta'cîl tedârikinizi görüp bir ân akdem ve bir sâ'at mukaddem irişmeğe sarf-ı tâb ü tâkat ve bezl-i mâ-hasal-i kudret eyleyesiz.

Şöyle ki bundan sonra dahi tesâmuh ve tekâsülünüz zuhûr ider ise yalnız etmekleriniz âhara virilmekle iktifâ olunmayup şe'âmet-i azîmesin çekeceğinizi muhakkak bilüp âna göre encâm-ı kârı bir hoşca fikr ü mülâhaza ve emr-i şerîfime sür'at-i imtisâl ile **[44b]** bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülâkāta sa'y ü cehd-i tâm ve hilâfından be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1147

189

Arpalık olarak Arapgir ve Divriği sancaklarına mutasarrıf olan Ömer Paşa'ya gönderilmiştir. Beş yüz nefer süvari ile gelip bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn'a erişmesi hakkındadır.

Ber-vech-i arpalık Arabgir ve Divriği sancaklarına mutasarrıf olan Ömer Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, beş yüz nefer güzîde ve tâmmü's-silâh süvârî levendât ile bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp

irişmen için emr-i şerîfimle me'mûr ve tekrâr isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, mukaddemâ me'mûr olduğun üzre levendât-ı merkūmeyi ale'l-acele tahrîr ve tekmîl ve bir gün evvel yerinden nehzat ü hareket ve sür'at ü şitâb ile Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp irişmeğe ziyâde ihtimâm ü dikkat eyleyesin.

Şöyle ki, bu vakti sâir evkāta kıyâs eyleyüp betâ'et ve rehâvet üzre hareket ve vakt ü zamânıyla irişmeyecek olur isen bir vechile özr ve cevâbın ısgā olunmayacığını muhakkak bilüp ana göre tekmîl-i neferât ile ale'l-acele Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa bezl-i makdûr ve sa'y-i bî-kusûr eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1147

190

Anadolu eyaletinin elviye alaybeyilerine gönderilmiştir. Bulundukları mahalden kalkıp Şüregel'e gelip orada ikamet üzere olmaları hakkındadır.

Anadolu eyâletinin elviye alay beğileri zîde kadruhüme hüküm ki;

Bundan akdem Pasin'de kışlamak üzre me'mûr olmuşidiniz, el-hâletü hâzihî muktazâ-yı vakt ü hâle göre sizin umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile olduğunuz mahalden kalkup Revân toprağında Şüregel nâm mahalde ikāmetiniz mühim ve muktazî olduğundan cümle neferât ve mühimmâtınız ile mahall-i me'mûra varmanız fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, sancaklarınızın umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla olduğunuz mahalden kalkup Şüregel'e varup ikāmet ve neferâtınızdan bir ferd girüye kalmakdan ve betâ'et ve rehâvet üzre

hareketden be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Şevvâl 1147

Bir sûreti, Adana eyâletinin elviye alay beğilerine yazılmışdır.
Bir sûreti, Rakka alay beğisine yazılmışdır.

191

Revan valisi ve muhafızı Vezir Hüseyin Paşa'ya gönderilmiştir. Revan kalesinde yeniçeri zabiti olan Halil'in selefi Ahmed'in Ordû-yı Hümâyûn'a gönderilmesi hakkındadır.

Revan vâlîsi ve muhâfızı Vezir Hüseyin Paşa'ya hüküm ki;

Hâlâ Revan kal'asında yeniçeri zâbiti olan Halil zîde mecdühû selefi olan Ahmed zîde mecdühûden mânde nâmıyla nesne mütâlebe ve beynlerinde nizâ' vâki' ve mezbûr Ahmed'e gadr sevdâsında olduğu ihbâr olunmağla sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, Ordû-yı Hümâyûnumda ocakları ricâli ma'rifetiyle beynlerinde olan hesâbları görülmek üzre mezbûr Ahmed'i Ordû-yı Hümâyûnuma ihzâr eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şevvâl 1147

[45a]

192

Ahısha'da sakin Süleyman Ağazâde Ahmed'e gönderilmiştir. Bin nefer süvari tahrir ve bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn'a erişmesi hakkındadır.

Ahısha'da sâkin Süleyman Ağazâde Ahmed zîde mecdühûya hüküm ki;

Sen ki mûmâileyhsin, ma'rifetinle bin nefer süvârî levendât tahrîr ve bir gün akdem Ordû-yı Hümâyûnuma irişmen bâbında bundan akdem mü'ekked ve müşedded emr-i şerîfim ısdâr ve irsâl ve senin bu âna değin tekmîl-i neferât ile gelüp irişmen lâ-büdd ve lâzım iken henüz yerinden dahi hareketin mesmû' olmayup ve muktazâ-yı vakt ü hâle göre inşâallâhü te'âlâ Ordû-yı Hümâyûn-ı nusret-makrûnumun karîben hareketi mukarrer olmağla te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mûmâileyhsin, ale'l-acele neferâtın ceng ü harbe kādir, tâmmü'l-esliha yiğitlerden tekmîl ve bir ân akdem kalkup kemâl-i sür'at ü şitâb ile iki konağı bir iderek bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp irişmeğe ziyâde ikdâm ve hilâfından be-gāyet ihtirâz eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Şevvâl 1147

193

Arpalık olarak Oltu sancağına mutasarrıf olup Ahılkelek'de ikamet üzre olan Ali Paşa'ya ve Ahılkelek'te olan tavâif-i askeriye zâbitlerine gönderilmiştir. Lûri kalesinde olan düşman askerinin Ahılkelek'e taarruz niyetinde olduğu haber verilmiş olup Ahılkelek ve ol havâlînin düşmandan muhafaza olunmasına dairdir.

Ber-vech-i arpalık Oltu sancağına mutasarrıf olup Ahılkelek'de ikāmet üzre olan Ali Paşa dâmet me'âliyehûya ve Ahılkelek'de olan tavâif-i askeriye zâbitleri zîde kadruhüme hüküm ki;

Hâlâ Lûri kal'asına asâkir-i Kızılbaş-ı bed-ma'âş tecemmu' ve tahazzüb ve Şüregel ve Kiğılu ve Ahılkelek taraflarına sû-i kasd fikr-i fâsidinde olduğu ihbâr olunmağla ahvâl-i düşmenden dâimâ haberdâr ve harekât ü etvârından istihbâr ve her hâline âgâh ve habîr olup Ahılkelek ve ol havâlînin şerr ü mazarrat-ı düşmenden hıfz u hırâsetine ihtimâm-ı tâm olunmak lâzime-i hâlden olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, terk-i hâb ü râhat ve dâimâ âkilâne ve mütayakkızâne hareket ve ahvâl-i düşmenden ale'd-devâm haberdâr ve hâline vâkıf olarak o havâlîyi şerr ü mazarratından te'mîn ve hıfz u hırâsete bezl-i tâb ü tüvân ve hilâfından be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Şevvâl 1147

194

Arpalık olarak Oltu sancağına mutasarrıf olup hâlâ Ahılkelek'de ikamet üzre olan Ali Paşa'ya ve Ahılkelek mütesellimine ve Ahılkelek'te olan tavâif-i askeriye zâbitlerine gönderilmiştir. Ahılkelek'te bulunan zahireyi ve nakil hayvanlarını emin bir yerde muhafaza etmeleri hakkındadır.

Ber-vech-i arpalık Oltu sancağına mutasarrıf olup hâlâ Ahılkelek'de ikāmet üzre olan Ali Paşa dâmet me'âliyehû ve Ahılkelek mütesellimine ve Ahılkelek'de olan tavâif-i askeriye zâbitleri zîde kadrühüme hüküm ki;

Ahılkelek'den Tiflis kal'asına bundan akdem nakli fermânım olan zehâirin bir müddet meks ve tevkīf olunması iktizâ zikrolunan zehâiri Ahılkelek kal'asında bir mahfûz mahalle vaz' ve gereği gibi hıfz u hırâset ve tahmîl olunacak mekkârî deve ve katır ve bârgîrleri dahi münâsib olan

mahallerde hıfz ve bir re'si zâyi' ve bir tarîk ile firâr itmemeleriyçün gereği gibi hırâset itmeniz bâbında işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, zikrolunan zehâiri me'men ve mahfûz mahalle vaz' ve deve ve bârgîr ve katırları dahi bir münâsib olan mahallerde gereği gibi hıfz u hırâset idüp bir zerresinin bir tarîk ile zâyi' ve firâr itmesinden ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şevvâl 1147

[45b]

195

Aydın valisi Vezir Abdullah Paşa'ya gönderilmiştir. Sefer-i hümayuna memur olması hasebiyle bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn'a erişmesi hakkındadır.

Aydın vâlîsi Vezir Abdullah Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, sefer-i hümâyûnuma me'mûriyetin hasebiyle bir gün evvel Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp mülhak ve mülâkī olmağa sarf-ı miknet ve bezl-i mâ-hasal-i kudret eylemen muktazâ-yı sadâkat ve ale'l-husûs böyle vaktde Ordû-yı Hümâyûnumda asâkir-i mansûremin kesret ü vefret üzre bulunması ehem ve elzem olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, her ne mahalde bulunur isen aslâ te'hîr ve tevakkuf itmeyüp sür'at ü şitâb ile bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp irişmeğe ziyâdesiyle ikdâm ve ihtimâm-ı tâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şevvâl 1147

196

Diyarbekir valisi Vezir Mustafa Paşa'ya gönderilmiştir. Ahılkelek, Kiğılu ve ol havâlînin düşmandan muhafazasına memur askerlere başbuğ olup mezkur vazifeyi hakkıyla ifa etmesi hakkındadır.

Diyarbekir vâlîsi Vezir Mustafa Paşa'ya hüküm ki;

Sen vüzerâ-yı izâmımın yarar ve kâr-güzâr ve vükelâ-yı fihâmımın sadâkat-kâr ve şecâ'at-şi'ârı olmanla senden her hâlde dîn-i mübîn ve devlet-i ebed-karînime lâyık ve rızâ-yı yümn-iktizâ-yı mülûkâneme muvâfık hıdemât-ı mebrûre ve me'âsir-i meşkûre vücûda getürmen melhûz-ı tab'-ı safâ-makrûn-ı pâdişâhânem olmağla hâlâ Lûrî kal'asında asâkir-i Kızılbaş-ı bed-ma'âş tecemmu' u tehazzüb ve Şüregel ve Kığılu ve Ahılkelek ve ol havâlîlere sû-i kasd fikr-i fâsidinde olduğu ihbâr olunmağın Şüregel ve ol havâlînin hıfz u hırâsetiyçün me'mûr ve ta'yîn olunan asâkir-i mansûreme sen başbuğ nasb u ta'yîn olunman fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, mükemmel kapun halkı ve âdemlerinle kalkup Şüregel'e varup ikāmet ve dâimâ düşmenin her ahvâlinden habîr ve âgâh olarak mütayakkızâne hareket ve şerr ü mazarratının def' u ref'ine ve ol havâlînin hıfz u hırâsetine ihtimâm-ı tâm eyleyesin. Ma'iyetine me'mûr olan asâkir zâbitânından ve neferâtından emrine adem-i itâ'at ve re'yine muhâlefet iden olur ise te'dîb ü gûş-mâl ve her hâlde âkilâne ve gayûrâne hareket ile mesâ'î-i mebrûre vücûda getürmeğe mübâderet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şevvâl 1147

197

Revan valisi ve muhafızı Vezir Hüseyin Paşa'ya gönderilmiştir. Revan'da kasabbaşı olan Ömer'i, yerine birini vekil tayin ederek göndermesi hakkındadır

Revan vâlîsi ve muhâfızı Vezir Hüseyin Paşa'ya hüküm ki;

Hâlâ Revan'da mîrî kasabbaşılık hıdmetinde olan Badlı(?) Ömer zîde kadruhûnun Ordû-yı Hümâyûnuma lüzûmu olmağla bir âdemîsi tarafından kasabbaşılık hıdmetine vekâleten istihdâm ve mezbûr Ömer'i Ordû-yı Hümâyûnuma göndermen fermânım olmağın sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, mezbûr Ömer'i ale'l-acele Ordû-yı Hümâyûnuma irsâl eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şevvâl 1147

[46a]

198

Bu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûnua müceddeden me'mûr olan sipâh ve silâhdâr terakkîli ağalarına gönderilmiştir. Bu ana değin gelmeleri gerekirken hâlâ gelmediklerinden kendilerini tekrar tembih ile acele Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olmalarına dâirdir.

Bu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûnuma müceddeden me'mûr olan sipâh ve silâhdâr terakkīlü ağaları zîde kadruhüme hüküm ki;

Siz ki mûmâileyhimsiz, sizin bu âna gelince Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp irişmeniz lâzıme-i zimmetiniz iken betâ'et ve rehâvet üzre hareket ve yollarda beyhûde meks ü ikāmet ile hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn vaz' u hareketinizden cümleniz müstahakk-ı ikāb

olmuşiken bu def'a sizi îkāz ve tenbîh ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, bu vakti sâir evkāta kıyâs itmeyüp ne mahalde bulunursanız ta'cîl ale't-ta'cîl kemâl-i sür'at ü şitâb ile iki konağı bir iderek bir ân akdem Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp irişmeğe bezl-i tâb ü tâkat eyleyesiz.

Şöyle ki, mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfime mugāyir vakt ü zamânıyla irişmeyecek olursanız, yalnız dirlikleriniz âhara virilmekle iktifâ olunmayup eşedd-i ikāba giriftâr olacağınızı muhakkak bilüp ana göre encâm-ı kârı bir hoşca fikr ü mülâhaza ile hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şevvâl 1147

199

Diyarbekir valisi Vezir Mustafa Paşa'ya gönderilmiştir. Ahılkelek'ten naklolunacak zahirenin yol esnasında muhafazası ve salimen Tiflis'e ulaştırılması hakkındadır.

Diyarbekir vâlîsi Vezir Mustafa Paşa'ya hüküm ki;

Sen vüzerâ-yı izâmımın yarar ve kâr-güzâr ve vükelâ-yı fihâmımın sadâkat-kâr ve şecâ'at-şi'ârı olmanla senden her hâlde dîn-i mübîn ve devlet-i ebed-karînime lâyık ve rızâ-yı yümn-iktizâ-yı mülûkâneme muvâfık hıdemât-ı mebrûre ve me'âsir-i meşkûre vücûda getürmen melhûz-ı tab'-ı safâ-makrûn-ı pâdişâhânem olduğundan bu def'a Tiflis kal'asında olan guzât-ı murâbıtîn ve kümât-ı mücâhidîn içün Ahılkelek'den naklolunacak zehâirin esnâ-yı râhda hıfz u hırâsetine me'mûr olan tavâif-i askeriyeye sen başbuğ nasb u ta'yîn olunmanla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, mükemmel kapun halkı ve âdemlerinle kalkup Ahılkelek'de olan zehâiri tahmîl ve ma'iyetine me'mûr olan asâkir ile yollarda kemâl mertebe hıfz u hırâset iderek inşâallâhü te'âlâ emnen ve sâlimen Tiflis'e nakl ü îsâl eylemekde ihtimâm-ı tâm eyleyesin. Sen ma'iyetinde olan asâkir zâbitânından ve neferâtından emrine adem-i itâ'at ve re'yine muhâlefet ider olurlar ise te'dîb ü gûş-mâl ile zabt u rabtlarında ve bu husûsun alâ-vechi'l-me'mûl itmâm ve ikmâline bezl-i makdûr ve sa'y-i mevfûr eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şevval 1147

200

Van vâlisi Vezir Timur Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Düşmanın Ahılkelek ve semtlerine taarruz niyeti olup, düşmana karşı gelmek üzere İğdir ve Sürmeli'ye gelmesi ve durumu Ordû-yı Hümâyûn'a bildirmesi hakkındadır.

Van vâlîsi Vezir Timur Mehmed Paşa'ya hüküm ki;

Hâlâ Lûrî kal'asında asâkir-i Kızılbaş tecemmu' ve tahazzüb idüp Şüregel ve Kığılu ve Ahılkelek semtlerine sû-i kasd fikr-i fâsidinde olduğu ihbâr olunmağla inşâallâhü te'âlâ Ordû-yı Hümâyûn asâkir-i mansûremle hareket idince şimdilik zikrolunan mahallerin düşmen-i dînin keyd ü mekrinden te'mîn ve hıfz u hırâsetiyçün ol havâlîlere tiz elden ziyâdece asâkir-i mansûrem nakl ü tesyîr ve ol taraflara istihkâm virilmek lâzıme-i hâl ve ziyâdesiyle muktazî olan ahvâlden olmağla her ne mahalde bulunur isen ma'iyetinde olan asâkir ile bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem ılgar ile İğdir ve Sürmeli taraflarına **[46b]** gelüp ve ol havâlîlere geldiğin ucâleten Ordû-yı Hümâyûnuma arz u i'lâm eylemen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, bu vakti sâir evkāta kıyâs itmeyüp zâtında olan gayret-i dîniye ve hamiyet-i İslâmiye muktazâsınca her ne mahalde bulunur isen kemâl-i sür'at ü şitâb ve ılgar ile İğdir ve Sürmeli taraflarına irişüp ve geldiğin Ordû-yı Hümâyûnuma arz u i'lâm ve bu bâbda ziyâdesiyle ikdâm u ihtimâm ve sa'y ü cehd-i mâ-lâ-kelâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şevvâl 1147

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Bâyezid sancağı mutasarrıfı Mahmûd Paşa dâmet me'âliyehûya yazılmışdır.

201

Erzurum vâlisine ve Erzurum'da yeniçeri zâbiti (.) zîde mecdühûya ve atîk ve cedîd serdengeçdi ağaları ve ocak ihtiyârlarına gönderilmiştir. Düşmanın Ahılkelek ve semtlerine taarruz niyeti olup, düşmana karşı gelmek üzere ol havâlîye gelmeleri hakkındadır.

Erzurum vâlîsine ve Erzurum'da yeniçeri zâbiti ( ) zîde mecdühûya ve atîk ve cedîd serdengeçdi ağaları ve ocak ihtiyârları zîde kadruhüme hüküm ki;

Erzurum ve ol havâlîlerde olan atîk ve cedîd serdengeçdi bayrakları ve umûmen yeniçeri neferâtının bir gün akdem Ordû-yı Hümâyûnuma gelüp irişmeleri içün bu âna gelince kirâran ve mirâran evâmir-i şerîfem ısdâr ve irsâl olunmuşidi. Henüz hareket itmeyüp hâlâ Lûrî kal'asına asâkir-i Kızılbaş-ı bed-ma'âş tecemmu' u tehazzüb ve Şüregel ve Ahılkelek taraflarına sû-i kasd fikr-i fâsidinde olduğu ihbâr olunmağla muktazâ-yı vakt ü hâle göre Şüregel ve ol havâlînin keyd ü mekr-i düşmenden te'mîn ve hıfz u hırâseti ziyâdesiyle mühim ve muktazî

olmağın, bu def'a te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin ve sâir mûmâileyhimsiz, hâlâ düşmen-i bed-âyin hareket ve Şüregel ve ol havâlîlere sû-i kasd fikr-i fâsidinde olduğu ma'lûmunuz oldukda, atîk ve cedîd serdengeçdi ağaları ve umûmen yeniçeri neferâtını bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem yerlerinden ihrâc ve siz ki serdengeçdi ağaları yeniçeri kullarımsız, bu vakti sâir evkāta [kıyâs] itmeyüp tamâm dîn-i mübîn ve Devlet-i Aliyyeme hıdmet idecek vakt olmağla İslâm ve ocağınız gayretini izhâr ve ucâleten Şüregel ve ol havâlîlere gelüp irişmeğe bezl-i tâb ü tüvân ve hilâfından be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Şevvâl 1147

Bir sûreti, Erzurum vâlîsine ve Erzincan ve ( ) kādî ve yeniçeri serdârına ve atîk ve cedîd serdengeçdi ağaları ve ihtiyârlarına yazılmışdır.

Bir sûreti, Erzurum vâlîsine ve İsbir ve ( ) ve ( ) kādîlarına ve yeniçeri serdârına ve atîk ve cedîd serdengeçdi ağaları ve ocak ihtiyârlarına yazılmışdır.

[47a]

202

Arpalık olarak Oltu sancağına mutasarrıf olan Ali Paşa'ya ve Çıldır ve eyâletinde vâki' kadılar ve mütesellimler ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Çıldır eyaletinin kasaba ve köylerinde sakin olan askerlerin Ahılkelek'te toplanarak o civarı ve yolları düşmandan muhafaza etmeleri hakkındadır.

Ber-vech-i arpalık Oltu sancağına mutasarrıf olan Ali Paşa dâmet me'âliyehûya ve Çıldır ve eyâletinde vâki' kādîlara ve mütesellimlere ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Ahılkelek'den Tiflis'e naklolunacak zehâiri esnâ-yı râhda muhâfaza içün Ahılkelek ve ol havâlîlerde olan tavâif-i askeriye bi'l-cümle ta'yîn ve me'mûr kılınup ve ol havâlîler asâkirden hâlî ve muktazâ-yı vakt ü hâle göre mekr-i düşmenden ihtiyât olunmak her vechile ehemm ve elzem, Çıldır eyâletinde vâki' sancaklar ve kasabât ve kurâda gerek askerim ve gerek darb ü harbe kādir iş erleri ale'l-acele yerlerinden ihrâc ve Ahılkelek'de cem' olunup zehâir ile Tiflis'e giden asâkir, inşâallâhü te'âlâ selâmet ile avdet edince Ahılkelek ve ol tarafları ve yolları düşmenden muhâfaza ve bir tarafdan zuhûr ider ise kahr u tedmîrlerine cehd ve ihtimâm olunmak fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyh ve sâir mûmâileyhimsiz, Çıldır eyâletinde vâki' sancaklar ve kasabât ve kurâda sâkin olan askeri ve darb u harbe kādir iş erleri olanlardan ihrâc ve Ahılkelek'e cem' ve dâimâ hâb u râhatı terk ve mütebassırâne hareket ile düşmenin ahvâlinden ve hareketinden haberdâr ve âgâh olarak ol havâlîleri ve yolları kemâl-i dikkat ile muhâfaza ve bir tarafdan zuhûr ider ise kahr u tedmîrleriyle şerr ü mazarratlarının def' u ref'ine bezl-i tâb ü tâkat ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilka'de 1147

203

Yurtluk ve ocaklık sûretiyle Mahmûdî hâkimi olan Zeynel'e gönderilmiştir. Bundan evvel seferden affolunmuş iken bu sefer sefere memur olup Mahmûdî

ve ol havâlîleri ve hususuyla Kubuz boğazı ve Karadere'yi muhafaza etmesi hakkındadır.

Ber-vech-i yurtluk ve ocaklık Mahmûdî hâkimi Zeynel dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Mahmûdî ve ol havâlînin mekr-i düşmenden hıfz u hırâseti lâbüdd ve asâkir-i vâfire ile mîr-mîrân-ı kirâmdan biri ol tarafda bulunması muktazî ve sen yarar ve kâr-güzâr olduğundan livâ-yı mezbûr ve ol semtlerin hıfz u hırâsetine me'mûr ve ta'yîn olunmanla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, bundan akdem sefer-i hümâyûnuma me'mûr iken seferden afv olunman, ancak ol havâlîlerin hıfz u hırâsetine ihtimâm-ı tâm içün olduğu ma'lûmun oldukda kapun halkı ve âdemlerini tevfîr ü teksîr ve umûmen aşâir ve kabâilini cem' ve hâb u râhatı terk ile mezîd-i basîret üzre hareket ve dâimâ ahvâl-i düşmenden âgâh olarak ol havâlîlerin, bâ-husûs Kopuz Boğazı ve Karadere nâm mahallerin hıfz u hırâsetinde bezl-i tâb ü tâkat ve hilâfından tahâşî ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilhicce 1147

204

Hâlâ Revân kalesi muhâfazasında olan sipâh ve silahdâr terakkili ve serdengeçdi ve yeniçeri ağalarına gönderilmiştir. Alelacele Revan'dan hareket edip Ahılkelek'ten Tiflis'e naklolunacak zahireyi yol esnasında muhafaza etmeleri ve sonra Ordû-yı Hümâyûn'a dönmeleri hakkındadır.

Hâlâ Revan kal'ası muhâfazasında olan sipâh ve silahdâr terakkīkü ve serdengeçdi ve yeniçeri ağaları zîde kadruhüme hüküm ki;

Hâlâ serhadd-i İslâmiyeden Tiflis kal'asında olan guzât-ı müvahhidîn içün Ahılkelek'den naklolunacak ecnâs-ı zehâirin esnâ-yı râhda hıfz u hırâseti içün ceng ü harbe kādir asâkir ta'yîn olunmak mühim ve muktazî olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, umûmen neferâtınız ile ale'l-acele Revan'dan hareket ve Ahılkelek'e varup anda sâir me'mûr olan asâkir ile zehâir-i mezkûru Tiflis'e nakl ve inşâallâhü te'âlâ, ba'de edâ-yı hıdmet yine Ordû-yı Hümâyûnuma avdet eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilka'de 1147

[47b]

Bir sûreti, Revan kal'ası muhâfazasında olan Kars eyâletinin elviye alay beğilerine yazılmışdır.

205

Göle kadısına ve mütesellimine gönderilmiştir. Göle sancağının bütün askerlerinin, Ahılkelek'ten Tiflis'e naklolunacak zahireyi muhafazaya memur askerler ile Tiflis'e varıp muhafaza hizmetine kıyam etmeleri hakkındadır.

Göle kādîsına ve mütesellimine hüküm ki;

Göle sancağının zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı Tiflis kal'ası muhâfazasına me'mûr iken muhâfaza-i merkūmede alay beğisinden gayrı neferâtdan kimesne olmayup cümlesi evleri ve yurdlarında mütemekkin ve böyle vaktde muhâfaza-i merkūmede asâkirin kesreti lâzıme-i hâlden iken, mezbûrların hilâf-ı emr-i şerîf ve mugāyir-i rızâ-yı hümâyûn hareketleri

zâhir ve cümlesi müstehakk-ı ikāb ve mezbûrların bir ân akdem muhâfaza-i merkūmeye gitmeleri fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimâsız, livâ-yı mezbûrun umûmen zu'amâ ve erbâb-ı tîmârını evlerinden ve yurdlarından ihrâc ve bir ferdi girüye kalmamak üzre bu def'a Ahılkelek'den Tiflis'e naklolunacak zehâiri ve muhâfazaya me'mûr asâkir ile Tiflis'e varup hıdmet-i muhâfazaya kıyâm eylemeleriyçün her birine muhkem tenbîh ü te'kîd ve işbu emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfini cümleye tefhîm ve i'lân ve işâ'at eyleyesiz.

Şöyle ki, himâye ile bir ferdinin girüye kaldığı mesmû' olunur ise siz şe'âmet-i azîmeye giriftâr ve ol vechile hilâf-ı emr-i şerîf hareket iden neferâtın dahi ze'âmet ve tîmârları âhara virilmekle iktifâ olunmayup nefy ü tağrîb ve kal'a-bend ile te'dîb olunacakları muhakkak olmağla ana göre encâm-ı kârı bir hoşca fikr ü mülâhaza ve emr-i şerîfime sür'at-i imtisâl ile cümlesi muhâfaza-i merkūmeye bir ân akdem varup irişmeleri [içün] ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından tevakkī ve mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilka'de 1147

206

Kars beylerbeyi Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Ahılkelek'ten Tiflis'e zahire nakleden hayvanları, zahire Tiflis'e getirildikten sonra alıp Kars'a getirmesi hakkındadır.

Kars beğlerbeğisi Mehmed Paşa dâmet me'âliyehûya hüküm ki;

Ahılkelek'den Tiflis'e naklolunacak zehâiri esnâ-i râhda hıfz u hırâset içün Kars kal'asının yemîn ü yesâr neferâtını ve Kars eyâletinin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârını ma'iyetine alup varup zahîre-i merkūmeyi Ahılkelek'den kaldırup inşâallâhü te'âlâ Tiflis'e nakl ü îsâl eyledikden

sonra zahîre-i merkūm tahmîl olunan deve ve sâir davarların cümlesini yine ma'iyetine me'mûr asâkir-i merkūme ile Tiflis'den Kars'a bi't-tamâm getürmen fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, neferât-ı merkūmeyi ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ma'iyetine istishâb ve ale'l-acele neferât-ı merkūmeyi mahal-i me'mûreye nakl ü îsâl eyledikden sonra yine asâkir-i mezbûre ile deve ve sâir davarları sürüp Kars'a getürmeğe bezl-i tâb ü tâkat ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilka'de 1147

[48a]

207

Van vâlisi Vezîr Timur Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Bulunduğu mahalden alelacele Ahılkelek'e varıp mevcut zahireyi hayvanlara yükleyerek ol tarafda bulunan askerler ile muhafaza edip Tiflis'e nakleyledikten sonra gelip Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması hakkındadır.

Van vâlîsi Vezir Timur Mehmed Paşa'ya hüküm ki;

Serhadd-i İslâmiyeden Tiflis kal'asında zehâirin ziyâdesiyle kılleti olduğundan hâlâ Ahılkelek'de bir mikdâr zehâir cem' ü tedârik ve tahmîl olunacak deve ve sâir davarları dahi hâzır u âmâde ve Tiflis'e naklolunmak üzre iken a'câm-ı haybet-encâmdan bir mikdâr gürûh-ı mekrûh, zehâir-i mezkûreye sû-i kasd fikr-i fâsidinde oldukları ihbâr olunup zehâir-i mezkûrenin mahal-i mezbûra nakli sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, senin ol havâlîden ol havâlîlere gelüp irişmene mevkūfen meks olunup ve el-yevm kal'a-i mezbûrede olan guzât-ı

murâbıtîn ve kümât-ı mücâhidîn, kıllet-i zehâirden kemâl-i ızdırâbları olduğu âşikâr olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, kal'a-i mezbûrede olan asâkir-i İslâmın refâh-ı hâlleri kasdıyla ale'l-acele bulunduğun mahalden doğru Ahılkelek'e varup zehâir-i merkūmeyi mevcûd olan deve ve sâir davarlara tahmîl ve ol tarafda müctemi' olan asâkir ile muhâfaza iderek Tiflis'e nakl ü îsâl eyledikden sonra askerinle avdet ve gelüp Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa sarf-ı tâb ü tâkat eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilka'de 1147

208

Ahısha mütesellimi ( )'a gönderilmiştir. Tiflis'e naklolunacak zahireyi yol esnasında muhafaza etmesine dâirdir.

Ahısha mütesellimi ( ) zîde kadruhûya hüküm ki;

Bundan akdem Çıldır eyâletinde olan sancaklardan matlûb olan arabaların ihrâcına bi'n-nefs me'mûr olmuşidin, lâkin bu def'a Tiflis'e naklolunacak zehâiri esnâ-yı râhda muhâfaza içün sen dahi müstevfâ ve müsellah âdemlerinle me'mûr ve ta'yîn olunmanla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mütesellim-i mûmâileyhsin, ihrâc olunacak arabalar, tarafından bir mu'temed ve kâr-güzâr ve mukdim bir âdemi ta'yîn ve bir gün akdem ihrâc ve Ordû-yı Hümâyûnuma irsâl itmek üzre muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesin ve sen naklolunacak zehâir ile müstevfâ ve mükemmel âdemlerinle Tiflis'e gidüp inşâallâhü te'âlâ edâ-yı hıdmet ile yine Ahısha'ya avdet ve hilâfından be-gāyet mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilka'de 1147

209

Ocaklık sûretiyle Mecingerd sancağına ve Mecingerd ve ( ) ve ( ) kādılarına ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine gönderilmiştir. Erzurum'dan Ordû-yı Hümâyûn'a gelecek kağnı arabalarının geçeceği yolların kardan temizlenmesi hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Mecingerd sancağına ve Mecingerd ve ( ) ve ( ) kādîlarına ve a'yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki;

Erzurum'dan Ordû-yı Hümâyûnuma gelecek kağnı arabalarının bir ân akdem gelmelerine ziyâdesiyle lüzûmu olup lâkin Mecingerd kurbünde Soğanlı dağında birkaç mahalde berf kesret üzre olduğundan zikrolunan arabalar bir vechile geçmek mümkin olmadığı ihbâr olunmağla zikrolunan mahallerde müctemi' olan berf alâ-eyyi-hâl kaldırılup yollar tathîr olunmak fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi siz ki mûmâileyhimsiz, **[48b]** taht-ı hükûmet ve kazânızda olan kasaba ve kurâlardan kürekli âdemler ihrâc ve mahal-i mezbûrlarda müctemi' olan berfi ucâleten kürüdüp yollar[ı] tathîr eylemeğe ziyâde ihtimâm ü dikkat ve ihmâl ve tekâsülden ve tesâmuh ve terâhîden be-gāyet ihtirâz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilhicce 1147

210

Van vâlisi Vezir Timur Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Ahılkelek'ten Tiflis'e naklolunacak zahirenin yolda muhafazasına memur olan askerlere başbuğ olarak zahireyi salimen Tiflis'e getirmesine dâîrdir.

Van vâlîsi Vezir Timur Mehmed Paşa'ya hüküm ki;

Sen vüzerâ-yı izâmımın yarar ve şecâ'at-şi'ârı ve vükelâ-yı fihâmımın kâr-güzâr ve sadâkat-kârı olmanla senden her hâlde ve ale'l-husûs böyle vaktde dîn-i mübîn ve Devlet-i ebed-karînime lâyık ve rızâ-yı yümn-iktizâ-yı pâdişâhâneme muvâfık hıdemât-ı mebrûre ve me'âsir-i meşkûre vücûda getürmen me'mûl-i tab'-ı safâ-makrûn-ı hüsrevânem olup ve hâlâ sedd-i sedîd-i İslâmiyeden olan Tiflis kal'ası muhâfazasında olan guzât-ı müvahhidîn ve mücâhidînin akvât-ı yevmiyeleriyçün Ahılkelek'den naklolunacak zehâirin esnâ-yı râhda hıfz u hırâsetiyçün hâlâ Kars beğlerbeğisi emîru'l-ümerâi'l-kirâm Mehmed Paşa dâmet me'âliyehû ve Mahmûd Paşazâde Hüseyin dâme ikbâlühû ve Üsküb sancağı beği Hasan dâme izzühû kapuları halkı ve sâir tavâif-i askeriye ile emr-i şerîfimle me'mûr olmalarıyla, sen cümlenin üzerlerine başbuğ nasb u ta'yîn olunman fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, zâtında olan gayret-i dîniye ve hamiyet-i İslâmiye muktazâsınca bu hıdmet-i celîleyi kendine sermâye-i devlet ve sa'âdet add ve guzât-ı İslâmın bir gün akdem zarûretlerin def' kasdıyla zehâir-i merkūmeyi Ahılkelek'den kaldırup bi'l-cümle asâkiri ma'iyetine istishâb ile esnâ-yı râhda hıfz u hırâset iderek inşâallâhü te'âlâ emnen ve sâlimen Tiflis'e nakl ü îsâl eylemeğe ihtimâm-ı tâm eyleyesin. Esnâ-yı tarîkda vaktin ihtilâlinden nâşî ba'zı kurâ ahâlîlerinden tevahhuş idenlerin def'-i vahşetleriyle ve tarafına gelüp istîmân idenlere emân virmenle himâyet ü sıyânet ve düşmen-i dînin keyd ü mekri def'ine bezl-i tâb ü tâkat eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilka'de 1147

211

Haleb vâlisi Vezir Ahmed Paşa'ya gönderilmiştir. Kapısı halkı ve âdemleriyle bir an evvel gelip Ordû-yı Hümâyûn'a mülhak olması hakkındadır.

Haleb vâlîsi Vezir Ahmed Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, müstevfâ kapun halkı ve âdemlerinle ve askerinle bir gün akdem mansıbından hareket ve bu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnuma me'mûr tavâif-i askeriyeyi evlerinden ve yurdlarından ihrâc ve sürüp bir gün evvel mu'asker-i hümâyûna mülhak ve mülâkī olman içün emr-i şerîfim sâdır ve tekrâr be-tekrâr isti'câl olunmuşiken, bu âna dek haber ve eserin zuhûr itmeyüp ve muktazâ-yı vakt ü hâle göre şiddet-i şitâya bakılmayup Ordû-yı Hümâyûnumun avn-i Bârî Te'âlâ ile hareketi ziyâdesiyle karîb olmağla te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, bu vakti sâir evkāta kıyâs itmeyüp, mukaddemâ me'mûr olduğun üzre **[49a]** tavâif-i asâkiri sürüp bir ân akdem ve bir sâ'at mukaddem vakt ü zamânıyla Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmağa ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilka'de 1147

Bir sûreti, Karaman vâlîsi Vezir Mustafa Paşa'ya vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

212

Ocaklık sûretiyle Eğil sancağına mutasarrıf olan Hüseyin'e gönderilmiştir. Alelacele yerinden hareketle bir an evvel Ordû-yı Hümâyûn'a gelmesi hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Eğil sancağına mutasarrıf olan Hüseyin dâme ikbâlühûya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, mükemmel kapun halkı ve müstevfâ âdemlerinle sefer-i hümâyûnuma me'mûr iken, bundan akdem

mansıbına varup tekmîl-i levâzımâtın ile cümleden evvel Ordû-yı Hümâyûnuma mülhak ve mülâkī olmak üzre izin virilmişiken bu âna değin yerinden hareket itmeyüp betâ'et ve rehâvet itmenle te'kîd ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, bu vakti sâir evkāta kıyâs itmeyüp mükemmel kapun halkı ve âdemlerin ve aşâir ve kabâilin ricâliyle ale'l-acele yerinden nehzat ü hareket ve kemâl-i sür'at ü şitâb ile bir gün akdem ve bir sâ'at mukaddem Ordû-yı Hümâyûnum hareket itmezden mukaddem vakt ü zamânıyla irişmeğe bezl-i tâb ü tâkat ve hilâfından be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zilka'de 1147

213

Van vâlisi Vezir Timur Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Daha evvel zahire muhafazasına memur iken bu defa Revan muhafazasına varmasına dâirdir.

Van vâlîsi Vezir Timur Mehmed Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, bundan akdem Ahılkelek'den Tiflis'e naklolunacak zehâiri bu esnâda yollarda hıfz u hırâset içün ta'yîn olunan asâkire başbuğ olmak üzre me'mûr olmuşidin. Muktazâ-yı vakt ü hâle göre zehâir-i merkūmenin esnâ-yı râhda hıfz u hırâsetine katı vâfir asâkir ta'yîn olunmağa muhtâc olduğu, tarafından ihbâr olunmağla bu husûs Ordû-yı Hümâyûnumda olan mîr-mîrân ve ocaklar zâbitleri ve sâirleriyle akd-i meclis-i şûrâ olundukda hâlâ Ordû-yı Hümâyûnda mevcûd olan süvârî asâkirden ta'yîn olunsa, asâkir-i mansûremin teşettüt ve teferrukuna bâ'is ve iyâzen billâhi te'âlâ nîce mahzûrâtı müstetbi' olur hâlât zuhûru melhûz olmağın, inşâallâhü te'âlâ Ordû-yı Hümâyûn on beş

yirmi güne dek Kars'dan hareket ve hareket olundukdan sonra zehâir-i merkūmenin âsân vechile naklolunacağı avn u inâyet-i Bârî Te'âlâ'dan mes'ûldür. Bu husûs biraz müddet te'hîr ve tevakkuf olunup muktazâ-yı vakt ü hâle göre bu zahîre naklinden ehemm Revan Şüregeli ve ol havâlîlere külliyetlü asker ta'yîn ve hıfz u hırâsetine ihtimâm olunmasını her biri müstahsen görmekle bu tedbîr-i husn ve re'y-i müstahsen üzre senin Ahılkelek'e gitmen iktizâ itmeyüp kapun halkı ve âdemlerin ve ma'iyetinde olan umûmen asâkirinle kalkup Revân Şüregel'e varup şimdilik beş on gün ol havâlîde ikāmet ve mekr-i düşmenden ol tarafları himâyet ü sıyânet eylemen lâzıme-i hâlden olmağın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki **[49b]** vezîr-i müşârunileyhsin, vech-i meşrûh üzre kapun halkı ve umûmen askerinle Revân Şüregeli'nde biraz müddet ikāmet ve ol havâlîyi hıfz u hırâsete mübâderet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilka'de 1147

214

Van vâlisi Vezir Timur Mehmed Paşa'ya gönderilmiştir. Ahılkelek'ten Tiflis'e naklolunacak zahirenin muhafazası ve tez elden nakli hakkındadır.

Van vâlîsi Vezir Timur Mehmed Paşa'ya hüküm ki;

Ber-vech-i arpalık Oltu sancağı mutasarrıfı olup Ahılkelek'de ikāmet üzre olan emîru'l-ümerâi'l-kirâm Ali Paşa dâmet me'âliyehûnun bu def'a Ordû-yı Hümâyûnuma gönderdiği kâyimesinin mefhûmunda, Ahılkelek'den Tiflis'e varınca esnâ-yı râhda bir dürlü düşmenden havf olmayup her vechile emniyet-i tarîk olduğunu tahrîr ve inhâ eylemiş, fi'l-vâki' emniyet-i tarîk olduğu halde Tiflis'e naklolunacak zehâir ancak

bârgîr ile îsâl ve irsâl olunmak münâsib olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki vezîr-i müşârunileyhsin, muktazâ-yı vakt ü hâle göre senin Ahılkelek'de kalman münâsib ise sen Ahılkelek'de kalup ma'iyetinde olan levendât ve askerini ve bundan akdem ta'yîn olunan sâbık Prezrin sancağı mutasarrıfı Hüseyin dâme ikbâlühû ve Üsküb sancağı beği Hasan dâme izzühû ve sipâh serdengeçdilerinin cümlesin Kars beğlerbeğisi emîru'l-ümerâi'l-kirâm Mehmed Paşa dâmet me'âliyehûnun ma'iyetine koşup ve Ahılkelek'de ikāmet üzre olan halefü's-selâtîni'l-izâm İslâm Giray Sultan zîde uluvvühûyu dahi bi'l-cümle asâkir-i Tatar ile ta'yîn ve zehâir-i merkūmeyi ol tarafda mevcûd olan bârgîrlerden mâ-adâ tiz elden ol havâlîde tedâriki had-i imkânda her ne mikdâr bârgîr peydâ olur ise tahmîl ve esnâ-i râhda kemâl-i basîret ve intibâh üzre hareket ve ziyâdesiyle hıfz u hırâset iderek bir mahalde kat'â eğlenmeyüp ucâleten gitmeleriyçün cümleye muhkem tenbîh ü te'kîd ve mütevekkilen alallâhi te'âlâ teveccühle sevk ü tesyîr ve keyfiyet-i ahvâli i'lâm eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilka'de 1147

215

Ocaklık sûretiyle Bayezid sancağına mutasarrıf olan Mahmûd Paşa'ya gönderilmiştir. Bulunduğu mahalden derhal hareket edip Revan muhafazasına gelmesi hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Bâyezid sancağına mutasarrıf olan Mahmûd Paşa'ya hüküm ki;

Sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, sefer-i hümâyûnuma me'mûriyetin hasebiyle hâlâ mansıbından nehzat ü hareket eyle[me]diğin ihbâr olunup

lâkin muktazâ-yı vakt ü hâle göre Revan Şüregeli ve ol havâlîlerin muhâfazası ve ziyâde asker bulunması mühim ve muktazî olmağla işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, her ne mahalde bulunur isen ma'iyetinde olan kul beğleri ve kapun halkı ve sâir bi'l-cümle askerinle aslâ ve kat'â bir mahalde meks ü ârâm itmeyüp ale'l-acele doğru Revan Şüregeli'ne varup anda ikāmet ve anda olan sâir asâkir ile ol havâlîleri hıfz u hırâset eyleyüp betâ'et ve rehâvet üzre hareketden **[50a]** ve esnâ-yı râhda ayak sürtmekden be-gāyet tevakkī ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zilka'de 1147

216

Ocaklık sûretiyle Eleşkird sancağı beyi Baba Han'a gönderilmiştir. Bu emir kendisine vasıl olduğu vakit bir an beklemeyip derhal Revan muhafazasına gelmesi hakkındadır.

Ber-vech-i ocaklık Eleşkird sancağı beği Baba Han dâme izzühûya hüküm ki;

Hâlâ ber-vech-i ocaklık Bâyezid sancağı mutasarrıfı emîru'l-ümerâi'l-kirâm Mahmûd Paşa dâmet me'âliyehûnun ma'iyetinde bu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûnuma me'mûr ve cümleden evvel gelmen lâzime-i zimmetin iken hâlâ mîr-mîrân-ı mûmâileyh askeri ve neferleriyle kalkup me'mûr olduğu üzre Revan Şüregeli'ne gelüp hıdemât-ı aliyyeme kıyâm ve sen henüz yerinden hareket itmeyüp betâ'et ve rehâvet ve böyle vaktde senden dahi dîn-i mübîn ve Devlet-i Aliyye'me lâyık hıdemât-ı mebrûre melhûz iken hilâf-ı rızâ-yı hümâyûn girüye kalup hıdemât-ı hümâyûnumda tekâsülün zuhûr ve müstahak-ı ikāb olmuşiken bu def'a

dahi tenbîh ve isti'câl içün işbu emr-i şerîfim ısdâr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur.

İmdi sen ki mîr-mîrân-ı mûmâileyhsin, işbu emr-i şerîf-i vâcibü'l-imtisâlim sana vâsıl olduğu sâ'at, aslâ tevakkuf ve ârâm itmeyüp tâmmü's-silâh âdemlerin ve aşâir ve kabâil ricâliyle ucâleten yerinden nehzat ü hareket ve sür'at ü şitâb ile Revân Şüregeli'ne gelüp mîr-mîrân-ı mûmâileyhin ma'iyetinde hıdemât-ı aliyyemde bulunmağa bezl-i tâb ü tâkat eyleyesin.

Şöyle ki, bundan sonra dahi hilâf-ı emr-i şerîf hareketin zuhûr ider ise yalnız mansıbın âhara virilmekle iktifâ olunmayıp emr-i âlî-şânıma adem-i itâ'at üzre olduğundan bilâ-emân tertîb-i cezâ ile mücâzât olunacağını muhakkak bilüp ana göre encâm-ı kârı bir hoşca fikr ü mülâhaza ve emr-i şerîfime sür'at-ı imtisâl ile savb-ı me'mûriyetine bir sâ'at akdem irişmeğe ziyâde ihtimâm ü dikkat ve hilâfından be-gâyet ihtirâz ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur deyu yazılmışdır.

Fî evâil-i Zilhicce 1147

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Malazgird sancağı beği Koca dâme izzühûya yazılmışdır.

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Şelve sancağı beği Süleyman dâme izzühûya yazılmışdır.

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Ovacık sancağı beği ( ) dâme izzühûya.

Bir sûreti, ber-vech-i ocaklık Diyadin sancağı beği ( ) dâme izzühûya

DİZİN*

a'yân-ı vilâyet: 7, 10, 11, 23, 28, 30, 43, 58, 67, 73, 91, 93, 98, 99, 104, 109, 119, 144, 147, 166, 202, 209
a'yânlık iddiâsı: 106
ABDÎ, seksoncu: 122
ABDULLAH PAŞA, Aydın valisi: 195.
ABDULLAH PAŞA, Haleb valisi: 1, 19, 27, 38, 47, 51, 52, 55, 57, 83, 85, 89, 109.
ABDULLAH, silahdâr terakkīlü ağası: 186
Acem: 104, 154
Adana: 6, 7, 12, 55, 83, 140, 165, 190
âdem koşmak: 28
âdet-i ağnâm: 50
ağa vekîli: 13
Ahılkelek: 143, 144, 158, 160, 161, 162, 170, 186, 193, 194, 196, 200, 201, 202, 205, 206, 210, 213, 214
Ahısha: 192, 208
AHMED PAŞA, Bağdâd valisi: 3, 157
AHMED PAŞA, Erzurum valisi (sâbıkā Bağdâd valisi): 110, 111, 114, 144, 148, 151, 168
AHMED PAŞA, Haleb valisi: 211
AHMED PAŞA, Rakka valisi: 3, 11, 15, 42, 61, 64, 129
AHMED PAŞA, Şehrizor valisi: 17, 32, 34, 53, 72
AHMED, Baban sancağı beyi: 134
AHMED, El-hâc, dergâh-ı muallâ çavuşlarından: 1
AHMED, hâssa silahşoru: 1
AHMED, kapıcıbaşı, Kara Hasan-zâde: 32, 34
AHMED, yeniçeri zabiti: 191
Akabe: 132
Aksaray: 99, 161, 162
Akşehir: 165
Alâiye: 157, 163, 164
alay beği: 21, 25, 41, 52, 84, 86, 89, 116, 140, 142, 147, 156, 157, 163, 164, 165, 173, 175, 177, 184, 186, 188, 190, 204, 205
ALEMDAR HASAN, İzolu karyesi ahâlisinden: 23
alemdâr: 40, 110, 111, 182
ALİ PAŞA, (sâbıkā Revan vâlîsi): 138
ALİ PAŞA, İSHAK PAŞAZÂDE, Oltu sancağı mutasarrıfı: 144, 160, 161
ALİ PAŞA, Oltu mutasarrıfı: 193, 194, 202, 214
ALİ PAŞA, Revan valisi ve seraskeri: 112
Amasya: 3, 128, 129, 150, 176, 179, 180
AMASYALI MEHMED, çukadar: 96
Amid: 118, 135, 157, 178
Anadolu eyâleti: 63, 69, 137, 140, 157, 165, 178, 190; -valisi: 5, 8, 33, 37, 41, 54, 56, 75, 76, 82, 83, 84, 90, 92, 102,

* Dizin, hüküm numaraları esas alınarak hazırlanmıştır.

Âne: 48, 57
Ankara: 37
Antakya: 12, 55
Arabgir: 173, 188
arpalık: 75, 99 128, 150, 162, 164, 165, 173, 176, 180, 188, 193, 194, 202, 214
ARSLANLIZÂDE MEHMED, Anadolu'nun çavuşlar kethüdâsı: 137
Ashâb-ı güzîn: bk. Sahâbe-i güzîn.
Âsitâne-i saâdet: 23, 27, 96, 98
Atak: 82, 88, 178
avârız: 100
ayak sürtmek: 164, 183, 215
Aydın: 195
Ayntab: 7, 55, 67
BABAHAN, Şelve sancağı beği: 146
BABAHAN, Eleşgird sancağı beği: 146, 216
Baban: 102, 120, 134
Bağdâd: 3, 4, 39, 40, 51, 61, 113, 116, 119, 121, 122, 126, 134, 157 ; -kal'ası: 2, 11, 14, 15, 16, 17, 28, 31, 34,36, 40, 48, 49, 51, 53, 57, 113, 157 ;
Basra: 125, 126
Bâyezid, sancak: 62, 110, 111, 137, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 151, 152, 157, 159, 169, 181, 200, 215, 216
Behisnî: 106
BEHRAM PAŞA, İmâdiye hâkimi: 107, 127, 134
BEKİR, Çemişgezek voyvodası vekili: 29
Beşîrî: 135
Bezigi(aşireti): 48
BİLAL OĞLU ALİ, Cihanbeğli cemaatinden: 124
Birecik: 28, 31, 34, 36, 40, 48, 49, 51, 55, 57, 59, 91, 93, 147 ; -iskelesi: 39, 40,
Bitlis: 135, 142, 143, 157, 175, 179
BOZ MEHMED PAŞA, Kars beğlerbeğisi: 170
Bulanık, nâhiye: 62
buyruldu: 134
CANİ, Derne beği: 134
cebe defteri:167
CEBRÂİL, İzolu karyesi ahâlisinden: 23
Cemasi: 94
Cezîre: 114, 123, 127, 130, 132, 135, 178
Cihanbeğli: 124
cizye:100
çavuşlar kethüdâsı: 69, 137
Çemişgezek: 29
çeri başı: 66
Çermik: 30, 58, 82, 101, 178
Çesniyân: 12
Çıldır: 202, 208
çukadar: 96
Dârhurma:102
defterdâr: 138
DELİ RECEB: bk. RECEB, Rakka mütesellimi.
DERGÜZİNLÜ MAHMÛD: 108
Derne: 134
Deyr: 94
Dirâzi (aşireti): 48
dirlik: 198
Divriği: 87, 173, 188
Diyadin: 146, 159, 216.
Diyârbekir: 2, 8, 10, 13, 16, 26, 27, 28, 30, 32, 35, 37, 71, 74, 77, 103, 104, 109, 113, 116, 118, 121, 122, 126, 127, 136, 150, 154, 155, 177, 178, 188, 196, 199
dizdar:105
Döğerli (aşireti): 48
Eğil: 45, 58, 77, 96, 101, 136, 153, 183, 212
ekmeğin âhara verilmesi (tevcîhi): 41, 62, 76, 84, 86, 90, 177, 184, 188
El-Azîz aşîreti: 113
Eleşgird: 146, 159, 216
El-Uzeyr (eşkıyası): 53

EMİRLİOĞLU MUSTAFA, sipâh terakkīlülerin-den beş yüz başı: 157, 163, 164
Enderun ağaları: 109
Erbil, sancak: 102
Ergani: 12, 16, 58 ; -ma'deni: 16, 58
Erzincan: 201
Erzurum: 6, 25, 26, 62, 72, 110, 111, 144, 148, 151, 167, 168, 171, 172, 174, 176, 182, 185, 187, 201, 209
Es-Sa'îd: 117, 132
evlâd-ı fâtihân: 66
Fârisân-ı yemîn ü yesâr: 142, 158
FÎRÛZ, Rakka iskanbaşısı: 34, 36, 48, 55
gediklü: 79
Gence: 110, 148, 181 ; -kal'ası: 143, 144, 157
GENÇ ALİ PAŞA, Genç muhâfızı: 110
gerdek akçesi: 50
Geykî aşireti: 18
Göle: 205
gönüllüyân-ı yemîn ü yesâr: 144, 179
HACI RECEB, Es-Sa'îd voyvodası: 132
HAKÇELİOĞLU İBRAHİM, eşkıyadan: 44
Hakkâri: 142, 175, 179
Haleb: 1, 7, 19, 27, 38, 47, 51, 52, 55, 57, 67, 81, 83, 85, 89, 94, 109, 115, 116, 177, 211
HÂLİD, Ankara sancağı mutasarrıfı: 37
HALİL, Revan'da yeniçeri zabiti: 191
HAMDÜLABBAS, mevâlî şeyhi: 34, 36, 94
Hamid Sancağı: 9,
HÂMİD, Diyadin sancağı beği: 146
Hân-ı cedîd: 43, 46
Haremeyn-i Şerîfeyn (evkāfı): 78
Harput (Harburt): 23, 25, 26, 56, 79, 102, ; -kal'sı: 105, 109
HASAN, Eğin sancağı mutasarrıfı: 45
HASAN, kul kethüdâsı: 67
HASAN, Malatya mütesellimi: 73
HASAN, mekkârîbaşı: 32, 35
HASAN, Üsküb sancağıbeği: 210, 214
HASAN, Yahyâ Paşa vekîli: 186
Hasançelebi: 43, 46
Hasannâdirbey: 43
haseki: 26, 39, 40
hatt-ı hümâyûn: 68, 142
hazariye: 50, 100
hazîne-i hümâyûn: 10, 28, 157, 158, 160, 161, 162, 170
Hazo hükümeti: 65, 178
Hekimhanı (vakfı): 68
Hemedân: 102
Hınıs: 62
Hums: 94
Hüdâvendigâr: 131, 137, 151
HÜSEYİN ÇAVUŞ, ocak çavuşlarından: 29
HÜSEYİN PAŞA, Musul beylerbeyisi: 14, 17, 53, 72, 74, 130, 132, 149
HÜSEYİN PAŞA, Revân vâlîsi: 138, 139, 154, 157, 163, 164, 167, 171, 191, 197
HÜSEYİN, Eğil sancağı mutasarrıfı: 136, 153, 212
HÜSEYİN, sâbık Prezrin mutasarrıfı: 214
İBRAHİM (PAŞA): Palu sancağı mutasarrıfı: 45, 92, 117, 153, 183
İBRAHİM, El-Hâc, Aksaray mutasarrıfı: 99, 161, 162
İBRAHİM, Gılmânân-ı Amid ağası: 135
İBRAHİM, Hakkâri hâkimi: 142
İBRAHİM, Malazgird sancağı beği: 146
İBRAHİM, Mardin voyvodası: 49
İğdir: 200
iğmâz-ı ayn:39, 53, 55, 78
iki konağı bir etmek: 23, 27, 41, 69, 86, 192, 198
İLBEYLİ ÖMER, Sivas eyâletinden: 60
İmâdiye, sancak: 102, 107, 127, 134

imdâd-ı seferiye: 1, 11, 23, 42, 50, 64, 73, 99, 100
imdâdiye: bk. imdâd-ı seferiye.
imrâr-ı vakt: 39, 57, 66, 70, 83, 122, 148, 180, 183, 184
İsbir: 201
İsfahân: 102
İSHAK PAŞA, Tiflis muhâfızı: 110, 161, 162
iskanbaşı (iskanbeyi): 31, 34, 36 48, 55
İskenderun (iskelesi): 7
İSLAM GİRAY SULTAN: 158, 214
İSMÂİL PAŞA, Bağdâd valisi (sâbıkā Diyarbekir valisi): 114, 116, 121, 122, 126
İSMÂİL PAŞA, Diyarbekir valisi: 103,
İSMÂİL PAŞA, Erzurum valisi: 6, 25, 26, 44, 62
İSMÂİL PAŞA, Tiflis muhâfızı: 154, 157
iş erleri: 7, 10, 11, 23, 28, 30, 43, 73, 91, 93, 98, 104, 119, 166, 202, 209
İzolu: 23, 88, 93, 105
kādı: 7, 10, 11, 28, 30, 43, 50, 57, 67, 68, 73, 79, 91, 95, 96, 98, 99, 100, 104, 174, 201 209
KADIOĞLU SARI MUSTAFA, İzolu'da menzilci: 23
Kahtik: 157
kal'a-bend etmek: 25, 105, 205
Kangal: 43, 46, 78
kapucıbaşı: 31, 32, 51, 57, 66
Karadağ: 102
Karadere: 203
Karahan: 132
Karahisâr-ı Sâhib: 9
Karakayık (geçidi): 147
Karaman: 6, 57, 85, 118, 140, 161, 162, 165, 211
Kars: 76, 90, 110, 111, 136, 141, 143, 144, 148, 151, 152, 155, 156, 157, 158, 160, 161, 162, 167, 170, 179, 180, 181, 182, 204, 206, 210, 213, 214
karz: 150
KASAP ABDULLAH, eşkıyadan: 44
KASIM, İzolu karyesi ahâlisinden: 23
kat'-ı tarîk: 71, 113
kelek: 14, 17, 28, 53, 74, 79, 121
Kengırı: 3
Kerkük: 4, 10, 18, 42, 61, 129; -kal'sı: 64, 128, 129, 150
kethüdâ: 10, 32, 48, 57, 58, 67, 95, 98, 104, 148, 160, 161, 185
Kızılbaş: 10, 13, 55, 143, 144, 145, 146, 157, 159, 160, 161, 162, 166, 178, 184, 193, 196, 201
Kiğı(lu): 174, 179, 193, 196, 200
kile: 47
KOCA, Köysancak beği: 134
KOCA, Malazgird sancağı beği: 216.
Koçhisar: 81
Kopuz Boğazı: 203
Kömürhanı (geçidi): 80, 93, 147
Köprü: 102
KÖPRÜLÜ AHMED PAŞA,: 68
KÖPRÜLÜZÂDE ABDULLAH PAŞA, Anadolu valisi, serasker: 5, 8, 21, 33, 37, 54, 56, 75, 76, 82, 83, 84, 90, 92, 102, 103, 104, 142, 143, 144, 148, 154, 157, 163, 164, 167, 177, 178, 183, 184.
Köysancak: 120, 134
Kulp: 178
kuvveti bazuya getirmek: 23
Kürdistan: 152
KÜRDOĞLU MEHMED, Cihanbeğli cemaatinden: 124
Kürt: 29
Kütahya: 33
levend(ât): 4, 9, 31, 33, 44, 57, 75, 87, 124, 161, 162, 173, 175, 179, 180, 186, 188, 192, 214
Lûrî kal'ası: 193, 196, 200, 201

ma'den emîni: 16, 58,
MAHDUN OĞLU MÛSÂ, Cihanbeğli cemaatinden: 124
MAHMÛD PAŞAZÂDE HÜSEYİN, Prezrin sancağı mutasarrıfı: 186
MAHMÛD PAŞAZÂDE HÜSEYİN: 210
MAHMÛD, (PAŞA) Bâyezid sancağı mutasarrıfı: 62, 140, 141, 145, 146, 159, 181, 215, 216.
MAHMÛD, dergâh-ı muallâ çavuşlarından ve kapıcıbaşılarından: 1, 7, 20, 35
MAHMÛD, Eğin mütesellimi: 96
Mahmûdî: 142, 175, 179, 203
Malatya: 12, 23, 25, 26, 30, 43, 44, 56, 68, 71, 73, 79, 80, 84, 88, 93, 98, 100, 105, 106, 109, 124, 147
Malazgird: 146, 159, 174, 216.
mâlikâne:100, 105, 106, 109, 124
MANSÛR, Cezîre hâkimi: 127, 130, 132
Maraş: 6, 76, 90, 140, 157, 163, 164
Mardin: 18, 49, 114, 119, 123, 135 ; -kal'ası: 18
Mecingerd: 209
MEHMED PAŞA, Basra valisi: 125, 126
MEHMED PAŞA, Kars beğlerbeğisi: 143, 148, 156, 158, 160, 161, 162, 206, 210
MEHMED PAŞA, Saydâ valisi: 19
MEHMED PAŞA, Sivas valisi: 61, 78
MEHMED PAŞA: 4
MEHMED, Çemişgezek yeniçeri serdarı: 29
MEHMED, eşkıyadan: 44
MEHMED, haseki: 39, 40
MEHMED, Revan defterdârı: 138
MEHMED, serdengeçdi ağası: 186
mekkârîbaşı: 32
men(â)zil: 23, 73, 78, 104
menzil imdâdiyesi: 23
MENZİLCİ ALİ BABA, Eğin mütesellimi: 96
MEVLÂNÂ MEHMED, Ruhâ kadısı: 1
Meyilli (aşireti): 48
Mısır (askeri): 132, 149
Mihrani: 82, 178
mîr-i aşîret: 48
mîrî fiyat: 47
MÎRZÂ, Zilan aşîreti re'isi: 159
MONLA İBRAHİM, Şora ahâlisinden: 98
MORALIOĞLU HACI İBRAHİM, eşkıyadan: 44
MUHAMMED ZEYAB: 123
Murad suyu: 88, 93
MUSTAFA PAŞA, (sâbıkā Karaman vâlîsi): 118
MUSTAFA PAŞA, Diyarbekir vâlîsi: 136, 155, 156, 196, 199
MUSTAFA PAŞA, Karaman vâlîsi: 6, 57, 85, 211
MUSTAFA, Ahmed Paşazâde: 9
MUSTAFA, Çemişgezek voyvodası: 29
MUSTAFA, dergâh-ı muallâ kapıcıbaşılarından: 31, 51, 57, 59
MUSTAFA, Ergani ma'deni emîni: 16
MUSTAFA, sabıkā Hamid sancağı mütesellimi: 9
Musul: 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 28, 32, 35, 37, 42, 44, 49, 53, 61, 64, 72, 74, 83, 89, 93, 99, 102, 103, 108, 113, 117, 126, 127, 130, 132, 133, 135, 143, 148, 149, 157
mutasarrıf: 3, 37, 45, 58, 62, 65, 71, 73, 75, 79, 84, 87, 88, 93, 94, 100, 101, 102, 105, 106, 109, 110, 111, 120, 124, 126, 127, 128, 129, 131, 136, 140, 141, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 169, 173, 176, 178, 179, 180, 181, 183, 186, 193, 194, 200, 202, 212, 214, 215, 216.

mübâşir: 10, 11, 20, 28, 29, 35, 39, 40, 43, 66, 67, 79, 117, 182
mütesellim: 1, 9, 10, 11, 15, 18, 28, 31, 33, 34, 42, 43, 48, 50, 54, 55, 64, 67, 73, 78, 91, 95, 96, 97, 104, 106, 109, 118, 121, 122, 147, 178, 202, 205
Nahcivân: 108, 145, 146, 159, 166, 169
NAİB OĞLU HÜSEYİN, Şora ahâlisinden: 98
narh (-ı rûzî, -ı cârî): 43, 46, 68, 140, 165
Nusaybin: 18, 114, 123
nüzûl: 100
ocak çavuşu: 29, 67
ocak ihtiyar(lar)ı: 12, 56, 58, 201
ocak kâimesi: 13
ocaklık: 45, 65, 77, 82, 102, 107, 108, 120, 134, 136, 141, 142, 145, 146, 152, 153, 159, 169, 178, 181, 183, 200, 203, 209, 212, 215, 216.
Ohri: 75, 186
Oltu: 144, 160, 161, 193, 194, 202, 214
ordu beyi: 63, 76, 81, 116
ordu nüzûlü emîni: 137
ordu reisi: 32
Ordubâd: 145, 146, 159, 166
Ordû-yı Hümâyûn: 1, 2, 6, 7, 9, 12, 13, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 28, 30, 32, 35, 37, 39, 41, 43, 45, 46, 50, 52, 54, 58, 60, 61, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 76, 79, 80, 82, 84, 86, 87, 88, 90, 93, 95, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 109, 110, 113, 116, 117, 123, 124, 128, 129, 131, 132, 135, 139, 141, 142, 143, 144, 147, 148, 149, 153, 157, 158, 160, 161, 162, 164, 167, 172, 173, 175, 176, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 188, 191, 192, 195, 197, 198, 200, 204, 209, 211, 212, 213, 214
OSMAN, Eğin mütesellimi: 96
OSMAN, revnakî, ordu reisi: 32, 35
OSMAN, Ruhâ yeniçeri serdarı: 1
OSMAN, Sivas mütesellimi: 33
OSMAN, Turnacıbaşı: 27, 39, 40
Ovacık: 146, 159, 216
ÖMER PAŞA, Divriği ve Arapgir mutasarrıfı: 173, 188
ÖMER, (sâbıkā Divriği sancağı mutasarrıfı): 87, 173
ÖMER, (sâbıkā Hüdâvendigâr mutasarrıfı): 131, 137, 151
ÖMER, Akşehir sancağı mutasarrıfı: 165
ÖMER, Amasya sancağı mutasarrıfı: 128, 150, 179, 180
ÖMER, Haseki: 26
ÖMER, Kars sancağı alay beği: 76
ÖMER, mîrî kasabbaşı: 197
ÖMER, sipâh serdengeçdi ağası: 186
ÖMER, Şehrizor beğlerbeğisi: 113
ÖMER, Turnacıbaşı: 2, 8
Palu: 45, 77, 82, 92, 101, 117, 153, 183
Pasin: 190
Paşa (geçidi): 147
piyâde: 176, 179, 180
Prezrin: 186, 214
ra'iyyet rusûmu: (bk. rusûm-ı ra'iyyet)
Rahbe: 94
Rakka: 1, 3, 11, 15, 24, 31, 34, 36, 39, 40, 42, 48, 52, 55, 61, 64, 85, 89, 91, 95, 97, 109, 129, 140, 147, 165, 190
RECEB, Rakka mütesellimi: 1, 34, 36, 42, 48, 55, 64, 91, 95
Revan: 112, 117, 131, 132, 138, 139, 143, 154, 155, 157, 159, 163, 164, 167, 168, 171, 172, 174, 190, 191, 197, 204, 213, 215, 216.
Rıdvâniye iskelesi: 51, 57
RİŞVAN OĞLU ABDURRAHMAN: 106
Ruhâ: 1, 7, 19, 38, 39, 40, 50, 67, 85, 95, 115
Rumili: 147, 157, 178, 186
rusûm-ı âdî: 96

rusûm-ı ra'iyyet: 50
Sahâbe-i güzîn: 145, 146, 157, 159
sâlyâne: 100
Samsad: 93
Samur suyu: 94
Savur: 135
Saydâ: 19
sebbâb: 145, 146, 157, 159
sebeb-i tahrîr hükmü: 97
sefere eşer: 50
sefîne, sefâin,: 49, 51, 55, 57, 66, 74, 79, 91, 121
seksoncubaşı: 22
seksonculuk hizmeti: 122
selam ağası: 62
SELİM PAŞA, Şehrizor valisi (sâbıkā Amasya sancağı mutasarrıfı): 126, 128, 129, 134
SELİM PAŞA: 3
SELİM, sipâh terakkīlü bin başı: 157, 163, 164
Selmene: 94
SEM'ANZÂDE HÜSEYİN, Diyarbekir voyvodası: 118, 121, 122
serdengeçdi ağaları: 1, 8, 22, 39, 40, 56, 70, 110, 111, 144, 182, 186, 187, 201
SERHAY HAN, Şirvan hanı: 157
SEYDİ MUSTAFA, Aksaray mütesellimi: 99
si'r : 68
sicill-i mahfûz: 50
silâhdâr: 60, 158, 161, 162, 198, 204
Sine: 157
sipâh: 60, 157, 158, 161, 162, 163, 164, 186, 198, 204, 214
Sivas: 4, 33, 43, 60, 61, 71, 78
Siverek: 93
Sivritaş: 102
Soğanlı: 209
subaşı(lar): 50
Sumhayt: 157
SÜLEYMAN AĞAZÂDE AHMED, Ahısha'da sâkin: 192
SÜLEYMAN, Bitlis hâkimi: 142
SÜLEYMAN, kethüdâ: 32, 35, 95
SÜLEYMAN, Malatya mutararrıfı: 105, 106, 109
SÜLEYMAN, Maraş beylerbeyisi: 6
SÜLEYMAN, Musul beylerbeyisi: 44
Sürmeli: 200
ŞABAN PAŞAZÂDE İBRAHİM, Alâiye sancağı mutasarrıfı: 157, 163, 164
Şafakı (aşireti): 159
ŞAHİN OĞLU SEKNAR(?), Eğin ahalisinden: 96
Şamahı: 110, 111, 112, 117, 148, 157
ŞEFTALİCİOĞLU HALİL, eşkıyadan: 44
Şehrizor: 17, 32, 34, 53, 72, 113, 126, 127, 128, 129, 134
Şelve: 146, 159, 216
ŞEYH EFENDİ: 94
ŞEYHOĞLU ÂBİDİN, Rakka mütesellimi: 91, 97
Şirvan: 110, 111, 112, 157
Şora: 98
Şüregel: 190, 193, 200, 201, 213, 215, 216.
TAHMASB KULUHAN: 102, 110, 111, 112, 117, 148, 157, 166.
Tatar: 158, 214
Tay: 49
tekâlîf: 19, 25, 38, 68, 98, 100, 119
tekâlîf-i şâkka: 50
temessük: 62
Tercil: 82, 178
Tiflis: 110, 143, 144, 148, 154, 161 ; -kal'ası: 143, 148, 154, 156, 157, 158, 160, 162, 170, 179, 181, 182, 186, 194, 199, 202, 204, 205, 206, 207, 208, 210, 213, 214

TİMUR MEHMED PAŞA, Van valisi: 112, 142, 175, 179, 180, 181, 200, 207, 210, 213, 214
TOPAL OSMAN PAŞA: 21, 32, 35, 62, 157
topçu ocağı: 117
Trabzon: 184
turnacıbaşı: 2, 8, 13, 27, 39, 40
UĞURLUZÂDE SÜLEYMAN, Malatya sancağı mutasarrıfı: 71, 73, 80, 84, 88, 93, 100, 124
ulak: 71, 78
Ulaş: 43, 46
ulûfe: 13
urbân: 31, 49
Üsküb: 210, 214
Üsküdar: 104
Van: 65, 112, 142, 175, 179, 180, 181, 200, 207, 210, 213, 214
voyvoda:10, 28, 29, 49, 50, 67, 93, 104, 109, 114, 118, 119, 121, 122, 123, 132
YAHYA PAŞA, Erzurum vâlîsi, (sâbıkā Revan vâlîsi): 174, 182, 185
YAHYA PAŞA, Revan valisi: 171, 172
YAHYA, Ohri sancağı mutasarrıfı: 75, 186
YAKUP PAŞA, vezir, Adana valisi: 6
YEĞEN MEHMED, Aksaray mütesellimi: 99
yeniçeri ağaları: 39, 204
yeniçeri serdar(lar)ı: 1, 10, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 56, 58, 67, 98, 104, 109, 147
yeniçeri zâbiti: 110, 111, 144, 185, 187, 191, 201
Yenidünya (geçidi): 88
Yezdâbâd: 145, 146, 166
Yoncalık, mukātaa: 62
ZÂHİR ZEYAB, Tay urbânı şeyhi: 49, 123
Zerikı (aşireti): 159
ZEYNEL PAŞA, Mahmûdî hâkimi: 142, 203
ZEYNELÂBİDÎN, Rakka mütesellimi: bk. ŞEYOĞLU ÂBİDİN.
Zilan aşîreti: 159
ZİLELİ KÜÇÜK ABDULLAH, Sivas eyâletinden: 60

BİBLİYOGRAFYA

Abdi Tarihi, Yay. Haz.: Faik Reşat Unat, TTK, Ankara 1999.

Abdülkadir Özcan "Köprülüzâde Fazıl Mustafa Paşa", *DİA,* 26, s. 263-265

___, "Köprülüzâde Numan Paşa", *DİA*, 26, s. 265-267.

Abdülvahit Çelik, *97 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu (H.1090-1092/M.1679-1681),* Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü Tarih Anabilim Dalı, Van 2009.

Abid Yaşaroğlu, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Koğuşlar 888 Numaralı Mühimme Defteri (1a-260a Tahlil ve Transkript),* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih, İstanbul 1995.

Ahmed Refik (Altınay) *Köprülüler,* İstanbul 1331.

Ahmet Mumcu, "Divan-ı Hümayun", *DİA*, 9, s. 430-432

Ali Djafar Pour, *Nadir Şah Devrinde Osmanlı İran Münâsebetleri,* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarih Kürsüsü Doktora Tezi, İstanbul 1977.

Ali Rıza Yağlı, *75-127 Numaralı Mühimme Defterlerinde Çorum Sancağı,* Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Kütahya 2007.

Alime Çukuryurt, *50 Numaralı Mühimme Defteri (993 / 1585) Değerlendirme-Transkripsiyon (s. 84-166),* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2005.

Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116), (Haz. Abdülkadir Özcan), TTK, Ankara 2000.

Arif Sarı, *Mühimme Defterlerine Göre Osmanlı Devleti'nde Görülen Toplumsal Suçlar ve Alınan Tedbirler,* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara 2009.

Ayşegül Hüseyniklioğlu, *Mühimme Defterlerine Göre Osmanlı Devleti'nde Eşkıyalık Olayları (1594-1607),* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Elazığ 2001.

Ayşegül Özer, 113 Numaralı Mühimme Defteri, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Manisa 2003.
Azize Gelir Çelebi, *93 Numaralı Mühimme Defteri (1069-1071/1658-1660) Tahlil-Transkripsiyon ve Özet,* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul 2008.
Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, İstanbul 2000.
Behçetî, *Târih-i Sülale-i Köprülü*, Köprülü Kütüphanesi, II, nr. 212.
Bekir Gökbunar, *105 Numaralı Mühimme Defteri,* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Sakarya, 1996.
Bernard Lewis, "The Ottoman Archives as a Source for the Histoiy of the Arab Lands", *JRAS*, sayı 142 (1951), s. 139-155.
Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, *Osmanlı Müellifleri,* İstanbul 1333.
Cevat Yıldız, *Mühimme Defteri-60 (Sayfa 209-314; Hüküm 492-942; Tarih 993-994/1585-1586),* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul 1998.
Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekāyi'ât*, (Haz.: Abdülkadir Özcan), TTK, Ankara 1995.
Dilek Şahin, *XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Anadolu'da Celali Hareketleri (8 Numaralı Mühimme Zeyli'ne Göre),* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul 2003.
Durmuş Kandıra, *84 Numaralı Mühimme Defteri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul 1995.
Emel Soyer, *XVII. Yüzyıl Osmanlı Divân Bürokrasisindeki Değişimlerin Bir Örneği Olarak Mühimme Defterleri,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul 2007.
Ercan Alan, *95 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil, Transkripsiyon ve Özet),* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2008.
Eren Bahri Gök, *89 Numaralı Mühimme Defteri*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2003.
Ersin Kırca, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi 168 Numaralı Mühimme Defteri (s. 1-200) (1183-1185/1769-1771) Transkripsiyon, Değerlendirme,* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2007.

Fatih Akarsu, *213 Numaralı Mühimme (1801-1802 / H. 1215-1217),* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı, Sakarya 2006.

Fatime Yazıcı, *54 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi,* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Erzurum 2010.

Fatma Kaytaz, *88 Numaralı Mühimme Defteri (Transkripsiyon ve Özet),* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2006.

Feridun M. Emecen, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3, Sayı 5 (2005), s. 107-139.

___, "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s. 241.

Fındıklılı İsmet Efendi, *Şakāik-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri*, (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan), IV, İstanbul 1989.

G. David, "The Mühimme Defteri, As a Source for Ottoman-Habsburg Rivalry in the Sixteenth Century", *Ar.Ott*, XX (2002), s. 167-209.

G. Elezovirj, *İz Carig-radskih Turskih Arhiva: Mühimme Defteri*, Belgrad 1951.

Gülay Kahveci, *29 Numaralı Mühimme Defteri (984-1576),* İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 1998.

Halil Sahillioğlu, *Topkapı Sarayı Arşivi H. 951-952 Tarihli ve 12321 Numaralı Mühimme Defteri,* İstanbul 2002.

Harun Bingül, *Mühimme Zeyli Kataloğu'ndaki 5 Numaralı Defterin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi,* Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih, İzmir 2002.

Hasan Yıldız, *49 Numaralı Mühimme Defteri,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 1996.

Hatice Çetin Durgun, *197 Numaralı Mühimmenin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi,* Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Antalya 2009.

Hikmet Ülker, *51 Numaralı Mühimme Defteri*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 1996. (Yayını: Hikmet Ülker, 51 Numaralı Mühimme Defteri: Sultanın Emir Defteri, İstanbul 2003)

___, *51 Numaralı Mühimme Defteri: Sultanın Emir Defteri*, İstanbul 2003.

H. Muharrem Bostancı, *19 No'lu Mühimme Defteri (Tahlil-Metin)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul 2002.

Hülya Yüksel, *86 Numaralı Mühimme Defteri (Transkripsiyon, özet ve değerlendirme)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara 2010.

İbrahim Etem Çakır, *10 numaralı Mühimme defterinin (s. 179-356) transkripsiyon ve değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Erzurum 2006.

İbrahim Hasîb Efendi, *Uşşâkizâde Târihi*, (Haz.: Dr. Raşid Gündoğdu), İstanbul 2005.

İlhan Gök, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi 168 Numaralı Mühimme Defteri (s. 200-376),(1183-1185/1769-1771) Transkripsiyon, Değerlen-dirme*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2008.

İlker Külbilge, *141 Numaralı Mühimme Defteri*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2002.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara 1988.

İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, İstanbul 1972.

Kadir Özbay, *177 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Tahlili*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Van 2008.

Kazım Kürşat Yücel, *18 Numaralı Mühimme Defteri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 1996.

Küçük Çelebizâde İsmail Asım, *Raşid Târihi Zeyli*, VI, İstanbul 1282.

Laurence Lockhart, *Nadir Shah*, Luzac 1938.

Leyla Toraman, *1717 Tarihli 128 Numaralı Mühimme Defteri*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Elazığ 2005.

M. Münir Aktepe, *1720-1724 Osmanlı-İran Münasebetleri ve Silahşör Kemani Mustafa Ağa'nın Revan Fetih-namesi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1970.

M. Tayyib Gökbilgin, "Köprülüler", *İA*, VI, s. 892-908.

Marie Felicite Brosset, *Collection d'Historiens Armeniens,* St. Petersburg 1876.

Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî*, (Haz. Ali Aktan ve diğerleri), III, İstanbul 1989.

Mehmed Zeki Pakalın, "Divan-ı Hümayun", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1993.

Mehmet Ali Atıcı, *Mühimme Defteri-61 (994-995/1586-1587) Metin Tahlil (Sayfa 1-100; Hüküm 1-243),* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arşivcilik Anabilim Dalı, İstanbul 1997.

Mehmet Şahin, *Kuyucu Murad Paşa'nın Celali Seferi Mühimmesi (1607),* İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul 2002.

Meltem Karababa, *50 Numaralı Mühimme Defteri (991-993/ 1583-1585),* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2004.

Muhammet Demirsoy, *109 Numaralı Mühimme Defteri*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İzmir 2001.

Murat Alanoğlu, *86 Numaralı Mühimme Defterinin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Erzurum 2010.

Murat Ateş, *88 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi 1637-1638 (H. 1046-1048),* Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Van 2008.

Murat Yıldız, *92 Numaralı ve 1657-1658 Tarihli Mühimme Defteri (değerlendirme-transkripsiyon-dizin),* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Elazığ 2005.

Musa Günay, *55 Numaralı Mühimme Defteri*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Samsun 1996.

Mustafa Karaca, *68 Numaralı Mühimme Defteri,* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, Ankara 1999.

Mustafa Kılıç, *107 Numaralı Mühimme Defteri*, Marmara Üniversitesi Arşivcilik Bölümü, İstanbul 1996.

___, "Osmanlı Tarih Araştırmalarında Mühimmenin Yeri ve 107 Numaralı Mühimme Defteri", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VII/ 2, s. 249-260, Sivas 2003.

Mustafa Murat Öntuğ, *Özü ile İlgili 17. Yüzyıl Mühimme Hükümleri ve Kalesi,* Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Balıkesir 1995.

Muzaffer Fehmi Şakar, *1101/1102 (1690/1691) Tarihli 100 Numaralı Mühimme Defteri Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2007.

Mübahat Kütükoğlu, *Tarih Araştırmalarında Usul*, İstanbul 1995.

___, "Mühimme Defterlerindeki Muamele Kayıtları Üzerine", Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri: 30 Nisan-2 Mayıs 1986 Bildiriler, İstanbul 1988, s. 95-112.

___, *Osmanlı Belgelerinin Dili,* İstanbul 1994.

Mühimme Defteri 44, Nşr. Mehmet Ali Ünal, İzmir 1995.

Mühimme Defteri-90, Mertol Tulum (der.), Yay.haz. Nezihi Aykut ve diğerleri, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1993.

Müjge Karaca, *94 Numaralı Mühimme Defterinin Özetli Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi,* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Erzurum 2008.

Necati Gültepe, *H. 1106-1107 Tarihli Mühimme Defterine Göre Devlet Kararları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk İktisat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 1992.

Neşat Süt, *83 Numaralı Mühimme Defteri (M.1627-1628 / H.1036-1037),* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2000.

Oğuzhan Yüce, *59 Numaralı Mühimme Defterinin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Erzurum 2007.

Orhan F. Köprülü, "Feyzullah Efendi", *İA*, IV, s. 593-600.

Orhan Kılıç, "XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Devleti'nin Eyalet ve Sancak Teşkilatlanması", *Osmanlı,* VI, Ankara 1999, s. 89-110.

Orhan Paşazade, *9 Numaralı Mühimme Defteri Özet ve Transkripsiyon,* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2006.

Osman G. Özgüdenli, *Turco Iranica: Ortaçağ Türk-İran Tarihi Araştırmaları,* İstanbul 2006.
Osman Karataş, *3 Numaralı Mühimme Zeyli Rebiülevvel-Cemâziyelevvel 984 / Haziran-Ağustos 1576 (s. 176-351),* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2010.
Osman Köprülü, *Osmanlı Devleti'nde Köprülüler,* İstanbul 1943.
Osmanlı-İran-Rus İlişkilerine Ait İki Kaynak, Terc. ve Yay. Haz.: Hrand D. Andreasyan, İÜ Edebiyat Fakültesi Yay. No: 1900, İstanbul 1974.
Ömer Bıyık, *124 Numaralı Mühimme Defteri (H.1128-1130),* Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İzmir 2001.
Özlem Taş, *3 Numaralı Mühimme Defteri, (966-968/1558-1560),* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004.
Râşid, *Tarih*, II, İstanbul 1282.
Selçuk Demir, *75 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi,* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Erzurum 2008.
Selçuk Osmanoğlu, *92 Numaralı Mühimme Defteri Özet ve Transkripsiyon*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2004.
Selda Öztürk, *Mühimme Defterleri'nde Bolu Sancağı ve Bolu'da Eşkıyalık (H.961-993, M.1553-1585)*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu 2010.
Selma Atabay, *Mühimme Defterlerine Göre XVII. Yüzyılda Aydın Livası*, Adnan Menderes Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı, Aydın 2008.
Serdar Kar, *63 Numaralı Mühimme Defteri (995-996/1587-1588),* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2002.
Sıtkı Çelik, *21 Numaralı Mühimme Defteri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 1997.
Subhi Mehmed Efendi, *Tarih-i Sami ve Şakir ve Subhi*, İstanbul 1198.
Süleyman Polat, *17. Yüzyılda Mühimme Defterlerine Göre Kütahya,* Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya 2005.
Şemseddin Sâmi, "Köprülüzâde Abdullah Paşa", *Kamûsu'l-A'lâm*, V, s. 3909.

Şuayib İzgi, *986 (1578) Tarihli 32 Numaralı Mühimme Defteri (s. 201-400) Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi,* M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2006.

Tahir Sezen, *Osmanlı Yer Adları,* Başbakanlık Arşivi Yay., Ankara 2006.

Teslime Duman, *Mühimmeler ve Cevdet Tasnifinde Kal'acık, Keskin ve Konur*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 1998.

Tevfik Temelkuran, "Divan-ı Hümayun Mühimme Kalemi", *TED*, Sayı 6 (1975), s. 121-175.

Tuğba Kara, *170 No'lu Mühimme Defteri (H. 1185-1188 / M. 1771-1774)'nin Transkribi ve Değerlendirmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2007.

Ulviyenur Pakize Eskin, *97 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil, Transkripsiyon, Özet) H.1090-1092/M.1679-1681,* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Bölümü Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 2009.

Uriel Heyd, *Ottoman Documents on Palestine (1552-1615): A Study of the Firman According to the Mühimme Defteri,* Oxford 1960, s. XV-XVII, 3-31.

Vahid Çabuk, *Köprülüler,* İstanbul 1988.

Vedat Turgut, *208 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (1798-1800)(H.1213-1215),* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Sakarya 2006.

W. S. Peachy, "Register of Copies or Collection of Drafts? The Case of Four Mühimme Defters from the Archives of the Prime Ministry in İstanbul", *TSAB,* X/2 (1986), s. 79-85.

Zeynep Kurt, *13 Numaralı ve 1727-30 Tarihli Mühimme Zeyli Defteri,* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Elazığ 2005.

Zülfiye Kaygusuz, *10 Numaralı Mühimme Defteri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Erzurum 2006.

MÜHİMME DEFTERİ

TIPKIBASIM





214

215

212

213

210

211

207

208

209

205

206

202

203

204

201

195

196

197



187

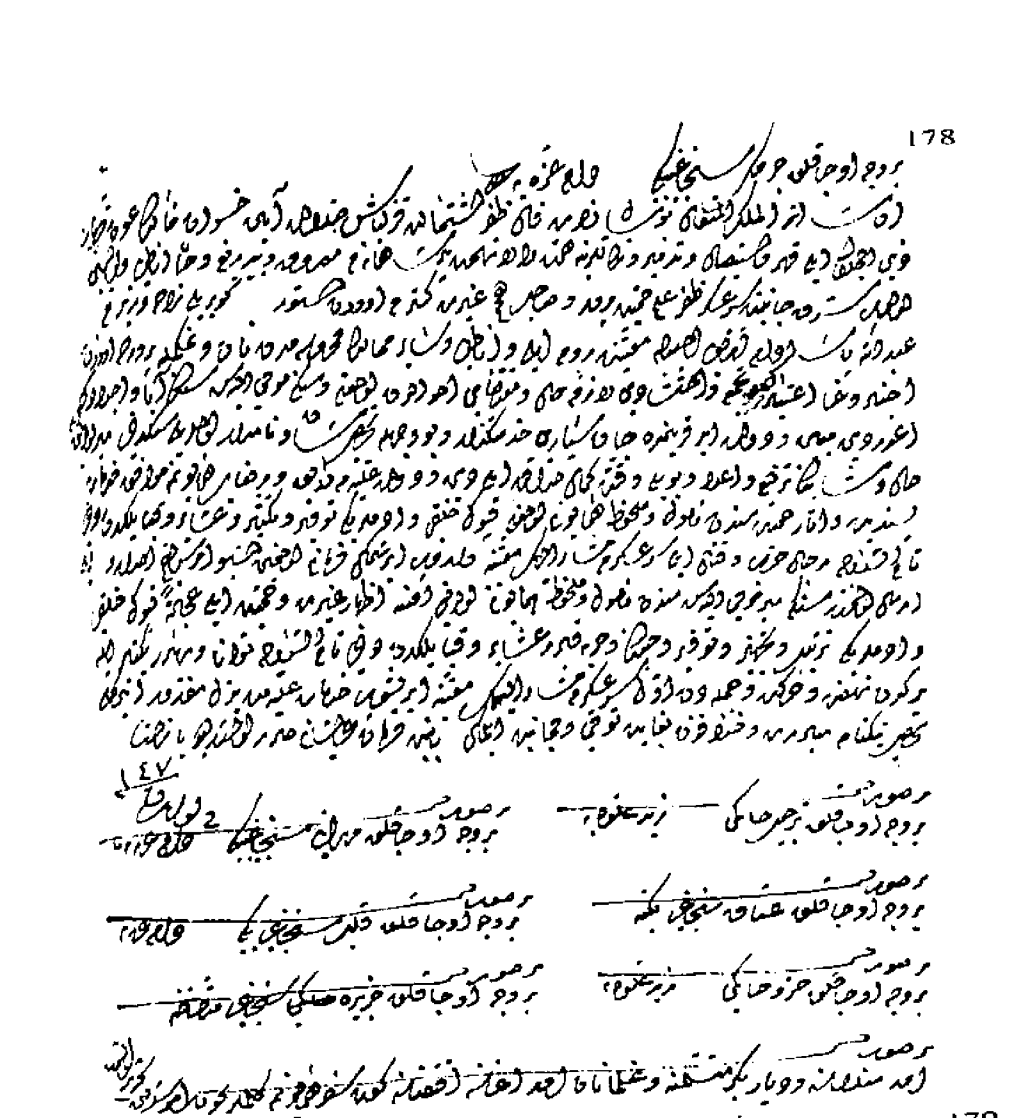
188

185

186

183

184



174

175

170

171

172

173

166

167

168

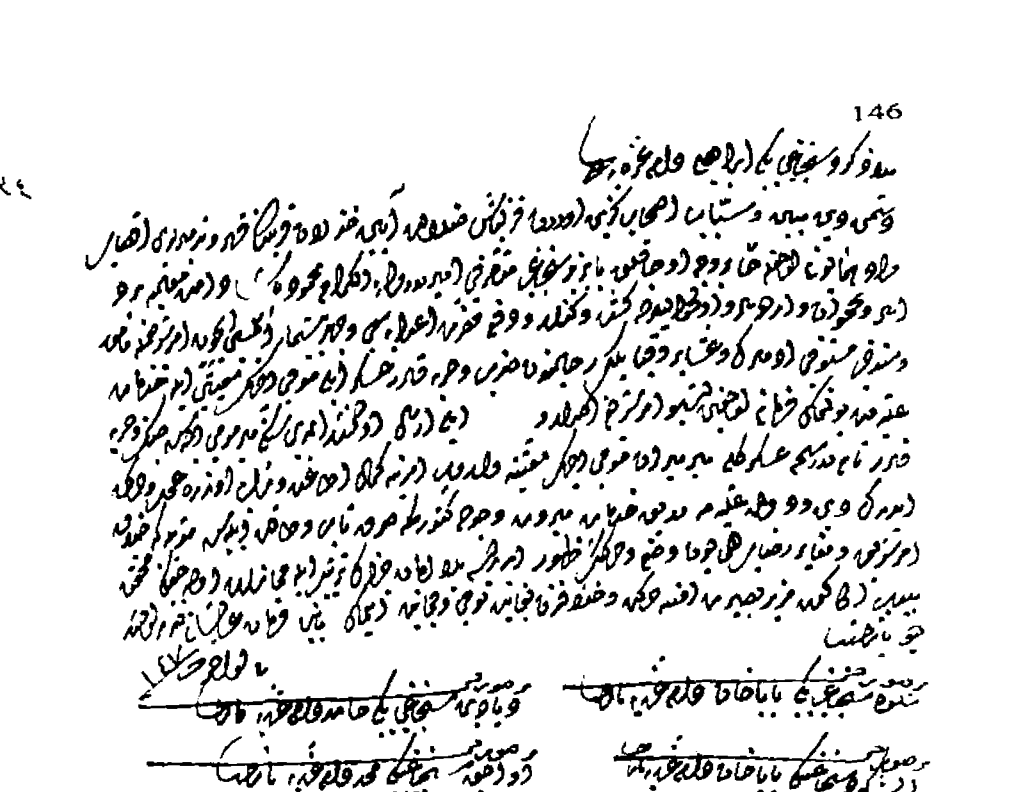
169

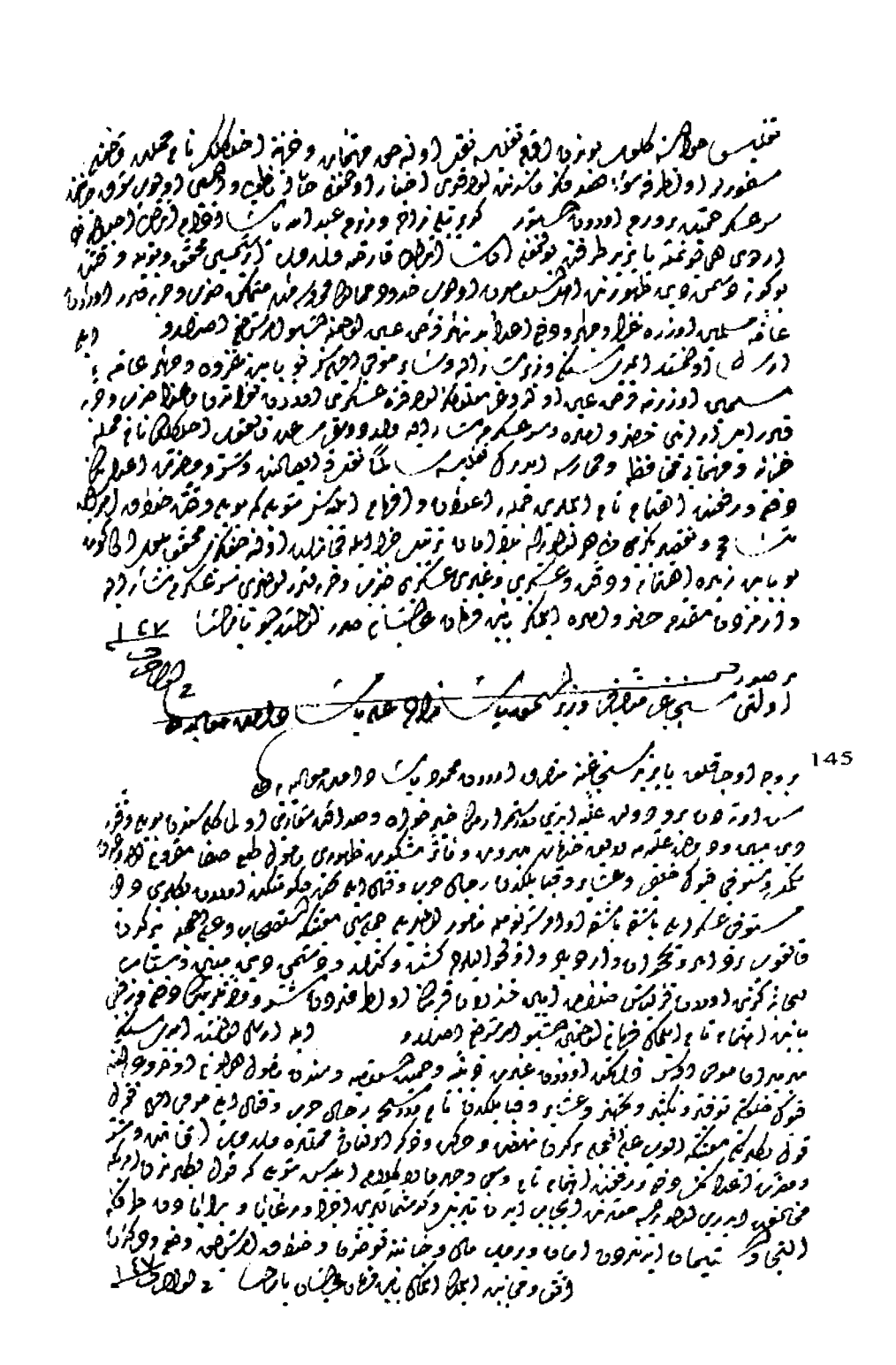
164

165

161

158





143

144

140

141

142

136

137

138

139

128

129

130

124

125

126

121

122

123

118

119

120

116

117

112

113

114

115

105

106

107

102

103

104

100

101

96

97

98

87

88

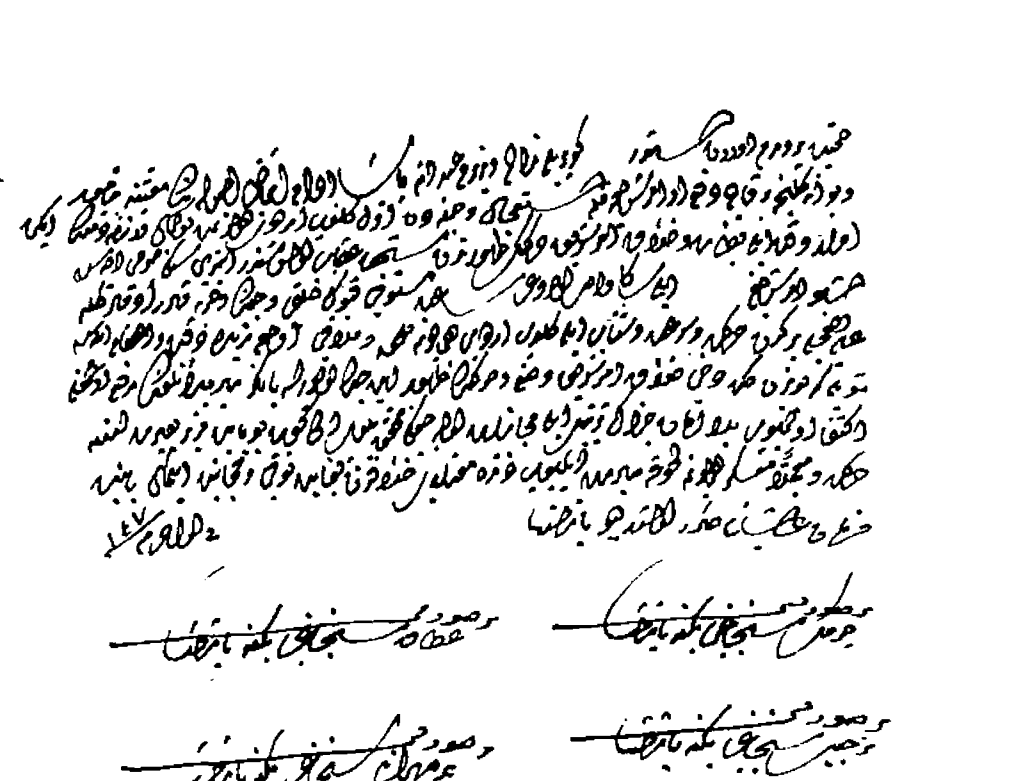
89

90

84

85

86



79

80

81

82

77

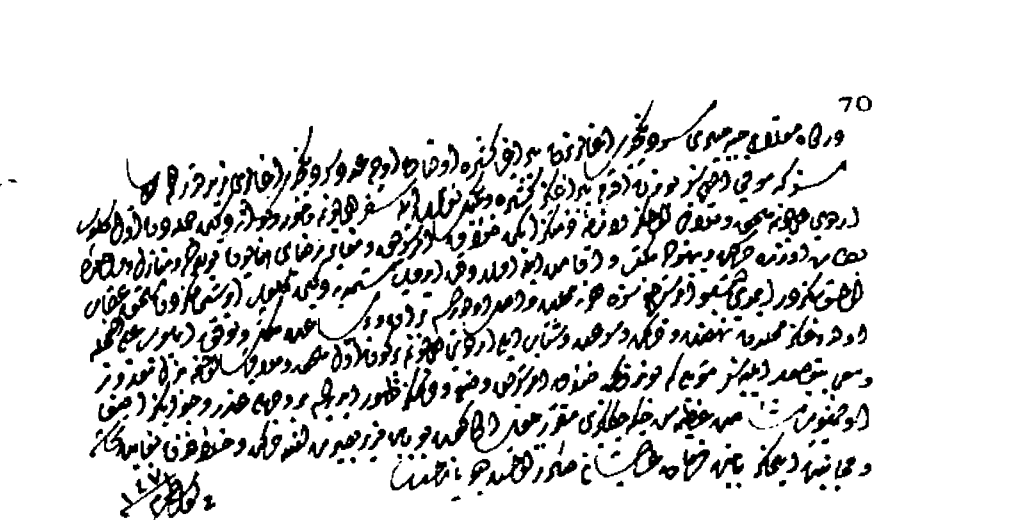
78

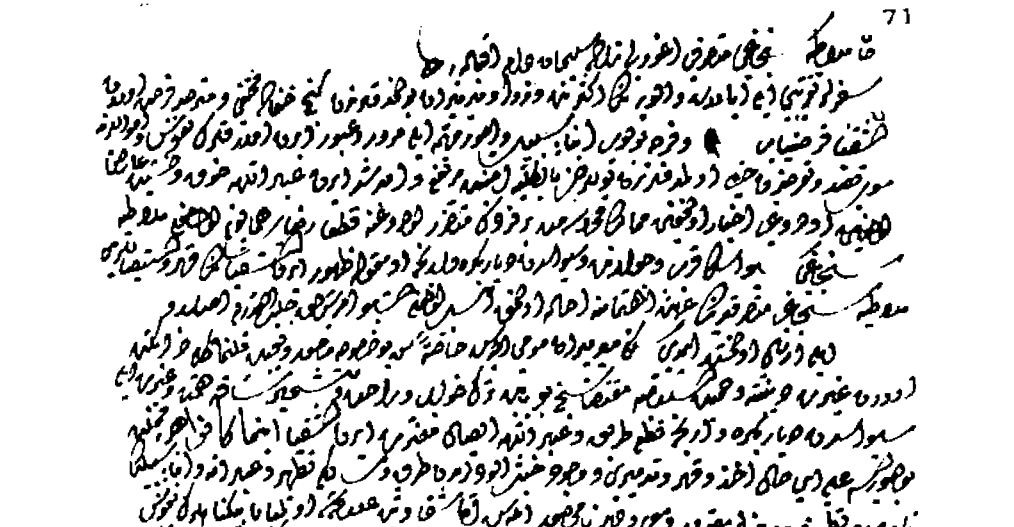
73

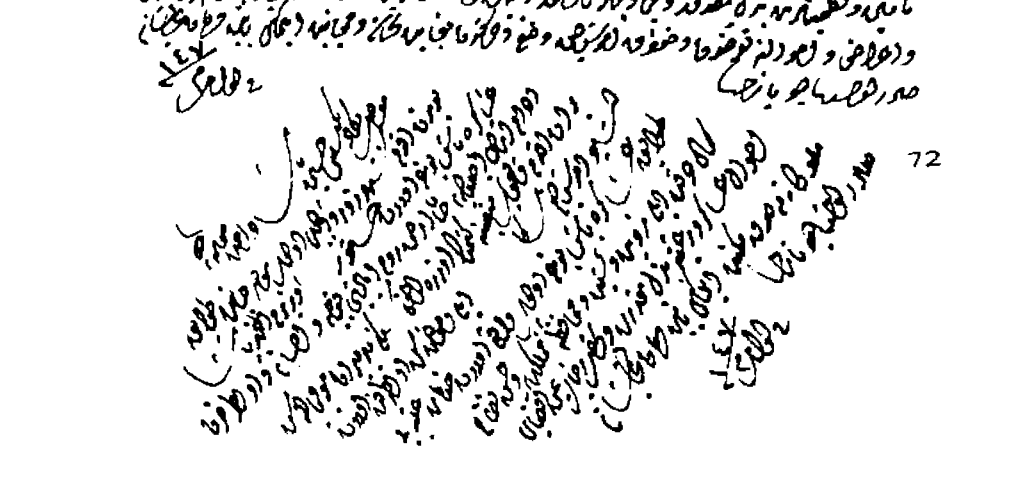
74

75

76







68

69

65

66

67

53

54

46

47

45

42

39

40

41

37

38

35

36

33

34

28

29

18

19

20

16

17

14

15

باسمه سبحانه وتعالی

هذه قیوة احکام المهمة فی زمان وزیر مکرم کوپریلی زاده سعادتلو عبد الله پاشا
سرعسکر جانب شرق الواقع فی اواخر شهر رمضان المبارک اذی
سنه ست واربعین ومایة والف
من هجرة من له العز والشرف

1



٤٦٤

Köprülü Kütüphanesi'nde Kayıtlı

MÜHİMME DEFTERİ

(Ramazân 1146 - Zilhicce 1147)

Osmanlı Devleti'nin karar mercii olan Dîvân-ı Hümâyûn'da verilen hükümlerin kaydedildiği mühimme defterleri, merkez ve taşra teşkilatına dair çok önemli bilgiler ihtiva eder. Bir sefere çıkılırken, o mevki ile alakalı defterlerin beraber götürüldüğü, sefer zamanı da meselelerin görüşülüp karara bağlandığı ve bunların kayıtlarının tutulduğu göz önünde bulundurulursa, işin ehemmiyeti biraz daha iyi anlaşılır.

Osmanlı tarihinin ana kaynaklarından olan bu defterlerin araştırmacıların hizmetine sunulması için çalışmalar yapılmaktadır. Araştırmacılar bu sayede, ilgilendikleri dönemin defterlerine kolaylıkla ulaşabilmekte ve bunlardan rahat bir şekilde istifade etmektedirler.

İşte, tamamına yakını Osmanlı Arşivi'nde bulunan diğerlerinin aksine, Köprülü Kütüphanesi kitapları arasında yer alan 1734-1735 tarihli bu "sefer mühimmesi" de mezkur hizmeti en iyi verebilmek üzre ve istifadesi en kolay olacak şekilde incelenmeye çalışıldı.

Konuyla ilgili çalışmalarda bu defterden kaynak olarak istifade edilememiş olması, eserin değerini bir kat daha artırmaktadır. Diğer taraftan bu kaynak eserin, Osmanlı'nın mükemmel sefer organizasyonuna dair birçok tafsilat ihtiva ettiğini de belirtmek icap eder.

ÇAMLICA

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.